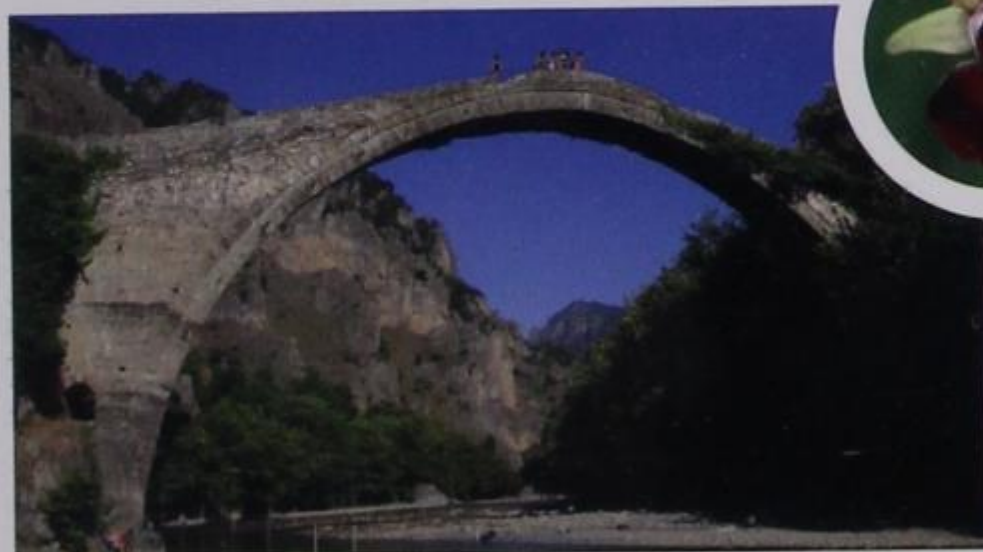

Οικο-Τουριστικός Οδηγός ΚΟΝΙΤΣΑΣ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΗΠΕΙΡΟΣ Α.Ε.

Ιωάννινα 2008

1. Ο χώρος και τα χωριά

Σελίδες 11-24

2. Σύντομη ιστορική αναδρομή

Σελίδες 25-36

3. Ανθρωπογεωγραφικές ενότητες

Σελίδες 37-42

4. Το φυσικό περιβάλλον και ο βιολογικός πλούτος

Σελίδες 43-68

5. Οι προστατευόμενες περιοχές

Σελίδες 69-82

6. Οι περιηγητικές διαδρομές

Σελίδες 83-250

7. Δραστηριότητες στην ύπαιθρο

Σελίδες 251-270

Παραγωγή:

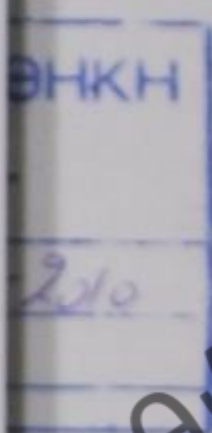
ΗΠΕΙΡΟΣ Α.Ε.

Τηλ. 26510 36686

e-mail : epirus@epirusa.gr

Πλ. Πύρρου & Μιχαήλ Αγγέλου 1

453 32 Ιωάννινα

Κέντρο Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

**Οικο-
Τουριστικός
οδηγός
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ**

**Δήμοι
Κόνιτσας &
Μαστοροχωρίων**

**Κοινότητες
Αετομηλίτσας
Διστράτου
Φούρκας**

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΗΠΕΙΡΟΣ Α.Ε.

Έρευνα – Κείμενα – Φωτογραφίες: ΠΙΝΔΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ
με τη συνεργασία του Βασίλη Χρήστου και του Χαρητάκη Παπαϊωάννου

Επιμέλεια: Χαρητάκης Παπαϊωάννου

Χάρτες: Βασίλης Χρήστου, Άλκης Μπέτσας

Ηλεκτρονική επεξεργασία: Ελευθερία Θεοδωρίδη

Εκτύπωση: Γραφικές Τέχνες Θεοδωρίδη, Ιωάννινα

ISBN: 978-960-98737-4-1

© ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ - ΗΠΕΙΡΟΣ Α.Ε.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	9
1. Ο χώρος και τα χωριά	
1.1. Τα βουνά	17
• ο Γράμμος	17
• ο Σμόλικας	18
• η Βασιλίτσα	20
• η Τύμφη & η Τραπεζίτσα	20
• η Νεμέρτσικα & το Δούσκο	22
1.2. Τα ποτάμια	22
1.3. Το Κλίμα	24
2. Σύντομη ιστορική αναδρομή	
• Παλαιολιθική εποχή (15.000 π.Χ.- 3.200 π.Χ.)	27
• Εποχή του Χαλκού (3200 π.Χ.- 1100 π.Χ.)	27
• Εποχή του Σιδήρου και ιστορικοί χρόνοι (1100 π.Χ.- 168 π.Χ.)	28
• Ρωμαϊοκρατία (168 π.Χ.- 3ος αιώνας μ.Χ.)	30
• Παλαιοχριστιανική περίοδος (4ος – 6ος αιώνας μ.Χ.)	30
• Μεσοβυζαντινή περίοδος (7ος – 12ος αιώνας μ.Χ.)	31
• Υστεροβυζαντινή περίοδος (1204 μ.Χ. – 1430 μ.Χ.)	31
• Πρώτη Τουρκοκρατία (1430 – 17ος αιώνας)	31
• Υστερη Τουρκοκρατία (18ος αιώνας – 1913)	34
• Από την απελευθέρωση (1913) έως σήμερα	35
3. Ανθρωπογεωγραφικές ενότητες	
4. Το φυσικό περιβάλλον και ο βιολογικός πλούτος	
4.1. Τα οικοσυστήματα και η άγρια πανίδα	47
• Οι αείφυλλοι σκληρόφυλλοι θαμνώνες και τα δρυοδάση	47
• Τα δάση κωνοφόρων και οξυάς	51
• Τα ρόμπολα	53
Η άγρια πανίδα	54
• Τα υποαλπικά και αλπικά λιβάδια	58
• Οι ορθοπλαγιές, οι γκρεμοί και τα φαράγγια	59
• Οι ορεινές λίμνες	61
• Τα ποτάμια και η παρόχθια βλάστηση	62
4.2. Η χλωρίδα	65

5. Οι προστατευόμενες περιοχές	
5.1 Οι περιοχές του δικτύου Natura 2000	71
• ο Εθνικός Δρυμός Βίκου – Αώου (GR 2130001)	71
• ο Σμόλικας (GR 2130002)	73
• ο Γράμμος (GR 1320002)	74
• η Βασιλίτσα (GR 1310001)	75
• τα όρη Δούσκο, Νεμέρτσικα και η γειτονική περιοχή Πωγωνίου (GR1310010)	75
5.2 Τα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους	76
5.3 Το Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου	77
5.4 Τα καταφύγια Άγριας Ζωής	81

6. Οι περιηγητικές διαδρομές

1η Διαδρομή: Η Κόνιτσα και τα γύρω χωριά

Πηγή - Καλλιθέα - Κλειδωνιά - Ηλιόραχη - Καβάσιλα - Μάζι - Αετόπετρα	
Η πόλη της Κόνιτσας	87
• Η Επάνω Κόνιτσα	90
• Το αρχοντικό Χουσεϊν μπέη Σίσκο (Χουσεϊμπεγ) (1845)	91
• Το οικιστικό συγκρότημα Χάμκως (Ζεϊνέλ μπέη) (18ος-19ος αι.)	91
• Ο ναός Αγίου Νικολάου	92
• Το παρεκκλήσι Νεομάρτυρα Γεωργίου	92
• Το Πνευματικό Κέντρο	94
• Η Βιβλιοθήκη	94
• Ο ναός Αγίου Κοσμά του Αιτωλού	94
• Ο ναός Αγίων Αποστόλων	95
• Το Τζαμί Σουλτάν Σουλεϊμάν	95
• Η Φωτογραφική Έκθεση της Ιστορικής Πορείας της Κόνιτσας	96
• Η Αναγνωστοπούλειος Γεωργική Σχολή	97
• Το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Κόνιτσας	98
• Το Γεφύρι της Κόνιτσας	98
• Σύγχρονη Γλυπτική στην Κόνιτσα	99
Περιπλάνηση γύρω από την πόλη	101
• Το Κάστρο	101
• Το ύψωμα του Προφήτη Ηλία	101
• Ο ναός της Παναγίας	102
• Η Μονή Παναγίας Στομίου	103
• Η Κόκκινη Παναγιά	104
• Η Παλαιογορίτσα	105
• Το Λιατοβούνι	106
Παραδοσιακές συνταγές και γλυκά	107
Τα χωριά γύρω από την Κόνιτσα	109
- Πηγή (Πεκλάρι)	109
- Καλλιθέα (Γορίτσα)	110
- Κλειδωνιά	112
• Το φαράγγι του Βοϊδομάτη	113
• Το γεφύρι της Κλειδωνιάβιστας	113

• Οι βραχοσκεπές Κλειδί, Μποϊλα και Μεγαλάκκος	114
• Η Μονή Αγίων Αναργύρων	115
• Το Καστράκι	115
- Άνω Κλειδωνιά (Λιτουριάβιστα ή Κλειδωνιάβιστα)	116
- Ηλιόρραχη (Κουτσούφλιανη)	118
- Καβάσιλα	119
• Η Μονή Παναγίας Καβασιλών	120
• Τα Λουτρά Καβασιλών	121
- Μάζι	122
• Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας και Λαογραφίας	123
- Αετόπετρα (Σανοβό)	123

2η Διαδρομή: Τα χωριά στη σμίξη των ποταμών Αώου - Σαραντάπορου

Μπουραζάνι – Αηδονοχώρι- Μολυβδοσκεπάστη-Μελισσόπετρα-

- Μπουραζάνι	127
• Το Περιβαλλοντικό Πάρκο Μπουραζανίου - Μουσείο Φυσικής Ιστορίας	128
- Αηδονοχώρι (Οστανίτσα)	128
• Η Ιερά Μονή Ταξιαρχών Γκούρας	130
• Η Μεσογέφυρα	131
• Η Μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου Μολυβδοσκεπάστης	132
- Μολυβδοσκεπάστο (Διπαλίτσα)	134
• Πωγωνίσκος (Μποντσικό)	137
- Μελισσόπετρα	137
• Ο μεθοριακός σταθμός της Μέρτζιανης	138
• Η παλιά γέφυρα της Μέρτζιανης	139
- Καλόβρυση (Προβίτσκα)	139
• Η Μονή Αγίου Νικολάου Καλόβρυσης	140

3η Διαδρομή: Τα χωριά της Λάκκας Αώου

Ελεύθερο – Παλιοσέλι – Πάδες– Άρματα – Δίστρατο

- Ελεύθερο (Γκρισμπάνι)	143
- Παλιοσέλι	145
• Ορειβατικά Καταφύγια	147
- Πάδες	148
- Άρματα (Αρμάτοβο)	149
- Δίστρατο (Μπριάζα)	152
• Το Εθνικό Χιονοδρομικό Κέντρο Βασιλίτσας	155

4η Διαδρομή: Τα χωριά στα στενά του Σαραντάπορου και στις νότιες απολήξεις του Γράμμου

Εξοχή - Πυξαριά - Αγία Βαρβάρα - Αμάραντος

- Εξοχή (Ζέλιστα)	159
- Πυξαριά (Μπελθούκι)	160
- Αγία Βαρβάρα (Πλάβαλη)	161
- Αμάραντος (Ίσβορος)	163
• Τα Λουτρά Αμάραντου	165

5η Διαδρομή: Τα χωριά στις πλαγιές του Κλέφτη και ο Πύργος

Τράπεζα – Νικάνορας – Πύργος– Μόλιστα – Γαναδιό – Μοναστήρι	
- Τράπεζα (Βράνιστα)	169
- Νικάνορας (Κορτίνιστα)	169
• Το γεφύρι του Βέργου	170
• Η Μονή Οσίου Νικάνορος	171
- Πύργος (Στράτσιανη)	171
• Η Μονή Στράτσιανης	174
- Μόλιστα (Μεσαριά)	174
- Γαναδιό	180
- Μοναστήρι (Μποτσιφάρι)	183
• Η Μονή Εισοδίων Θεοτόκου	185

6η Διαδρομή: Τα χωριά του Βουρκοπόταμου στο Σμάλικα

Πουρνιά - Αγία Παρασκευή - Φούρκα	
- Πουρνιά (Στράτσιανη)	189
• Το γεφύρι της Μαύρης Πέτρας	192
- Αγία Παρασκευή (Κεράσοβο)	192
Οι Μουσικοί	196
- Φούρκα	198
• Η Μονή Κλαδόρμης	202

7η Διαδρομή: Τα χωριά στην κοιλάδα του Γοργοπόταμου στο Γράμμο

Πυρσόγιαννη - Βούρμπιανη - Οξυά - Ασημοχώρι -	
Χιονιάδες - Γοργοπόταμος - Πληκάτι	
- Πυρσόγιαννη	205
• Το Εθνολογικό Μουσείο Ηπειρωτών Μαστόρων	208
- Βούρμπιανη	209
Οι Μαστοροί – πετράδες	211
- Οξυά (Σέλτσι)	213
- Ασημοχώρι (Λεσκάτσι)	214
- Χιονιάδες	215
Οι Χιονιαδίτες ζωγράφοι	218
Οι Ξυλογλύπτες	220
- Γοργοπόταμος (Τούρνοβο)	222
- Πληκάτι	223

8η Διαδρομή: Τα χωριά στην κύρια κοιλάδα του Σαραντάπορου

και στα ψηλά του Γράμμου	
Καστανιανη - Λαγκάδα - Θεοτόκος- Κεφαλοχώρι- Δροσοπηγή-	
Αετομπίτσα	
- Καστανέα (Καστανιανη)	229
Τα πανηγύρια	239
Τα τσίπουρα	239
- Λαγκάδα (Μπλίσδιανη)	233
- Θεοτόκος (Φυτόκο)	234
- Αετομπίτσα (Ντένισκο)	235

- Κεφαλοχώρι	241
• Λυκόρραχη (Λούψικο)	242
- Πλαγιά (Ζέρμα)	243
• Ζέρμα	244
• Η Μονή Ζέρμας	244
- Δροσοπηγή (Κάντσικο)	245
• Το γεφύρι Κάντσικου η Ζέρμας	248

7. Δραστηριότητες στην ύπαιθρο

• Υδάτινες δραστηριότητες (kayak, rafting)	251
• Ποδηλασία βουνού	254
• Αλεξιπτωτο πλαγιάς (Παραπέντε)	254
• Αναρρίχηση	254

Ορειβασία- πεζοπορία

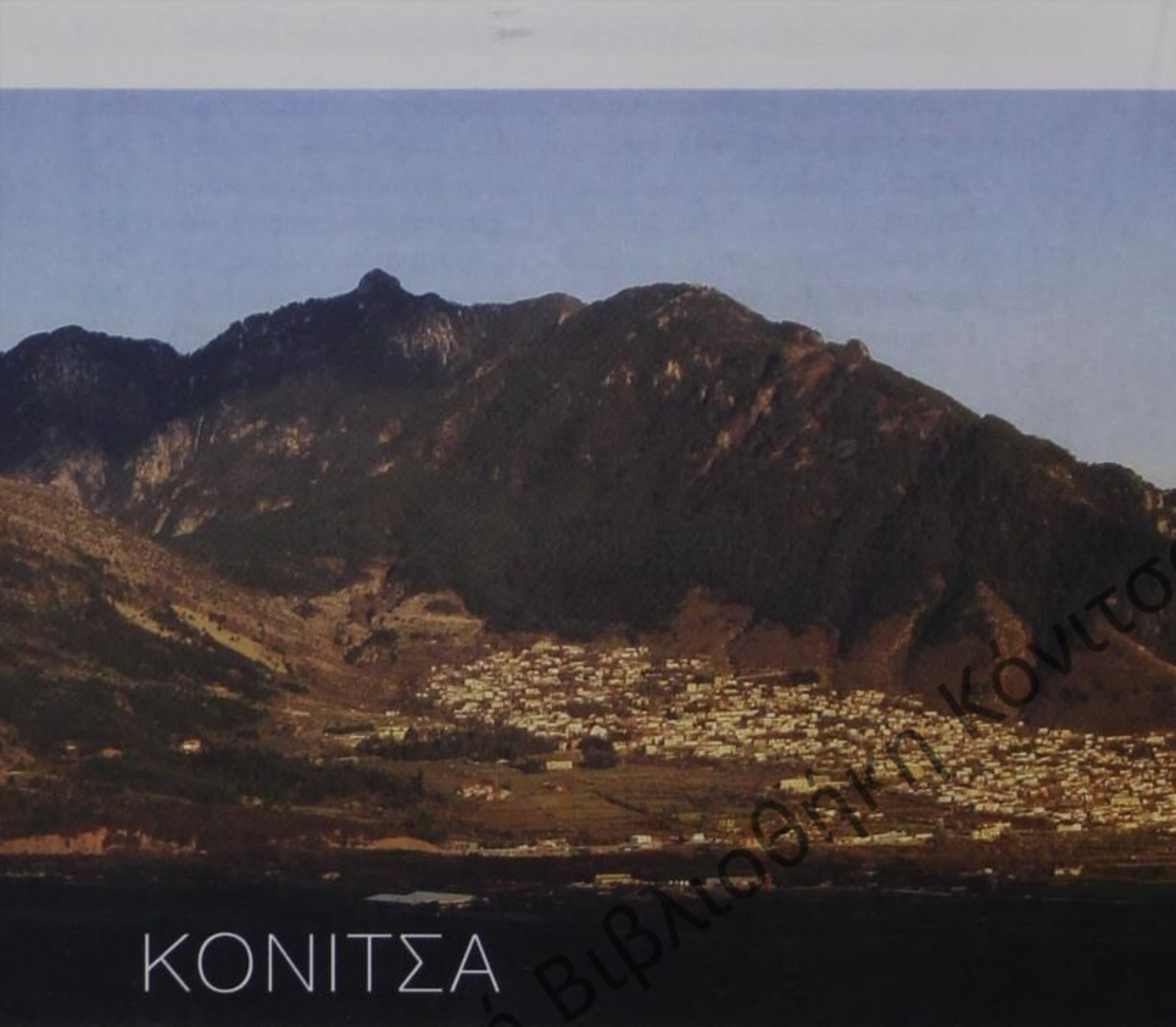
Σμόλικας (2637μ)	256
1. Αγία Παρασκευή (Κεράσοβο) –Δρακόλιμνη- Κορυφή Σμόλικα (2637μ)	256
2. Παλιοσέλι –Δρακόλιμνη- Κορυφή Σμόλικα (2637μ)	257
3. Πάδες – Δρακόλιμνη- Κορυφή Σμόλικα (2637μ)	257
• Καταφύγια	258
Γράμμος (2520μ)	258
4. Πληκάτι - Κορυφή Γράμμου (2520μ)	258
5. Αετομπλίτσα - Κορυφή (2520μ)	260
6. Αετομπλίτσα - Επάνω Αρένα (2192μ)	261
Τραπεζίτσα (2022μ)	262
7. Κόνιτσα – Κορυφή Τραπεζίτσας (2022μ)	262
• Άλλες διαδρομές στην Τραπεζίτσα:	262
Τύμφη (2497μ)	263
8. Χαράδρα Αώου: Κόνιτσα – Μονή Στομίου	263
9. Χαράδρα Αώου: Κόνιτσα- Καλογερικό- Σιάδι Μύγας (1550μ)	264
10. Χαράδρα Αώου: Κόνιτσα – Μονή Στομίου- Δρακόλιμνη- Κορυφή Γκαμήλα (2497μ)	265
11. Φαράγγι Βοϊδομάτη: Κλειδωνιά- γέφυρα Αρίστης/ Παπίγκου .	267
12. Κλειδωνιά- Άνω Κλειδωνιά- Πάπιγκο	268
• Καταφύγια	269
Άλλες πεζοπορικές- ορειβατικές διαδρομές	269

ΠΡΟΣΒΑΣΗ - ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	273
-------------------------------	-----

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ	274
------------------------	-----

• ΔΗΜΟΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ	275
• ΔΗΜΟΣ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ	278
• ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΕΤΟΜΗΛΙΤΣΑΣ	278
• ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΔΙΣΤΡΑΤΟΥ	278
• ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΦΟΥΡΚΑΣ	279

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	290
--------------------	-----

ΚΟΝΙΤΣΑ

Επιμέλεια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Η παρούσα έκδοση είναι μέρος του έργου: «*Ανάδειξη, Διάδοση και Προβολή του Φυσικού Κάλλους και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Επαρχίας Κόνιτσας*», το οποίο ανέλαβε η «ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΗΠΕΙΡΟΥ ΑΕ – Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία ΟΤΑ» (υπεύθυνοι έργου: *Χαρητάκης Παπαϊωάννου, Γεράσιμος Παπαηλίας*) για λογαριασμό της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ιωαννίνων. Το έργο εντάσσεται στο Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα της Επαρχίας Κόνιτσας (ΕΑΠΕΚ) – Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών – Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων.

Εισαγωγή

Μεγαλόπρεπα βουνά, εντυπωσιακές χαράδρες, πολύμορφοι γεωλογικοί σχηματισμοί, πλούσια και πυκνά δάση, ορμητικά ποτάμια, δύσβατα μονοπάτια, μικρές εύφορες κοιλάδες και ανάμεσα σε όλα αυτά η γραφική κωμόπολη της Κόνιτσας με τον κάμπο στα πόδια της και τα πολυάριθμα χωριά στις πλαγιές των μεγάλων βουνών της Βόρειας Πίνδου. Όλα αυτά συνθέτουν τη γεωγραφική και πολιτισμική ενότητα της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας.

Στα βόρεια και δυτικά κυριαρχεί ο ορεινός όγκος του Γράμμου, που αποτελεί το φυσικό όριο της ευρύ-

τερης περιοχής της Κόνιτσας με το Νομό Καστοριάς και την Αλβανία. Στο κέντρο και στα ανατολικά δεσπόζει το δεύτερο σε ύψος βουνό της Ελλάδας, ο Σμόλικας και λίγο πιο πέρα στέκει η Βασιλίτσα, χωρίζοντας και ταυτόχρονα ενώνοντας την Ήπειρο με τη Δυτική Μακεδονία και για την ακρίβεια την Κόνιτσα και το Νομό Ιωαννίνων με το Νομό Γρεβενών. Στα νοτιοανατολικά βρίσκεται η μεγάλοπρεπη χαράδρα του Αώου, που σχηματίζεται ανάμεσα από την πυκνοοδασωμένη Τραπεζίτσα και την απόκρημνη Τύμφη, αποτελώντας το όριο της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας με το διπλανό Ζαγόρι. Τέλος στα νότια στέκεται ο επιβλητικός ο-

ρεινός όγκος της Νεμέρτσικας και του γειτονικού Δούσκου, χωρίζοντας την Κόνιτσα από το Πωγώνι και τη γειτονική Αλβανία.

Ανάμεσα από τα πανέμορφα και συνάμα άγρια αυτά βουνά κυλούν ορμητικά τα νερά τριών μεγάλων ποταμών και πλήθους παραποτάμων τους. Οι τρεις μεγάλοι ποταμοί Αώος, Βοΐδομάτης και Σαραντάπορος, ενώνονται στον κάμπο της Κόνιτσας και των γύρω χωριών και ως ένας ποταμός πλέον, Αώος, κατευθύνουν βιαστικά τα νερά τους για τις ακτές της Αδριατικής, διαμέσου της Αλβανίας.

Η ποικιλομορφία του φυσικού περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας αντανακλάται σχεδόν ξεκάθαρα στα χαρακτηριστικά και στις συνήθειες των ανθρώπων που από αρχαιότατων χρόνων κατοικούν εδώ, συνθέτοντας ένα μοσαϊκό από 47 οικισμούς, οι οποίοι μοιράζονται σε 41 δημοτικά και κοινοτικά διαμερίσματα, τα οποία ανήκουν σε δυο Δήμους (Κόνιτσας & Μαστοροχωριών) και σε τρεις κοινότητες (Αετομπλίτσας, Διστράτου & Φούρκας).

Η ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας, που μέχρι πρόσφατα αποτελούσε την ομώνυμη Επαρχία, απαρτίζεται από τέσσερις διακριτές ανθρωπογεωγραφικές ενότητες με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά η κάθε μία, όπου κυρίαρχο ρόλο παίζει – όπως άλλωστε και στο παρελθόν – η ίδια η πόλη της Κόνιτσας. Πρόκειται καταρχάς για την ίδια την πόλη της Κόνιτσας, η οποία παίζει κυρίαρχο

ρόλο διαχρονικά και τα γύρω από τον κάμπο της χωριά, τα Μαστοροχώρια που βρίσκονται στις πλαγιές του Γράμμου και του Σμόλικα στην κοιλάδα του Σαραντάπορου, τα χωριά της Λάκκας Αώου στις νότιες πλαγιές του Σμόλικα και τα τέλος τα βλαχοχώρια που βρίσκονται ψηλότερα από κάθε άλλο οικισμό κοντά ή μέσα στα υποαλπικά λιβάδια του Γράμμου και του Σμόλικα.

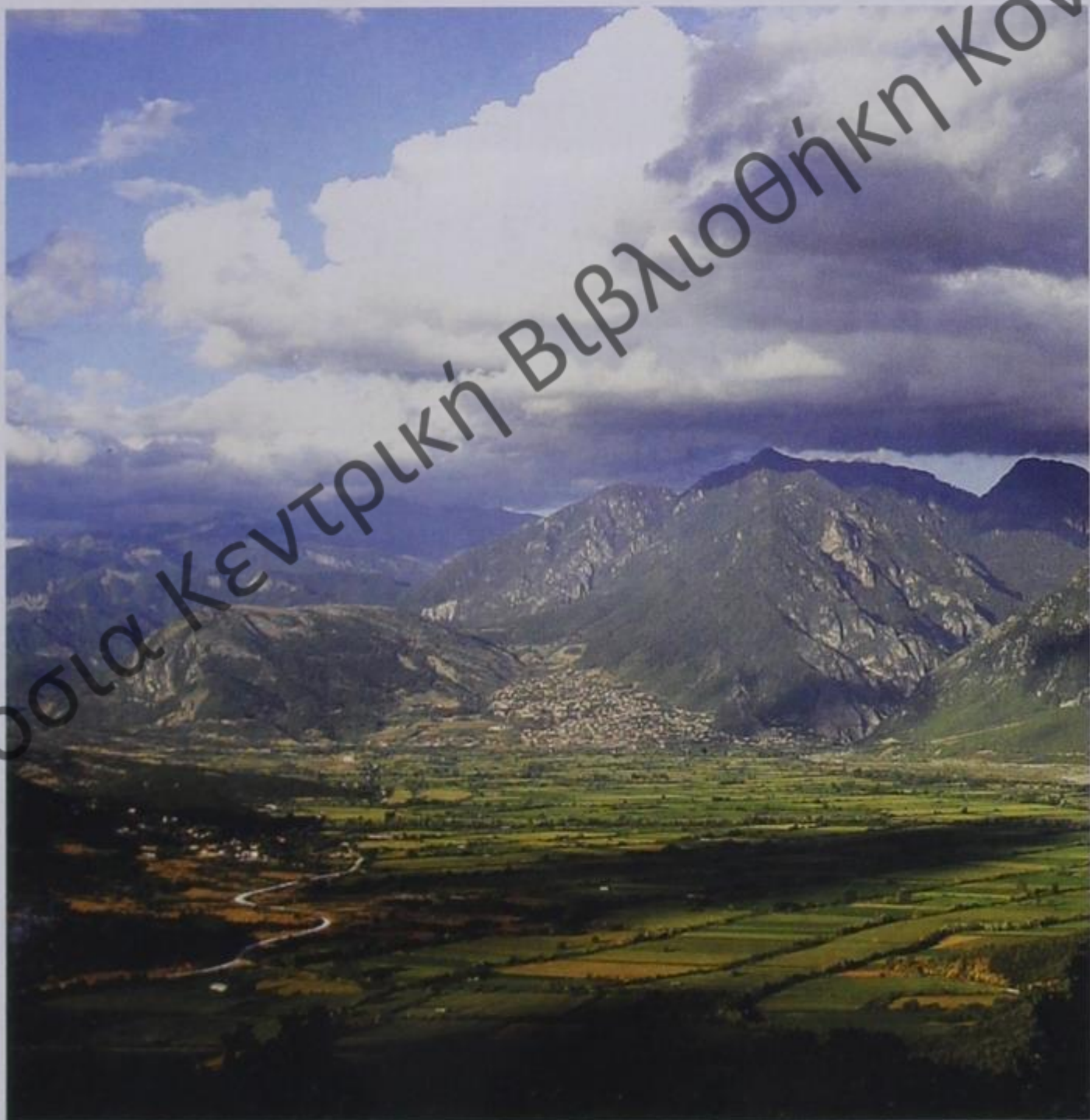
Το अपαράμιλλο και πλούσιο φυσικό περιβάλλον, οι γραφικοί οικισμοί, τα διάσπαρτα μνημεία, οι άνθρωποι με τον ανοιχτό χαρακτήρα τους και η πλούσια παράδοση με όλες τις εκφάνσεις της καθιστούν την ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας έναν από τους περισσότερο προσφιλείς προορισμούς των Ελλήνων και ξένων περιηγητών.

Ο οικοτουριστικός οδηγός, που κρατάτε στα χέρια σας, σκοπό έχει να σας δώσει όλες τις πληροφορίες εκείνες που πρέπει να γνωρίζετε προκειμένου να περιηγηθείτε με ευκολία και μεθοδικότητα στα βουνά και στα χωριά της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας, αποκομίζοντας ευχαρίστηση, γνώση και ικανοποίηση από το ταξίδι σας. Επιπλέον, είμαστε σίγουροι, πως κατά την επιστροφή στην πατρίδα σας, θα κρατήσετε τον οδηγό αυτό ως ενθύμιο για τις όμορφες και δημιουργικές στιγμές που περάσατε στην μαγευτική περιοχή της Κόνιτσας και των χωριών της.

Σας ευχόμαστε καλή διαμονή και ευχάριστη περιήγηση.

1. Ο χώρος και τα χωριά

Η Κόνιτσα και ο κάμπος της

Η ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας καταλαμβάνει το βορειότερο τμήμα του νομού Ιωαννίνων και καλύπτει μια επιφάνεια 1.000 km². Η μορφολογία του εδάφους διαμορφώνει ένα έντονο γεωλογικό ανάγλυφο που κυμαίνεται από τα 375μ υψόμετρο στα χαμηλότερα σημεία στον κάμπο της Κόνιτσας έως σε περισσότερο από 2000 μέτρα στις κορυφές των βουνών, οι οποίες αρκετά συχνά αγγίζουν και σε ορισμένες περιπτώσεις ξεπερνούν το όριο των 2500μ, με ψηλότερη όλων εκείνη του Σμόλικα (2637μ), του δεύτερου σε ύψος βουνού της χώρας μας. Τα πρηνή των κοιλάδων, που διασχίζουν τις πλαγιές όλων των βουνών της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας, παρουσιάζουν συνήθως έντονες κλίσεις. Ωστόσο, δε λείπουν – αν και λιγοστές βέβαια- οι πλαγιές με ηπιότερες κλίσεις, όπου συνήθως βρίσκονται οι καλλιεργούμενες εκτάσεις των χωριών ενώ οι καθεαυτού

πεδινές εκτάσεις περιορίζονται αποκλειστικά στο λεκανοπέδιο της Κόνιτσας και των γύρω χωριών.

Γενικά το μεγάλο υψομετρικό εύρος (375μ- 2637μ) σε συνδυασμό με το έντονο και πολυσχιδές γεωγραφικό ανάγλυφο και το εδαφικό υπόβαθρο, δημιουργεί πλαγιές με ποικιλία εκθέσεων και κλίσεων που χαρακτηρίζονται από κατά τόπους μικρο-κλιματικές ιδιαιτερότητες, οι οποίες εν τέλει αντικατοπτρίζονται στην επικρατούσα βλάστηση.

Η πλειονότητα των εκτάσεων της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας απλώνεται στα **μεσαία υψόμετρα** (700μ- 1600μ) και σκεπάζεται από πυκνά δάση φυλλοβόλων (δρυς, οξιές κ.α.) και κωνοφόρων (έλατα, μαυρόπευκα) δέντρων. Αξιόλογες σε έκταση και με χαρακτηριστικές ιδιαιτερότητες είναι επίσης οι εκτάσεις που απλώνονται στα χαμηλά υψόμετρα (375μ-700μ), όπου επικρατεί η βλάστηση φυλλοβόλων και

Η κοιλάδα του Γοργοπόταμου στο Γράμμο

Οι Δήμοι, οι Κοινότητες και οι οικισμοί της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας

Νέα Κοτύλη

Γράμμος

Επιταφήσσα

Ν. Καστοριάς

Κυψέλη

Χρυσή

ΑΡΡΕΣ

Λυκόραχη

ΚΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ

Θεοτόκος

Κεφαλοχώρι

Πλαγιά Ζέρμα

Επταχώριον

Σαραντάπορος π. Δροσσηγή

Παύλη

Λαγκάδα

Καστανιά

Ζούζουλη

Σύφιτσα

Ταμπάρι

Φούρκα

Αγία Παρασκευή

Διό Πουρνιά

Βουρκοτάλας

Σαμαρίνα

Δ. ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Ν. Γρεβενών

Όρος Σμόλικας

Εθνικό χιονοδρομικό κέντρο Βασιλίτσας

Ελεύθερο

Παλιοσέλι Πάδες

Αρμύτα

Όρος Βασιλίτσα

Δάστρατον

Αρσέπ.

Βρυσοχώρι

Τύμφη

Μηλιοχώρι

Λάιστα

Παύλι

αείφυλλων ειδών δέντρων και θάμνων (κουμαριά, αγριοκουμαριά, χρυσόξυλο, πουρνάρι κá). Εδώ, σημαντικές εκτάσεις καταλαμβάνουν και οι γεωργικές καλλιέργειες, οι οποίες περιορίζονται σήμερα κύρια στην περιοχή του κάμπου της Κόνιτσας και των γύρω χωριών. Τέλος, στα μεγάλα υψόμετρα (1600μ-2600μ) εκτείνονται γυμνά από δενδρώδη βλάστηση υπο-αλπικά λιβάδια, καθώς και απότομες βραχώδεις πλαγιές. Εξαίρεση στο γυμνό από δενδρώδη βλάστηση τοπίο των εκτάσεων αυτών αποτελεί η παρουσία του ρόμπολου –είδος κωνοφόρου δέντρου που είναι ανθεκτικό στις δυσμενείς συνθήκες των μεγάλων υψομέτρων- το οποίο και συνήθως σχηματίζει χαρακτηριστικές συστάδες από υπεραιώνόβια δέντρα έως το υψόμετρο των 2000μ.

Η ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας και των Μαστοροχωριών διοικητικά διαιρείται σε δύο δήμους και τρεις κοινότητες.

Μεγαλύτερος δήμος της περιοχής είναι εκείνος της Κόνιτσας με 6.217 κατοίκους και 25 δημοτικά διαμερίσματα, τα οποία περιλαμβάνουν 29 οικισμούς: Αγία Βαρβάρα (Πλάβαλη), Αγία Παρασκευή (Κεράσοβο), Αετόπετρα (Σανοβό), Αηδονοχώρι (Οστανίτσα), Αμάραντος (Ισβορο) & Λουτρά Αμαράντου, Άρ-

ματα (Αρμάτοβο), Γαναδιό, Ελεύθερο (Γκριζμπάνι), Εξοχή (Ζέλιστα), Ηλιόραχη (Κουτσούφλιανη), Καβάσιλα, Καλλιθέα (Γορίτσα), Καλόβρυση (Πυροβίτσκα), Κλειδωνιά (Καλύβια) & Άνω Κλειδωνιά (Κλειδωνιάουστα ή Λιτονιάβιστα), Μάζι, Μελισσόπετρα, Μόλιστα (Μεσαριά), Μολυβδοσκεπάστο (Διπαλίτσα), Μοναστήρι (Μποτσιφάρι), Νικάνορας (Κορτίνιστα), Πάδες, Παλιοσέλι, Πηγή (Πεκλάρι), Πυξαριά (Μπλιθούκι), Πύργος (Στράτσιανη), Πουρνιά (Σταρίτσιανη) και Τράπεζα (Βράνιστα).

Ακολουθεί ο Δήμος Μαστοροχωριών με 2.076 κατοίκους και 13 δημοτικά διαμερίσματα που αντιστοιχούν σε 15 οικισμούς: Ασημοχώρι (Λεσκάτσι), Βούρμπιανη, Γοργοπόταμος (Τούρνοβο), Δροσοπηγή (Κάντακο), Θεοτόκος (Φετόκο), Καστανέα (Καστανιανη), Κεφαλοχώρι, Λαγκάδα (Μπλιζντιανη), Λυκόραχη (Λούψικο), Πλαγιά & Ζέρμα, Πληκάτι, Πυρσόγιαννη, Οξυά (Σέλτσι) και Χιονιάδες.

Πέρα από τους παραπάνω Δήμους, στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας περιλαμβάνονται οι ακόλουθες τρεις κοινότητες: Αετομηλίτσα (Ντένισκο) με 306 κατοίκους, Φούρκα με 208 κατοίκους και Δίστρατο (Μηριάζα) με 490 κατοίκους.

1.1. Τα βουνά

Ο Γράμμος

Στο βορειότερο τμήμα της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας απλώνεται μεγάλο μέρος του όρους **Γράμμος**. Οι εκτάσεις του μεγάλου αυτού βουνού, που μοιράζεται στις δυο γειτονικές χώρες (Ελλάδα και Αλβανία), υπάγονται από την ελληνική πλευρά στα διοικητικά όρια των Νομών Ιωαννίνων και Καστοριάς και από την αλβανική στις περιοχές του Λεσκοβικίου, Ερσέκας, Κορυτσάς και Πρεμετής. Από το συνολικό όγκο του βουνού, στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας περιλαμβάνονται οι μεγάλες κορυφογραμμές, οι οποίες λίγο πολύ αποτελούν ταυτόχρονα και τα όρια των παραπάνω διοικητικών ενοτήτων, καθώς επίσης και οι νότιες πλαγιές του ορεινού αυτού όγκου. Ο Γράμμος είναι το τέταρτο σε ύψος βουνό της Ελλάδας και η ψηλότερή του κορυφή φτάνει τα 2520μ υψόμετρο. Οι χαρακτηριστικές κορυφογραμμές στο τμήμα

Γράμμος, 2520

του που ανήκει στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας, σχηματίζουν έναν πεταλοειδή σχηματισμό που στην κορυφή του βρίσκονται οι ψηλότερες κορυφές: Γράμμος (ή Τσοούκα Πέτσικ) (2520μ), Περηφανο (ή Σκίρτσι) (2444μ) και Κιάφα (2395μ). Από εκεί και προς τα νοτιοανατολικά εκτείνεται η κορυφογραμμή που χωρίζει διοικητικά και γεωγραφικά την Ήπειρο με τη Μακεδονία και στην προκειμένη περίπτωση το Νομό Ιωαννίνων με το Νομό Καστοριάς. Προς αυτή την κατεύθυνση και από

Κοπάδι με πρόβατα στα υποαλπικά λιβάδια του Γράμμου.

τα μεγαλύτερα υψόμετρα προς τα χαμηλότερα εμφανίζονται κατά σειρά οι εξής σημαντικές κορυφές: Σούφλικας (2149μ), Επάνω Αρένα (2196μ), Κάτω Αρένα (2089μ) και Μπουχέτσι (1698μ). Από την άλλη πλευρά της κορυφής του πετάλου, προς τα νοτιοδυτικά, εκτείνεται η κορυφογραμμή, που από το έτος 1914 αποτελεί τη συννοριακή γραμμή Ελλάδας- Αλβανίας, με πιο σημαντικές τις κορυφές: Μαύρη Πέτρα (2431μ), Ανώνυμη (2256μ), Ροσντόλι (1965μ), Ανώνυμη (2163μ), Ανώνυμη (2126μ), Λεσίλι (1913μ), Βαρτζιομπάν (1623μ), Γκόλιο (1919μ), Καρδάρι (1955μ), Κάμενικ (2042μ) και Μαριά (1637μ). Ανάμεσα από τα δύο τόξα του πετάλου ξεκινά μια ακόμα –μικρότερη από τις άλλες– κορυφογραμμή, η οποία μετά από μια σύντομη πορεία και αφού σχηματίσει τις κορυφές Γκέσορ (2163μ), Σταυρός (1919μ) και Προφήτης Ηλίας (1518μ), σβήνει στην κοιτή του Σαραντάπορου ποταμού.

Όσον αφορά στο γεωλογικό υπόβαθρο, στο Γράμμο κυριαρχεί ο φλύσχης, ενώ κατά τόπους εμφανίζονται χαρακτηριστικές ασβεστολιθικές εξάρσεις, όπως η Επάνω και η Κάτω Αρένα, το Κάμενικ, η Πέτρα Μούκα, καθώς και τριτογενείς αποθέσεις από την τελευταία περίοδο των παγετώνων. Ορμητικοί χείμαρροι, όπως η Πιστίλιαπη, ο Αυγέρης και κυρίως ο Γοργοπόταμος (ή Βουρμπιανίτικο), πηγάζουν από τις κορυφές και τις πλαγιές του Γράμμου και κατευθύνονται λίγο πολύ νότια στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας, όπου ο ποταμός Σαραντάπορος, του

οποίου οι βασικές πηγές βρίσκονται στο Ν. Καστοριάς, συγκεντρώνει το σύνολο των νερών τους.

Στις πλαγιές του Γράμμου είναι χτισμένα 14 χωριά. Δέκα από αυτά ανήκουν στο Δήμο Μαστοροχωρίων, τρία, τα οποία εντοπίζονται στο νοτιοδυτικό τμήμα του βουνού, στο Δήμο Κόνιτσας και ένα αποτελεί ανεξάρτητη Κοινότητα.

Ο Σμόλικας

Στα κεντρικά και νοτιοανατολικά της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας δεσπόζει ο επιβλητικός όγκος του δεύτερου σε ύψους βουνού της Ελλάδας, της **Σμόλικας**, που οι μεγαλύτερες κορυφές του, οι οποίες βρίσκονται στο γεωγραφικό κέντρο του βουνού, φτάνουν τα 2600μ υψόμετρο. Πρόκειται για την ομώνυμη κορυφή (2637μ) και την κο-

ρυφή Μόσια (ή Μοάσια) (2610μ). Ολόκληρος ο Σμόλικας, εκτός από το βορειοανατολικό τμήμα του βουνού που ανήκει στο Ν. Γρεβενών, περιέχεται στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας. Με αφετηρία τον χαρακτηριστικό κώνο της υψηλότερης κορυφής μια εκτεταμένη κορυφογραμμή κατευθύνεται δυτικά και αφού περάσει από τις τοποθεσίες Μισοράχη και Νταλιόπολη καταλήγει στην κορυφή Κλέφτης (1847μ). Τα ρέματα που ρέουν στις βόρειες και τις δυτικές πλαγιές της μακρόστενης αυτής κορυφογραμμής καταλήγουν στο Σαραντάπορο και στον παραπόταμό του, το Βουρκοπόταμο (ή Κερασοβίτικο), ενώ προς τα νότια καταλήγουν απευθείας στον Αώο ποταμό. Από την άλλη πλευρά, προς τα νοτιοανατολικά, μια άλλη κορυφογραμμή περνά

από τις τοποθεσίες Σμήλιανο και Επτά βρύσες για να καταλήξει στην κορυφή Τσούμα (1876μ), ενώ προς τα βορειοανατολικά, όπου βρίσκονται και τα όρια με το Ν. Γρεβενών, σχηματίζονται οι κορυφές Μπογδάνι (2236μ), Καπετάν Τσεκούρας (2216μ) και Βούζι (1758μ). Από το Μπογδάνι, ένα παρακλάδι του Σμόλικα κατευθύνεται βορειοδυτικά, σχηματίζοντας το όρος **Ταμπούρι** με τις χαρακτηριστικές κορυφές Πρ. Ηλίας (1716μ), Οχυρόν ή Ταμπούρι (1876μ) και Γύφτισσα (1750μ). Άλλες ενδιαφέρουσες κορυφές του Σμόλικα είναι η Μουγκουρίδα (2100μ) και ο Αλογότοπος (ή Τσούμα Κάλιορο) (2213μ).

Όσον αφορά στο γεωλογικό υπόβαθρο στο Σμόλικα κυριαρχεί ο οφιόλιθος και ακολουθεί ο φλύσχης, ενώ απαντώνται ελάχιστες και περιορισμένης έκτασης θέσεις με ασβεστολιθικούς σχηματισμούς. Ορμητικοί μικροί ποταμοί, χείμαρροι και ρέματα, όπως ο Βαθύλακκος, ο Βουρκοπόταμος, η Τοπόλιτσα, ο Ασπροπόταμος, ο Μυλοπόταμος και το ρέμα της Μπριάζας πηγάζουν από τις πλαγιές του Σμόλικα και των διακλαδώσεών του και ενώνονται χαμηλότερα με τους μεγαλύτερους ποταμούς, τον Σαραντάπορο και τον Αώο.

Στις πλαγιές του Σμόλικα και των παρακλαδιών του (Κλέφτης, Ταμπούρι, Γύφτισσα) είναι χτισμένα 17 χωριά. Τα περισσότερα (13) ανήκουν στο Δήμο Κόνιτσας, λιγότερα (3) τα οποία βρίσκονται στα βόρεια του βουνού, στο Δήμο Μαστοροχωρίων και ένα, η Φούρκα, αποτελεί ανεξάρτητη Κοινότητα.

Η Δρακόλιμνη και η κορυφή του Σμόλικα

Η Βασιλίτσα

Ανατολικά του Σμόλικα, στα όρια με το Νομό Γρεβενών, υψώνεται η **Βασιλίτσα**, βουνό που μοιράζεται, σχεδόν ισομερώς στους Νομούς Ιωαννίνων και Γρεβενών. Περιλαμβάνει δύο σχετικά ομαλές κορυφές: την ομώνυμη κορυφή Βασιλίτσα (2248μ), που είναι και η ψηλότερη και την Γομάρα (2126μ). Ανάμεσά τους, στα 1750μ, σχηματίζεται χαρακτηριστικό διάσελο που συνδέει με ορεινή διάβαση τα χωριά της Κόνιτσας με εκείνα του Νομού Γρεβενών. Στο σημείο αυτό είναι εγκατεστημένο το Εθνικό Χιονοδρομικό Κέντρο της Βασιλίτσας.

Όπως στο Σμόλικα έτσι και εδώ, όσον αφορά στο γεωλογικό υπόβαθρο, κυριαρχεί ο οφιόλιθος και ακολουθεί ο φλύσχης. Τα ρέματα που κυλούν στις δυτικές πλαγιές του ορεινού όγκου της Βασιλίτσας πέφτουν στο Σαμαρινιώτικο ρέμα -το οποίο πιο κάτω μετανομάζεται σε ρέμα της Μπριάδας- για να καταλήξουν μαζί με εκείνα των νότιων

Βασιλίτσα

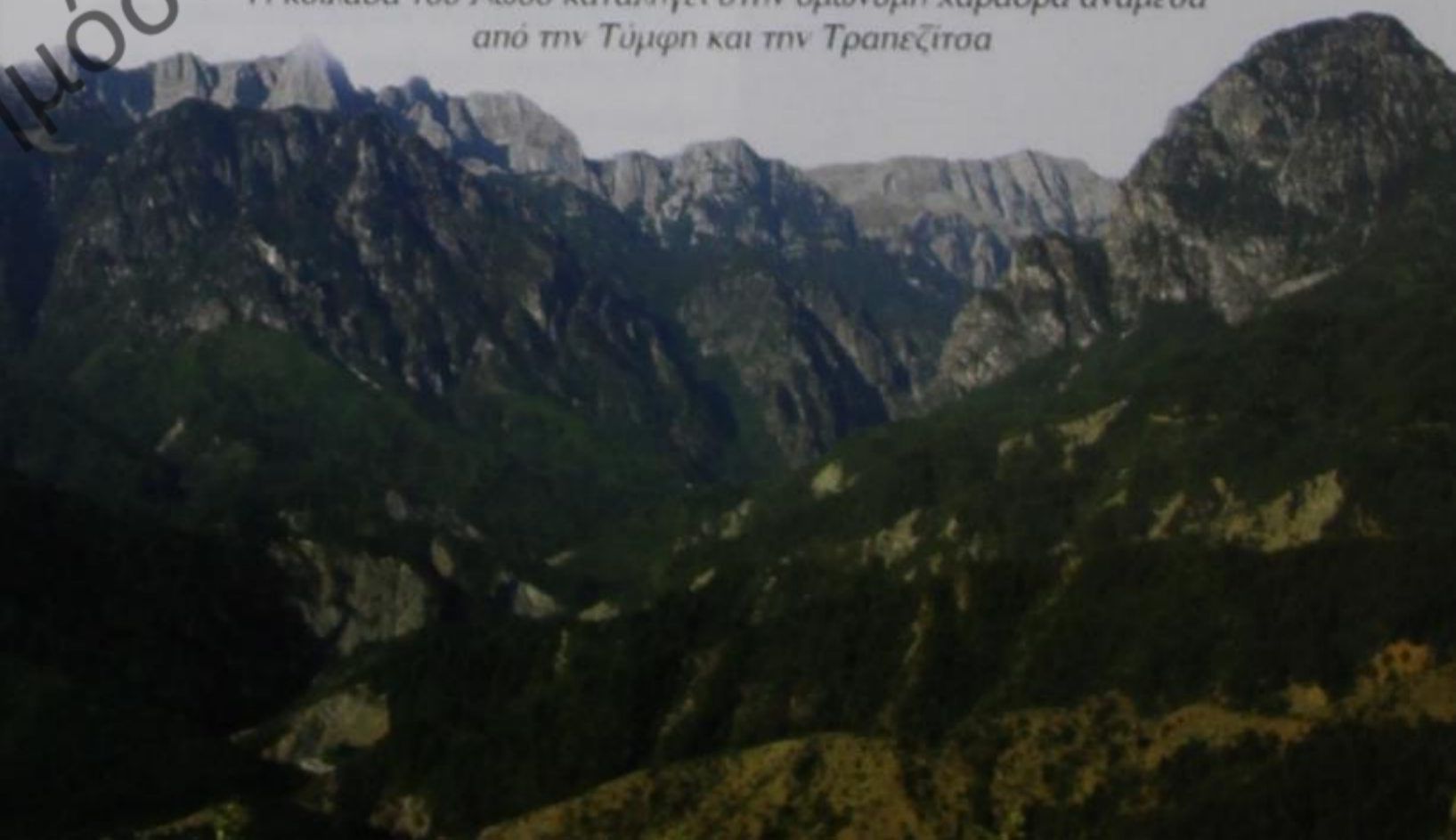
πλαγιών του βουνού στον Αώο ποταμό.

Στις πλαγιές της Βασιλίτσας από τη μεριά της Κόνιτσας είναι χτισμένο ένα και μοναδικό χωριό, το Δίστρατο, το οποίο και αποτελεί ανεξάρτητη Κοινότητα.

Η Τύμφη & η Τραπεζίτσα

Στα νότια της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας και στα όρια με την περιοχή του Ζαγορίου εντοπίζεται ο ορεινός όγκος της **Τύμφης**, ψηλότερη κορυφή της οποίας είναι

Η κοιλάδα του Αώου καταλήγει στην ομώνυμη χαράδρα ανάμεσα από την Τύμφη και την Τραπεζίτσα

Τραπεζίτσα

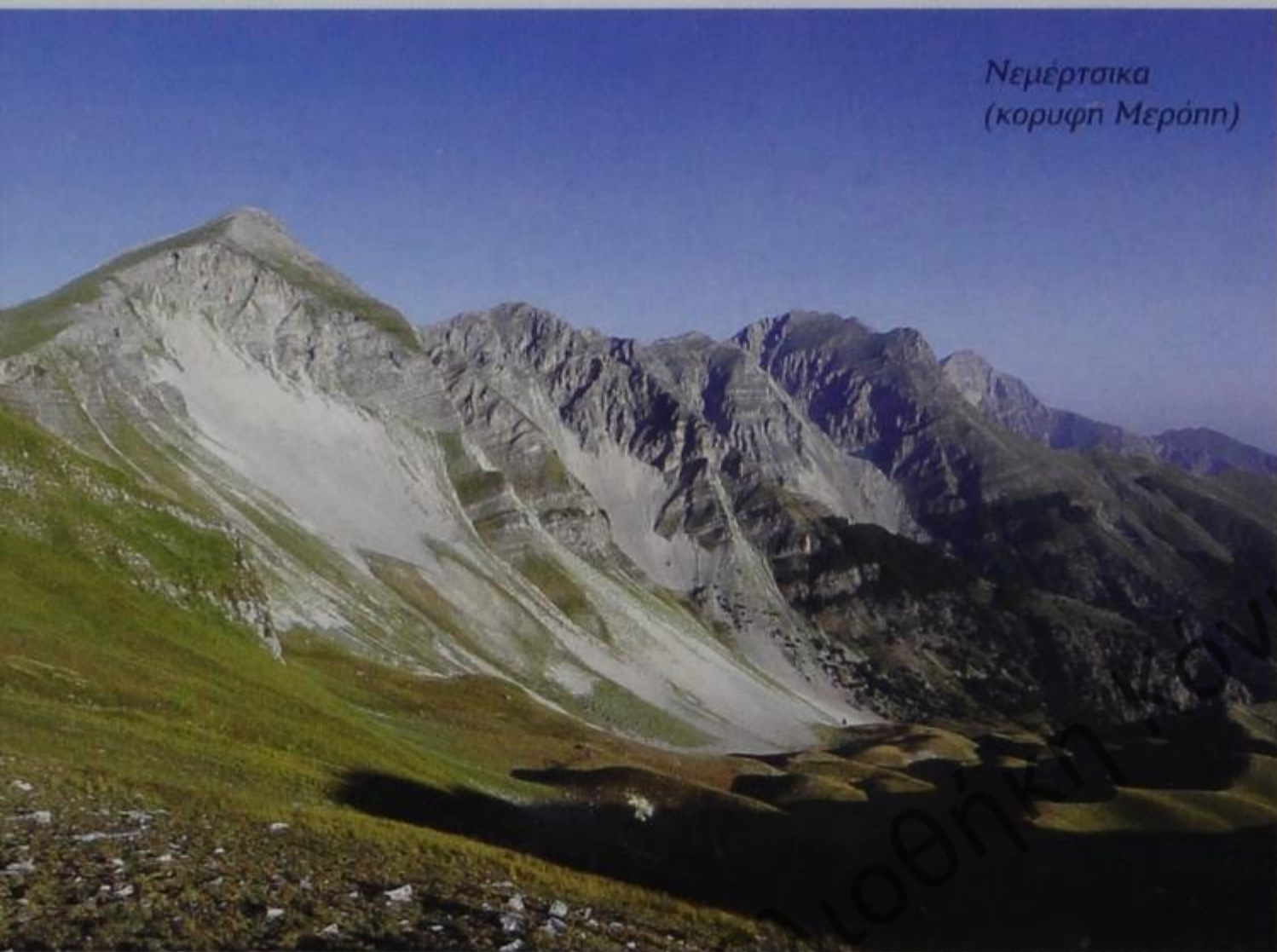
η Γκαμήλα (2497μ). Οι δυτικές απολήξεις του βουνού αυτού, που περιλαμβάνουν τις απότομες πλαγιές των κορυφών Πλόσκος (2377μ), Δρακόλιμνη (2080μ), Λάπατος (ή Λαζαρος) (2254μ) και Τσούκα Κούλα (1529μ), ανήκουν στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας. Βόρεια της Τύμφης και ανάμεσα από αυτήν και το Σμόλικα, διακρίνεται ένα χαμηλότερο σε υψόμετρο, αλλά εξίσου επιβλητικό, βραχώδες, απόκρημνο και πυκνοδασωμένο βουνό, η Τραπεζίτσα με τρεις χαρακτηριστικές κορυφές: την ομώνυμη (2024μ) στο κέντρο, την Κολοκυθιά (1850μ) στα βόρεια και το Ροΐδοβούνι (1985μ) στα νοτιοανατολικά.

Εκεί που οι νότιες πλαγιές της **Τραπεζίτσας** και του Ροΐδοβουνίου σμίγουν με τις βορειοδυτικές πλαγιές της Τύμφης, σχηματίζεται η μεγαλειώδης **καράδρα του ποταμού Αώου**. Παρόμοια, στη νοτιοδυτική

πλευρά της Τύμφης και εκεί που οι νότιες πλαγιές της ανταμώνουν με εκκλίνες των αντίπερα βουνών του Ζαγορίου, σχηματίζεται **το φαράγγι του ποταμού Βοΐδομάτη**, που αποτελεί γεωγραφική συνέχεια της καράδρας του Βίκου.

Τόσο η Τύμφη όσο και η Τραπεζίτσα είναι καθαρά ασβεστολιθικά βουνά με κατά τόπους εμφανίσεις φλύσχη, κυρίως στα χαμηλότερα υψόμετρα. Τα λιγοστά ρέματα των δύο αυτών βουνών καταλήγουν απευθείας στον Αώο ποταμό, με εξαίρεση εκείνα του φαραγγιού του Βοΐδομάτη.

Στους πρόποδες της Τραπεζίτσας είναι χτισμένη η πόλη της Κόνιτσας και το γειτονικό χωριό Πηγή, ενώ στις δυτικές παρυφές της Τύμφης απαντώνται τρία χωριά του Δήμου Κόνιτσας: η Καλλιθέα, η Κλειδωνιά και η Άνω Κλειδωνιά.

*Νεμέρτσικα
(κορυφή Μερόπη)*

Η Νεμέρτσικα & το Δούσκο

Στο νοτιοδυτικό τμήμα της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας καταλήγουν οι βόρειες πλαγιές ενός επίσης μεγάλου και βραχώδους ορεινού συγκροτήματος, το μεγαλύτερο τμήμα του οποίου βρίσκεται στην Αλβανία. Το βουνό αυτό είναι η **Νεμέρτσικα**. Από τη μακρόστενη κορυφογραμμή του βουνού με τις αλληπάλληλες κορυφές, που κυμαίνονται από 2000 έως σχεδόν 2500 μέτρα, η ανατολικότερη (κορυφή Μερόπη, 2209μ) βρίσκεται ακριβώς πάνω στη συνοριακή γραμμή Ελλάδας- Αλβανίας. Προέκταση προς τα ανατολικά του βουνού αυτού αποτελεί το πυκνοδασωμένο όρος Δούσκον (1168μ), οι βόρειες πλαγιές του οποίου καταλήγουν στον Αώο ποταμό και ανήκουν στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας, ενώ οι νότιες στην

περιοχή του Πωγωνίου.

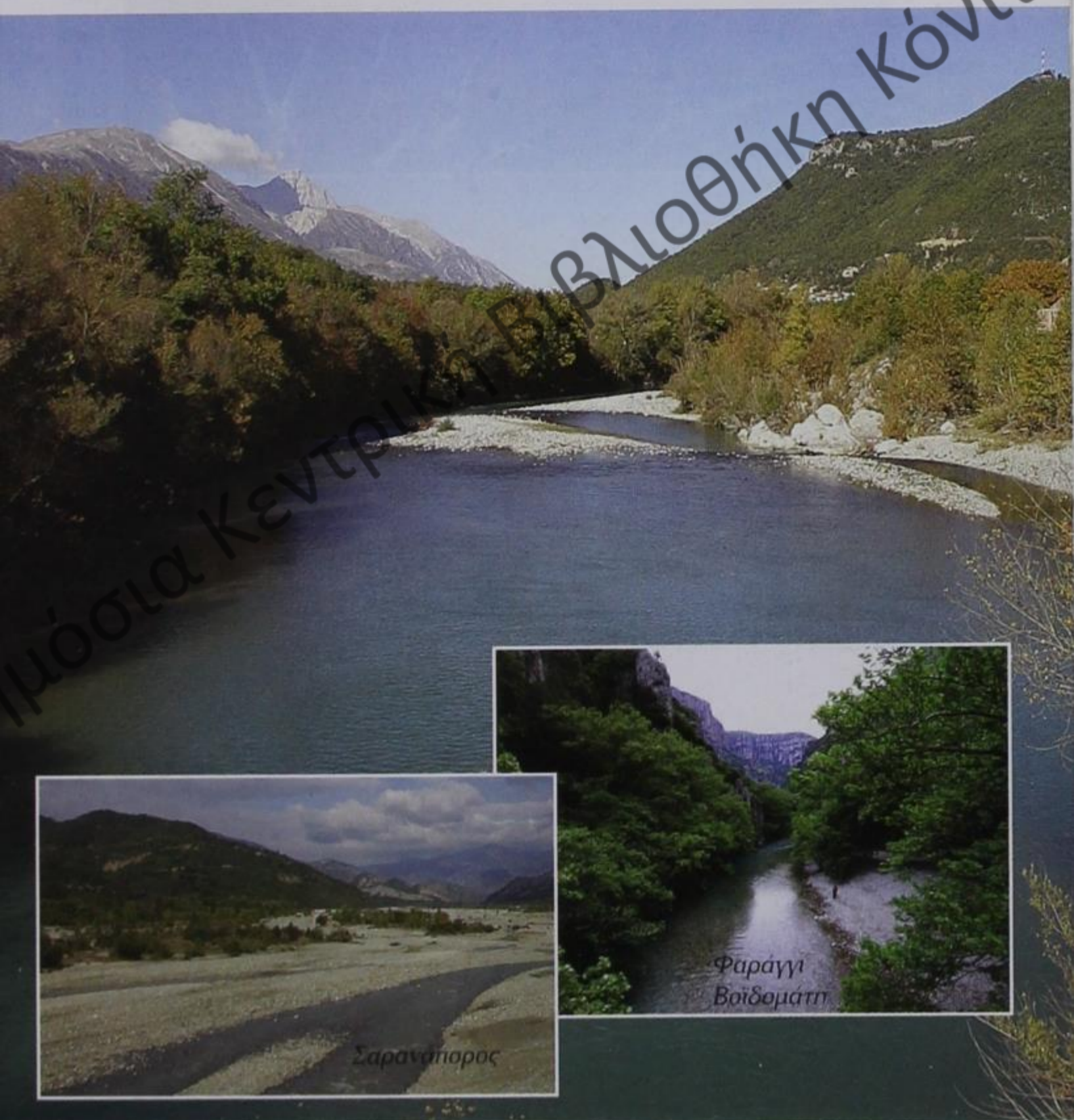
Στη Νεμέρτσικα κυριαρχεί ο ασβεστόλιθος και ακολουθεί ο φλύσχης, ενώ το αντίθετο συμβαίνει στο Δούσκο. Τα λιγοστά εποχιακά ρεμάτα των πλαγιών των βουνών αυτών, που βλέπουν προς τον κάμπο της Κόνιτσας και των γύρω χωριών της, καταλήγουν απευθείας στον Αώο ποταμό. Εδώ είναι χτισμένα δύο χωριά που ανήκουν στο Δήμο της Κόνιτσας: το Αηδονοχώρι και το Μολυβδοσκεπάστο.

1.2 Τα ποτάμια

Ο Αώος, ο Σαραντάπορος και ο Βοΐδομάτης είναι οι μεγάλοι ποταμοί της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας. Ο **Αώος** χωρίζει το Σμόλικα, τη Βασιλίτσα και την Τραπεζίτσα από τα απέναντι βουνά του Ζαγορίου και στην ουσία την ευρύτερη

περιοχή της Κόνιτσας με εκείνη του γειτονικού Ζαγορίου. Το μήκος του, από τα βουνά του Μετσόβου όπου πηγάζει μέχρι τα σύνορα με την Αλβανία, φτάνει τα 70 χλμ, ενώ μέχρι τις εκβολές του διανύει άλλα 200 χλμ στο έδαφος της γειτονικής χώρας. Ο **Βοϊδομάτης** με τα κρυστάλλινα νερά του πηγάζει από τα βουνά του κεντροδυτικού Ζαγορίου και την χαράδρα του Βίκου. Στην περιοχή της Κόνιτσας καταλήγει

αφού διασχίσει το ομώνυμο φαράγγι του για να ενωθεί λίγο παρακάτω, στον κάμπο της Κόνιτσας, με τον Αώο ποταμό. Ο **Σαραντάπορος** συγκεντρώνει πληθώρα ρεμάτων από τα δυο μεγάλα βουνά και τα παρακλάδια τους, το Γράμμο και το Σμόλικα. Ο ποταμός ρέει απαλά ανάμεσά τους, έως ότου οι πλαγιές των δύο βουνών σβήσουν ακριβώς στα σύνορα με την Αλβανία, όπου και τελικά ενώνεται και αυτός με τον Αώο.

Σαραντάπορος

Φαράγγι
Βοϊδομάτη

1.3 Το Κλίμα

Το κλίμα που επικρατεί στα χαμηλότερα υψόμετρα της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας ανάμεσα από τα 500μ και τα 1000μ, όπου είναι χτισμένοι σχεδόν όλοι οι οικισμοί, είναι αυτό του ηπειρωτικού κλιματικού τύπου, που βρίσκεται μεταξύ του Μεσογειακού και του Μεσευρωπαϊκού τύπου κλίματος. Κύρια χαρακτηριστικά του είναι οι ψυχροί χειμώνες με πολλές βροχές και τα ζεστά καλοκαίρια με λίγες τοπικές βροχές. Ο χειμώνας είναι παρατεταμένος, η άνοιξη συνήθως μικρής διάρκειας, το καλοκαίρι θερμό και το φθινόπωρο σχετικά παρατεταμένο. Η βροχόπτωση σε ετήσια βάση κυμαίνεται από 1000mm έως 1200mm.

Στα μεγαλύτερα υψόμετρα, όπου είναι χτισμένοι ελάχιστοι οικισμοί, το κλίμα ανήκει στον ορεινό κλιματικό τύπο και όσο ψηλότερα ανεβαίνει κανείς, πλησιάζει περισσότερο τα

χαρακτηριστικά του Μεσευρωπαϊκού. Ο χειμώνας είναι τραχύς με άφθονες βροχές και χιονοπτώσεις. Από τα 1500μ υψόμετρο και πάνω το έδαφος μπορεί να μείνει καλυμμένο με χιόνι για μεγάλη χρονική περίοδο, ενώ από τα 1800μ και πάνω το χιόνι καλύπτει το έδαφος καθόλο το χειμώνα καθώς και τους πρώτους μήνες της άνοιξης. Το καλοκαίρι γενικά είναι δροσερό με αρκετές τοπικές βροχές. Η βροχόπτωση και χιονόπτωση σε ετήσια βάση κυμαίνεται από τα 1200mm έως τα 1400 mm.

Ο συνολικός αριθμός ημερών βροχής στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας σε ετήσια βάση δεν ξεπερνά τις 120 ημέρες και στην πόλη της Κόνιτσας η χιονόπτωση περιορίζεται σε λιγότερο από 10 ημέρες ετησίως. Ο ξηρότερος μήνας είναι ο Ιούλιος και οι βροχερότεροι ο Νοέμβριος, ο Δεκέμβριος και ο Ιανουάριος.

Η Αετομπίτσα, το ψηλότερο χωριό της Ελλάδας, το χειμώνα.

2. Σύντομη ιστορική αναδρομή

Ναός Αγίου Αθανασίου, Ανω Κλειδωνιά

ΗΜΑΙΝΟΥΣΙΑ

ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΩΝ

Μόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντσ

Παλαιολιθική εποχή (15.000 π.Χ.- 3.200 π.Χ.)

Οι πρωτόγονοι κυνηγοί της παλαιολιθικής εποχής χρησιμοποιούσαν σταθερά ως τόπο διαμονής για πολλές χιλιετίες τα φυσικά καταφύγια –σπηλιές που βρίσκονται στα χαμηλότερα σημεία των χαραδρών της περιοχής της Κόνιτσας. Από τις ανασκαφές που έγιναν στις σπηλιές του φαραγγιού του Βοϊδομάτη και κυρίως στις πιο σημαντικές από αυτές, που είναι γνωστές με τις ονομασίες «Κλειδί», «Μποϊλα» και «Μεγαλάκκος», βρέθηκαν πολυάριθμα οστά, υπολείμματα των κυνηγετικών επιτυχιών των προϊστορικών αυτών ανθρώπων καθώς επίσης και πολλά λίθινα εργαλεία. Η πανίδα της εποχής εκείνης (15.000- 8.000 π.Χ), που συμπίπτει με το τέλος της τελευταίας παγετώδους περιόδου, ήταν πολύ πλούσια και οι προϊστορικοί κυνηγοί επικέντρωναν το ενδιαφέρον τους κυρίως στα αγριογιδα (*Rupicapra rupicapra*), στους αλπικούς αιγάγρους (*Capra ibex*) και στα ελάφια (*Cervus elaphus*), είδη που αφθονούσαν την εποχή εκείνη στην ευρύτερη περιοχή. Ως υλικό για την κατασκευή εργαλείων χρησιμοποιούσαν τον πυριτόλιθο που συνέλλεγαν από επιλεγμένες θέσεις στα γύρω βουνά, καθώς και τα οστά των ζώων που θήρευαν.

Η παρουσία του ανθρώπου σε αυτά τα σπήλαια συνεχίσθηκε –αν και αρκετά περιορισμένη- και στα επόμενα χρόνια (Μεσολιθική περίοδος). Παρόλο που ευρήματα τα οποία φανερώνουν την παρουσία του

Το φαράγγι του Βοϊδομάτη και η θέση Κλειδί

ανθρώπου στην περιοχή της Κόνιτσας κατά τη Νεολιθική εποχή δεν έχουν βρεθεί, είναι σχεδόν βέβαιο ότι η ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας φιλοξένησε και τότε μικρές ομάδες ανθρώπων, μια και κάτι τέτοιο επιβεβαιώθηκε από ανασκαφές που έγιναν πρόσφατα στην γειτονική περιοχή των Δολιανών, η οποία λίγο πολύ παρουσιάζει παρόμοια χαρακτηριστικά με τον κάμπο της Κόνιτσας.

Εποχή του Χαλκού (3200 π.Χ.- 1100 π.Χ.)

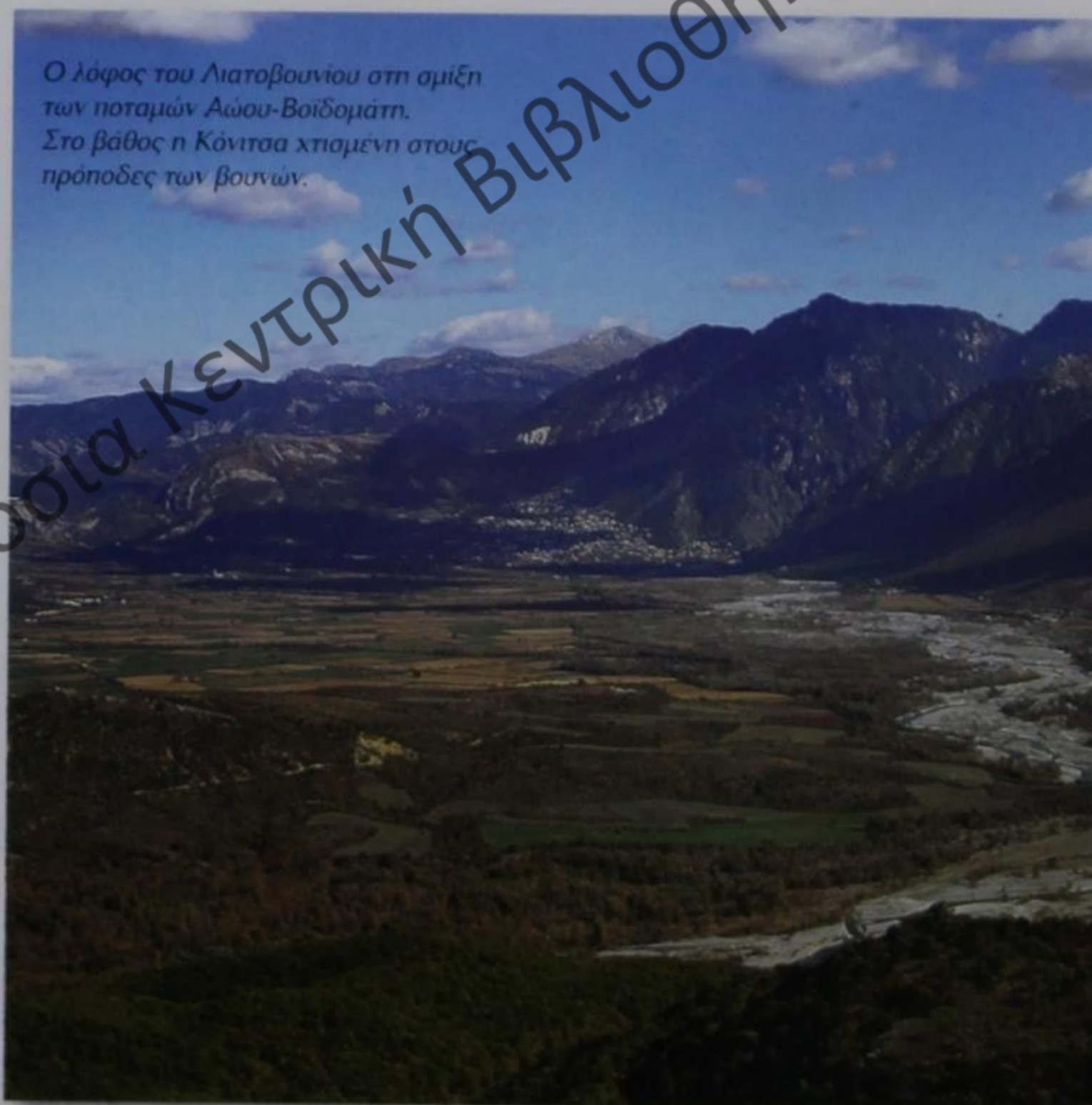
Ασαφής είναι η εικόνα για την παρουσία του ανθρώπου στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας κατά την εποχή αυτή. Ωστόσο, αν και τα ευρήματα της εποχής αυτής είναι περιορισμένα στην Ήπειρο, στην περιοχή της Κόνιτσας και κυρίως στις παρυφές του κάμπου της, ανακαλύφθηκαν ευρήματα σε διάφορες θέσεις, όπως στη Μεσογέφυρα, στις παρυφές της πόλης της Κόνιτσας καθώς επίσης κοντά στο χωριό Οξυά στις πλαγιές του Γράμμου.

Εποχή του Σιδήρου και ιστορικοί Χρόνοι (1100 π.Χ.- 168 π.Χ.)

Στον κάμφο της Κόνιτσας και κοντά στο σημείο ένωσης των ποταμών Αώου και Βοϊδομάτη βρίσκεται ο λόφος του Λιατοβονίου. Εδώ, σύμφωνα με αρχαιολογικές ανασκαφές που έγιναν τα τελευταία χρόνια, διαπιστώθηκε η ύπαρξη οικισμού που κατοικούνταν διαρκώς από τον 11^ο π.Χ. αιώνα έως και τον 4^ο π.Χ. αιώνα. Πρόκειται για μικρή κώμη που οι κάτοικοί της ανήκαν στους Μολοσσούς, οι οποίοι αποτελούσαν το ισχυρότερο φύλο των αρχαίων Ηπειρωτών. Ο οικισμός περιελάμβανε

καμπυλόγραμμες και ορθογώνιες κατοικίες, οι οποίες αποτελούνταν από μία πέτρινη βάση από κροκάλες πάνω στην οποία στηρίζονταν οι τοιχοποιίες από μεταξύ τους πλεγμένα ξύλα και επικάλυψη με πηλό. Τα δάπεδα των κατοικιών αυτών ήταν κατασκευασμένα από πατημένο χώμα και χαλίκια και διέθεταν εστίες. Ενδιαφέροντα στοιχεία προέκυψαν από τις ανασκαφές του νεκροταφείου του οικισμού, στον οποίο βρέθηκαν 103 τάφοι, οι οποίοι καλύπτουν ολόκληρη την περίοδο από τον 11^ο π.Χ. αιώνα έως και τον 4^ο π.Χ. αιώνα. Αξίζει να αναφερθεί ότι

Ο λόφος του Λιατοβονίου στη σμίξη των ποταμών Αώου-Βοϊδομάτη. Στο βάθος η Κόνιτσα χτισμένη στους πρόποδες των βουνών.

από όλους τους τάφους, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ένας, ο οποίος ανήκε σε σημαντικό πρόσωπο, πολεμιστή σύμφωνα με τα ευρήματα και ο οποίος προφανώς ήταν ο γενάρχης της κώμης αυτής. Οι τάφοι ήταν κτερισμένοι με πήλινα και χάλκινα αγγεία, χάλκινα και σιδερένια όπλα, κοσμήματα από χαλκό, ασήμι, σίδηρο, ορεία κρύσταλλο και υαλόμαζα. Οι κάτοικοι του οικισμού αυτού ασχολούνταν κύρια με την κτηνοτροφία. Η παρουσία οπλισμού στις ταφές υποδηλώνει την στενή σχέση των ανδρών με τα όπλα, τα οποία έπαιζαν σημαν-

τικό ρόλο στην καθημερινή ζωή, όχι τόσο λόγω της συμμετοχής τους σε μεγάλες πολεμικές επιχειρήσεις όσο για την προστασία των ποιμνίων και των μελών της μικρής αυτής κώμης.

Γενικά την περίοδο αυτή οι Ηπειρώτες κατοικούν σε μικρές κώμες, όπως εκείνη του Λιατοβουνίου. Παρόμοιες θέσεις κατοίκησης θα υπήρχαν και σε άλλα μέρη της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας και πιθανόν και στη σημερινή θέση όπου είναι χτισμένη η ίδια η πόλη της Κόνιτσας.

Στην Ελληνιστική εποχή και ιδιαίτερα στον 3^ο και 2^ο π.Χ. αιώνα, η ανθρώπινη παρουσία στην περιοχή της Κόνιτσας είναι περισσότερο φανερή και σχετίζεται με μια έντονη δημογραφική και οικονομική ακμή που ξεκινά την περίοδο της βασιλείας του πιο σημαντικού βασιλιά των αρχαίων Ηπειρωτών, του Πύρρου (297 -272 π.Χ.). Υπολείμματα οικισμών της περιόδου αυτής έχουν βρεθεί σε διάφορες θέσεις γύρω από τον κάμπο της Κόνιτσας και συγκεκριμένα στις παρυφές του κάστρου της Κόνιτσας, στη Μεσογέφυρα και στην Ηλιόρραχη. Την περίοδο αυτή μάλιστα παρατηρείται μια γενικευμένη προσπάθεια οχύρωσης της Ηπείρου μέσω της κατασκευής διάσπαρτων οχυρών, που αναφέρονται ως «Castrà Pyrrhi» σε στρατηγικά σημεία. Σε αυτά συγκαταλέγονται τα οχυρά της Μεσογέφυρας, παραπλεύρως του Αώου ποταμού, της Ηλιόραχης και το Καστράκι του Αγίου Μηνά στη νότια πλευρά του φαραγγιού του Βοϊδομάτη, το οποίο και είναι το πιο καλοδιατηρημένο οχυρό σήμερα στο βόρειο μέρος του Νομού Ιωαννίνων.

Ρωμαιοκρατία

(168 π.Χ.- 3ος μ.Χ. αιώνας)

Η καταστροφή των σημαντικότερων ηπειρωτικών πόλεων από τις Ρωμαϊκές λεγεώνες το 167 π.Χ. σηματοδοτεί την έναρξη της Ρωμαιοκρατίας. Ωστόσο, πιστεύεται ότι στην περιοχή της Κόνιτσας η καταστροφή δεν έλαβε μαζικές διαστάσεις, μια και σύμφωνα με τα αρχαιολογικά ευρήματα, μικρές οργανωμένες κοινωνίες συνέχιζαν να υπάρχουν και να δραστηριοποιούνται στην περιοχή και αμέσως μετά το έτος της καταστροφής. Χαρακτηριστικές τοποθεσίες, όπου υπήρξαν οικισμοί κατά την περίοδο αυτή βρίσκονται στο κάστρο της Κόνιτσας, στην Αετόπετρα, στην Ηλιόραχη, στο Κεφαλοχώρι, στην Κλειδωνιά, στη θέση όπου σήμερα βρίσκεται η Αναγνωστοπούλειος Σχολή Κόνιτσας, καθώς επίσης και στις θέσεις Σέρβινα και Παλαιογορίτσα, ανάμεσα από την Κόνιτσα και την Ηλιόραχη, όπου βρέθηκαν τα υπολείμματα μια αγρέπαυλης (villa rustica).

Στην κατεστραμμένη σήμερα αγρέπαυλη υπήρχαν λουτρά και δωμάτια με ψηφιδωτά δάπεδα. Εκεί μάλιστα βρέθηκε ένα χάλκινο αγαλματίδιο εξαιρετικής ποιότητας που πιθανότατα παριστάνει νέγρο υπηρέτη.

Παλαιοχριστιανική περίοδος

(4ος – 6ος αιώνας μ.Χ.)

Κατά τον 4ο μ.Χ. αιώνα η πόλη της Κόνιτσας αποτελεί ταξιδιωτικό κόμβο, αφού οι διακλαδώσεις της Εγνατίας οδού κατευθύνονται από τη Θεσσαλία και τη Δυτική Μακεδονία στα παράλια της Αδριατικής μέσω της κοιλάδας του ποταμού Αώου. Δεν διασώθηκαν σημαντικά ευρήματα από την παρουσία του ανθρώπου την περίοδο αυτή εξαιτίας των πολλών επιδρομών. Εξαιρέση αποτελούν τα υπολείμματα παλαιοχριστιανικού κτιρίου και οι αποθηκευτικοί πίθοι που βρέθηκαν στη θέση Παλαιογορίτσα Κόνιτσας, κοντά στο δρόμο που από την Κόνιτσα οδηγεί προς το χωριό Μάζι.

Ιερά Μονή Μαλυβδοσκεπάστης

Μεσοβυζαντινή περίοδος (7ος – 12ος μ.Χ. αιώνας)

Ελάχιστα είναι γνωστά για την περίοδο αυτή στην περιοχή της Κόνιτσας, κι αυτό είναι προφανώς αποτέλεσμα των αλληπάληλων επιδρομών. Ωστόσο είναι πιθανό πως στη θέση Λάκκα στα νοτιοανατολικά όρια της πόλης της Κόνιτσας και σχετικά κοντά στον Αώο ποταμό, να υπήρχε μικρός οικισμός. Από τα μνημεία που σώζονται σήμερα στην περιοχή μόνο ο ναός του Αγίου Δημητρίου στο Μολυβδοσκεπάστο χρονολογείται την περίοδο αυτή (11^{ος} μ.Χ. αιώνας). Επιπλέον -σύμφωνα με την παράδοση- νωρίς την περίοδο αυτή ιδρύεται η Μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου Μολυβδοσκεπάστης, από τον αυτοκράτορα Κωνσταντίνο Πωγωνάτο (τέλη του 7^{ου} μ.Χ. αιώνα).

Υστεροβυζαντινή περίοδος (1204 μ.Χ. – 1430 μ.Χ.)

Την κατάλυση της βυζαντινής αυτοκρατορίας το 1204 μ.Χ., ακολουθεί η ίδρυση του Δεσποτάτου της Ηπείρου. Η Κόνιτσα αναφέρεται για πρώτη φορά με τη σημερινή της ονομασία στο «Χρονικό των Ιωαννίνων» το 1380 μ.Χ., έτος κατά το οποίο έλαβε χώρα η οχύρωση του

Κόκκινη Παναγιά, Κόνιτσα

κάστρου της από τον ηγεμόνα των Ιωαννίνων Θωμά Πρελούμπο. Κατά την περίοδο αυτή οικισμοί υπήρχαν στη θέση Λάκκα στην Κόνιτσα, καθώς και στις θέσεις Σέρβινα και Παλαιογορίτσα, όπου και σώζονται μέχρι σήμερα οι ναοί της Κόκκινης Παναγιάς (13^{ος}- 14^{ος} αιώνας) και του Αγίου Νικολάου (14^{ος}- 15^{ος} αιώνας). Πέρα από τα παραπάνω, την περίοδο αυτή γνωρίζει μεγάλη ακμή μια επιμέρους περιοχή της Κόνιτσας, η οποία βρίσκεται κοντά στα σημερινά σύνορα με την Αλβανία. Πρόκειται για την κώμη Διπαλίτσα (σημερινό χωριό Μολυβδοσκεπάστο), στην οποία μεταφέρεται το 13^ο αιώνα η έδρα του Επισκόπου Πωγωνιανής. Τότε, δηλαδή τον 14^ο αιώνα, ανακαινίζεται και η Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Μολυβδοσκεπάστης καθώς και η Μονή Μεταμόρφωσης του Σωτήρος στην Κλειδωνιά και λίγο αργότερα, στα τέλη του 14^{ου} αιώνα, εμφανίζονται και κυριαρχούν σταδιακά οι Οθωμανοί στην περιοχή.

Πρώιμη Τουρκοκρατία (1430 μ.Χ. – 17ος αιώνας)

Από τα πρώτα χρόνια της Τουρκοκρατίας η ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας αποτελεί μια Επαρχία (καζάς) που υπάγεται στη Διοίκηση (σαντζάκι) των Ιωαννίνων. Οι περιφερειακοί οικισμοί ενσωματώνονται στην πόλη της Κόνιτσας, αρκετοί Χριστιανοί ασπάζονται τον ισλαμισμό και αρκετοί εξισλαμισμένοι Αλβανοί εγκαθίστανται στην πόλη. Τον 16^ο αιώνα στην πόλη της Κόνιτσας χτίζονται δύο μουσουλμανικά τεμένη (τέμενος «Χουσεϊν Σιάχ» και

Τζαμί Σουλτάν Σουλεϊμάν, Κόνιτσα

τέμενος «Σουλτάν Σουλεϊμάν»), από τα οποία σώζονται σήμερα μόνο τα ερείπια του δεύτερου. Παράλληλα συνεχίζει να ακμάζει η περιοχή της Διπαλίτσας (Μολυβδοσκεπάστο) στην οποία τον 16^ο αιώνα ανεγείρονται αρκετοί ναοί (Άγιοι Απόστολοι, Άγιος Σώζων, Αγία Τριάδα) και στις απέναντι πλαγιές, στην περιοχή της Καλόβρυσης, χτίζεται η Μονή του Αγίου Νικολάου. Λίγο αργότερα,

κατά τον 17^ο αιώνα, στην ανατολική πλευρά του κάμπου της Κόνιτσας εγκαταλείπεται ο οικισμός της Κλειδωνιάς (Καλύβια) και γνωρίζει ακμή ο ορεινός οικισμός της Άνω Κλειδωνιάς (Λιτονιάβιστα), όπου και ανεγείρονται ναοί και μονές (Άγιος Αθανάσιος, Άγιος Νικόλαος, Μονή Αγίων Αποστόλων και χαμηλότερα στο φαράγγι του Βοϊδομάτη η Μονή Αγίων Αναργύρων). Πέρα από τα παραπάνω την ίδια περίοδο λαμβάνει χώρα και η ίδρυση της Μονής Κοιμήσεως Θεοτόκου Ζέρας στις πλαγιές του Γράμμου στην κοιλάδα του Σαραντάπορου ποταμού.

Τέλος του 17^{ου} αιώνα εξαπλώνεται η μουσουλμανική αίρεση των Μπεκτασήδων και στην Κόνιτσα ιδρύονται πέντε τεκέδες, δηλαδή μοναστήρια, από τα οποία μπορεί να δει κανείς σήμερα μόνο τα ερείπια τριών τουρμπέδων (μαυσωλεία) που χτίζονταν πάνω στους τάφους επιφανών κληρικών. Ο πιο γνωστός από τους τεκέδες ήταν ο Τεκέ Νε-

Ναός Αγίων Αποστόλων Μολυβδοσκεπάστου

βρόζ, ο οποίος καθιέρωσε την Κόνιτσα σαν ένα είδος Ιερού τόπου για όλους τους Μπεκτασίδες της Δυτικής Βαλκανικής χερσονήσου. Τον ίδιο αιώνα επανειλημμένες ληστρικές επιδρομές αναγκάζουν τους κατοίκους της Διπαλίτσας (Μολυβδοσκεπάστο) και Οστανίτσας (Αηδονοχώρι) να εγκαταλείψουν την περιοχή τους και να εγκατασταθούν στην Κόνιτσα, η οποία πλέον έχει εξελιχθεί στο οικονομικό και διοικητικό κέντρο όλης της περιοχής.

Την περίοδο αυτή, ο πληθυσμός της Κόνιτσας φαίνεται να είναι συγκεντρωμένος σε δύο συνοικίες. Στην Άνω Κόνιτσα (Βαρόσι) όπου κατά πλειοψηφία κατοικούσε το Χριστιανικό στοιχείο και οι εξισλαμισθέντες ντόπιοι τιμαριούχοι και στην Κάτω Κόνιτσα όπου πλειοψη-

Ναός Αγίου Νικολάου, Άνω Κλειδωνιά

φούσε το μουσουλμανικό στοιχείο που αποτελούνταν από πρόσφυγες Αρβανίτες, κυρίως εργάτες της γης, οι οποίοι προέρχονταν από την σημερινή Αλβανία (Καράμουρατιά, Λεσκοβίκι, Φράσερη).

Κατά την περίοδο αυτή κάνουν την παρουσία τους αισθητή και οι τεχνίτες (πετράδες, ξυλογλύπτες, ζωγράφοι) των Μαστοροχωριών.

Ιερά Μονή Ζέρμας

Ύστερη Τουρκοκρατία (18ος αιώνας – 1913)

Κατά την περίοδο του Αλή Τεπελενλή, Πασά των Ιωαννίνων, η Κόνιτσα, γνωρίζει μεγάλη εμπορική ακμή. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι η μητέρα του Αλή Πασά, Χάμκω, ήταν Κονιτσιώτισσα, ελληνόγλωσση κόρη απογόνου Πασά, του Ζεϊνέλ μπέν, τιμαριούχου της Άνω Κόνιτσας. Ερείπια από το φρουριακό οικιστικό συγκρότημα του Ζεϊνέλ μπέν, καθώς επίσης και άλλων μπένδων, όπως του Χουσεϊν μπέν Σίσκο, μαζί με αρκετά αρχοντικά εύπορων Χριστιανών σώζονται έως σήμερα στην Άνω Κόνιτσα.

Κατά την περίοδο αυτή κτίζονται πολλοί ναοί και μοναστήρια τόσο στην Κόνιτσα όσο και στα γύρω χωριά, όπως ο Μητροπολιτικός ναός Αγίου Νικολάου Κόνιτσας (1842), η

Αγία Παρασκευή Παλιοσελίου (1864), ο Άγιος Νικόλαος Πυρσόγιαννης (1742), η Μονή Παναγίας Στομίου (1774) στη χαράδρα του Αώου, η Μονή Γενεθλίων Θεοτόκου στα Καβάσιλα (1816), η Μονή Οσίου Νικάνορα (1816) κ.ά.

Στη ζωγραφική και την αγιογράφηση των ναών της περιοχής σημαντική είναι η συνεισφορά των ζωγράφων από το χωριό Χιονιάδες (18^{ος}– 20^{ος} αιώνας) και των ξυλογλυπτών (ταλιαδόρων) από το Γοργοπόταμο (Τούρνοβο), η δράση των οποίων εκτεινόταν πολύ πιο πέρα από την Ήπειρο και από τα νοτιοδυτικά Βαλκάνια.

Στις 24 Φεβρουαρίου 1913, τρεις ημέρες μετά την απελευθέρωση των Ιωαννίνων, η Κόνιτσα και η ευρύτερη περιοχή ενσωματώθηκε στο Ελληνικό κράτος.

Η Κούλια (Πύργος) στο οικιστικό συγκρότημα Ζεϊνέλ Μπέν

Ναός Αγίου Νικολάου, Πυρσόγιαννη

Από την απελευθέρωση (1913) έως σήμερα

Μια σημαντική πτυχή της νεώτερης ελληνικής ιστορίας που επηρέασε καθοριστικά και την ίδια την πόλη της Κόνιτσας, ήταν η συμφωνία της ανταλλαγής των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Έτσι, σχεδόν όλοι οι Μουσουλμάνοι της Κόνιτσας, αλβανικής ή ενδεχομένως

και ελληνικής καταγωγής, αναγκάστηκαν να εκπατριστούν και να εγκατασταθούν σε μακρινά μέρη στη Μικρά Ασία και ορισμένοι στην Αλβανία, ενώ Μικρασιάτες Χριστιανοί κατέφθασαν και εγκαταστάθηκαν στα σπιτικά τους στην Κόνιτσα το έτος 1925. Οι νέοι κάτοικοι της Κόνιτσας, που κατάγονται από τα Φάρασα και από το Μιστί της Καπ-

Πολυβολεία του εμφυλίου στις κορυφές του Γράμμου

Γράμμος, απομεινάρια του εμφυλίου

παδοκίας, επιδόθηκαν στην καλλιέργεια του κάμπου της και σταδιακά προσαρμόστηκαν στις νέες συνθήκες και προόδευσαν σε μεγάλο βαθμό.

Πολλοί Κονιτσιώτες πήραν μέρος στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο το 1940-41 και στη συνέχεια η Κόνιτσα κατελήφθη διαδοχικά από τον Ιταλικό και Γερμανικό στρατό. Τα στρατεύματα κατοχής κατέστρεψαν σχεδόν ολοσχερώς αρκετά χωριά της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας (χωριά λάκκας Αώου, Απδονοχωρι, Μολυβδοσκεπάστο κ.ά.) εξαιτίας της στήριξης που παρείχαν οι κάτοικοί τους στα ελληνικά αντάρτικα σώματα ή σαν

αντίποινα για συμπλοκές που σημειώθηκαν μεταξύ των στρατευμάτων κατοχής και των Ελλήνων ανταρτών στην ευρύτερη περιοχή γύρω από αυτά. Ακολούθησε ο εμφύλιος πόλεμος, όπου η περιοχή της Κόνιτσας υπέφερε τα πάνδεινα. Μια από τις πιο σημαντικές πολεμικές συρράξεις κατά τη διάρκεια του εμφυλίου ήταν η «μάχη της Κόνιτσας» όπου η πόλη τα Χριστούγεννα του 1947 προς 1948, πολιορκήθηκε για αρκετές ημέρες από τις δυνάμεις του ΔΣΕ, ενώ όλα τα βουνά της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας (Κλέφτης, Γράμμος κ.ά) αποτέλεσαν θέατρο αιματηρών συγκρούσεων καθόλη τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου. Οι επόμενες δεκαετίες κύλησαν με την αφαιμάξη των νέων και την μετακίνησή τους προς τα αστικά κέντρα της Ελλάδας και στο εξωτερικό (κυρίως στη Γερμανία). Στο κύμα αυτό η κατάσταση άρχισε κάπως να σταθεροποιείται τις τελευταίες δεκαετίες με τη βελτίωση των συνθηκών καλλιέργειας στον κάμπο της Κόνιτσας και τη σταδιακή ανάπτυξη του τουρισμού.

Ο κάμπος της Κόνιτσας και οι πλαγιές της Νεμέρτσικας

3. Ανθρωπογεωγραφικές ενότητες

Δροσπηγή, δεκαετία 1920

Η ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας απαρτίζεται από τέσσερις διακριτές ανθρωπογεωγραφικές ενότητες. Καταρχάς η ίδια η πόλη της Κόνιτσας διακρίνεται από ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Στο πρόσφατο παρελθόν και μέχρι το 1925, κατοικούνταν από χριστιανούς και μουσουλμάνους. Οι κάτοικοι ασχολούνταν με τη γεωργία, τις τέχνες και το εμπόριο, ενώ ορισμένοι στράφηκαν προς τα γράμματα (δάσκαλοι) και αρκετοί ταξίδευαν για δουλειά, κυρίως έμποροι, σε μακρινούς τόπους: στα Βαλκάνια, στην Αίγυπτο, στην Αμερική κ.ά. Όπως και σήμερα, πάντα αποτελούσε το διοικητικό, εμπορικό, οικονομικό και πνευματικό κέντρο όλης της ευρύτερης περιοχής.

Τμήμα επαργυρωμένης εικόνας

Περιμετρικά του κάμπου της Κόνιτσας βρίσκονται, αρκετά χωριά που είναι και σήμερα εξαρτημένα κατά κύριο λόγο από την εύφορη γη του. Νότια της Κόνιτσας και δυτικά του Αώου βρίσκονται η Ηλιόρραχη (Κουτσούφλιανη), τα Καβάσιλλα, το Μάζι, η Αετόπετρα (Σανοβό). Κατόπιν, καθώς ο ποταμός αλλάζει κατεύθυνση, στα βόρειά του βρίσκονται τα χωριά: Μελισσόπετρα και Καλόβρυση (Πυροβίτσκα). Από την άλλη πλευρά του Αώου, συναντά κανείς πρώτα την Καλλιθέα (Γορίτσα) και μετά την Κλειδωνιά και αρκετά πιο κάτω και αφού ο ποταμός αλλάξει κατεύθυνση προς τα νότια, τα χωριά: Απδονοχώρι (Οστανίτσα) και Μολυβδοσκεπάστο (Διπαλίτσα), όπου και το φημισμένο Μοναστήρι της Παναγίας Μολυβδοσκεπάστης.

Στα βορειοανατολικά της πόλης της Κόνιτσας, στις πυκνοδασωμένες πλαγιές του Σμόλικα που βλέπουν προς τον Αώο ποταμό, βρίσκονται τα χωριά της λάκκας του Αώου: Ελεύθερο (Γκριζμπάνι), Παλιοσέλι, Πάδες, Άρματα (Αρμάτοβο) και Δίστρατο (Μηριάζα). Σε αυτά, τα βλαχόφωνα στην πλειοψηφία τους χωριά, οι κάτοικοι παρουσίασαν μια εξειδίκευση σε συγκεκριμένα επαγγέλματα, όπως του υλοτόμου, του κατραντζή και του κυρατζή. Εξαιρεση αποτελεί το Ελεύθερο, που οι κάτοικοί του, ως μη βλαχόφωνοι, ασχολούνταν με τη γεωργοκτηνοτροφία μικρής κλίμακας και το επάγγελμα του οικοδόμου. Κεφαλοχώρι στην περιοχή αυτή σήμερα είναι το

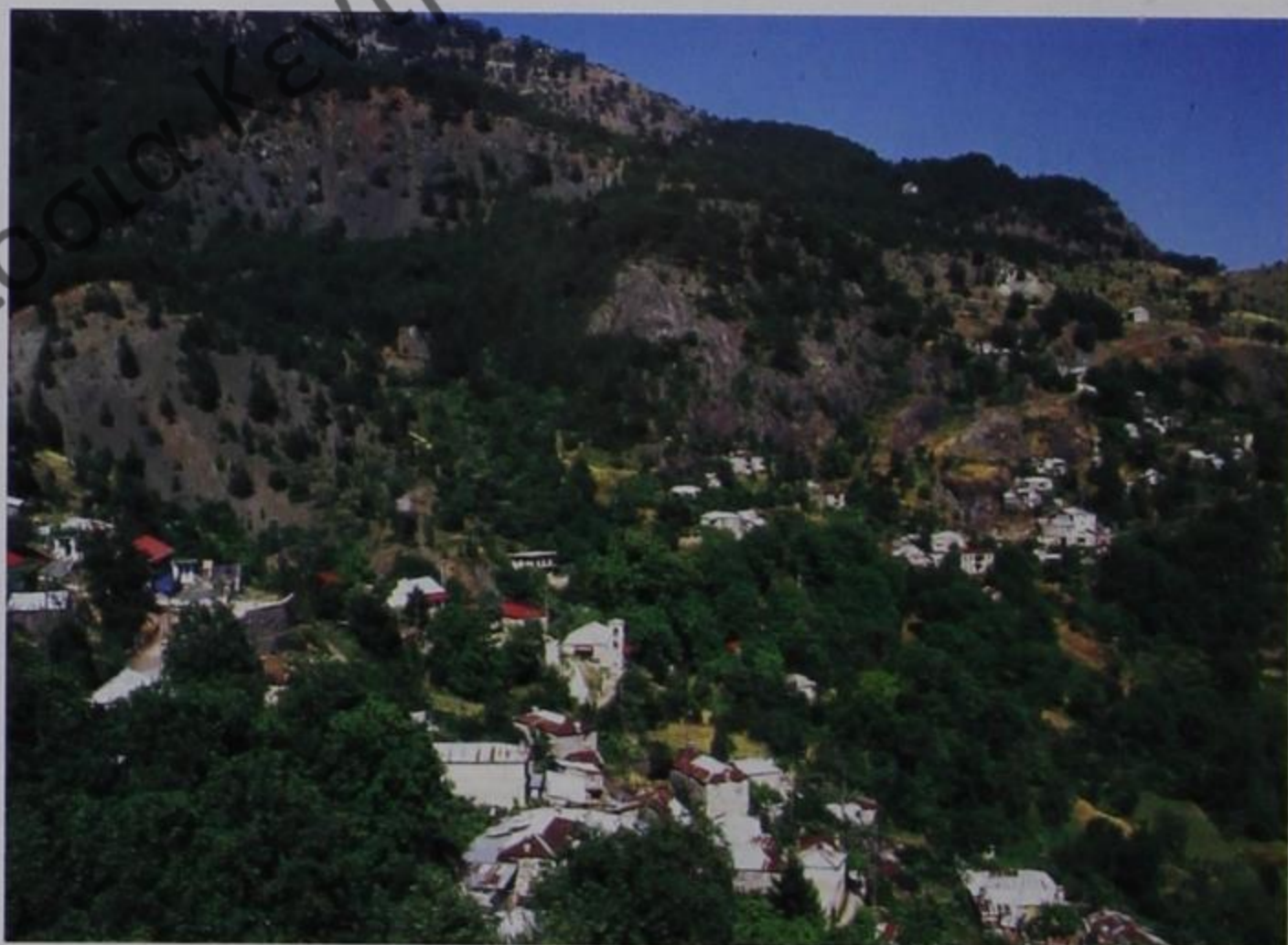

Κόνιτσα, 1906

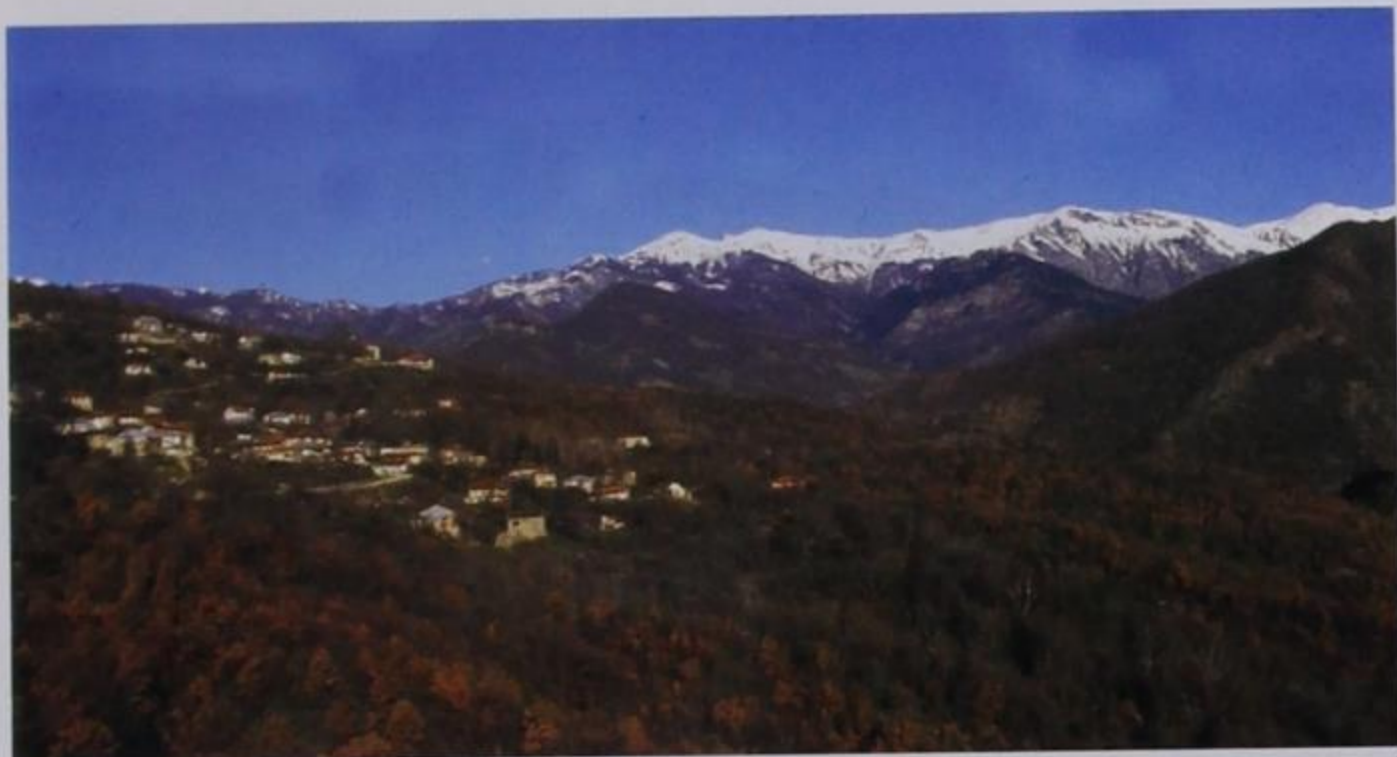
Δίστρατο, που βρίσκεται στις πλαγιές του γειτονικού με το Σμόλικα, όρους Βασιλίτσα, στα όρια με το νομό Γρεβενών και παραμένει και σήμερα ένα από τα πιο ζωντανά χωριά του ορεινού όγκου της Βόρειας Πίνδου με κύρια οικονομική δρα-

στηριότητα την υλοτομία και δευτερευόντως τον τουρισμό εξαιτίας της γειτνιασής του με το χιονοδρομικό κέντρο της Βασιλίτσας.

Από την άλλη πλευρά, στα βορειοδυτικά της πόλης της Κόνιτσας και κατά μήκος της κοιλάδας του Σαρα-

Τα Άρματα της λάκκας Αώου στις πλαγιές του Σμόλικα

Η Πυρσόγιαννη και ο Γράμμος

ντάπορου βρίσκονται τα **Μαστοροχώρια**, οι κάτοικοι των οποίων εξειδικεύτηκαν στην τέχνη της οικοδομικής και άλλων παρεμφερών επαγγελμάτων. Η τεχνική ειδίκευση στα μέρη αυτά ήταν αποτέλεσμα της δημογραφικής και οικονομικής στενότητας που αντιμετώπισαν τα χωριά, όταν ξεπέρασαν την οικονομία αυτοσυντήρησης που βασιζόταν στην γεωργοκτηνοτροφία μικρής κλίμακας. Ορισμένα από τα χωριά επιδόθηκαν συλλογικά σε κάποιες δραστηριότητες με τέτοια επιτυχία, ώστε τελικά να ταυτίζονται ιστορικά με αυτές. Οργανωμένοι σε ομάδες, τα ονομαζόμενα μπουλούκια, οι περισσότεροι άντρες των χωριών αυτών ταξίδευαν σε όλη τη σημερινή Ελλάδα και τις γύρω περιοχές ή κράτη, φτάνοντας μέχρι την Αμερική, το Κογκό, την Αβησσυνία, το Σουδάν ακόμα και την Περσία. Ορισμένοι από αυτούς και ειδικά όσοι κατάγονταν από τα χωριά Γοργοπόταμος και Χιονιάδες, εξειδικεύονταν στην τέχνη της ξυλογλυπτικής και της ζωγραφικής αντίστοιχα και συμπλή-

ρωναν τα έργα των μαστόρων συναδέλφων τους στολίζοντας εκκλησιές με τέμπλα και αγιογραφίες και σαράνια κι αρχοντικά με ξυλόγλυπτα και περίτεχνες τοιχογραφίες.

Μαστοροχώρια ήταν τα χωριά: Πιλαγιά (Ζέρμα), Κεφαλοχώρι (Λυκοραχή ή Λούψικο), Θεοτόκος (Φετόκο), Οξυά (Σέλτση), Πληκάτι, Γοργοπόταμος (Τούρναβο), Χιονιάδες, Ασημοχώρι (Λεσκάτσι), Βούρμπιανη, Πυρσόγιαννη, Πύργος (Στρατσανη), Αμάραντος (Ισβορο), Αγία Βαρβάρα (Πλάβαλη), Πυξαριά (Μπλιθούκι) και το ερειπωμένο σήμερα Προσήλιο (Κωστάρτσικο) στα δυτικά του Σαραντάπορου, και στα ανατολικά του τα χωριά: Δροσοπηγή (Κάντσικο), Λαγκάδα (Μπλίζντιανη), Καστανέα (Καστάνιανη), Γαναδιό, Μόλιστα (Μεσαριά), Μοναστήρι (Μποτσιφάρι), Πουρνιά (Σταρίτσιανη), Αγία Παρασκευή (Κεράσοβο), Νικάνορας (Κορτίνιστα), Τράπεζα (Βράνιστα), Εξοχή (Ζέλιστα), Καβάσιλα και Πηγή (Πεγκλάρι).

Πέρα από τα παραπάνω, υπάρχουν **δύο χωριά** στην ευρύτερη

Ο Γράμμος στην περιοχή της Αετομηλίτσας

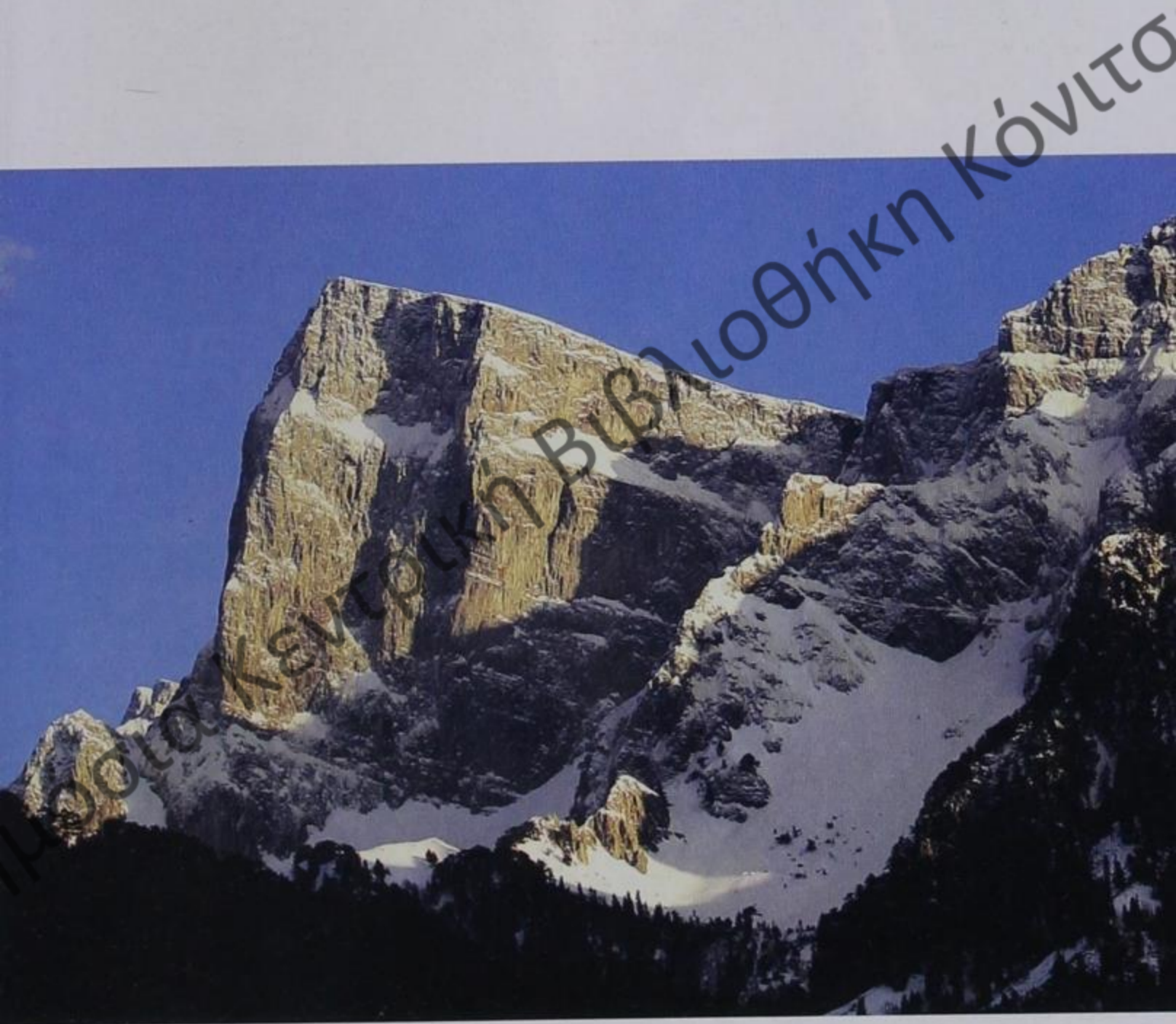
περιοχή της Κόνιτσας που βρίσκονται σε άμεση εγγύτητα με τα **ανώτερα υψόμετρα των μεγάλων βουνών**. Στα μέρη αυτά, εκεί που τα δάση εναλλάσσονται με τα βοσκοτόπια και πιο πάνω και μέχρι τις μεγάλες κορφές τους απλώνονται οι ανοιχτές εκτάσεις με τα εκτεταμένα υποαλπικά λιβάδια, οι άνθρωποι έδωσαν περισσότερο βάση από κάθε τι άλλο στην κτηνοτροφία. Πολυάριθμα κοπάδια, κυρίως από πρόβατα, έφτα-

ναν και συνεχίζουν να φτάνουν μέχρι σήμερα, από τα χειμαδιά της Θεσσαλίας και της Μακεδονίας στους θερινούς βοσκότοπους των χωριών Αετομηλίτσα (Ντένισκο) και Φούρκα. Πέρα από την κτηνοτροφία οι κάτοικοι των χωριών αυτών επιδόθηκαν και στο επάγγελμα του αγωγιάτη και του υλοτόμου. Επιπλέον οι κάτοικοι της Φούρκας σταδιακά ασχολήθηκαν και με το εμπόριο και τις τέχνες (ραφτάδες).

Λιβάδια και δάση οξυάς στο Πλικάτι

4. Το φυσικό περιβάλλον και ο βιολογικός πλούτος

Η κορυφή Γκαμίλα (2497μ) της Τύμφης

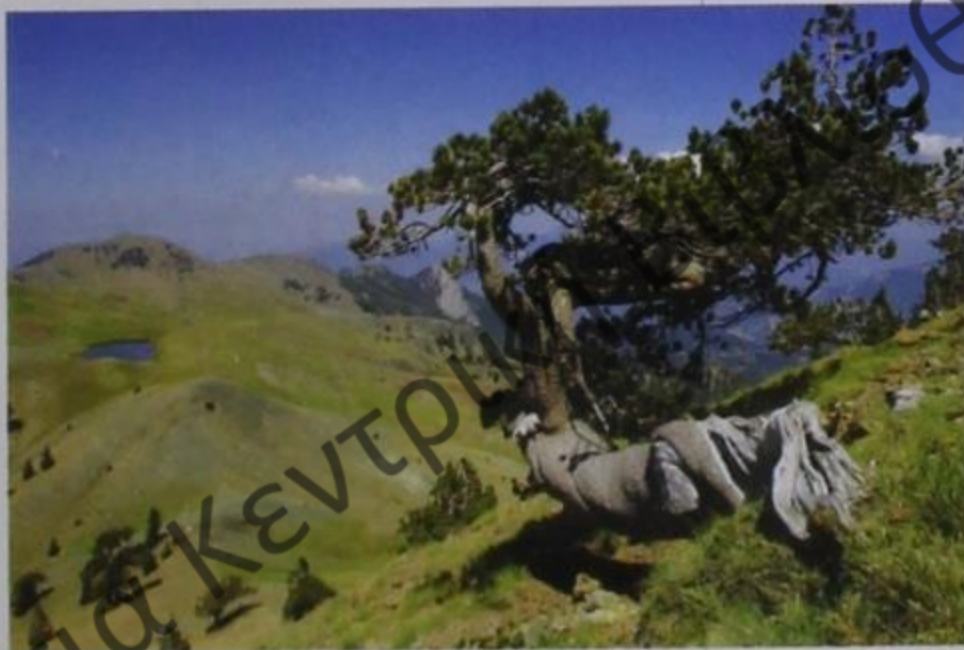

Orchis morio

Πέντε ξεχωριστοί τύποι χαρακτηριστικών οικοσυστημάτων, που διακρίνονται μεταξύ τους ξεκάθαρα από την επικρατούσα βλάστηση, απλώνονται στην ευρύτερη περιοχή

Αραιό δρυοδάσος

Υποαλπικά λιβάδια και ρόμπολα στο Σμόλικα

της Κόνιτσας. Στα χαμηλά υψόμετρα (375μ - 700μ) συναντούμε οικοσυστήματα **αείφυλλων σκληρόφυλλων θαμνώνων**, πιο πάνω οικοσυστήματα **δρυοδασών** (700μ-1000μ), στα μεσαία υψόμετρα (1000μ - 1600μ) δάση **κωνοφόρων και οξυάς**, στα μεγάλα υψόμετρα (1600μ - 2000μ) δάση **λευκόδερμης πεύκης** (ρόμπολο) και στα ανώτερα υψόμετρα (2000μ- 2637μ) **υποαλπικά και αλπικά λιβάδια**. Τα οικοσυστήματα

αυτά αρκετά συχνά απλώνονται σε σχετικά μεγάλες εκτάσεις ή σχηματίζουν μικτά σύνολα, δίνοντας τη μορφή ενός σύνθετου μωσαϊκού, που οι επιμέρους ενότητές του ξεχωρίζουν από μακριά από το ιδιαίτερο χρώμα του φυλλώματος των διαφόρων δέντρων που τα αποτελούν.

Ωστόσο, πέρα από τα πέντε παραπάνω κύρια οικοσυστήματα, στην περιοχή εμφανίζονται και άλλα, τα οποία καταλαμβάνουν μικρότερες εκτάσεις, όπως είναι οι βραχώδεις πλαγιές, τα φαράγγια και οι ορθοπλαγιές των μεγάλων βουνών, καθώς επίσης τα καθεαυτού υδάτινα οικοσυστήματα (λίμνες, ποτάμια) και τα οικοσυστήματα με παραποτάμια βλάστηση.

Όλα τα παραπάνω οικοσυστήματα φιλοξενούν ένα μεγάλο αριθμό ειδών χλωρίδας και άγριας πανίδας, που διαφέρει σε ποικιλία και αριθμό στο κάθε οικοσύστημα ανάλογα με τις οικολο-

γικές απαιτήσεις των διαφόρων ειδών. Στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας έχουν βρεθεί 1.200 περίπου είδη φυτών, ενώ αρκετά ακόμα δεν έχουν καταγραφεί μια και οι συστηματικές ερευνητικές μελέτες για όλη την περιοχή της Κόνιτσας είναι λιγοστές. Η άγρια πανίδα είναι επίσης πλούσια μια και στα οικοσυστήματα της ευρύτερης περιοχής ζουν γύρω στα 250 είδη σπονδυλοζώων και πολυάριθμα είδη ασπονδύλων.

Το «αρχαιότερο» δένδρο ορεινής αρκεύθου (*Juniperus foetidissima*) της χαράδρας του Αώου πλησιάζει τα 1.000 χρόνια ζωής

4.1 Τα οικοσυστήματα και η άγρια πανίδα

Οι αείφυλλοι σκληρόφυλλοι θαμνώνες και τα δρυοδάση

Οι αείφυλλοι σκληρόφυλλοι θαμνώνες, με συνηθέστερα είδη είτε το **πουρνάρι** (*Quercus coccifera*) είτε την **κουμαριά** (*Arbutus unedo*), απλώνονται στις χαμηλότερες υψομετρικά εκτάσεις (400μ- 700μ) και κυρίως στις πλαγιές με σχετικά ήπιες κλίσεις. Άλλα είδη θάμνων και δέντρων που συχνά απαντώνται στα οικοσυστήματα αυτά, είναι η **αριά** (*Quercus ilex*), η **αγριοκουμαριά** (*Arbutus adrachne*), ο **φράξος** (*Fraxinus ornus*), το **φυλίκι** (*Phillyrea latifolia*), ο **σχίνος** (*Pistacia terebinthus*), ο **γράβος** (*Carpinus orientalis*), τα **κέδρα** (*Juniperus communis* και *Juniperus oxycedrus*) κ.α. Οι πρόποδες των βουνών που περικλείουν τον κάμπο της Κόνιτσας και το κατώτερο τμήμα της κοιλάδας του Σαραντάπορου, αποτελούν χαρακτηριστικό παράδειγμα εμφάνισης τέτοιων οικοσυστημάτων. Ορισμένα είδη, π.χ. η αριά και η αγριοκουμαριά, προτιμούν περισσότερο τις βραχώδεις τοποθεσίες, γι αυτό και συναντώνται κυρίως σε απότομες χαράδρες, όπως είναι η χα-

ράδρα του Αώου, το φαράγγι του Βοϊδομάτη και τα στενά του Σαρανταπόρου.

Σε αμέσως μεγαλύτερα υψόμετρα (700μ - 800μ) σχηματίζονται θαμνώνες, που αποτελούνται κυρίως από τα **δύο είδη γράβων** (*Carpinus orientalis* και *Carpinus betulus*), την **οστρυά** (*Ostrya carpinifolia*) και αρκετά συχνά το **πουρνάρι**. Πιο πάνω οι πλαγιές καλύπτονται με **δρυοδάση** (800μ- 1000μ), τα οποία αποτελούνται, εκτός από τα διάφορα είδη **δρυός** (*Quercus frainetto*, *Quercus pubescens*, *Quercus dalechampii*, *Quercus cerris* και *Quercus trojana*) και από άλλα συνοδευτικά είδη, όπως είναι η **κρανιά** (*Cornus mass*), η **γκορτσιά** (*Pyrus amygdaliformis*) κ.α. Πέρα από τα υπόλοιπα είδη δρυός -που απαντώνται σε σχετικά μεγάλες εκτάσεις στην περιοχή- η μακεδονική δρυς (*Quercus trojana*) -τα δάση και οι συστάδες της οποίας προστατεύονται από την Ευρωπαϊκή Νομοθεσία- εμφανίζει μια αξιόλογη κατανομή μια και εντοπίζεται στα πιο φτωχά και ξηρά εδάφη στα χαμηλά υψόμετρα της κοιλάδας του Βουρκοπόταμου,

Κοπάδι γιδιών στην περιοχή Μπουραζανίου. Απέναντι η Μελλισοπέτρα

του Σαραντάπορου και των μικρών παραποτάμων του Αώου στην ομώνυμη λάκκα.

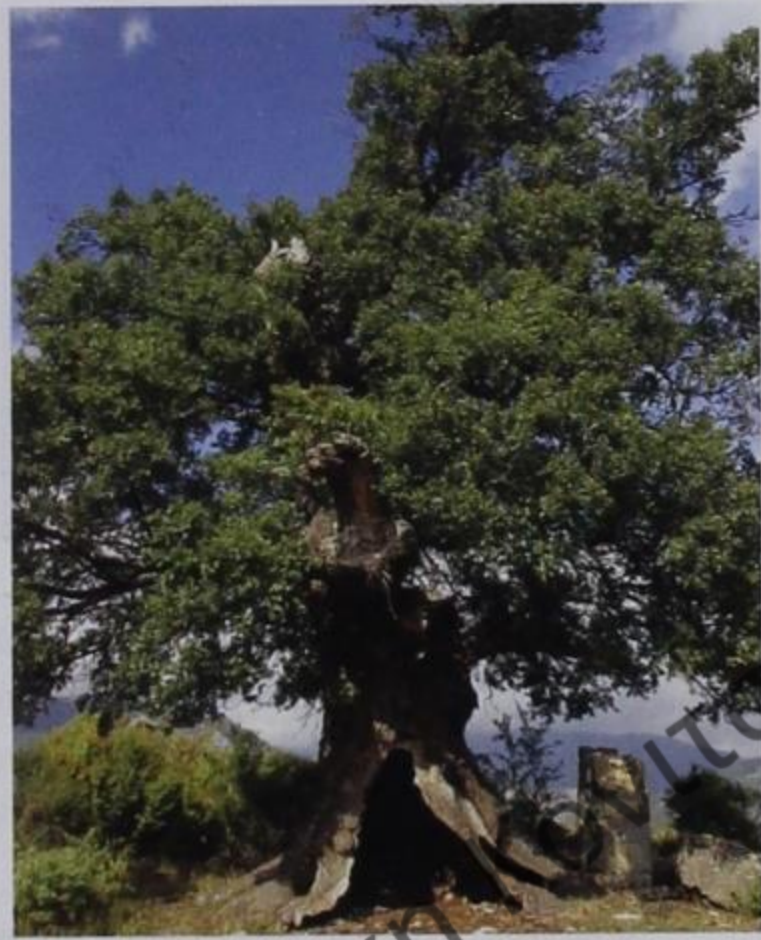
Τα περισσότερα χωριά της περιοχής είναι χτισμένα στα παραπάνω οικοσυστήματα γιατί εκεί πληρούνται οι βασικές προϋποθέσεις για κατοίκηση από τον άνθρωπο καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Το κρύο το χειμώνα, αλλά και η ζέστη το καλοκαίρι είναι υποφερτά. Από την άλλη μεριά, η βλάστηση και ειδικά οι θαμνώνες με πουρνάρι και τα δάση με βελανιδιές έπαιξαν και παίζουν πολύ βασικό ρόλο στη ζωή των κατοίκων μια και από αυτά προέρχεται η ξυλεία για τη θέρμανση το χειμώνα και το μαγείρεμα, ενώ το φύλλωμά τους αποτελεί άριστη τροφή για τα οικόσιτα μηρυκαστικά ζώα (γίδια). Επίσης η ξυλεία από τη βελανιδιά χρησιμοποιείται εν μέρει στην οικοδομική και την επιπλοποιία, ενώ τόσο η βελανιδιά όσο και το πουρνάρι χρησιμοποιούνται για την

παραγωγή ξυλοκάρβουνου.

Πέρα από τα παραπάνω, μια και οι βελανιδιές φύονται -ως επί το πλείστον- σε αρκετά γόνιμα εδάφη, τα δάση τους βρέθηκαν από πολύ νωρίς αντιμέτωπα με τις άμεσες ανάγκες του ανθρώπου για εξεύρεση κατάλληλης γεωργικής γης και σαν αποτέλεσμα αυτού εκχερσώθηκαν. Σήμερα όμως πολλές από τις εκτάσεις αυτές, εξαιτίας της πληθυσμιακής συρρίκνωσης της περιοχής και κατά συνέπεια της εγκατάλειψης της καλλιέργειας της γης, δασώνονται με γοργό ρυθμό. Το φαινόμενο αυτό βέβαια ευνοεί ορισμένα είδη της άγριας πανίδας, όπως είναι η αρκούδα, ενώ άλλα τα οποία γενικά προτιμούν τις ανοιχτές εκτάσεις, τα διάκενα των δασωμένων εκτάσεων και τα όρια μεταξύ των δασών και των λιβαδιών, όπως συμβαίνει με διάφορα είδη σαυρών, χελώνων και αρκετών πουλιών, σταδικά περιορίζονται.

Εξωκλήσι με γέρικες βελανιδιές στην Κόνιτσα

Γέρικη μακεδονική δρυς
σε εξωκλήσι στην Αγία Βαρβάρα

εδώ (αρχή καλοκαιριού, φθινόπωρο, αρχή χειμώνα) αναζητώντας τροφή στα θπωροφόρα δέντρα (κερασιές, κόρομπλιές, γκορτσιές, μηλιές) που έχουν καταφέρει να επιβιώσουν χωρίς την ανθρώπινη φροντίδα πλέον, στους διάσπαρτους εγκαταλελειμένους αγρούς, καθώς και στις λιγοστές εναπομείναντες καλλιέργειες γύρω από τους μικρούς οικισμούς. Επίσης, οι καρποί των δρυών, τα βελανίδια, είναι μια άριστη τροφική πηγή για την αρκούδα κατά το φθινόπωρο και την αρχή

Μικρά αγριογούρουνα

Η βελανιδιά και το πουρνάρι, πέραν της εκμετάλλευσής τους από τον άνθρωπο, ανέκαθεν ήταν και είναι συνδεδεμένα με την ιστορία και την παράδοση του τόπου. Μεγάλα, υπερώριμα και γέρικα δέντρα, μεμονωμένα, σε συστάδες ή και σε δάση καμιά φορά συναντώνται δίπλα ή γύρω από εξωκλήσια σχεδόν σε όλα τα χωριά της περιοχής, δηλώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την ιερότητα του χώρου. Επιπλέον, τα «βακούφικα» αυτά δέντρα, συστάδες ή δάση αποτελούν ιδιαίτερα οικοσυστήματα, τα «πρώτα μνημεία της φύσης» και τις «πρώτες προστατευόμενες περιοχές», όπου έβρισκαν και βρίσκουν καταφύγιο σπάνια -και σήμερα πλέον προστατευόμενα- είδη της άγριας πανίδας, όπως οι δρυοκολάπτες, και συχνά επιπλέον προστατεύουν το έδαφος περιοχών, που υποφέρουν από φαινόμενα διάβρωσης.

Τα δρυοδάση και λιγότερο οι θαμνώνες, αειθαλείς ή φυλλοβόλοι, αποτελούν άριστο βιότοπο για τα περισσότερα από τα μεγάλα θηλαστικά της περιοχής. Η αρκούδα περνά μεγάλο μέρος του χρόνου

Λύκος σε δρυοδάσος

του χειμώνα. Το **αγριογούρουνο** επίσης βρίσκει καταφύγιο κάτω από το πυκνό φύλλωμα των δρυών και άφθονή τροφή στην επιφάνεια ή μέσα στο έδαφος (βολβοί, ρίζες, βελανίδια κá). Για το **ζαρκάδι** είναι σημαντικά τα διάκενα του δάσους, όπου τρέφεται στην άφθονη χλόη που αναπτύσσεται εκεί. Στα οικοσυστήματα αυτά, απαντάται και ο **λύκος**, ο οποίος βρίσκει ασφαλές καταφύγιο κατά τη διάρκεια της ημέρας σε δροσερές ρεματίες, σκεπασμένες με πυκνή βλάστηση.

Ο **αγριόγατος** είναι ένα ακόμα σπάνιο και προστατευόμενο είδος θηλαστικού που συναντάται στα δρυοδάση της περιοχής. Άλλα, περισσότερο κοινά είδη θηλαστικών, που συναντώνται στα δρυοδάση είναι το **κουνάβι**, ο **ασβός**, η **αλεπού** και ο **σκατζόχοιρος**, τα οποία συχνά συναντώνται στα αγροκτήματα ή ακόμα και στις παρυφές των σπιτιών και στους κήπους στα μικρά χωριά. Ακόμα, διάφορα είδη μικρότερων θηλαστικών, όπως **νυχτερίδες**, **μυξοί** και **μυγαλές** ζουν στα δρυοδάση και στους θαμνώγες και συχνά εμφανίζονται μέσα στους οικισμούς και στα εγκατελειμμένα σπίτια και έρημα ξωκλήσια κατά τη διάρκεια

της νύχτας.

Ειδικά, όσον αφορά στις νυχτερίδες, όλα τα είδη τρέφονται με έντομα από το σούρουπο και μετά, οπότε και μπορούμε να τα δούμε να πετούν πάνω από το νερό στα ρέματα και τα ποτάμια της περιοχής, κοντά στην παρόχθια βλάστηση κι εκεί όπου τα νερά είναι σχετικά ήρεμα. Μερικά είδη, όπως είναι η **να-νονυχτερίδα** (*Pipistrellus pipistrellus*), ένα από τα πιο κοινά είδη της Ελλάδας, μπορούμε να τα δούμε να τρέφονται γύρω από τις λάμπες που φωτίζουν τους δρόμους τα βράδια καθώς και πάνω από τους μικρούς και δροσερούς κήπους στην Κόνιτσα, την Πυρσόγιαννη, την Καστάνιανη και πολλούς άλλους οικισμούς.

Αξιόλογη επίσης είναι και η ορνιθοπανίδα των δρυοδασών και θαμνώων. Ο **καλόγερος** (*Parus major*), η **γαλαζοπαπαδίτσα** (*Parus caeruleus*), ο **αιγίθαλος** (*Aegithalus caudatus*), ο **κοκκινολαιίμης** (*Erithacus rubecula*), ο **κότσυφας** (*Turdus merula*), ο **δεντροτσοπανάκος** (*Sitta europea*) και οι **δεντροβάτες** (*Certhia bra-*

Μαύρος δρυοκολάπτης

Διαβεί Ημερολόγιο Αναπαύσεως

chydactyla & *Certhia familiaris*) είναι ορισμένα από τα πιο χαρακτηριστικά είδη των οικοσυστημάτων αυτών. Επίσης τα περισσότερα είδη δρυοκολαπτών, όπως ο **νανοδρυοκολάπτης** (*Dendrocopus minor*), ο **βαλκανικός δρυοκολάπτης** (*Dendrocopus syriacus*), και ο **πράσινος δρυοκολάπτης** (*Picus viridis*) φωλιάζουν στα δάση αυτά, όπου αναζητούν την τροφή τους (προνύμφες εντόμων κá) στους κορμούς και στα κλαριά των γέρικων και υπερώριμων δέντρων. Επιπλέον στο τέλος της άνοιξης και κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού μπορεί να δει κανείς να γυροπετά κοντά στα χωριά, συνηθέστερα στην περιοχή του κάμπου της Κόνιτσας, ένας μικρός γύπας, ο **ασπροπάρης** (*Neophron percnopterus*), που εδώ λέγεται κουκάλογομια και κατά τα λεγόμενα των γεροντότερων, ο **κούκος** (*Cuculus canorus*) έρχεται κάθε χρόνο από την Αφρική στην πλάτη του μεταναστευτικού αυτού μικρού γύπα.

Στα οικοσυστήματα αυτά και περισσότερο εκεί που το κλίμα είναι πιο ξηρό, συναντώνται και τα περισσότερα από τα είδη ερπετών της περιοχής: ο **λαφίτης** (*Coluber quatuorlineata*), η **σαίτα** (*Coluber naja-dum*), το **σπιτόφιδο** (*Elaphe situla*), το **ασινόφιδο** (*Coronella austriaca*), η **κερκυραϊκή σαύρα** (*Algyroides nigropunctatus*), η **πρασινόσαυρα** (*Lacerta viridis*), η **κελώνα του Χερμάνη** (*Testudo hermannii*) και η σπάνια **κρασπεδωτή κελώνα** (*Testudo marginata*), που προτιμά τον υπόροφο δασών με γέρικες βελανιδιές, είναι μερικά από αυτά.

Τα δάση κωνοφόρων και οξυάς

Στα μέσα υψόμετρα όλων των βουνών της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας (1000μ -1600μ) απλώνονται μικτά και αμιγή δάση **μαυρόπευκου** (*Pinus nigra*), **ελάτης** (*Abies borisii-regis*) και **οξυάς** (*Fagus sylvatica*). Αν και η εξάπλωση των δασών αυτών δεν γνωρίζει διοικητικά ή

Δάση μαύρης πεύκης στην Πιστήλιαση του Γράμμου

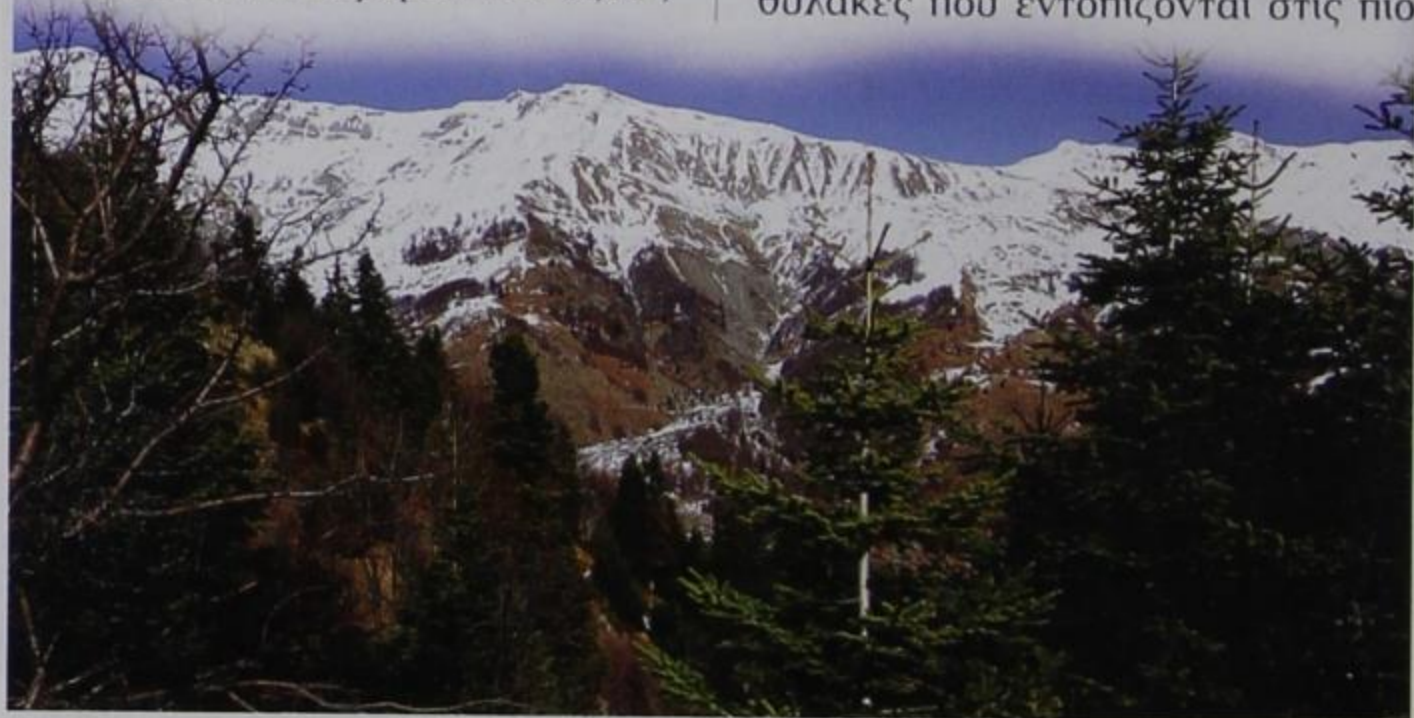
γεωγραφικά όρια, αφού συναντώνται λίγο-πολύ σε όλα τα μεγάλα ορεινά συγκροτήματα της περιοχής, αξίζει να αναφέρουμε τα δάση με μαυρόπευκα του Σμόλικα και του Κλέφτη, τα δάση οξυάς του Γράμμου και του Ταμπουριού, καθώς και τα ελατοδάση της Τραπεζίτσας και της χαράδρας του Αώου. Στα δάση των κωνοφόρων, μαυρόπευκου και κυρίως ελάτης, συχνάζουν χαρακτηριστικά είδη πουλιών, όπως η **ελατοπαπαδίτσα** (*Parus ater*), η **λοφοπαπαδίτσα** (*Parus cristatus*), η **τσαρτσάρα** (*Turdus viscivorus*) και ο **στραβομύτης** (*Loxia curvirostra*). Επίσης σε εκείνα τα δάση που δεν έχουν υλοτομηθεί για πολύ καιρό και κατά συνέπεια ο βιολογικός τους πλούτος είναι υψηλός, όπως συμβαίνει στη χαράδρα του Αώου, σε ορισμένα σημεία στο Γράμμο κατά μήκος της ελληνοαλβανικής μεθορίου και σε ελάχιστες πλέον δυσβάτες τοποθεσίες στο Σμόλικα, συναντώνται σπάνια και προστατευόμενα είδη πουλιών, όπως ο μεγαλόσωμος **μαύρος δρυσοκολάπτης** (*Dryocopus martius*).

Τα δάση κωνοφόρων και οξυάς

Αρκούδα σε δάσος με έλατα

είναι επίσης σημαντικά για την **αρκούδα** αφού της προσφέρουν προστασία και επιπρόσθετα οι καρποί της οξυάς αποτελούν σημαντική τροφική πηγή για το μεγάλο αυτό θηλαστικό κατά το φθινόπωρο. Το αγριογούρουνο συχνάζει επίσης στα δάση αυτά, ενώ το **ζαρκάδι** δείχνει σαφή προτίμηση στα ξέφωτα των δασών, όπου το έδαφος σκεπάζεται από πλούσια ποώδη βλάστηση. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η παρουσία πολύ σπάνιων ειδών, όπως του **δασοκούναβου** (*Martes martes*), το οποίο έχει παρατηρηθεί στα δάση του Σμόλικα, ενώ δε λείπουν οι αναφορές από τους κατοίκους για τη σποραδική εμφάνιση του **λύγκα** (*Lynx lynx*). Τέλος, σε απομονωμένους θύλακες που εντοπίζονται στις πιο

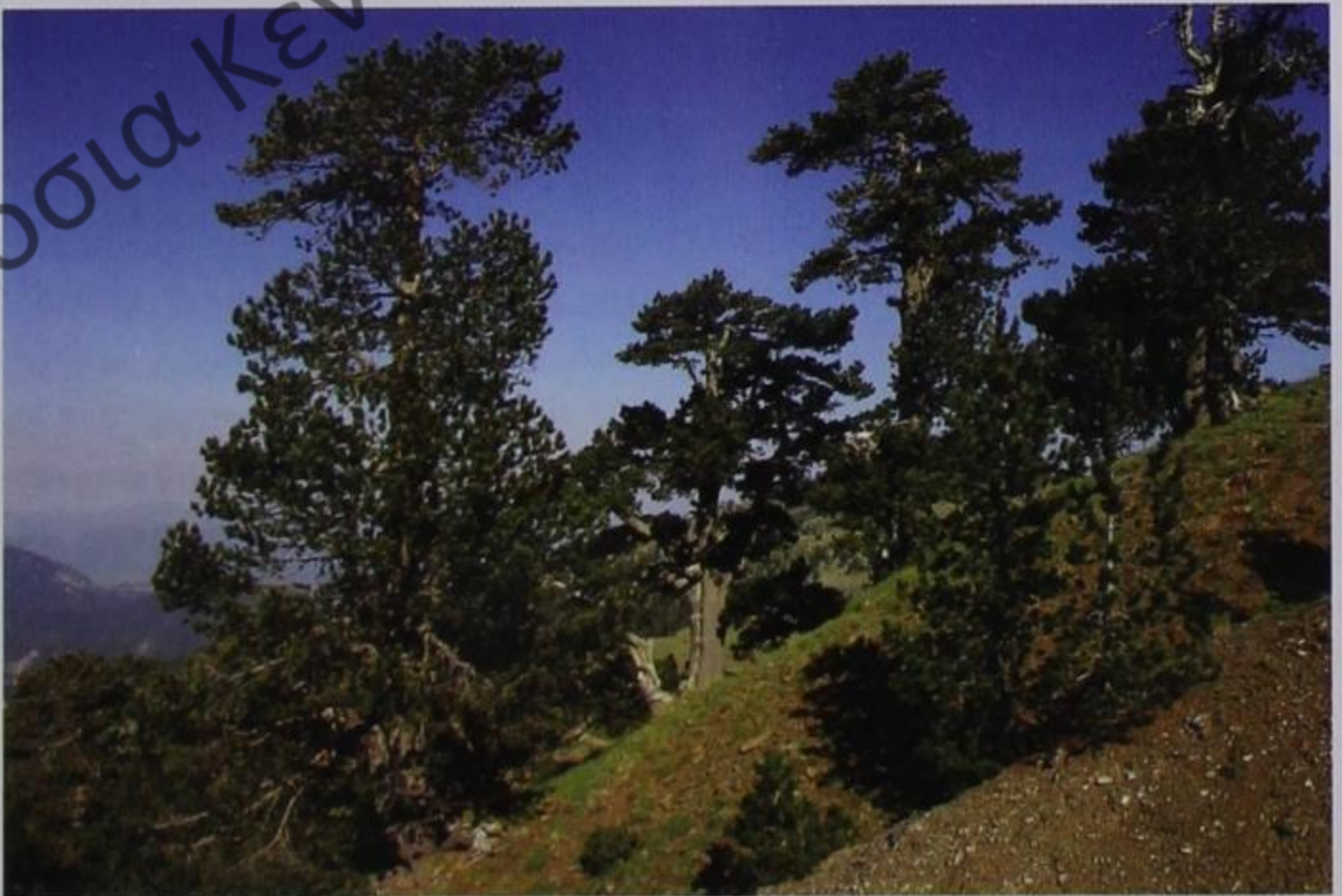
Μικτό δάσος οξυάς και ελάτης στο Γράμμο

απόκρημνες περιοχές των δασών αυτών, συνήθως σε δάση μαυρόπευκου ή ελάτης στο Γράμμο, στο Σμόλικα, στην Τύμφη και στην Τραπεζίτσα, ξεχειμώνιάζει το **αγριόγιδο** (*Rupicapra rupicapra*), ένα από τα πιο σπάνια και εντυπωσιακά είδη θηλαστικών των βουνών της πατρίδας μας.

Τα ρόμπολα

Στο Σμόλικα, στην Τύμφη, στην Τραπεζίτσα, στη Βασιλίτσα καθώς και σε πολύ περιορισμένη έκταση στο Γράμμο, η ανώτερη υψομετρική ζώνη των δασών (1600μ- 2000μ) συγκροτείται από ένα χαρακτηριστικό είδος ψυχρόβιου κωνοφόρου, τη λευκόδερμη πεύκη (*Pinus leucodermis* ή *Pinus heldreichi*), που είναι περισσότερο γνωστό ως ρόμπολο. Το ρόμπολο συχνά σχηματίζει συστάδες αποτελούμενες από μεγάλα υπεραιώνobia δέντρα, όπου είδη

πουλιών, όπως η **ελατοπαπαδίτσα**, ο **δενδροβάτης** (*Certhia brachydactyla*) και ο **μαύρος δρυοκολάπτης** συχνάζουν. Παλαιότερα, τα δάση αυτά ήταν περισσότερο εκτεταμένα. Ωστόσο, η μεγάλη οικονομική αξία του ξύλου του, οδήγησε στην υλοτόμηση πολλών τέτοιων δέντρων, με αποτέλεσμα σήμερα, αρκετά συχνά, τα οικοσυστήματα αυτά να εμφανίζονται περισσότερο σε απόκρημνες παρά σε ομαλές πλαγιές. Για αυτό άλλωστε, το **αγριόγιδο**, που η ζωή του είναι συνυφασμένη με το γκρεμό, συναντάται συχνότερα από οποιοδήποτε άλλο μεγάλο θηλαστικό εδώ. Επίσης, στην απόμερη αυτή ηρεμία, μακριά από τους οικισμούς, ενδέχεται η **αρκούδα** να περνά εδώ την πιο κρίσιμη περίοδο του ετήσιου κύκλου της, δηλαδή την περίοδο της χειμερίου λήθαργου, καθώς και τα αρχικά στάδια ανάπτυξης των μικρών της μετά τη γέννα.

Ρόμπολα στο Σμόλικα

Άγρια πανίδα

Πλούσια είναι η άγρια πανίδα της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας τόσο σε συνολικό αριθμό ειδών όσο και στην παρουσία σπάνιων και προστατευόμενων ειδών σύμφωνα με την ελληνική και την ευρωπαϊκή νομοθεσία.

Σχεδόν όλα τα μεγάλα θηλαστικά της ηπειρωτικής Ελλάδας είτε είναι σπάνια, όπως η αρκούδα (*Ursus arctos*), ο λύκος (*Canis lupus*), ο αγριόγατος (*Felis sylvestris*), η βίδρα (*Lutra lutra*), το αγριόγιδο (*Rupicapra rupicapra balcanica*) και το ζαρκάδι (*Capreolus capreolus*), είτε περισσότερο κοινά όπως το αγριογούρουνο (*Sus scrofa*), παρουσιάζουν αξιολογούς πληθυσμούς στην περιοχή. Άλλα μικρότερα θηλαστικά που απαντώνται στην περιοχή είναι η αλεπού (*Vulpes vulpes*), ο ασβός (*Meles meles*), ο λαγός (*Lepus europaeus*), ο σκαν-

Αρκούδα

τζόχοιρος (*Erinaceus concolor*), ο σκίουρος (*Sciurus vulgaris*), το κουνάβι (*Martes foina*), το σπάνιο δασοκούναβο (*Martes martes*) κ.ά.

Στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας απαντώνται συνολικά γύρω στα 60 είδη θηλαστικών.

Εδώ έχουν βρεθεί 18 είδη νυχτερίδων, δηλαδή περίπου τα μισά από όλα τα είδη που έχουν καταγραφεί στην Ελλάδα. Οι νυχτερίδες είναι ένας από

τους σημαντικότερους παράγοντες της βιοποικιλότητας της περιοχής καθώς αποτελούν το 1/4 περίπου του συνολικού αριθμού των ειδών θηλαστικών αυτής. Τρεις νυχτερίδες μάλιστα: η μυωτίδα του Bechsteini (*Myotis bechsteini*), ο Μεγάλος νυκτοβάτης (*Nyctalus lasiopterus*) και η παρδαλονυχτερίδα (*Vespertilio myzrinus*) είναι σπάνια στην Ελλάδα, και όλα σχεδόν τα είδη προστατεύονται από τη διεθνή και την εθνική νομοθεσία. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα εγκαταλειμμένα χωριά της Λυκόραχης και της Ζέρμας, όπως κι ένας αριθμός από παλιές εκκλησιές, καθώς φιλοξενούν εξαιρετικά σημαντικούς αναπαραγωγικούς πληθυσμούς ενός από τα μικρότερα, πιο ευαίσθητα και απειλούμενα είδη της Ευρωπαϊκής ηπείρου, το μικρορινόλοφο (*Rhinolophus hipposideros*).

Από το σύνολο των 161 ειδών πουλιών της περιοχής, μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα αρπακτικά πουλιά και κυρίως ο ασπρο-

Αγριόγιδο

Νυχτερίδες

πάρης (*Neophron percnopterus*), ο χρυσαετός (*Aquila chrysaetos*), ο πετρίτης (*Falco peregrinus*), ο σταυραετός (*Hieraetus pennatus*), ο φι-

Κουκάλογο (ασπροπάρης)

δαετός (*Circus gallicus*), και ο χρυσογέρακας (*Falco biarmicus*). Επίσης αξιόλογη είναι η παρουσία δρυσκολαπτών, όπως ο μεγάλος μαύρος δρυσκολάπτης (*Dryocopus martius*) και ο βαλκανικός δρυσκολάπτης (*Dendrocopos syriacus*) και αρκετών άλλων ειδών πουλιών, όπως η ορεινή πέρδικα (*Alectoris graeca*), η βουνοπαπαδίτσα (*Parus montanus*) και η τοιχοδρομα (*Tichodroma tu-*

garia). Πέρα από τα παραπάνω μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα είδη πουλιών που είναι συνδεδεμένα με τα υδάτινα και παραποτάμια οικοσυστήματα και συναντώνται στην περιοχή μόνιμα ή εποχιακά, όπως είναι ο νεροκότσουφας (*Cinclus cinclus*), ο πελαργός (*Ciconia ciconia*), ο μαυροπελαργός (*Ciconia nigra*), ο αργυροτσικνιάς (*Egretta garzeta*), και ο νυχτοκόρακας (*Nycticorax nycticorax*).

Από τα 11 αμφίβια που υπάρχουν στην περιοχή, ενδιαφέρον παρουσιάζουν δύο από τα τέσσερα ευροδελή αμφίβια, τα οποία είναι η σαλαμάνδρα (*Salampandra salamandra*) και ο αλπικός τρίτωνας (*Triturus alpestris*), καθώς και από τα υπόλοιπα ο χωματόφρυνος (*Bufo bufo*). Από τα 20 ερπετά, ξεχωρίζει η ύπαρξη τριών ειδών χελώνων, από τις οποίες δύο είναι της ξηράς: η κρασπεδωτή χελώνα (*Testudo marginata*) και η χελώνα του Χερμάνι (*Testudo hermanni*) και μία υδρόβια (*Emys orbicularis*). Τέλος από τα 12 είδη ψαριών μοναδικό είναι το ενδημικό είδος των ποταμών της Κόνιτσας, ο πινδοβίνος (*Oxyphymacheilus*), ενώ τα περισσότερο

Χωματόφρυνος

Πέστροφα

κοινά είδη, όπως η πέστροφα (*Salmo trutta*), τραβούν το ενδιαφέρον των ερασιτεχνών αλιέων.

Εκτός από τα παραπάνω, η ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας, αποτελεί ίσως, το πλουσιότερο μέρος της Ελλάδας όσον αφορά στην εντομοπανίδα, μια και φιλοξενεί 141 είδη ημερόβιων πεταλούδων και 69 είδη ορθοπτέρων.

Ο αξιοθαύμαστα μεγάλος αριθμός ειδών που συγκεντρώνεται στις περιοχές αυτές, περιλαμβάνει παράλληλα 25 προστατευόμενα είδη πεταλούδων που τραβούν την προσοχή του κάθε φυσιολάτρη, καθότι η ευκαιρία που προσφέρεται πλέον για την παρατήρησή τους, περιορίζεται σε ελάχιστες μόνο τοποθεσίες ανά την Ευρώπη. Έτσι, κατά τη διάρκεια των περιηγήσεών σας πρόκειται να συναντήσετε το ενδημικό –για την Ευρώπη– είδος *Lycaena ottomana* του οποίου η κατανομή περιορίζεται μόνο στην Ελλάδα και τις γειτονικές Αλβανία και Τουρκία, καθώς και πολλές ακόμα πεταλούδες όπως τις *Pseudophilotes vicrama*, *Thymelicus acteon* που μπορεί να μην ενδημούν στην Ευρώπη, όμως εξαιτίας της

μείωσης των πληθυσμών τους θεωρούνται είδη δείκτες για την προστασία των οικοσυστημάτων. Καθώς οι διαδρομές οδηγούν σε μεγαλύτερα υψόμετρα (πάνω από 1300μ), σίγουρα θα υπάρξει η ευκαιρία να θαυμάσετε τα εντυπωσιακά ορεινά είδη *Parnassius apollo* και *Parnassius mnemosyne* με τη χαρακτηριστική σφραγίδα (*sphragis*) που εναποθέτουν τα αρσενικά στα αναπαραγωγικά όργανα του θηλυκού, σκοπεύοντας να αποτρέψουν μελλοντικά οποιαδήποτε ερωτική επαφή.

Από την πλευρά των ορθοπτέρων, ζουν στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας είδη που σπάνια συναντώνται στην ελληνική ύπαιθρο, όπως για παράδειγμα τα *Tettigonia cantans* και *Pholidoptera fallax*, καθώς και ένα από τα μεγαλύτερα έντομα της Ευρώπης το *Saga hellenica* με μέγεθος 45-80mm.

Parnassius apollo

Το αγριόγιδο (*Rupicapra rupicapra*) είναι ένα από τα σπανιότερα είδη θηλαστικών της χώρας μας και ο συνολικός πληθυσμός του σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια δεν ξεπερνά τα 700 ζώα. Απαντάται σε περίπου 15 βουνά και τα θηλυκά χαρακτηρίζονται από μεγάλη «φιλοπατρία» αφού σχεδόν ποτέ δεν εγκαταλείπουν το χώρο που γεννήθηκαν. Ζουν σε μικρά κοπάδια που κυρίαρχο ρόλο παίζει το τρίπτυχο γιαγιά-μπτέρα-κόρη. Ζευγαρώνουν το φθινόπωρο και γεννούν το Μάιο ένα μικρό. Το καλοκαίρι προτιμούν σκιερές θέσεις και μεγάλα υψόμετρα, ενώ το χειμώνα κατεβαίνουν χαμηλά σε ηλιόλουστες και δασωμένες πλαγιές. Απαραίτητο στοιχείο του βιοτόπου τους είναι ο γκρεμός, στον οποίο καταφεύγουν πάντα για προστασία.

Στα βουνά της Κόνιτσας ζουν τα μισά αγριόγιδα της χώρας μας. Ωστόσο το παράνομο κυνήγι από έμπειρους και δεξιοτέχνες λαθροκυνηγούς αποτελεί μια σοβαρή απειλή για το είδος.

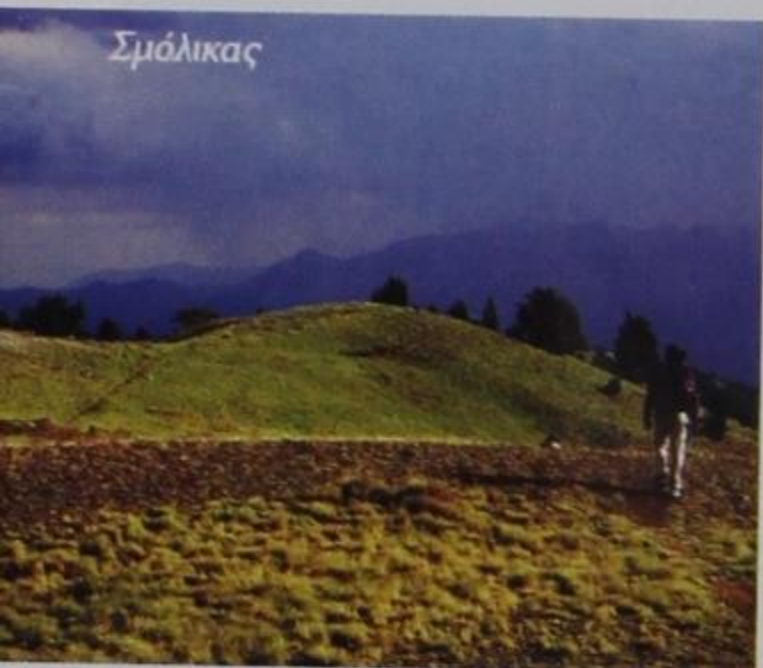
Τα αρσενικά ζουν τον περισσότερο χρόνο μόνα τους

Τα θηλυκά μαζί με τα μικρά ζουν σε κοπάδια

Τα υποαλπικά και αλπικά λιβάδια

Στην ανώτερη υψομετρική ζώνη των βουνών, περίπου από τα 1800μ με 2000μ και πάνω, στο Γράμμο, το Σμόλικα, την Τύμφη, τη Βασιλίτσα και τη Νεμέρτσικα εκτείνονται τα

Σμόλικας

αλπικά και τα υποαλπικά λιβάδια που συγκροτούνται από πληθώρα ποωδών φυτών και ορισμένους χαρακτηριστικούς χαμηλούς ανκαθωτούς θάμνους. Οι εκτάσεις αυτές σκεπάζονται με χιόνι από το τέλος του φθινοπώρου έως τα μέσα της άνοιξης, γεγονός που δεν ευνοεί την

Γράμμος

ανάπτυξη δέντρων. Ενδιαφέρουσα ωστόσο, είναι η παρουσία κατά το καλοκαίρι σε ορισμένα από τα παραπάνω βουνά, σπάνιων ειδών πουλιών, όπως είναι η **χιονάδα** (*Erethophilla alpestris*), ο **χιονόστρουθος** (*Montifringilla nivalis*) και ο **χιονοψάλτης** (*Prunella collaris*). Επίσης η **πετροπέρδικα** (*Alectoris graeca*), οι **κελάδες** (*Anthus sp.*) και άλλα είδη πουλιών περνούν εδώ την περίοδο του καλοκαιριού. Επίσης, λίγο-πολύ τα οικοσυστήματα αυτά, στο κάθε βουνό, αποτελούν μέρος της επικράτειας ενός ζευγαριού **χρυσαιτού** (*Aquila chrysaetos*), που φωλιάζει σε παρακείμενες χαράδρες. Αρκετά

Γράμμος

συχνά παλαιότερα, τώρα σπάνια πλέον, συνήθως στο Γράμμο, στην Τύμφη και στη Νεμέρτσικα κάνουν την εμφάνισή τους τα **όρνια** (*Gyps fulvus*), αναζητώντας το κουφάρι από κάποιο νεκρό πρόβατο ή κατσίκι, ενώ μέχρι σχετικά πρόσφατα κάθε μεγάλο βουνό της περιοχής της Κόνιτσας φιλοξενούσε ένα τουλάχιστον ζευγάρι του σπανιότερου γύπα της Ευρώπης, του **γυπαετού** (*Gyraetus barbatus*).

Οι ορθοπλαγιές, οι γκρεμοί και τα φαράγγια

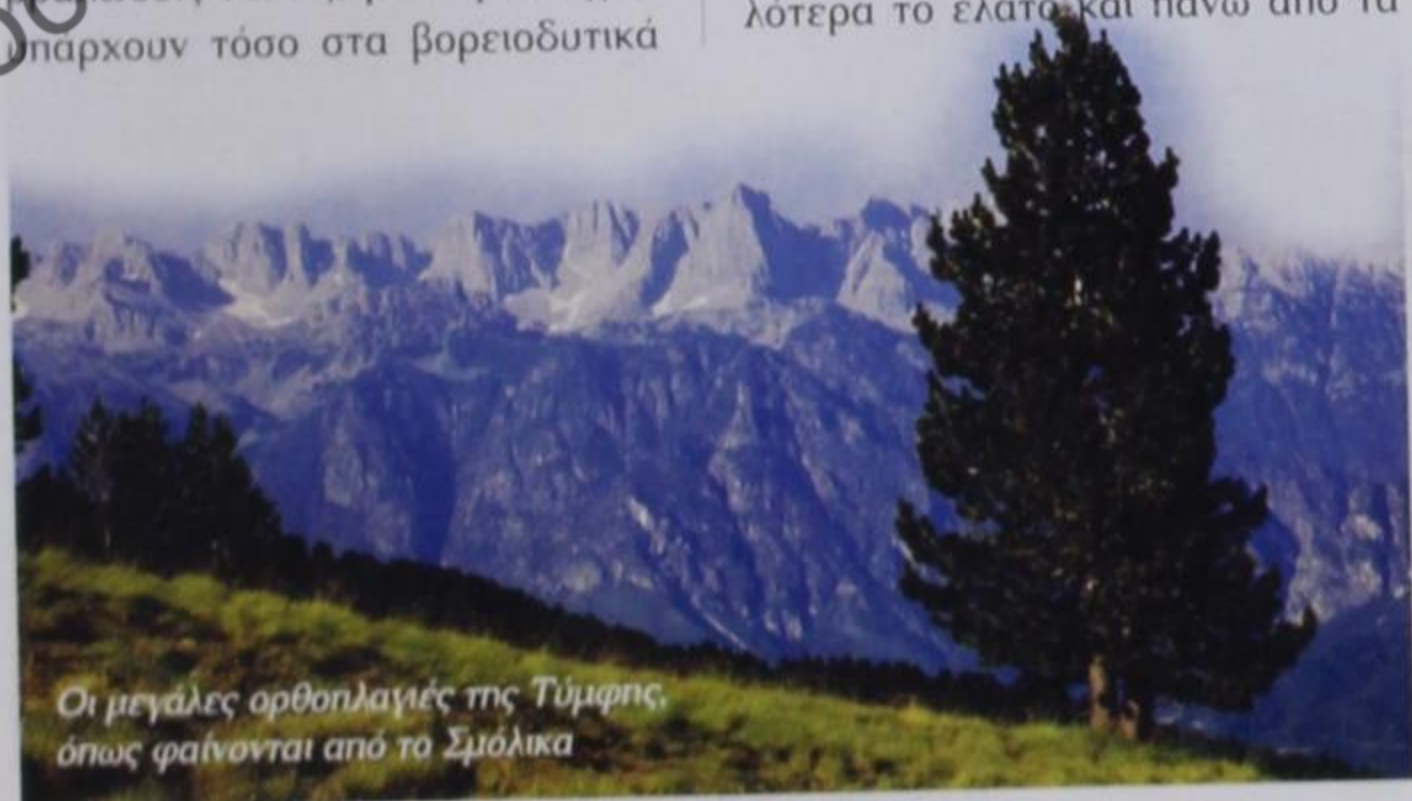
Οι μεγάλοι γκρεμοί και οι ορθοπλαγιές αναμφισβήτητα αποτελούν χαρακτηριστικό γνώρισμα του ορεινού όγκου της Τύμφης και της Τραπεζίτσας, με αποκορύφωμα τη μεγαλειώδη και απότομη χαράδρα του ποταμού Αώου που σχηματίζεται ανάμεσα από τα δύο αυτά βουνά. Ωστόσο, μικρότερους γκρεμούς και λιγότερο απότομες ορθοπλαγιές, συναντούμε και στα υπόλοιπα βουνά της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας. Χαρακτηριστικές απότομες βραχώδεις θέσεις, για παράδειγμα, υπάρχουν τόσο στα βορειοδυτικά

Πετροχελίδονα

των κορυφών του Σμόλικα, όπου ξεκινά η χαράδρα του Βαθύλακκου, όσο και στα νότιά του, όπου σχηματίζεται η βραχώδης έξαρση του Αλογότοπου (Τσούμα Κάλιορο). Επίσης στο Γράμμο υπάρχουν χαρακτηριστικές απόκρημνες πλαγιές, όπως στις κορυφές Επάνω και Κάτω Αρρένα, στην περιοχή Σκοτάδι του Πλακατίου καθώς επίσης και αλλού.

Οι απότομες πλαγιές δεν είναι πάντα γυμνές από βλάστηση. Συχνά ανάμεσα από τα κάθετα βράχια σχηματίζονται μικρά διαζώματα, όπου φυτρώνει χορτάρι, μικροί θάμνοι ή ακόμα και δέντρα. Στα χαμηλά υψόμετρα η αριά είναι εκείνος ο θάμνος (ή δέντρο καμιά φορά) που προτιμά κυρίως τους γκρεμούς. Ψηλότερα το έλατο και πάνω από τα

Οι μεγάλες ορθοπλαγιές της Τύμφης, όπως φαίνονται από το Σμόλικα

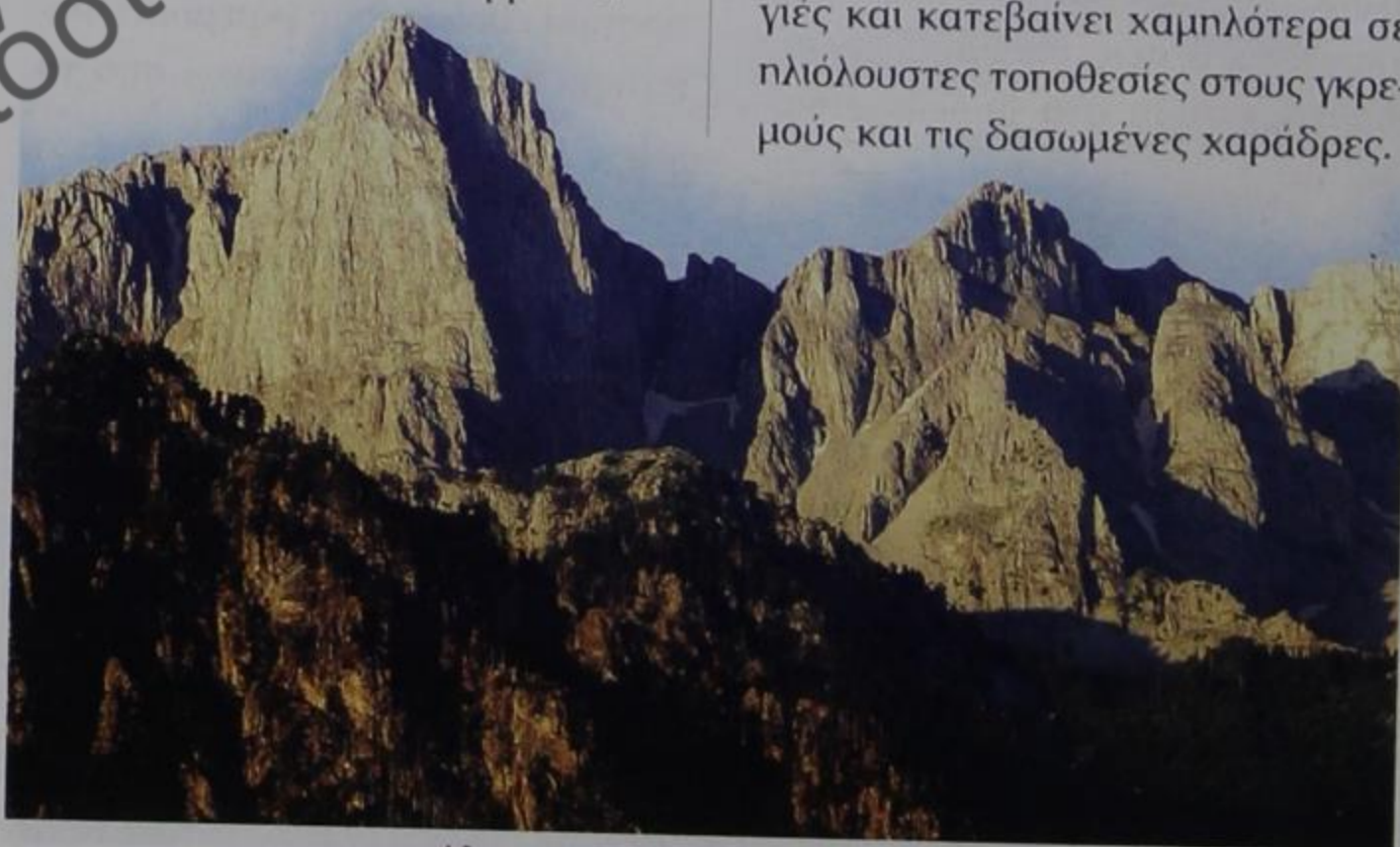
1500 μέτρα, σχεδόν αποκλειστικά το ρόμπολο φαίνεται πως καταφέρνει και φυτρώνει με αρκετή άνεση στις κρημνώδεις αυτές τοποθεσίες.

Εδώ συναντούμε ορισμένα είδη πουλιών που έχουν προσαρμοστεί στις ιδιαίτερες συνθήκες των απότομων πλαγιών. Η **τοιχώδρομα** (*Tichodroma muraria*), ένα σπάνιο και εντυπωσιακό πουλί με χρωματισμό κόκκινο, γκρι, και μαύρο, μπορεί και αναρριχάται στις ορθοπλαγιές με μεγάλη επιτηδειότητα, κουνώντας διαρκώς τις πλατιές φτερούγες της σαν πεταλούδα. Τα αεικίνητα **πετροχελίδονα** (*Ptyonoprogne rupestris*) χτίζουν τις φωλιές τους στις προφυλαγμένες από τη βροχή κοιλότητες των βράχων. Τα δύο είδη καλιακούδων, οι **κιτρινοκιακούδες** (*Pyrrhocorax graculus*) και οι **κόκκινοκαλιακούδες** (*Pyrrhocorax pyrrhocorax*), που ξεχωρίζουν από το διαφορετικό χρώμα του ράμφους τους (κίτρινο και κόκκινο αντίστοιχα), πετούν σε μεγάλα κοπάδια και κουρνιάζουν στα κάθετα βράχια.

Αγριόγιδος

Εδώ επίσης φωλιάζουν σχεδόν όλα τα είδη αρπακτικών πουλιών της περιοχής (χρυσαιτοί, πετρίτες, βραχοκιρκινέζα, κουκάλογα κ.ά.). Τέλος στις απόκρημνες και σκιερές θέσεις που βρίσκονται στα μεγάλα υψόμετρα των ορθοπλαγιών, προφυλαγμένα από το κίνδυνο του λύκου και κυρίως των λαθροθηρών, αναζητούν καταφύγιο τους καλοκαιρινούς μήνες τα λιγοστά κοπάδια του σπάνιου **αγριόγιδου**. Το είδος αυτό, το οποίο στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας εμφανίζει μερικούς από τους καλύτερους πληθυσμούς του στην Ελλάδα, το χειμώνα αφήνει τις μεγάλες ορθοπλαγιές και κατεβαίνει χαμηλότερα σε πλιόλουστες τοποθεσίες στους γκρεμούς και τις δασωμένες χαράδρες.

Η κορυφή Γκαμήλα της Τύμφης

Οι ορεινές λίμνες

Αν και η παρουσία μικρών λιμνών στα μεγάλα υψόμετρα των βουνών της Κόνιτσας δεν είναι συνηθισμένο φαινόμενο, εδώ βρίσκονται οι δύο πιο γνωστές αλπικές λίμνες της χώ-

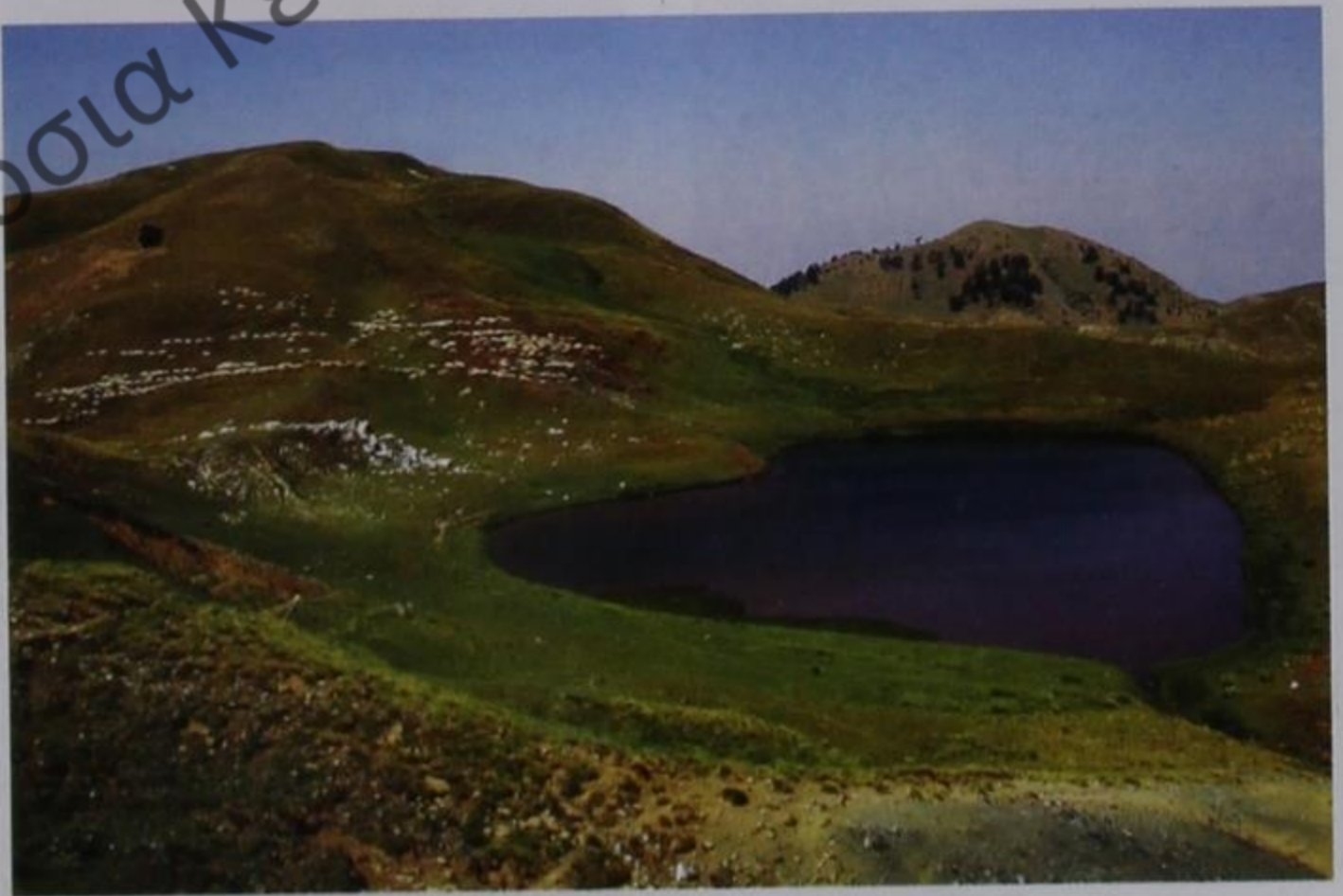
Λίμνη Αετομηλίτσας (Σκίρτσα)

γές ή σε κοιλότητες όπου καταλήγουν τα ρυάκια από το χιόνι που λειώνει την άνοιξη και στις αρχές του καλοκαιριού. Τέτοιες μικρές λίμνες, για παράδειγμα, υπάρχουν στο Σμόλικα (π.χ. Επτά βρύσες), στο Ταμπούρι, στη Βασιλίτσα και φυσικά στο Γράμμο (Αετομηλίτσα). Οι λίμνες αυτές έχουν μεγάλη σημασία για τη διατροφή και αναπαραγωγή των τεσσάρων τουλάχιστον από τα ένδεκα είδη αμφιβίων που ζουν στην περιοχή της Κόνιτσας {αλπικός τρίτωνας (*Triturus alpestris*), βομβίνη (*Bombina variegata*), πρασινόφρυνος (*Bufo viridis*) και λοφιο-

Δρακόλιμνη Τύμφης

ρας μας, η Δρακόλιμνη του Σμόλικα και η Δρακόλιμνη της Τύμφης. Ωστόσο, άλλες μικρότερες σε έκταση λίμνες, λιγότερο βαθιές ή παροδικού χαρακτήρα, συναντώνται σε ορισμένες ακόμα θέσεις, κοντά σε πη-

Δρακόλιμνη Σμόλικα

Αλπικοί τρίτωνες

φόρος τρίωνας (*Triturus cristatus*)), προσφέρουν νερό στα κοπάδια των κτηνοτροφικών ζώων που ανεβαίνουν εκεί το καλοκαίρι και δίνουν στο τραχύ ορεινό τοπίο μια ιδιαίτερη χάρη.

Τα ποτάμια και η παρόχθια βλάστηση

Ο Αώος με τους μεγάλους του παραποτάμους, Βοϊδομάτη και Σαραντάπορο διασχίζουν την ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας. Τόσο ο κύριος ποταμός, ο Αώος, όσο και οι μεγάλοι παραπόταμοι δέχονται τα νερά από πολυάριθμα μικρά ρέματα και δευτερεύοντες παραποτάμους.

Βοϊδομάτης

Ο Αώος κατά μήκος της ομώνυμης κοιλάδας του δέχεται τα νερά από τις νότιες πλαγιές του Σμόλικα και συγκεκριμένα από το ρέμα της Μπριάζας, στην περιοχή του Διστράτου και τον Ασπροπόταμο και Μυλοπόταμο στην περιοχή των χωριών Άρματα και Πάδες. Επίσης στον κάμπο της Κόνιτσας δέχεται τα νερά από την Τοπόλιτσα, της οποίας οι πηγές βρίσκονται στον Κλέφτη. Ο Σαραντάπορος δέχεται τα νερά από το Γοργοπόταμο, τον Βουρκοπόταμο και άλλα μικρότερα ρέματα, ενώ η στενή λεκάνη απορροής του Βοϊδομάτη και τα υδατοπερατά πετρώματα της Τύμφης και των γύρω βουνών δεν επιτρέπουν το σχηματισμό σημαντικών δευτερευόντων παραποτάμων του Βοϊδομάτη, με εξαίρεση τα νερά που φτάνουν από το κεντρικό Ζαγόρι διαμέσου της χαράδρας του Βίκου κατά τη διάρκεια μεγάλων και παρατεταμένων βροχοπτώσεων.

Στις όχθες των ποταμών Αώου και Βοϊδομάτη και λιγότερο στο Σαραντάπορο, συναντούμε **πλατάνια** (*Platanus orientalis*), **λεύκες** (*Populus nigra* και *P. tremula*), **ιτιές** (*Salix sp.*) και **σκλήθρα** (*Alnus glutinosa*). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η παρόχθια βλάστηση κατά μήκος του φαραγγιού του Βοϊδομάτη, καθώς επίσης και το σπάνιο παραποτάμιο δάσος που περιβάλλει τις όχθες των ποταμών Αώου και Βοϊδομάτη, πριν και μετά το σημείο της ένωσης των δύο ποταμών στον κάμπο της Κόνιτσας. Πρόκειται για ένα από τα λίγα παραποτάμια δάση που έχουν απομείνει στη χώρα μας. Δώδεκα είδη ψαριών ζουν στους

τρεις ποταμούς της λεκάνης απορροής του ποταμού Αώου. Από αυτά περισσότερο γνωστά είναι η **πέστροφα** (*Salmo trutta*), ο **κέφαλος των γλυκών νερών** (*Leuciscus cephalus*) και το **συρτάρι** (*Chondrostoma vardarense*) και δε θα πρέπει να παραλείψουμε να αναφέρουμε την παρουσία του ενδημικού είδους ψαριού του Αώου, του **πινδοβίνου** (*Oxyzotrichus pindus*).

Στα ρέματα και στις μικρές λιμνούλες που βρίσκονται στις όχθες των ποταμών ζουν τέσσερα είδη νεροβάτραχων (*Rana sp.*), δυό είδη

Πινδοβίνος

νεροφιδων (*Natrix natrix* και *Natrix tessellata*) και ο **χωματόφρυνος** (*Bufo bufo*), που πλησιάζει στο νερό μόνο κατά την αναπαραγωγική περίοδο. Όσον αφορά τα πουλιά, ο επισκέπτης χειμώνα-καλοκαίρι εντυπωσιάζεται στα ποτάμια από το γρήγορο πέταγμα πάνω από την επιφάνεια του νερού του σπάνιου **νεροκότσουφα** (*Cinclus cinclus*) και είναι σχεδόν σίγουρο ότι στις ανοιχτές εκτάσεις έξω από τα φαράγγια θα δει τον **σταχτοστικιά** (*Ardea cinerea*) και τους θερμούς μήνες του

Κέφαλος των γλυκών νερών

έτους τον **πελαργό** (*Ciconia ciconia*), που φωλιάζει στους παρακείμενους του κάμπου οικισμούς. Επίσης κατά τη μεταναστευτική περίοδο των πουλιών, δηλαδή το φθινόπωρο και την άνοιξη, ο επισκέπτης με λίγη τύχη θα δει το **λευκότσικιά** (*Egretta garzetta*), το **νυχτοκόρακα** (*Nycticorax nycticorax*) τον σπάνιο **μαυροπελαργό** (*Ciconia nigra*), τον **ψαριατό** (*Pandion haliaetus*) και ορισμένα είδη από πάπιες.

Τέλος, η **βίδρα** (*Lutra lutra*), ένα από τα σπανιότερα θηλαστικά της Ευρώπης, απαντάται κατά μήκος όλων των ποταμών της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας, αρκεί να υπάρχει πυκνή παραποτάμια βλάστηση για να κρυφτεί και αρκετά ψάρια για να τραφεί. Η συχνή παρουσία της βίδρας στα ποτάμια αποδεικνύει την άριστη κατάσταση στην οποία βρίσκονται τα υδάτινα οικοσυστήματα στην περιοχή της Κόνιτσας.

Συρτάρι

Παραποτάμιο δάσος Αώου- Βαϊδομάτι

Lillium martagon

4.2 Η χλωρίδα

Στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας φύεται ένας μεγάλος αριθμός ειδών χλωρίδας, περισσότερα από 1.200 είδη, σύμφωνα με τις μέχρι σήμερα καταγραφές. Την υψηλή χλωριδική αδιά της ευρύτερης πε-

ριοχής της Κόνιτσας την αντιλαμβάνομαστε αν λάβουμε υπόψη πως ο αριθμός αυτός αντιστοιχεί στο ένα έκτο των φυτών της χώρας μας. Αιτία του φαινομένου αυτού είναι οι μεγάλες υψομετρικές διακυμάνσεις και το πολυσχιδές ανάγλυφο των επιμέρους ορεινών συγκροτημάτων τα οποία κυμαίνονται από 375μ έως 2637μ υψόμετρο αλλά και οι κατά τόπους ιδιαίτερες περιβαλλοντικές συνθήκες που επικρατούν.

Τα περισσότερα από τα είδη φυτών της περιοχής δεν έχουν κοινή ονομασία γιατί ο άνθρωπος έδωσε σημασία μόνο σε ορισμένα από αυτά και ιδιαίτερα σε όσα σχετίζονταν με κάποια συγκεκριμένη χρήση ή απλώς τον εντυπωσίασαν με τα ωραία χρώματά τους την εποχή της ανθοφορίας τους.

Στα πιο εντυπωσιακά λουλούδια των βουνών της Κόνιτσας που τραβούν το ενδιαφέρον του επισκέπτη περιλαμβάνονται τα είδη του άγριου κρίνου του γένους *Lillium* (λείριο ή λιλιο), που φύονται σχεδόν αποκλει-

Gentiana verna

στικά σε δασώδεις περιοχές και διακρίνονται αρκετά εύκολα από το μέγεθός και από τα έντονα χρώματά τους. Το λείριο το πάλλευκο (*Lillium candidum*) έχει λευκό χρώμα και απαντάται πολύ σπάνια μόνο γύρω από οικισμούς, όπως στον Προφήτη Ηλία της Κόνιτσας, το λείριο το χαλκηδονικό (*Lillium chalcedonicum*) και το λείριο του Χελδράιχ (*Lillium heldreichii*) με κόκκινο χρώμα που φύεται σε δάση, όπως στη χαράδρα του Αώου και στο Γράμμο, το λείριο το αλβανικό (*Lillium albanicum*) με κίτρινο χρώμα που φύεται στο Σμόλικα και στη Βασιλίτσα και τέλος το λείριο το μάρταγον (*Lillium martagon*) με ροζ χρώμα που το βρίσκει κανείς σε βουνά, όπως στο Γράμμο και στη χαράδρα του Αώου. Αλλα είδη φυτών των βουνών της Κόνιτσας με πολύ όμορφα λουλούδια είναι η Παιώνια (*Paeonia peregrina*) με μεγάλα κατακόκκινα άνθη που θα τη βρει κανείς σε αραιά δρυοδάση, ο νάρκισσος ο ποιητικός (*Narcissus poeticus*) με λευκά άνθη που φυτρώνει στα ξέφωτα των

Paeonia peregrina

Ophrys mammosa.

δασών, όπως στις Αρέννες του Γράμμου, η τουλίπα η αυστραλιανή (*Tulipa sylvestris* spp. *australis*) με κίτρινα άνθη στις προσήλιες πλαγιές των δασών και των λιβαδιών, η γεντιανή η κάρνη (*Gentiana verna*) με έντονα βαθύ μπλε άνθη στα υπαίθρια λιβάδια, ο αθάνατος με κόκκινα (*Semprevivum maritimum*) ή κίτρινα (*Jonibarba heufellii*) άνθη και οι διάφορες σαξιφράγγες, όπως η σαξιφράγκα η σπρουνέρειος (*Saxifraga spruneri*) και η σαξιφράγκα μαργκινάτα (*Saxifraga marginata*) που φύονται στις σχισμές των βράχων στα μεγάλα υψόμετρα.

Στα φυτά με φαρμακευτικές ιδιότητες συμπεριλαμβάνονται: η μέντα (*Mentha longifolia*), το φασκόμηλο το φαρμακευτικό (*Salvia officinalis*), η σατουρέγια

η ορεινή (*Satureja montana*), το θυμάρι (*Thymus leucospermus*), το τσάι του βουνού (*Sideritis raeseri* & *S. montana*), ο ελλέβορος ο κυκλόφυλλος (*Helleborus cyclophyllus*), η δάφνη η ολεοειδής (*Daphne oleoides*), το επιλόβιο (*Epilobium angustifolium*), το κώνειο (*Conium maculatum*), η γαλατσιδα (*Euphorbia myrsinites*), ο σαμπούκος ο έβουλος (*Sambucus ebulus*), το βεράτρο το λευκό (*Veratrum album*) και πολλά άλλα.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η χλωρίδα των βουνών εκείνων που χαρακτηρίζονται από οφιολιθικό γεωλογικό υπόστρωμα, δηλαδή του Σμόλικα και της Βασιλίτσας, καθώς εκεί φύονται αρκετά φυτά που έχουν προσαρμοστεί να ζουν σε εδάφη με υψηλές συγκεντρώσεις μετάλλων. Σ' αυτήν την ομάδα ανήκουν αρκετά είδη όπως: το άλυσο του Σμόλικα (*Allysum smolicanum*), το άλλοιο το σφαιροκεφαλοειδές (*Allium sphaerocephalon*), η βιόλα η αλβανική (*Viola albanica*), το γκάλιο το οφιολιθικό (*Gallium orhiolithicum*), το κεράστριο του Σμόλικα (*Cerastium smolicanum*), το κενταύρειο το παρμικόφυλλο (*Centaurea ptarmicaefolia*) κ.ά.

Επίσης στα βουνά της Κόνιτσας φύονται πολλά σπάνια, ενδημικά και προστατευόμενα είδη, ορισμένα από τα οποία είναι τα εξής: κενταύρειο της Τύμφης (*Centaurea tymphaea*), σέδο της Τύμφης (*Sedum tymphaeum*), κενταύρειο του Παβλόφ (*Centaurea rawlowskii*), μπορνμουελέρα της Τύμφης (*Borrmuelleria tymphaea*), άλυσο του Χελδράιχ

Ramonda serbica

Pinguiculla crystallina ssp. *hirtiflora*

*Ophrys
sphegodes*

(*Alyssum heldreichii*), σιλένη της Πίνδου (*Silene pindicola*), ονόσμη η ηπειρωτική (*Onosma epirotica*), μινουάρτια η ψευδοσαξιφραγκοειδής (*Minuartia pseudosaxifraga*), βαλεριάνα η κρινοειδής (*Valeriana crinii*), σολδανέλλα της Πίνδου (*Soldanella pindicola*), σαξιφράγκα μπιφλόρα της ηπείρου (*Saxifraga biflora epirotica*), γκάλιο το σακρόρον (*Galium sacrorum*), ιεράκειο το δασυκράσπεδο (*Hieracium dasycraspedum*) κ.ά.

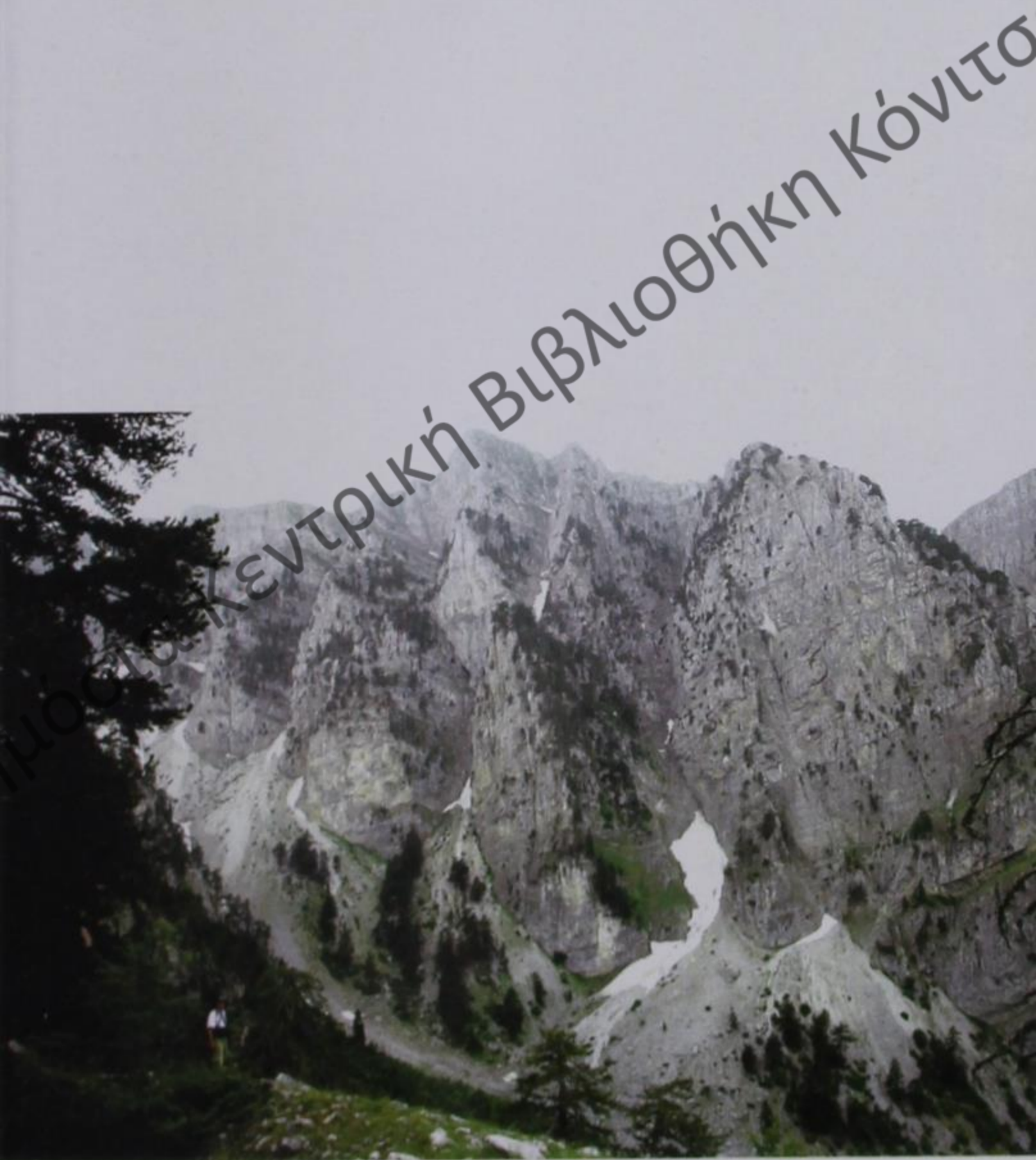
Άλλα αξιόλογα είδη φυτών είναι: η ραμόντα η σερβική (*Ramonda serbica*), που απαντάται αποκλειστικά στη χαράδρα του Αώου και στο φαράγγι του Βίκου, η εντομοφάγος πινγκουϊκούλα η κρυσταλλοειδής

(*Pinguicula crystallina* ssp *hirtiflora*) που απαντάται στα ρέματα του Σμόλικα και της Βασιλίτσας, η ίριδα η γερμανική (*Iris germanica*) που φύεται στα λιγούστα διαζώματα στις απόκρημνες πλαγιές της Τύμφης και ο σωλήνανθος ο αλβανικός (*Solenanthus albanicus*) που συναντάται στο Γράμμο και στη Νεμέρτσικα. Πέρα από τα παραπάνω ενδιαφέρον παρουσιάζουν και αρκετά σπάνια είδη φυτών, όπως η φριτιλάρια της Ηπείρου (*Fritillaria epirotica*), το θέσιο των βλάχων (*Thesium vlachorum*), ο αθάμαντας ο αλβανικός (*Athamanta albanica*), η δακτυλόριζα της Πίνδου (*Dactylorhiza pindica*) και το λιγούστικο το ριζωματικό (*Ligusticum rhizomaticum*), τα οποία τα συναντούμε σε ορισμένα βουνά της περιοχής, όπως για παράδειγμα στο Γράμμο καθώς και η πετροράγια η σαξιφράγκα (*Petrohagia saxifraga*) και το πιλότριχο της Πίνδου (*Ptilotrichum cyclocarpum* ssp *pindicum*) που φύεται σε βουνά, όπως στη Νεμέρτσικα.

Orchis purpurea

5. Προστατευόμενες Περιοχές

Οι βόρειες ορθοπλαγιές της κορυφής Λάπατος ή Λάζαρος (2252μ) της Τύμφης

Εθνική Κεντρική Βιβλιοθήκη Πιόντες

Τοπίο στα ανώτερα υψόμετρα
της χαράδρας του Αώου.
Απέναντι διακρίνεται η
κορυφή Ροΐδοβούνι (1985μ)
της Τραπεζίτσας

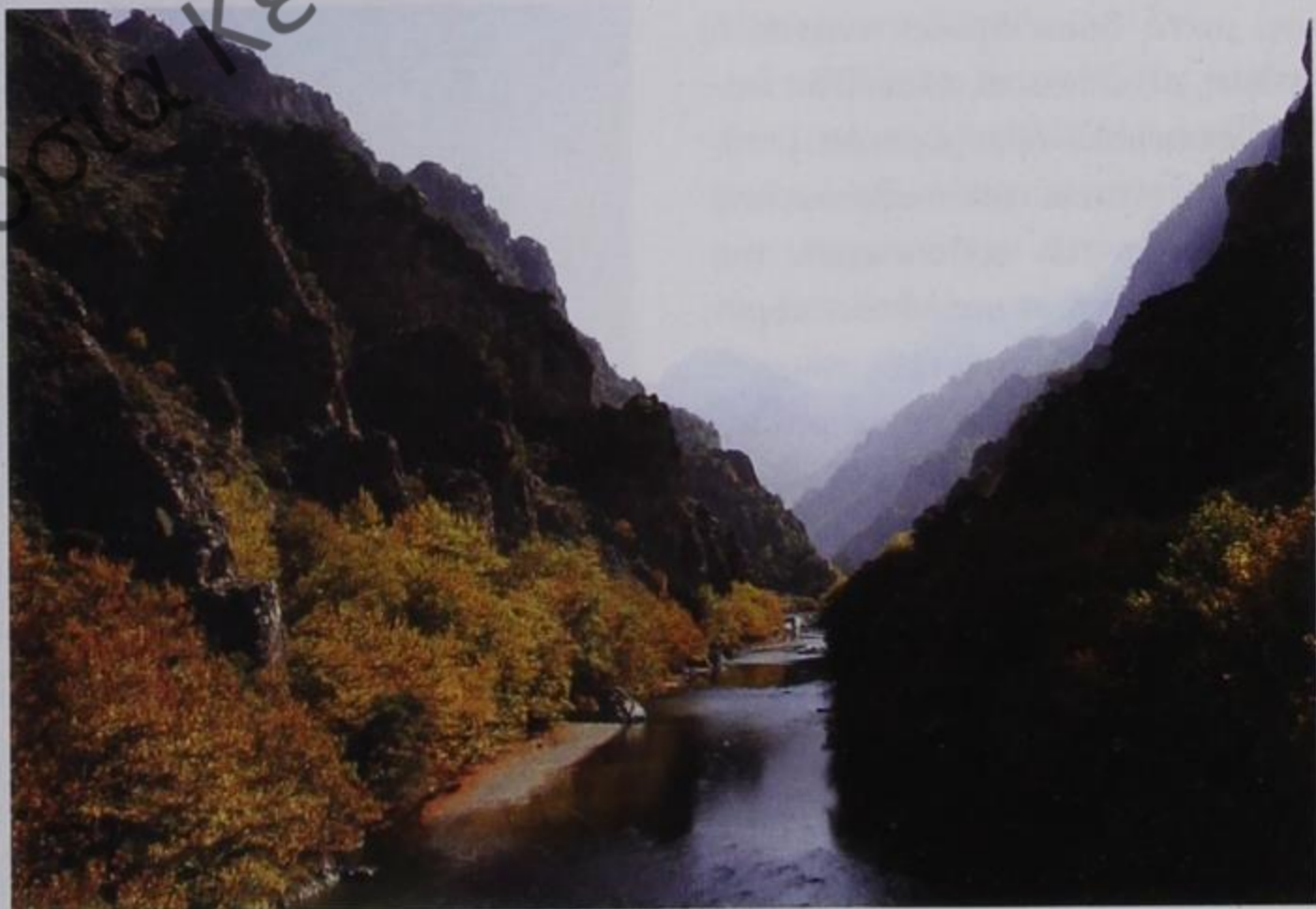
Τέσσερις μεγάλες περιοχές της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας έχουν ενταχθεί στο ευρωπαϊκό δίκτυο προστατευόμενων περιοχών Natura 2000. Πρόκειται για τον Εθνικό Δρυμό Βίκου – Αώου, ολόκληρο τον ορεινό όγκο του Σμόλικα, το μεγαλύτερο μέρος του ορεινού όγκου του Γράμμου και τη Βασιλίτσα. Ακόμα το βόρειο τμήμα μιας επιπλέον περιοχής του δικτύου Natura 2000, της περιοχής του όρους Δούσκο & της Νεμέρτσικας, ανήκει επίσης στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας. Έτσι οι περιοχές εκείνες που τμήματά τους ή στο σύνολό τους ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000 στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας φτάνουν τις πέντε. Εκτός από τα παραπάνω στην περιοχή της Κόνιτσας υπάρχει και μια περιοχή που είναι χαρακτηρισμένη ως Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους. Πρόκειται για τη χα-

ράδρα του Βίκου και τον ποταμό Βοϊδομάτη, το νοτιοδυτικό τμήμα του οποίου ανήκει στο Δήμο Κόνιτσας. Πέρα από τα παραπάνω, τρεις ακόμα περιοχές της Κόνιτσας έχει προταθεί να θεσμοθετηθούν ως Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (Χαράδρα Αώου, Στενά Σαρανταπόρου και Συμβολή ποταμών Αώου-Βοϊδομάτη).

5.1 Περιοχές Δικτύου Natura 2000

Ο Εθνικός Δρυμός Βίκου – Αώου (GR 2130001)

Ιδρύθηκε το 1973. Περιλαμβάνει τη χαράδρα του ποταμού Αώου στα βόρεια, τα φαράγγια του Βίκου και Βοϊδομάτη στα νότια και ανάμεσά τους ένα μεγάλο μέρος της οροσειράς της Τύμφης. Η έκτασή του είναι 13.000 εκτάρια. Από αυτά τα 3.400 εκτάρια αποτελούν τον πυρήνα (φαράγγια Βίκου και Βοϊδομάτη) και τα υπόλοιπα την περι-

Χαράδρα Αώου

φερειακή ζώνη (Τύμφη και χαράδρα Αώου). Το νότιο τμήμα του Δρυμού (φαράγγι Βίκου και ποταμός Βοϊδομάτης) είναι χαρακτηρισμένο και ως Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, ενώ το ίδιο έχει προταθεί να ισχύσει και για τη χαράδρα του Αώου στα βόρεια.

Ο Δρυμός μοιράζεται στους Δήμους Κόνιτσας, Κεντρικού Ζαγορίου και Τύμφης, καθώς και στην Κοινότητα Παπίγκου. Το δυτικό του τμήμα υπάγεται στη δικαιοδοσία του Δασαρχείου Κόνιτσας, ενώ το ανατολικό στο Δασαρχείο Ιωαννίνων.

Περιλαμβάνει μεσογειακά οικοσυστήματα στα χαμηλότερα και περισσότερο θερμά και ξηρά μέρη, όπως στη χαράδρα του Αώου και στο φαράγγι του Βοϊδομάτη, έως υποαλπικά λιβάδια στα μεγάλα υψόμετρα, όπου οι κλιματικές συνθήκες το χειμώνα είναι ιδιαίτερα αντίξοες. Στα ενδιάμεσα υψόμετρα αναπτύσσονται οικοσυστήματα δρυός και εξαιρετικά δάση μαύρης πεύκης, ελάτης, μικτά δάση δρυός-ελάτης ή πεύκης, οξυάς και αξιόλογες συστάδες με υπεραιώνια ρόμπολα. Εντυπωσιακοί είναι οι κάθετοι βραχώδεις σχηματισμοί των ορθοπλαγιών της Γκαμήλας και των υπόλοιπων κορυφών καθώς και οι μικρές αλπικές λίμνες με περισσότερο χαρακτηριστική τη Δρακόλιμνη στα 2050μ.

Ο Ε.Δ. Βίκου Αώου χαρακτηρίζεται από την παρουσία τοπίων ανυπέρβλητου φυσικού κάλλους, μεγάλης ποικιλίας οικοσυστημάτων και ειδών χλωρίδας και άγριας πανίδας με κυριότερα το αγριόγιδο, την αρκούδα, το λύκο, τα αρπακτικά

πουλιά, τους δρυοκολάπτες, την πέστροφα και τον αλπικό τρίωνα. Εντός του Δρυμού και περιμετρικά αυτού βρίσκονται ορισμένοι από τους πιο όμορφους παραδοσιακούς οικισμούς της Κόνιτσας (Άνω Κλει-

Παρθένα δάση στις απόκρημνες πλαγιές της χαράδρας του Αώου

δωνιά) και του Ζαγορίου (Πάπιγκο, Αρίστη, Βίκος, Μονοδέντρι κá) και πλήθος μνημείων.

Στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας και συγκεκριμένα στο Δήμο Κόνιτσας (Κόνιτσα, Κλειδωνιά, Καλ-

λιθέα, Πηγή, Ελεύθερο) περιλαμβάνεται το δυτικό και βόρειο τμήμα του Εθνικού Δρυμού, δηλαδή οι δυτικές πλαγιές του όρους Τύμφη, η Τραπεζίτσα, η χαράδρα του Αώου και το φαράγγι του Βοϊδομάτη. Σχετικά πρόσφατα ολόκληρος ο ορεινός όγκος της Τύμφης και των γύρω χαραδρών (Αώου, Βίκου & Βοϊδομάτη) εντάχθηκαν σε μια νέα περιοχή του δικτύου Natura 2000 με την ονομασία όρος Τύμφη (GR 2130009) και από το 2005 ο Ε.Δ. Βίκου-Αώου εντάσσεται στο Εθνικό Πάρκο της Βόρειας Πίνδου.

Ο Σμόλικας (GR 2130002)

Η περιοχή αυτή του δικτύου Natura 2000 περιλαμβάνει ολόκληρο σχεδόν τον ορεινό όγκο του Σμόλικα (19.975 εκτάρια) από τον Κερασσοβίτικο ποταμό και την κορυφή Μπογδάνι (2236μ) στα βόρεια έως τον ποταμό Αώο στα νότια και από το Σαμαρινιώτικο ρέμα στα ανατολικά έως την κορυφή Κλέφτης (1846μ) στα δυτικά.

Το 90% της έκτασης της περιοχής αυτής του δικτύου Natura 2000 ανήκει στο Νομό Ιωαννίνων και συγκεκριμένα στο Δήμο Κόνιτσας και στις Κοινότητες Διστράτου και Φούρκας, ενώ το 10% ανήκει στο Ν. Γρεβενών.

Χαρακτηρίζεται από υποαλπικά λιβάδια, εκτεταμένα δάση μαύρης πεύκης και λιγότερο ελάτης, εξαισία δάση και συστάδες με ρόμπολα, δάση οξυάς και στα χαμηλότερα υψόμετρα δάση διαφόρων ειδών δρυός, που σταδιακά επεκτείνονται και προς τους εγκαταλελειμμένους πλέον

Η κορυφή του Σμόλικα (2637μ)

αγρούς. Η περιοχή αυτή του δικτύου Natura 2000 διατηρεί εξαιρετικά ενδιαφέροντα είδη άγριας πανίδας, όπως της αρκούδας, του ζαρκαδιού, του αγριόγιδου, ορισμένων αρπακτικών πουλιών κ.α. Από το 2005 ο Σμόλικας εντάσσεται στο Εθνικό Πάρκο της Βόρειας Πίνδου.

Ο Γράμμος (GR 1320002)

Το τμήμα του όρους Γράμμος που περιέχεται στο δίκτυο Natura 2000, έχει συνολική έκταση 34.468 εκτάρια και μοιράζεται στους Νομούς Ιωαννίνων και Καστοριάς. Το

45% από αυτό ανήκει στο Ν. Ιωαννίνων και περιλαμβάνει αποκλειστικά εκτάσεις από την ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας (Δήμος Μαστοροχωρίων & Κοινότητα Αετομηλίτσας). Σε γενικές γραμμές η περιοχή αυτή του δικτύου Natura 2000 περιλαμβάνει τις μεγάλες κορυφές: Γράμμος (ή Τσούκα Πέτσικ, 2520μ), Περήφανο (ή Σκίρτσι, 2446μ), Κιάφα (2392μ), Επάνω Αρρένα (2192μ), Κάτω Αρρένα (2073μ) κ.α., όπως επίσης τις λεκάνες απορροής των ρεμάτων Αετομηλίτσας, Κεφαλοχωρίου και μέρους εκείνης του Γοργοποτάμου, έως τη συμβολή τους με τον Σαραντάπορο.

Στα μεγαλύτερα υψόμετρα επικρατούν τα υπαλπικά λιβάδια, στα μεσαία τα εκτεταμένα δάση κωνοφόρων (μαύρης πεύκης και ελάτης) και οξυάς και χαμηλότερα και γύρω από τους οικισμούς δρυοδάση. Η περιοχή αυτή του δικτύου Natura 2000 διατηρεί εξαιρετικά ενδιαφέροντα

Τοπίο στο Γράμμο κοντά στο Πληκάτι

σπάνιων ειδών άγριας πανίδας, όπως του αγριόγιδου, της αρκούδας, του χρυσαετού κά. Βρίσκεται σε εξέλιξη η εκπόνηση ειδικής μελέτης (Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη), η οποία πιθανά θα οδηγήσει στην θεσμοθέτηση της περιοχής ως προστατευόμενη (π.χ. ίδρυση Εθνικού Πάρκου).

Η Βασιλίτσα (GR 1310001)

Περιλαμβάνει το όρος Βασιλίτσα (2249μ) από τα χωριά Αβδέλλα και Σμίξη στα ανατολικά, έως το Δίστρατο στα δυτικά και τον ποταμό Αώο στα νότια. Έχει έκταση 8.012 εκτάρια από τα οποία το 60% ανήκει στο Ν. Γρεβενών και το 40% στο Ν.Ιωαννίνων (κύρια στην Κοινότητα Διστράτου). Βρίσκεται στο μέσον της ορεινής ζώνης που συνδέει τον Ε.Δ. Πίνδου (Βάλια-Κάλντα) με το Σμόλικα. Όσον αφορά στη βλάστηση περιλαμβάνει υπαλπικά λιβάδια, δάση κωνοφόρων (κύρια μαύρης πεύκης αλλά και αραιά δάση και ωραίες συστάδες με ρόμπολα), δά-

Η παγωμένη λίμνη της Βασιλίτσας σε οξυάς κά. Η περιοχή αυτή του δικτύου Natura 2000, όπως και οι υπόλοιπες, διατηρεί εξαιρετικά ενδιαφέροντα σπάνιων ειδών άγριας πανίδας.

Τα όρη Δούσκο, Νεμέρτσικα και η γειτονική περιοχή Πωγωνίου (GR1310010)

Περιλαμβάνει τα όρη Δούσκο και Νεμέρτσικα (2209μ), που βρίσκονται στα νοτιοδυτικά της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας, καθώς και αρκετές εκτάσεις πιο νότια στη γειτονική περιοχή του Πωγωνίου. Από τα 17.883 εκτάρια της περιοχής αυτής μόνο ένα μικρό μέρος στα

Η συνοριακή γραμμή Ελλάδας -Αλβανίας στη Νεμέρτσικα

βόρειά της, ανήκει στην περιοχή της Κόνιτσας και συγκεκριμένα στο Δήμο Κόνιτσας. Η βλάστηση περιλαμβάνει πανέμορφα δάση δρυός, μαυρόγραβου, μικτές συστάδες με σφενδάμια και λεπτοκαρυές καθώς και υποαλπικά λιβάδια στα μεγάλα υψόμετρα. Εντυπωσιακοί είναι οι κατά τόπους βραχώδεις σχηματισμοί. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η ύπαρξη διαφόρων ειδών πουλιών και ειδικά των αρπακτικών, όπως ο χρυσαετός, ο ασπροπάρης, ο φιδαιτός, το σαϊνι κά.

5.2 Τα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους

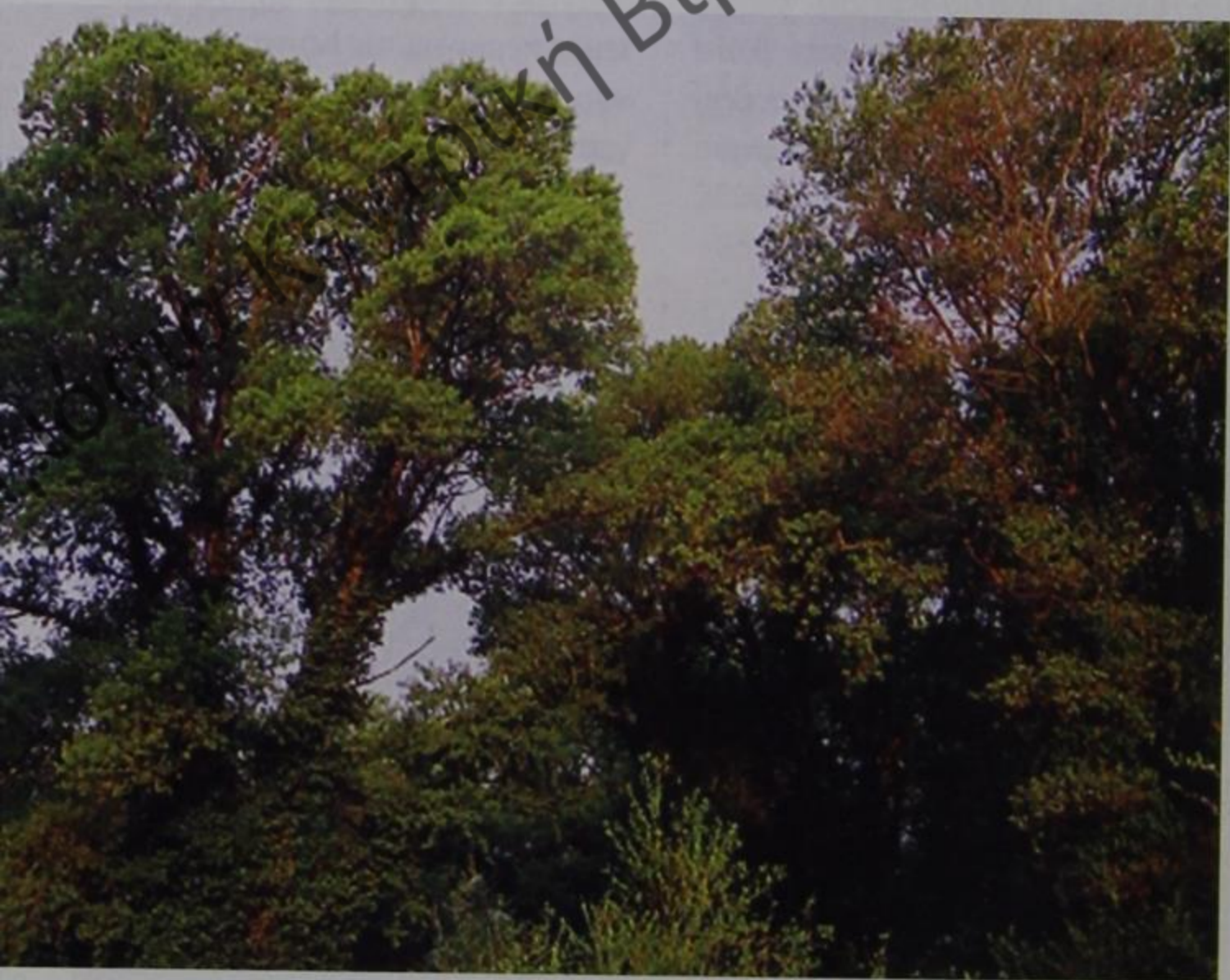
Παραποτάμιο δάσος Αώου-Βοϊδομάτη

Πρόκειται για θαυμάσιο δάσος, υπόλειμμα των αρχαίων παραποτά-

μιων δασών της περιοχής, με υπεραιωνόβια πλατάνια, ιτιές, λεύκες και σκλήθρα. Είναι ένα θαυμάσιο οικοσύστημα με παρουσία σημαντικών ενοτήτων βλάστησης που αποτελούν ενδιαυτήματα σπάνιων, προστατευόμενων και ενδημικών ειδών πανίδας και χλωρίδας. Η μοναδικότητα της αισθητικής του παραποτάμιου δάσους προκαλεί δέος στον επισκέπτη.

Στενά Σαρανταπόρου

Πρόκειται για φαράγγι μήκους ενός χιλιομέτρου περίπου στον ποταμό Σαραντάπορο, ανάμεσα από τα χωριά Εξοχή, Πυξαριά και Καβάσιλα. Το φαράγγι έχει κάθετα τοιχώματα, που φτάνουν σε ύψος τα 150μ. και χαρακτηρίζεται από αξιόλογη και ενδιαφέρουσα παραποτάμια και μεσογειακή βλάστηση.

Παραποτάμιο δάσος Αώου-Βοϊδομάτη

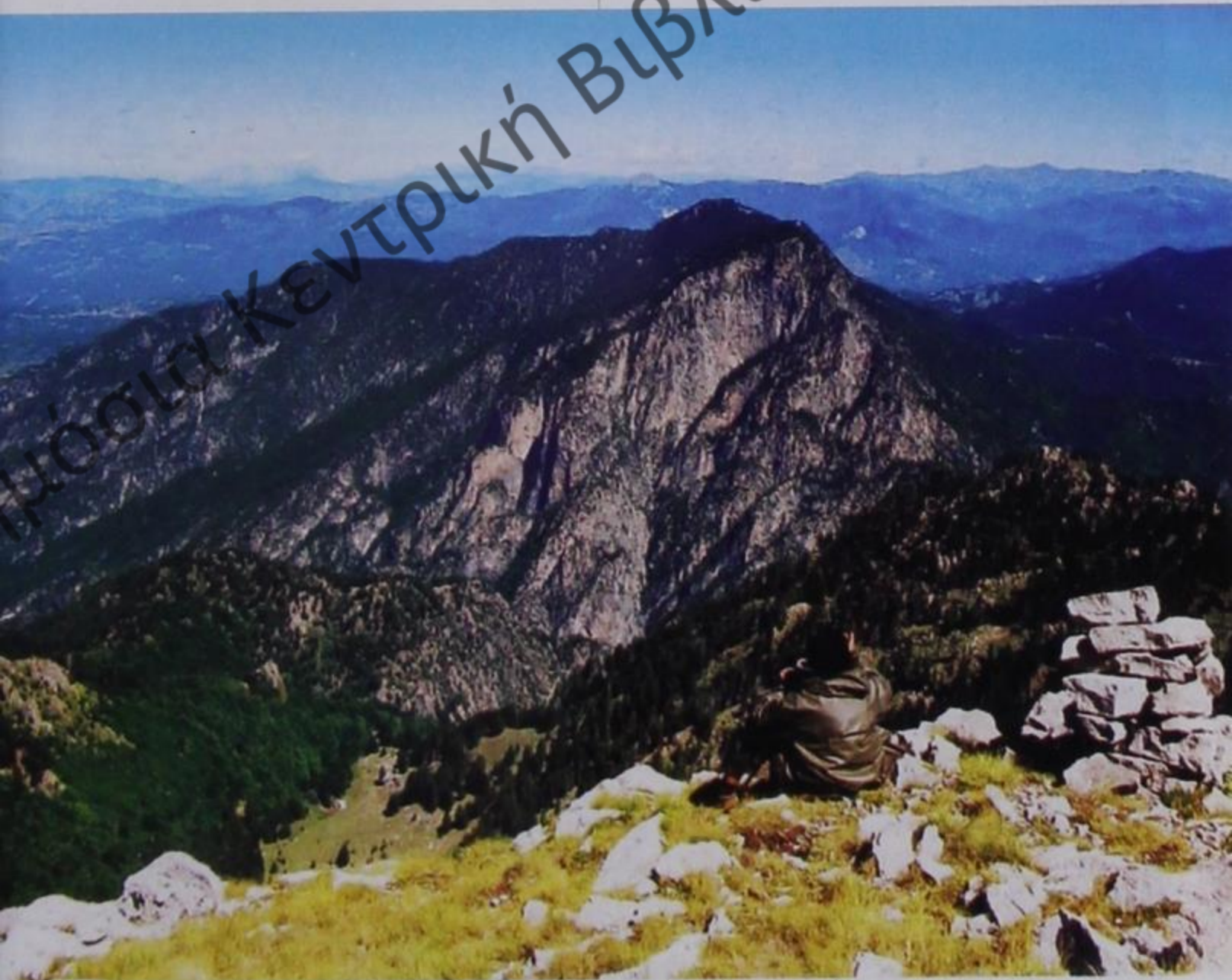
Στενά Σαρανταπόρου

5.3 Το Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου

Στο Εθνικό Πάρκο της Βόρειας Πίνδου περιλαμβάνεται το μεγαλύτερο μέρος της ομώνυμης ορο-

σειράς. Έχει έκταση περίπου 2000 Km². Θεσμοθετήθηκε το 2005, σαν αποτέλεσμα της ένωσης των δύο παλιότερων Εθνικών Δρυμών, του Βίκου-Αώου και της Πίνδου (Βάλια Κάλντα), που βρίσκονται ο μιν πρώτος στα δυτικά, ο δε δεύτερος στα ανατολικά του σημερινού Εθνικού Πάρκου. Εκτός από αυτούς στο Εθνικό Πάρκο περιέχονται άλλες 7 περιοχές του δικτύου Natura 2000, ορισμένες από τις οποίες βρίσκονται στην Κόνιτσα και οι υπόλοιπες σε γειτονικές περιοχές.

Σκοπός της ίδρυσης του Εθνικού Πάρκου είναι η προστασία και η ορθή διαχείριση των οικοσυστημάτων, των οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας σε

Η Τραπεζίτσα και η χαράδρα του Αώου από τα Λημέρια Κλεφτών της Τύμφης

Χάρτης του Εθνικού Πάρκου της Βόρειας Πίνδου, στον οποίο φαίνονται

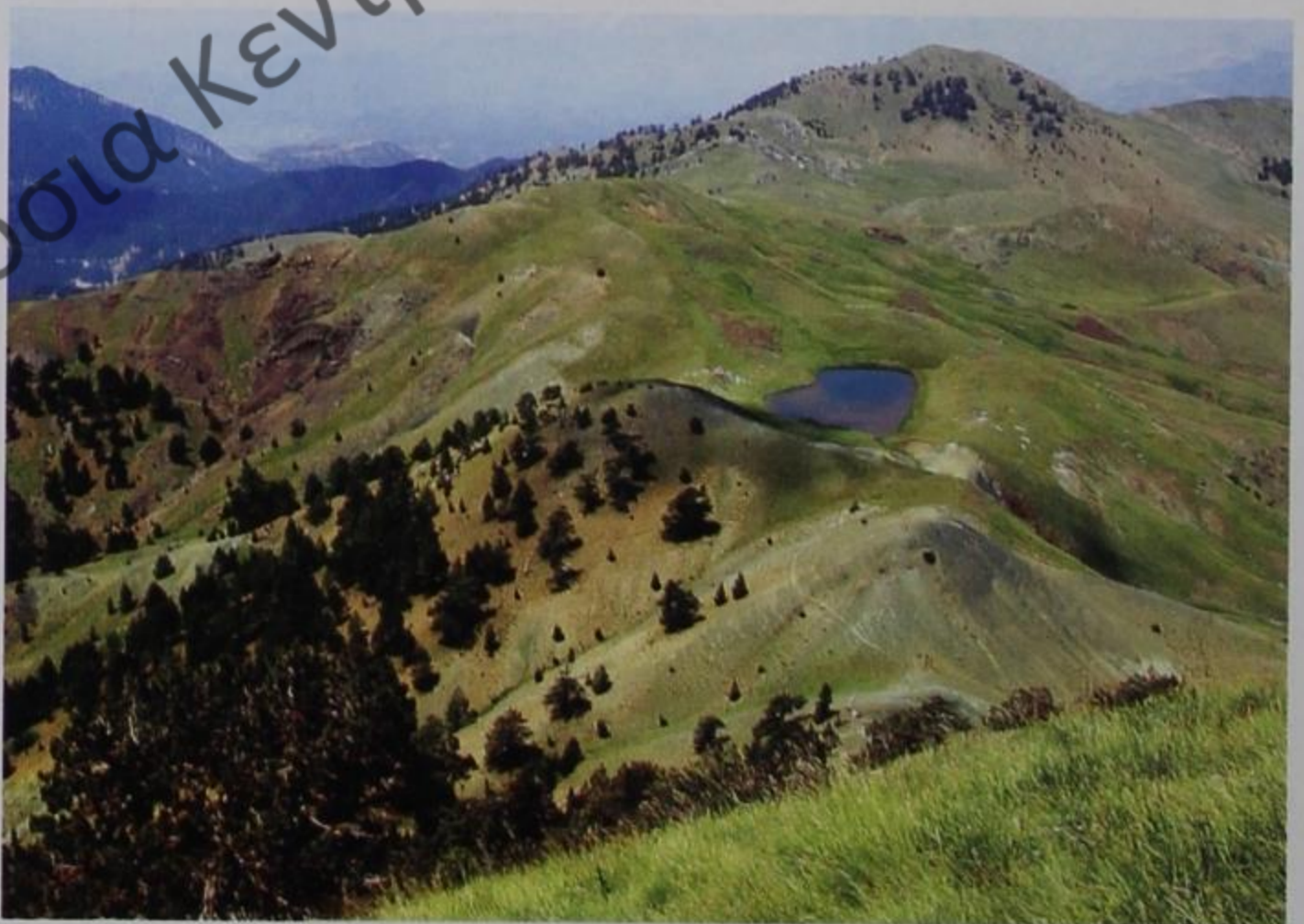
έρους ζώνες προστασίας, Πηγή: Φορέας διαχείρισης Ε.Π. Βόρειας Πίνδου

Οι κορυφές της Τύμφης από το Λάπατο (Λαζαρός)

συνδυασμό με την ήπια ανάπτυξη των τοπικών κοινοτήτων που περιλαμβάνονται σε αυτό. Το Εθνικό Πάρκο περιλαμβάνει περιοχές των Νομών Ιωαννίνων και Γρεβενών. Στα μεγάλα ορεινά συγκροτήματα του Εθνικού Πάρκου συγκαταλέγονται ο

Σμόλικας και ο Κλέφτης, η Βασιλίτσα και τα παρακλάδια της Τσούρλιακας και Όρλιακας, τα όρη του Λύγκου και η ευρύτερη περιοχή της Βάλια Κάλντα, η Τύμφη με τις δύο χαράδρες του Βίκου και του Αώου, η Τραπεζίτσα, τα βουνά του Κεν-

Οροπέδια και αραιά δάση με ρόμπολα στο Σμόλικα

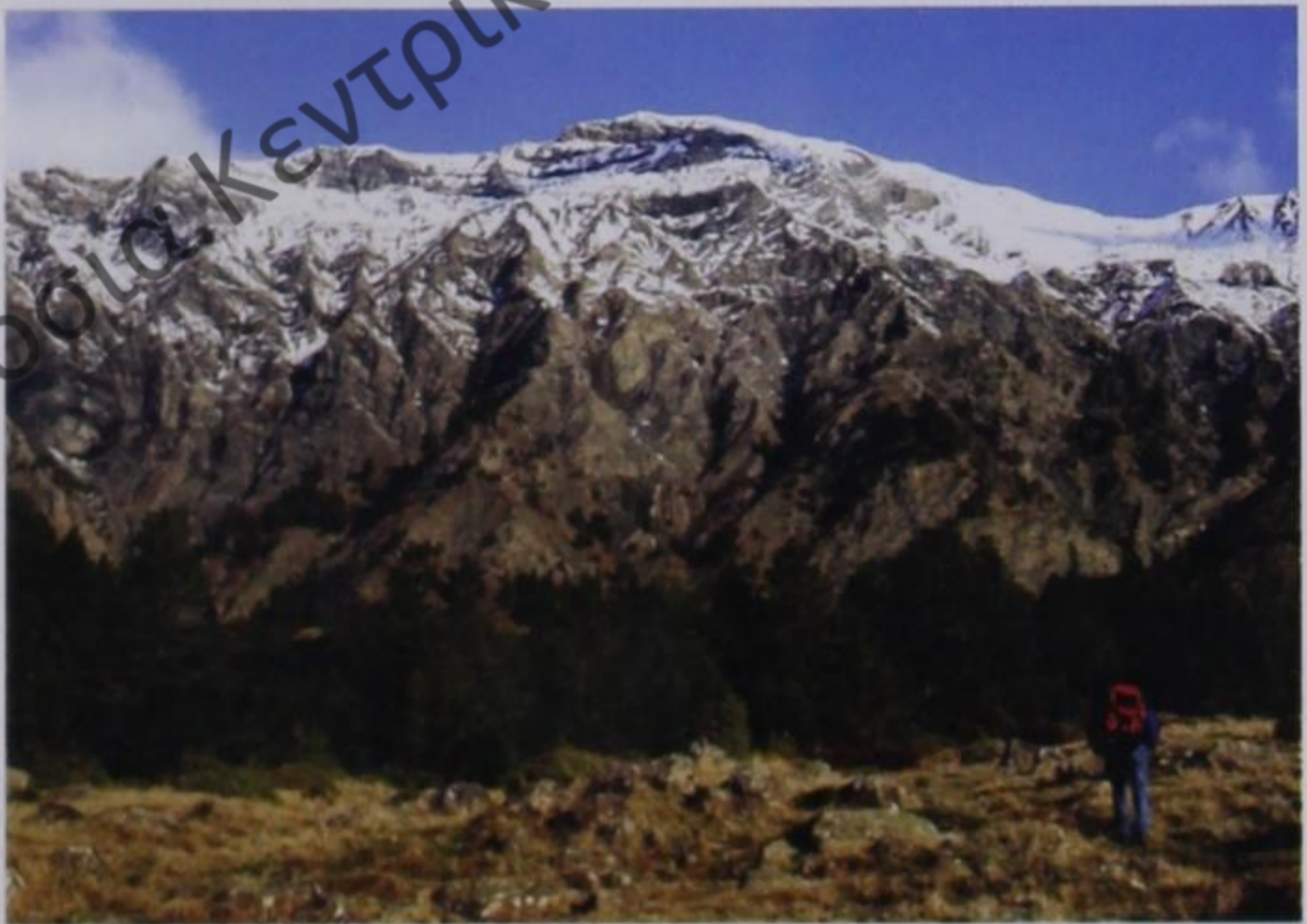
τρικού και Ανατολικού Ζαγορίου και το Μιτσικέλι. Ολόκληρο το νοτιοανατολικό τμήμα της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας (Σμόλικας, Βασιλίτσα, Τραπεζίτσα, Τύμφη, κοιλάδα και χαράδρα Αώου, φαράγγι Βοϊδομάτη) περιέχεται στο Εθνικό Πάρκο της Βόρειας Πίνδου. Στο Εθνικό Πάρκο περιέχονται εκτάσεις από το Δήμο Κόνιτσας και την Κοινότητα Διστράτου.

Το Εθνικό Πάρκο συγκροτείται από 4 διακριτές ζώνες διαβαθμισμένης προστασίας: τη ζώνη Προστασίας της Φύσης, τη ζώνη Διατήρησης Οικοτόπων και Ειδών, την καθαυτού ζώνη του Εθνικού Πάρκου και την Περιφερειακή ζώνη. Όσον αφορά στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας, στη ζώνη Προστασίας της Φύσης περιέχεται η χαράδρα του Αώου και το φαράγγι του Βοϊδομάτη, στη ζώνη Διατήρησης Οικο-

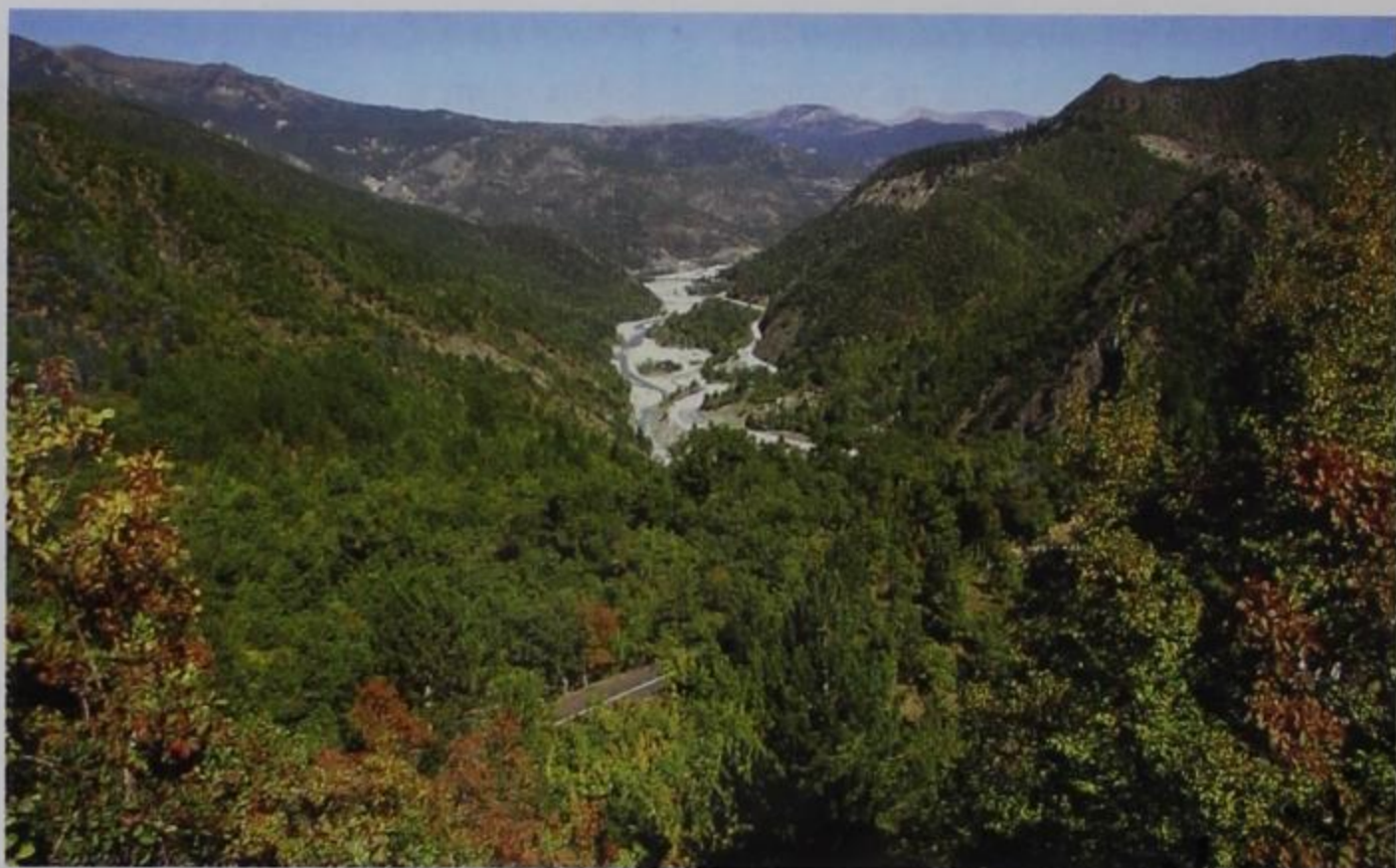
τόπων και Ειδών περιέχεται το υπόλοιπο τμήμα της οροσειράς της Τύμφης και της Τραπεζίτσας καθώς και οι μεγάλες κορυφές του Σμόλικα. Οι υπόλοιπες εκτάσεις περιέχονται στις περισσότερο χαλαρές από άποψη προστασίας, ζώνες του Εθνικού Πάρκου.

5.4 Τα καταφύγια Άγριας Ζωής

Στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας υπάρχουν ορισμένες περιοχές που έχουν θεσμοθετηθεί ως Καταφύγια Άγριας Ζωής. Αν και στις περιοχές αυτές η ανθρώπινη παρουσία θα μπορούσε να είναι πιο διακριτική και να δοθεί ιδιαίτερη μέριμνα με επιστημονικό τρόπο στην προστασία τους, συνήθως οι μόνες ρυθμίσεις που ισχύουν αφορούν το κυνήγι. Καταφύγια Άγριας Ζωής μπορεί να εμπεριέχονται σε άλλες προστατευόμενες περιοχές, όπως

Τα βράχια πάνω από το χωριό Πληκάτι στο Γράμμο

Δρυοδάση και δάση με μαυρόπευκα στην κοιλάδα του Σαρανταπορου

είναι οι Εθνικοί Δρυμοί, τα Εθνικά Πάρκα και οι περιοχές Natura 2000, μια και η θεσμοθέτηση αυτών δεν εξαιρεί υποχρεωτικά τη θήρα. Καταφύγια Άγριας Ζωής και προσωρινές περιοχές απαγόρευσης του κυνηγιού στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας υπάρχουν στη χαράδρα του Αώου, στην Τύμφη, στην Τραπεζίτσα και στα νότια του Σμόλικα ανά-

μεσα από τα χωριά Παδες και Άρματα. Επίσης άλλα Καταφύγια Άγριας Ζωής υπάρχουν στην κοιλάδα του Σαρανταπορου ανάμεσα από τα χωριά Πύργος και Πυρσόγιαννη και στα ορεινά του Γράμμου, και συγκεκριμένα στα απόκρημνα βράχια κοντά στο χωριό Πληκάτι και στα δάση και οροπέδια της Αετομηλίτσας.

Αρχέγονα δρυοδάση την Παναγία την Αηδονολαλούσα, Αηδονοχώρι

6. Περιηγητικές Διαδρομές

Περιήγηση στο Γράμμο την Άνοιξη

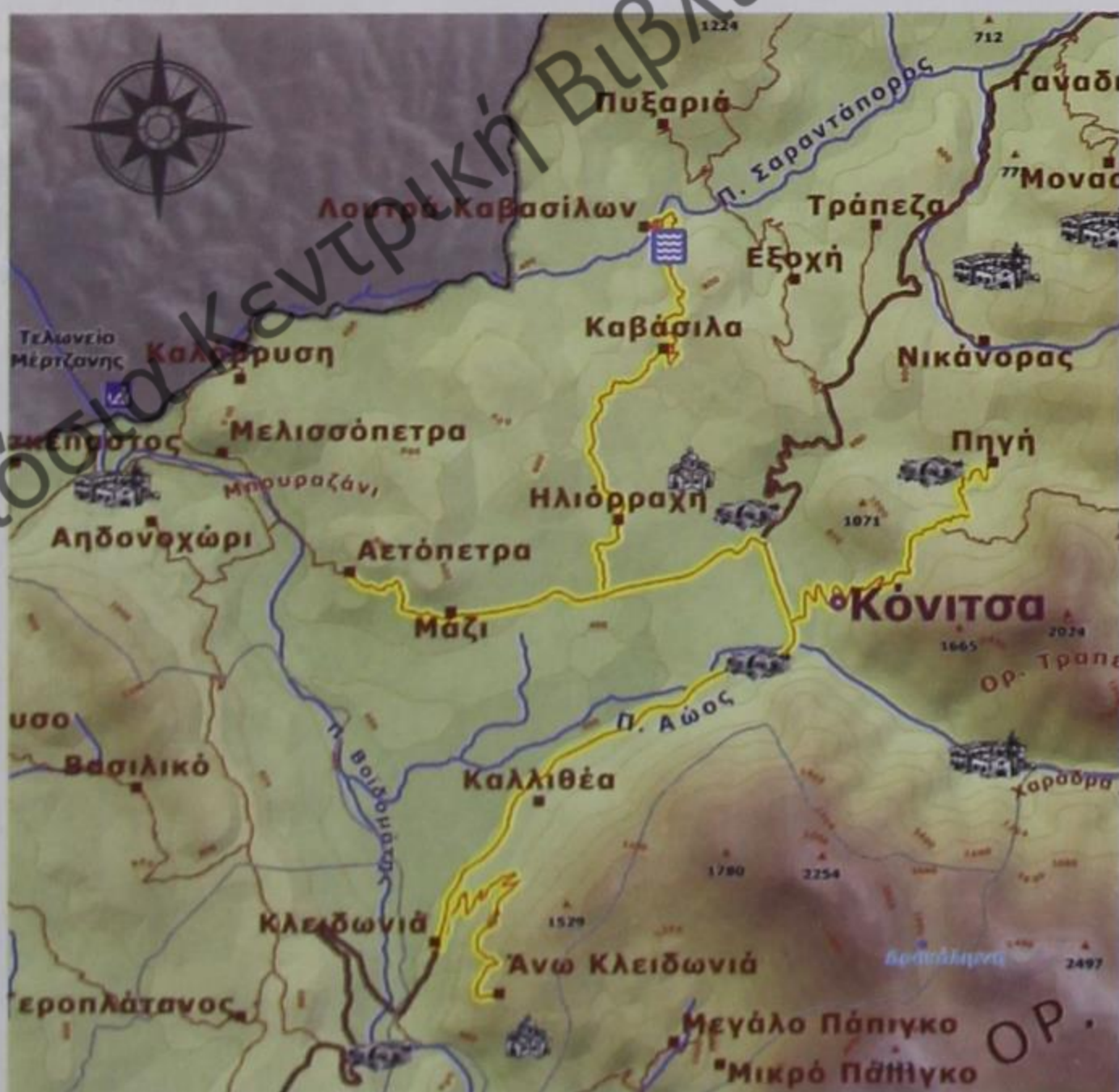
Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Χαράδρα Αώου

1^η Διαδρομή

Η Κόνιτσα και τα γύρω χωριά

Κόνιτσα, Πηγή, Καλλιθέα, Κλειδωνιά, Ηλιόραχη,
Καβάσιλα, Μάζι, Αετόπετρα

Εθνικό Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

Η πόλη της Κόνιτσας

Η πόλη της Κόνιτσας βρίσκεται κάτω από τις επιβλητικές κορυφές της Τύμφης, σε υψόμετρο από 400 έως 800μ και απέχει 64 χλμ. από τα Ιωάννινα. Είναι αμφιθεατρικά χτισμένη στους πρόποδες του όρους Τραπεζίτσα, του οποίου οι πυκνοδασωμένες κορυφές καταλήγουν προς τα ανατολικά στα 2022μ. Στα βόρεια ορθώνεται το ύψωμα Προφήτης Ηλίας (1071μ), το μπαλκόνι της Βόρειας Πίνδου και στα νότια κυριαρχεί η μεγαλειώδης χαράδρα του Αώου και οι απότομες πλαγιές της Τύμφης, με προεξέχουσα όλων την κορυφή Λάζαρος (ή Λάπατος) (2254μ). Τέλος στα δυτικά απλώνεται ο κάμπος της Κόνιτσας και των γύρω χωριών, που φτάνει μακριά έως τους πρόποδες του όρους Νεμέρτσικα στα σύνορα της Ελλάδας με την Αλβανία. Ο κάμπος διασχίζεται από τους ποταμούς Αώο και Βοϊδοράπη, οι οποίοι ακριβώς στα σύνορα με την

Αλβανία ενώνονται με τον τρίτο μεγάλο ποταμό της ευρύτερης περιοχής, τον Σαραντάπορο.

Σχετικά με την προέλευση της ονομασίας της Κόνιτσας υπάρχουν πολλές εικασίες. Σύμφωνα με την παράδοση, η πόλη της Κόνιτσας είναι χτισμένη στη θέση της αρχαίας Κονισσού. Ο ιστοριογράφος της Ηπείρου Π. Αραβαντινός υποθέτει ότι το τοπωνύμιο προήλθε από παραφθορά της ονομασίας αρχαίας ηπειρώτικης πόλης που λεγόταν Κνωσσός. Από την άλλη μεριά, ο Γάλλος περιηγητής και πρόεδρος της χώρας του στην αυλή του Αλή Πασά, Πουκεβίλ, θεωρεί την προέλευση της ονομασίας σλάβικη, «Κόνιτζα», δηλαδή αλογότοπος. Σε αυτό άλλωστε τείνουν να συμφωνήσουν και οι περισσότεροι σύγχρονοι συγγραφείς και ιστοριοδίφες, συνδέοντας την Κόνιτσα και την Ξακουστή για την εποχή της ετήσια εμποροζωοπανήγυρη με τόπο αγοραπωλη-

Η Κόνιτσα στο φως του δειλινού

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΟΝΙΤΣ

Χαράδρα Αώου

Εθνικό Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Χριστιανός προύχοντας της Επάνω Κόνιτσας στα 1870

σίας υποζυγίων (αλογοπάζαρο). Παρόλα αυτά οι θρύλοι, που έχουν μεταφερθεί από γενιά σε γενιά, μας λένε άλλα πράγματα και μιλούν για κάποιον άρχοντα «Κόνι», ως ιδρυτή του κάστρου, ερείπια του οποίου

υπάρχουν σήμερα λίγο πιο πάνω από το εκκλησάκι της Αγίας Βαρβάρας στα ανατολικά της πόλης. Δεν αποκλείεται η πόλη να πήρε το όνομά της από τον άρχοντα αυτόν, αν βέβαια ποτέ υπήρξε.

Ο οικισμός της Κόνιτσας δημιουργήθηκε πριν το 1000 μ.Χ., αφού περίπου τότε εμφανίζεται ιστορικά ως θέση, και συγκεκριμένα σαν οικισμός κτηνοτροφικών ανταλλαγών και ως σημαντικό πέρασμα από τη σημερινή Αλβανία προς τη Μακεδονία και την υπόλοιπη Ήπειρο. Ο αρχικός χώρος εγκατάστασης του σημερινού οικισμού ήταν στην Επάνω Κόνιτσα, στη συνοικία «Ρουμάνι μαχαλάς», ενώ αργότερα επεκτάθηκε προς την Κάτω Κόνιτσα, με τη σταδιακή δημιουργία αγοράς και παζαριού, που εξακολουθεί ακόμη και σήμερα να είναι το εμπορικό τμήμα της πόλης.

Χορός στην Επάνω Κόνιτσα στα 1906

Ο αρχικός τύπος της δομής της αγοράς χρονολογείται κατά το τέλος της βυζαντινής περιόδου και συμπίπτει με το τέλος του Δεσποτάτου της Ηπείρου. Πρώτη γραπτή αναφορά υπάρχει στο «Χρονικό των Ιωαννίνων». Κατά την περίοδο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας αποτελούσε αξιόλογο κέντρο της περιοχής και σταθμό μεταξύ της Ηπείρου και της Αλβανίας.

Η Κόνιτσα ήταν για αιώνες το μεγάλο διοικητικό, εμπορικό και πολιτισμικό κέντρο της περιοχής με το οποίο συνδέθηκαν οργανικά όλες οι επιμέρους ενότητες των χωριών της ομώνυμης επαρχίας.

Η πόλη έγινε κατά το παρελθόν γνωστή στο πανελλήνιο από την ομώνυμη μάχη (μάχη της Κόνιτσας) που διεξήχθη τις ημέρες των Χριστουγέννων του 1947 μεταξύ του ΔΣΕ που είχε πολιορκήσει την πόλη και του Κυβερνητικού Στρατού.

Τότε ήταν που ένα μικρό μέρος της πόλης καταστράφηκε, αλλά ευτυχώς η πόλη δεν υπέστη μεγάλες αλλοιώσεις και διατηρήθηκαν αρκετά μνημεία της, που αργότερα κηρύχθηκαν διατηρητέα από το Υπουργείο Πολιτισμού, τα οποία και ξεπερνούν σε αριθμό τα 50.

Οι σεισμοί του καλοκαιριού του 1996 δημιούργησαν πολλά προβλήματα και προκάλεσαν καταστροφές σε αρκετά κτίρια. Από τα παλιά σπίτια της Κόνιτσας έχουν απομείνει αρκετά αρχοντικά, κυρίως στην επάνω Κόνιτσα, τα οποία και φανερώνουν στον επισκέπτη την ιστορική πορεία της πόλης στο χρόνο.

Μουσουλμάνος προύχοντας της Επάνω Κόνιτσας στα 1880

Σήμερα, η Κόνιτσα είναι μια σύγχρονη πόλη με πολλά εμπορικά καταστήματα, παραδοσιακή αγορά, ξενοδοχεία, ταβέρνες, καφενεία, καταστήματα πώλησης τοπικών προϊόντων, λαϊκής τέχνης κ.α και αποτελεί πόλο έλξης για συνειδητοποιημένους περιηγητές, ορειβάτες, λάτρεις των ποτάμιων δραστηριοτήτων (kayak, rafting) και του αλεξιπτωτου πλαγιάς, αλλά και για πολλούς επισκέπτες που φτάνουν στην Κόνιτσα απλώς για να ξεκουραστούν, να θαυμάσουν τα μνημεία της, την αυθεντική ομορφιά του τοπίου και να περάσουν ευχάριστα την ώρα τους.

Στην περιπλάνησή σας μέσα και γύρω από την Κόνιτσα αξίζει να επισκεφθείτε ορισμένα από τα μοναδικά της αξιοθέατα που αποτελούν τα στολίδια της πόλης.

Η Επάνω Κόνιτσα

Περιδιαβαίνοντας τα σοκάκια της Επάνω πόλης, που διατηρεί αλώβητα πολλά από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, ο επισκέπτης μπορεί να πάρει μια ιδέα της τοπικής αρχιτεκτονικής και της διάταξης των οικιστικών συνόλων στο χώρο. Οχυρομένες ιδιοκτησίες που άλλοτε ανήκαν σε ισχυρές οικογένειες μουσουλμάνων και κομψές πλιόλουστες οικίες με όμορφους κήπους των

περισσότερο ευκατάστατων χριστιανών της πόλης διατάσσονται αμφιθεατρικά από το ανώτερο σημείο της πόλης και το Μητροπολιτικό ναό του Αγίου Νικολάου έως την κεντρική πλατεία (αγορά) στο μέσον της πόλης. Ανάμεσα στα 50 και πλέον διατηρητέα κτήρια, ξεχωρίζουν το Χουσεμπέι (οικ. Χουσεϊν Σίσκο), το Μπεκιαρῆικο (οικ. Μπεκιάρη), το Φλωρεῖικο (οικ κληρ. Χαρ. Φλώρου), του Παπαδιαμάντη, του Σχοινά, του Κούσιου, του Βαδάση, του Χούσιου κá.

Το αρχοντικό Χουσεϊν μπέη Σίσκο (Χουσέμπε) (1845)

Η μουσουλμανική οικογένεια Σίσκο ήταν από τις επιφανέστερες της Κόνιτσας και πιθανόν καταγόταν από εξισλαμισμένους χριστιανούς τιμαριούχους. Μέλη της οικογένειας αυτής κατείχαν υψηλές θέσεις στην Πύλη κατά την τελευταία περίοδο της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Το αρχοντικό τους βρίσκεται στην Επάνω Κόνιτσα και κτίστηκε το 1845. Πρόκειται για το μεγαλύτερο διατηρητέο κτίριο της Κόνιτσας, που σώζεται σήμερα και διαθέτει ψηλό τετράγωνο πύργο, την ονομαζόμενη «κούλια», για προστασία στην ανατολική πλευρά. Όλοι οι κύριοι χώροι έφεραν περίτεχνη ξυλόγλυπτη διακόσμηση, που φιλοτέχνησαν ξυλόγλυπτες της περιοχής, ελάχιστα δείγματα της οποίας σώζονται σήμερα σε χώρους εκτός του κτιρίου. Το κυρίως κτίριο περιτριγυριζόταν από πανύψυλα τείχη και η επικοινωνία γινόταν από περίτεχα διακοσμημένες θολωτές εισόδους. Το κτίριο λειτούργησε στα τέλη του περασμένου αιώνα σαν γυμνάσιο και

Το Χουσέμπε (οικία Χουσεϊν μπέη Σίσκο)

στη συνέχεια αφέθηκε στην εγκατάλειψη με αποτέλεσμα να υποστεί πολλές φθορές, οι οποίες πολλαπλασιάστηκαν στη συνέχεια με το σεισμό του 1996.

Οικιστικό συγκρότημα Χάμκως (Ζεϊνέλ μπέη) (18ος-19ος αι.)

Πρόκειται για σύνθετο συγκρότημα κτιρίων του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα, ελάχιστα από τα οποία σώζονται σήμερα και τα οποία αποτελούσαν το σεραϊ του Ζεϊνέλ Μπέη, παππού του Αλή Πασά από την πλευρά της μητέρας του, τη Χάμκω. Τα κτίρια περιέβαλε ψηλός περίβολος με πολεμίστρες και μυστικές εισόδους. Η φρουριακή δομή του οικιστικού συγκροτήματος και η επιβλητική κατασκευή των κτιρίων φανέρωνε τον πλούτο και τη δύναμη της ισχυρής αυτής οικογένειας που ήταν η επιφανέστερη των μουσουλμάνων της Κόνιτσας με μεγάλη περιουσία στην περιοχή και τσιφλίκια στη Θεσσαλία. Σήμερα ο επισκέπτης στην Επάνω Κόνιτσα, από τα μεγαλεία του παρελθόντος, θα δει μόνο την επιβλητική τοξωτή είσοδο, τον υπερυ-

Ο πύργος (κούλια) του οικιστικού συγκροτήματος Ζεϊνέλ Μπέη (οικία Χάμκως)

*Η προτομή του Πατριάρχη Αθηναγόρα
στο προαύλιο του μητροπολιτικού ναού του Αγίου Νικολάου*

ψωμένο πύργο (κούλια) και κάποια βοηθητικά κτίρια, καθώς και τμήματα από τον πανύψηλο περίβολο του συγκροτήματος.

Ναός Αγίου Νικολάου

Ο ναός του Αγίου Νικολάου είναι ο ενοριακός ναός της Επάνω Κονιτσας και βρίσκεται δίπλα από το μητροπολιτικό μέγαρο. Ο σημερινός ναός χρονολογείται από το 1842 και κτίστηκε στη θέση παλιότερου που βρισκόταν στη θέση αυτή από το 1612. Η τοικοποιία του ναού είναι περίτεχνη στο μεγαλύτερο μέρος της. Εξωτερικά ο ναός είναι ορθογώνιος. Εσωτερικά διαιρείται σε τρία κλίτη και έχει μικρούς και μεγάλους

θόλους. Επίσης υπάρχουν δύο γυναικωνίτες σε διαφορετικά επίπεδα. Το τέμπλο του ναού είναι ξυλόγλυπτο με οκτώ μεγάλες εικόνες και τριάντα μικρές σε δύο σειρές. Οι περισσότερες φορητές εικόνες, που φυλάσσονται σήμερα στο ναό, είναι της περιόδου 1850 και έπειτα.

Παρεκκλήσι Νεομάρτυρα Γεωργίου

Πρόκειται για ιδιωτικό παρεκκλήσι στο εσωτερικό οικιστικού συγκροτήματος στην Επάνω Κονιτσα, το οποίο είναι αφιερωμένο στο Νεομάρτυρα των Ιωαννίνων Γεώργιο. Το οίκημα αποτέλεσε για πολλά χρόνια την κατοικία του ιερομόναχου Χρύσανθου Λαϊνά (περίπου 1800-1880), ο οποίος έζησε από κοντά το μαρτύριο του Νεομάρτυρα Γεωργίου το 1838. Ακόμα και σήμερα οι Κονιτσιώτες αναφέρονται με σεβασμό στην μεγάλη φιλανθρωπική δράση αυτού του κοσμοκαλόγερου προς τον κάθε πονεμένο της πόλης, ανεξαρτήτου θρησκευματος. Αρκετά χρόνια μετά το θάνατο του Χρύσανθου, το κελί του μετατράπηκε σε παρεκκλήσι, στο ο-

Η είσοδος της οικίας όπου βρίσκεται το παρεκκλήσι του Νεομάρτυρος Γεωργίου

Κέντρο Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

Πλάτη 20
Αρ. 100/1000
1000/1000
1000/1000
1000/1000
1000/1000

ποίο και φυλάσσονται 120 εικόνες, τυπικά έργα Χιονιαδιτών αγιογράφων. Ανάμεσα τους ξεχωρίζουν δύο εικόνες που αφορούν τον Νεομάρτυρα Γεώργιο και είναι οι μοναδικές οι οποίες φιλοτεχνήθηκαν λίγες ημέρες μετά το θάνατο του Αγίου κατόπιν παραγγελίας και με την καθοδήγηση του Χρυσάνθου. Το παρεκκλήσι εορτάζει την ημέρα μνήμης του Νεομάρτυρα στις 17 Ιανουαρίου.

Πνευματικό Κέντρο Κόνιτσας

Το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου στεγάζεται στο Δημαρχειακό μέγαρο και αποτελεί ένα οργανωμένο χώρο που περιλαμβάνει ωδείο, χορωδία, ραδιοφωνικό σταθμό, κινηματογράφο και μπαλέτο. Το πνευματικό κέντρο διοργανώνει επιστημονικές συναντήσεις και συνέδρια με έμφαση κυρίως στην τοπική ιστορία και παράδοση και τυμπόσια τέχνης. Ο Δήμος Κόνιτσας διαθέτει πλήρως εξοπλισμένη συνεδριακή αίθουσα και παρέχει την δυνατότητα σε κάθε ενδιαφερόμενο πραγματοποίησης συνεδρίων, καθώς και εκπαιδευτικών και επιστημονικών

σεμιναρίων. Η αίθουσα μπορεί να εξυπηρετήσει 150 άτομα και είναι πλήρως εξοπλισμένη.

Βιβλιοθήκη

Στεγάζεται στο κτίριο της νέας αγοράς στην κεντρική πλατεία και φιλοξενεί 72.000 τόμους βιβλίων, ορισμένα εκ των οποίων χρονολογούνται από τον 17^ο αιώνα. Είναι δανειστική και λειτουργεί όλο το χρόνο.

Ναός Αγίου Κοσμά του Αιτωλού

Βρίσκεται στο κέντρο της πόλης και κτίσθηκε το 1975. Ο ναός διαθέτει δύο παρεκκλήσια, από τα οποία το ένα είναι αφιερωμένο στον Άγιο Γεώργιο τον Τροπαιοφόρο και το άλλο στο Νεομάρτυρα Ιωάννη τον εκ Κόνιτσας. Το ξυλόγλυπτο τέμπλο είναι έργο του Κων. Σκαλιστή από το Γοργοπόταμο, που είναι απόγονος μιας ολόκληρης σειράς γενεών εξειδίκευσης στην παραδοσιακή ξυλογλυπτική. Κατά την ημέρα της εορτής του Αγίου, στις 24 Αυγούστου, τελείται αρχιερατική θεία λειτουργία, στην οποία συμμετέχει πλήθος κόσμου.

Το Δημαρχείο

Ο ναός του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού και ο αδριάντας του μητροπολίτη Σεβαστιανού

Ναός Αγίων Αποστόλων

Βρίσκεται στο ανώτερο σημείο της συνοικίας Λάκκα στις νοτιοανατολικές παρυφές της πόλης, λίγο πιο πάνω από τα Σουλεϊμάν Τζαμί στην

Άγιοι Απόστολοι λεπτομέρεια τοιχογραφίας

Κάτω Κόνιτσα. Μέχρι σχετικά πρόσφατα αποτελούσε τον ενοριακό ναό της Κάτω Κόνιτσας. Η τελευταία ανακαίνισή του χρονολογείται το 1791, ενώ είναι άγνωστο το έτος κτίσεώς του. Στη βορινή πλευρά προς το ιερό καθώς και μέσα σ' αυτό, διακρίνονται δυο στρώσεις τοιχογραφιών από διαφορετικές εποχές –ορισμένες παλιότερες από την τελευταία ανακαίνιση– που φαίνεται ότι απέχουν μεταξύ τους χρονολογικά περίπου έναν αιώνα. Ορισμένες από τις εικόνες του τέμπλου είναι παλαιότερες από την

τελευταία ολική ανακαίνιση του ναού και φαίνεται ότι προέρχονται είτε από τον παλιότερο ναό είτε μεταφέρθηκαν εδώ από κάπου άλλου.

Ναός Αγίων Αποστόλων

Τζαμί Σουλτάν Σουλεϊμάν

Πρόκειται για το ένα από τα δύο μουσουλμανικά τζαμιά (τζαμιά) που βρίσκονταν στην πόλη της Κόνιτσας και το μόνο που σώζεται στις μέρες μας. Χτίστηκε περί το 1540 σε μια ιδιαιτερή τοποθεσία στις παρυφές της πόλης, προς τον Αώο ποταμό (συνοικία Λάκκα). Παρόλο που δεν υπάρχουν αξιόπιστες μαρτυρίες, ο Σουλτάνος Σουλεϊμάν Α' ο Μεγαλοπρεπής (1520-1566) θεωρείται ιδρυτής του. Το τζαμί υπέστη πολλές φθορές από την εγκατάλειψη και από το σεισμό του 1996. Το τέμενος συμπληρώνει

Το τζαμί Σουλτάν Σουλεϊμάν και ο παρακείμενος τουρματίς

Φωτογραφική έκθεση της Ιστορικής Πορείας της Κόνιτσας

εξαγωνικός μουσουλμανικός τάφος (τουρμπές) και διώροφο οίκημα, που κατά καιρούς λειτούργησε ως εκπαιδευτήριο (ιεροδιδασκαλείο, νηπιαγωγείο). Το δεύτερο τέμενος, που ονομαζόταν Χουσεϊν Σιάχ, βρισκόταν κοντά στην κεντρική πλατεία, εκεί που σήμερα δεσπόζει ο ναός του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού και είχε κτισθεί γύρω στο 1500 από το σουλτάνο Βαγιαζήτ τον Β.

Φωτογραφική έκθεση της Ιστορικής Πορείας της Κόνιτσας

Η φωτογραφική έκθεση των μνημείων της Κόνιτσας και της ευρύτερης περιοχής στεγάζεται σε αναστηλωμένο παραδοσιακό κτίριο, στη νοτιοανατολική γωνιά της πόλης, κοντά στο πέτρινο γεφύρι του Αώου και δίπλα από το Τζαμί Σουλεϊμάν.

Σύμφωνα με την κτητορική επιγραφή σε αραβικό αλφάβητο, που είναι εντοιχισμένη αριστερά της εισόδου του ορόφου, το κτήριο οικοδομήθηκε το 1869-70 (έτος Εγίρας 1286) για να λειτουργήσει ως ιεροδιδασκαλείο.

Ως ιδρυτής του αναφέρεται ο σεΐχης Ζουραμπί, ο οποίος στην επιγραφή χαρακτηρίζει το σχολείο ως "Λίκνο της μάθησης και της σπουδής".

Από την απελευθέρωση (1913) και μετά και για πολλά χρόνια, το κτήριο

Το παλιό ιεροδιδασκαλείο, όπου στεγάζεται η Φωτογραφική έκθεση

Η Αναγνωστοπούλειος Σχολή με την προτομή του ευεργέτη

λειτουργούσε ως νηπιαγωγείο. Σήμερα φιλοξενεί τη φωτογραφική έκθεση της Ιστορικής Πορείας της Κόνιτσας και αποτελεί χώρο υποδοχής του Υπουργείου Πολιτισμού και προβολής των μνημείων και αρχαιοτήτων της πόλης και της ευρύτερης περιοχής.

Μέσα από έγχρωμες φωτογραφίες καλύπτεται μια πολύ μεγάλη χρονική περίοδος της ανθρώπινης παρουσίας στην περιοχή, από το 15.000 π.Χ. μέχρι τα τέλη του 19ου αιώνα μ.Χ.

Αναγνωστοπούλειος Γεωργική Σχολή

Βρίσκεται στα βορειοδυτικά της πόλης, στο κέντρο ενός εκτεταμένου αγροκτήματος, σε ένα μεγάλο μέρος του οποίου σήμερα έχει φυτευτεί αμπελώνας. Χτίστηκε το 1925 με δαπάνες και σύμφωνα με τη διαθήκη του, εκ Παπίγκου Ζαγορίου, μεγάλου ευεργέτη παγκόσμιας εμβέ-

λειας Μιχαήλ Αναγνωστόπουλου (1838-1906), ο οποίος διετέλεσε για πολλά έτη διευθυντής της Σχολής Κοφραλάων Perkins στη Βοστώνη των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Πρόκειται για ένα εντυπωσιακό πέτρινο κτίριο με λειτουργικούς χώρους και σπουδαία αρχιτεκτονική. Το κεντρικό κτίριο συνοδεύεται από υπερσύγχρονες για την εποχή τους εγκαταστάσεις εκτροφής ζώων. Λειτούργησε για αρκετά χρόνια ως Γεωργική Σχολή κατά τη διάρκεια των οποίων εφαρμόστηκαν πρότυποι μέθοδοι γεωργικής εκπαίδευσης σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά και αμερικανικά μοντέλα. Αργότερα το κτίριο δόθηκε σε διάφορες χρήσεις, κυρίως ως εκαπαιδευτήριο (Τεχνική Σχολή, Τεχνικό & Επαγγελματικό Λύκειο κá). Σήμερα το επιβλητικό αυτό κτίριο και το μεγαλύτερο μέρος του εκτεταμένου αγροκτήματος παραμένουν στην ουσία αναξιοποίητα.

Δραστηριότητες του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Κόνιτσας

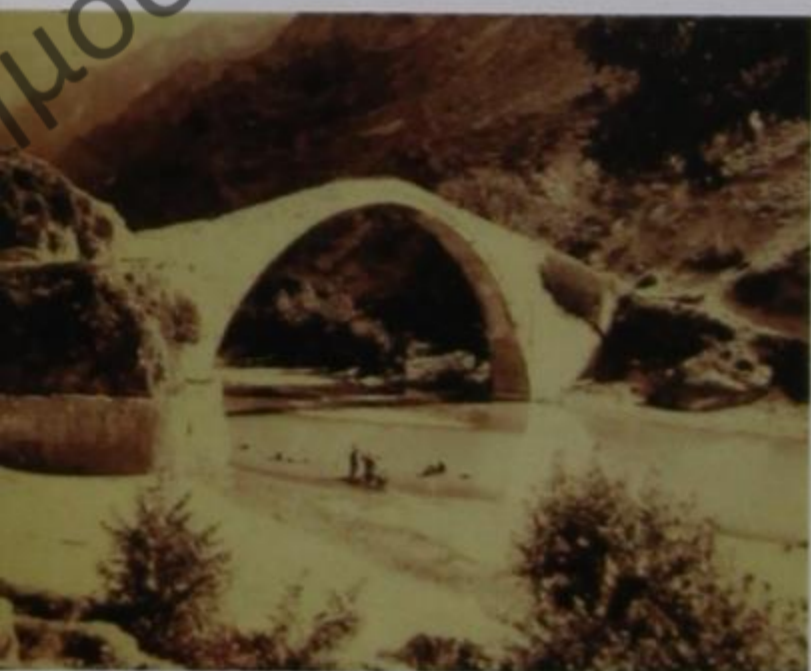
Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Κόνιτσας

Βρίσκεται στην Κάτω Κόνιτσα και υπάγεται στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ιδρύθηκε το 1995 με σκοπό την προσφορά γνώσης και τη διαμόρφωση περιβαλλοντικής συνείδησης κυρίως σε μαθητές και εκπαιδευτικούς. Οι εκπαιδευόμενοι, κατόπιν συνενοήσεως, έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν συγκεκριμένα ημε-

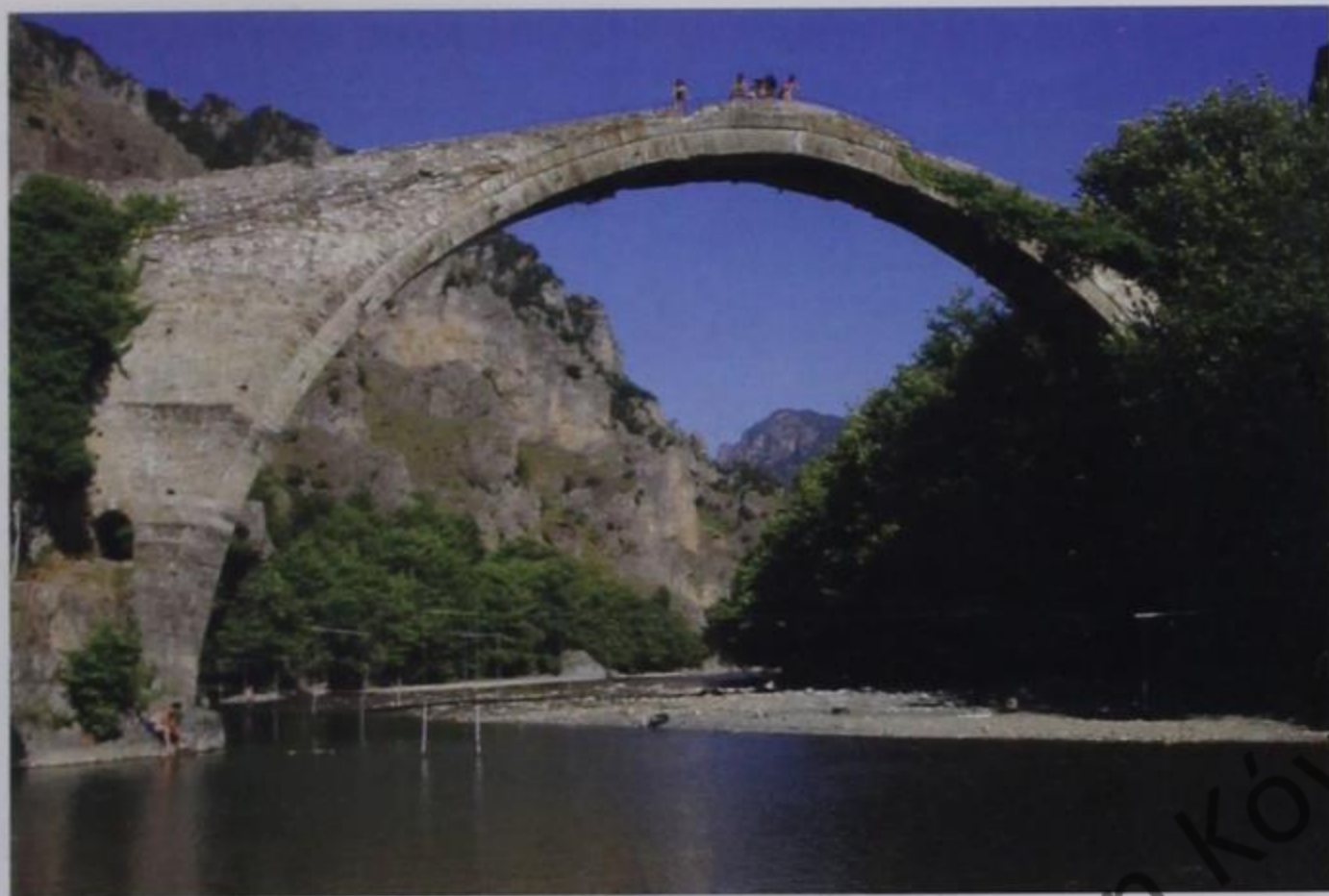
ρήσια ή ολιγοήμερα σεμινάρια σε θέματα της επιλογής τους, τα οποία αφορούν το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον (το δάσος, το νερό, οι προστατευόμενες περιοχές, η αρχιτεκτονική της περιοχής κ.ά.).

Το Γεφύρι της Κόνιτσας

Στη νοτιοδυτική άκρη της πόλης, ακριβώς στην είσοδο της χαράδρας του Αώου, βρίσκεται το μεγάλο μονότοξο γεφύρι της Κόνιτσας, το οποίο κτίστηκε το 1870- 71 από συνεργείο 50 μαστόρων με επικεφαλής τον πρωτομάστορα Ζιώγα Φρόντζο από την Πυρσόγιαννη. Το γεφύρι χτίστηκε με δωρεές των κατοίκων της πόλης και κυρίως του Γιαννιώτη Ιωάννη Λούλη, ο οποίος διέθεσε περίπου τα μισά από τα 120.000 γρόσια που στοίχισε η κατασκευή του. Στην ίδια θέση είχε κατασκευαστεί παλιότερα, το 1823, ένα ξύλινο γεφύρι, το οποίο όμως δεν άντεξε την ορμή του ποταμού

Το γεφύρι της Κόνιτσας σε φωτογραφία των αρχών του 20ου αιώνα

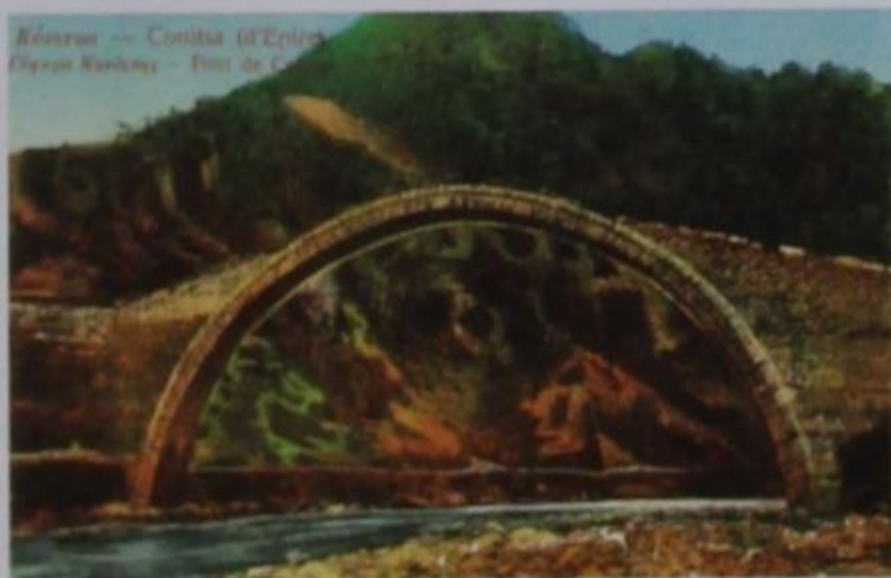

Το γεφύρι της Κόνιτσας σήμερα

και καταστράφηκε πολύ σύντομα. Το σημερινό πέτρινο γεφύρι έχει διαστάσεις 20x40 μέτρα και κάτω από την καμάρα του διακρίνεται η μικρή καμπάνα που σήμανε για να προειδοποιήσει τους περαστικούς να μην διαβούν το γεφύρι όταν φυσούσε δυνατός άνεμος από το εσωτερικό της χαράδρας, οπότε και υπήρχε κίνδυνος να παρασυρθούν και να πέσουν.

Σύγχρονη Ελλάδα στην Κόνιτσα

Το 1995 φιλοξενήθηκαν στην Κόνιτσα 10 διακεκριμένοι γλύπτες, οι οποίοι άφησαν στην πόλη από ένα προσωπικό τους έργο που φιλοτέχνησαν την περίοδο εκείνη. Κατά το ίδιο χρονικό διάστημα οργανώθηκε συμπόσιο αφιερωμένο στους φημισμένους μαστόρους της περιοχής, οι οποίοι και στάθηκαν πηγή έμπνευσης για ορισμένους από τους καλλιτέχνες.

Το γεφύρι της Κόνιτσας σε Cart Postal των αρχών του 20^{ου} αιώνα

Η Κόνιτσα από το ύψωμα του Προφήτη Ηλία

Το γεφύρι της Κόνιτσας σε χρήση

Περιπλάνηση γύρω από την πόλη της Κόνιτσας

Το Κάστρο

Το Κάστρο της Κόνιτσας βρίσκεται στα ανατολικά της πόλης, στην κορυφή βραχώδους και εν μέρει φυσικά οχυρωμένης θέσης, στο τελείωμα της κορυφογραμμής της Τραπεζίτσας και λίγο πιο πάνω από το γραφικό εξωκκλήσι της Αγίας Βαρβάρας. Πρόκειται για μεσαιωνικό κάστρο, πού ενδεχομένως κτίστηκε πάνω στα ερείπια ακόμα παλαιότερου τείχους, με μετέπειτα προσθήκες στα χρόνια της Οθωμανικής κυριαρχίας. Λέγεται πως κτίστηκε τον 6^ο μ.Χ. αιώνα επί Ιουστινιανού ή στις αρχές του 14^{ου} μ.Χ. αιώνα από τον ηγεμόνα της Ηπείρου Συριάνη Επικέρνη Παλαιολόγο. Το κάστρο σήμερα είναι ερειπωμένο. Διακρίνονται μόνο σε ορισμένα σημεία πλακοειδείς πέτρες σε σχετικά οριζόντιες σειρές με ένα ενδιάμεσο στρώμα λευκού κονιαματος, ενώ σε αραιά διαστήματα παρεμβάλλονται κεραμίδια.

Ωστόσο οι θρύλοι είναι ακόμα ζωντανοί και μιλούν για την κατάληψη του κάστρου από τους Τούρκους με δόλο κατά τη διάρκεια της πιο σημαντικής γιορτής των κατοίκων, καθώς και για τις μυστικές διόδους που οδηγούν ακόμα και σήμερα χαμηλά στο ποτάμι από όπου προμηθεύονταν νερό οι ευρισκόμενοι εντός του κάστρου σε περιόδους πολιορκίας.

Στο κάστρο φτάνει κανείς σε λιγότερο από μιά ώρα πεζοπορία από το κέντρο της πόλης. Από εκεί η θέα προς τον κάμπο και κυρίως προς τη χαράδρα του Αώου και τις πλαγιές της Τύμφης είναι θαυμάσια.

Το ύψωμα του Προφήτη Ηλία

Πρόκειται για το μπαλκόνι της Βόρειας Πίνδου. Δυόμιση χιλιόμετρα περίπου μετά το ψηλότερο σημείο της πόλης και ακολουθώντας δευτερεύοντα δρόμο, ανηφορίζει κανείς στην χαρακτηριστική έξαρση του Προφήτη Ηλία, στα 1071μ υψόμετρο. Από εδώ προσφέρεται στον επισκέπτη η καλύτερη θέα των βουνών της Βόρειας Πίνδου. Νότια στέκει ο επιβλητικός όγκος της Τύμφης, με την απότομη κορυφή Λάζαρος, ενώ στο βάθος μόλις που διακρίνεται η μεγάλη κορυφή Γκαμήλα (2497μ). Ανατολικά κυριαρχούν οι δασωμένες πλαγιές της Τραπεζίτσας (2024μ) και λίγο πιο αριστερά ο Κλέφτης (1847μ) και ακριβώς πίσω η μεγάλη χιονισμένη κορυφή του Σμόλικα (2637μ). Αρκετά μακριά, στα βόρεια, στέκουν παρατεταγμένες όλες οι μεγάλες κορυφές του Γράμμου (2520μ) και διακρίνονται αρκετά από τα Μαστοροχώρια. Τέλος στα νοτιοδυτικά, μπροστά στον επισκέπτη απλώνεται η πόλη της Κόνιτσας, όπου μπορεί να διακρίνει κανείς –σαν από τον ουρανό– τα χαρακτηριστικά σημεία και κτίρια

Προφήτης Ηλίας

της πόλης, ενώ στο βάθος εκτείνεται ο κάμπος με το λαμπύρισμα του ποταμού Αώου που καταλήγει, πέρα μακριά στις απότομες πλαγιές του όρους Νεμέρτσικα (2486μ), στα σύνορα με τη γειτονική Αλβανία. Εδώ, από το γραφικό εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία, το οποίο την ημέρα της εορτής του στις 20 Ιουλίου, συγκεντρώνει πλήθος προσκυνητών, ο ανήσυχος επισκέπτης με σχετικά μικρή προσπάθεια θα ανακαλύψει τα απομεινάρια των χαρακωμάτων του εμφυλίου πολέμου μια και η στρατηγική θέση του υψώματος έκανε τους αντιμαχόμενους να υποφέρουν πολύ είτε για να κρατήσουν τις θέσεις τους είτε για να εκδιώξουν από αυτό τους αντιπάλους τους.

Σήμερα, μέρος της μακρόστενης ράχης του υψώματος του Προφήτη

Ηλία έχει διαμορφωθεί σε πίστα για αιωροπτερισμό και αλεξίπτωτο πλαγιάς, απ' όπου οι λάτρεις αυτών των σπόρ μπορούν να δουν τη γύρω περιοχή από άλλες οπτικές γωνίες. Στον Προφήτη Ηλία φτάνει κανείς και από ωραία μονοπάτια, μόνο που δεν είναι ακόμα σηματοδοτημένα.

Ναός Παναγίας

Στο δρόμο για τα χωριά της λάκκας Αώου, 1,5 χλμ πιο πάνω από την Κόνιτσα, στέκει χτισμένος στην είσοδο μικρού σπηλαιού ο ναός της Παναγίας. Λέγεται πως κάποτε ήταν μοναστήρι, πράγμα που δεν αποκλείεται μια και και δίπλα από το ναό υπάρχουν και άλλα κτίσματα που ίσως κάποτε να ήταν κελιά μοναχών. Στα βαθύσκια πλατάνια έξω από το ναό λαμβάνει χώρα ο αγιασμός κατά τον Δεκαπενταύγουστο και ακο-

Ο ναός της Παναγίας στην Επάνω Κόνιτσα την ημέρα του Δεκαπενταύγουστου

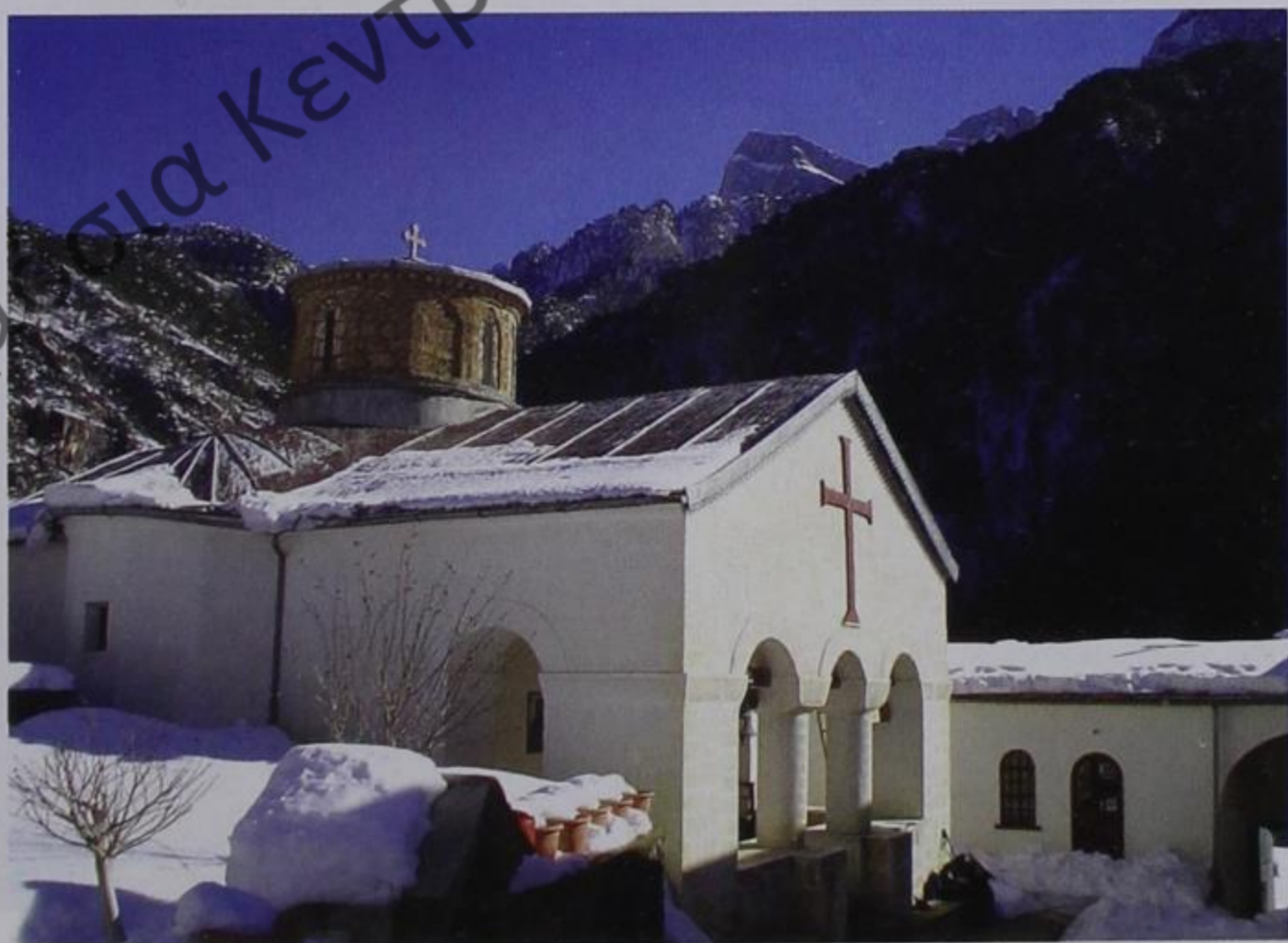
λουθεί γλέντι. Κοντά στην Παναγία στέκουν δυο ακόμα μικρά εξωκκλήσια: ο Άγιος Νικόλαος και ο Άγιος Αθανάσιος και σε ένα μικρό ύψωμα βρίσκεται μνημείο αφιερωμένο στους μαχητές του 1940.

Ιερά Μονή Παναγίας Στομίου

Σε μια από τις πιο εντυπωσιακές τοποθεσίες της χώρας μας, στη χαράδρα του Αώου, ανάμεσα στις απότομες πλαγιές της Τύμφης (υψ.

2497μ) και της Τραπεζίτσας (υψ. 2022μ) βρίσκεται η Μονή της Παναγίας Στομίου. Η αρχική θέση του μοναστηριού, που ιδρύθηκε το 1442, βρίσκεται στις απέναντι πλαγιές της Τραπεζίτσας, όπου και διασώζεται η ονομασία Παλιομοναστηρο. Στη σημερινή του θέση, σε μια υπερυψωμένη έξαρση στα χαμηλά των πλαγιών της Τύμφης, μεταφέρθηκε από τον ηγούμενο Κωνσταντίνο, το 1774. Από τη σχε-

Το καθολικό της Μονής Στομίου

δόν ολοκληρωτική καταστροφή της Μονής από τα στρατεύματα κατοχής το 1943, διασώθηκε μόνο ο ναός. Η Μονή Στομίου αποτελεί σήμερα ενεργό ανδρικό μοναστήρι. Έχει 11 νεόκτιστα κελιά με βοηθητικούς χώρους κι ένα μικρό καθολικό σταυροειδούς τύπου με τρούλο. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το τέμπλο με αρκετές βυζαντινές εικόνες και τα λείψανα πολλών αγίων, που μεταφέρθηκαν εδώ από το Παλιομονάστηρο. Η επίσκεψη στη μονή γίνεται μόνο με πεζοπορία 2 ώρων από τη γέφυρα της Κόνιτσας

Το μοναστήρι πανηγυρίζει στις 8 Σεπτεμβρίου ημέρα που εκατοντάδες προσκυνητές συρρέουν από την Κόνιτσα και την ευρύτερη περιοχή.

Κόκκινη Παναγιά

Κόκκινη Παναγιά

Σε λοφώδη τοποθεσία, στα βορειοδυτικά της πόλης βρίσκεται η εκκλησία της Κόκκινης Παναγιάς. Ο ναός είναι αφιερωμένος στη Ζωο-

Τοιχογραφίες στο εσωτερικό του ναού στην Κόκκινη Παναγιά

Ναός Αγίου Νικολάου

δόχο Πηγή και κτίστηκε στα τέλη του 13^{ου} αιώνα στον τύπο της μονόκλιτης ξυλόστεγης βασιλικής. Στην τοικοδομία του ναού κυριαρχούν πλίνθοι, που προέρχονται από κοντινό ρωμαϊκό παλαιοχριστιανικό κτίριο. Παρόλο που οι περισσότερες από τις τοιχογραφίες του ναού καταστράφηκαν, λιγοστές, αλλά αξιολογής τέχνης, διασώζονται στο χώρο του ιερού και χρονολογούνται στα τέλη του 14^{ου} αιώνα. Πιθανά αποτελεί ενοριακό ναό παρακείμενου οικισμού, ο οποίος σήμερα δεν υφίσταται.

Παλαιογορίτσα

Σε χαμηλό επιμήκη λόφο, παραπλεύρως του επαρχιακού δρόμου που οδηγεί από την Κόνιτσα προς το Μάζι και τα υπόλοιπα χωριά και σε απόσταση 2 χλμ από την πόλη βρί-

σκεται η τοποθεσία Παλαιογορίτσα. Στη θέση αυτή, όπου σήμερα κυριαρχεί ο τιμεντένιος όγκος των σύγχρονων εγκαταστάσεων αποθήκευσης και ξήρανσης σιτηρών (σιλό) έχουν αποκαλυφθεί αρχαιολογικά ευρήματα που ανάγονται από τον 2^ο π.Χ. έως και τον 6^ο μ.Χ. αιώνα. Τα ευρήματα εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων. Στα βορειοδυτικά αυτού του χαρακτηριστικού υψώματος ο ανήσυχος επισκέπτης θα πρέπει να είναι ικανοποιημένος εάν καταφέρει να εντοπίσει και να δει από κοντά τους δύο ορθογώνιους αρχαίους χώρους ταφής, διαστάσεων 2,20 X 0,70 X 0,55 μέτρα, οι οποίοι είναι λαξευμένοι σε ένα μεγάλο βράχο.

Λίγο πιο πέρα, στα βορειοδυτικά του υψώματος, ανάμεσα σε βάτα και χωραφίες βρίσκεται το ναυδριο του

Αγίου Νικολάου, που στέκει στη θέση αυτή από τον 14^ο αιώνα μ.Χ.

Λιατοβούνι

Πρόκειται για χαρακτηριστική λοφώδη έξαρση στο σημείο σύγκλισης των ποταμών Αώου και Βοϊδομάτη στον κάμπο της Κόνιτσας. Αποτελεί μια εξαιρετικά σημαντική θέση από αρχαιολογική άποψη, α-

φού εδώ ανακαλύφθηκε εκτεταμένο νεκροταφείο και ερείπια οικισμού με αξιόλογα ευρήματα, που χρονολογούνται από τον 11^ο έως και τον 4^ο π.Χ. αιώνα.

Τα ευρήματα από τις ανασκαφές (όπλα, αγγεία, κοσμήματα) εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων.

Από τα ευρήματα του Λιατοβουνίου

Πίτες και γλυκά

Οι παλιές συνταγές μαγειρικής της Κόνιτσας και όλων των γύρω χωριών, τα προϊόντα της ορεινής κτηνοτροφίας και οι παραδοσιακές γεύσεις της Καπαδοκίας συνθέτουν ένα γαστρονομικό ψηφιδωτό από γεύσεις που συναρπάζουν. Δοκμάστε τις ξεχωριστές πίτες όπως χορτόπιτα, τυρόπιτα, μπατσαριά, γαλατόπιτα, πεπέκι με τυρί, κολοκύθια και καλαμποκίσιο αλεύρι χωρίς αυγά.

Στα ορεινά τα εκλεκτά τυριά, όπως το κεφαλοτύρι και η φέτα ξεχωρίζουν, ενώ το μανούρι και η ούρδα της Αετομπλίτσας αποτελούν πραγματικά κάτι το ξεχωριστό. Κρέ-

ας στη γάστρα, ψητό στη σούβλα και προβατίνα στα κάρβουνα με τη συνοδεία τσίπουρου και κρασιού, περιμένουν να τα απολαύσετε στα μικρά μαγαζάκια των χωριών.

Εκείνο, που θα σας εντυπωσιάσει περισσότερο στην Κόνιτσα και σε ορισμένα χωριά της περιοχής είναι τα γλυκά. Τόσο οι νοικοκυρές όσο και μικρές βιοτεχνίες σήμερα παρασκευάζουν μεγάλη ποικιλία από γλυκά του κουταλιού, του ταψιού, μαρμελάδες, μπακλαβά, γεμιστό κλωστάρι, λικέρ και το ξεχωριστό Σκερ Μπουρέκ, που γίνεται από αποσταγμα αγριοτριανταφυλλιάς και αμύγδαλου.

Σκερ μπουρέκ και
κονιτσιώτικο κλωστάρι

Γλυκά του κουταλιού

Ετοιμασία πίτας στο Δίστρατο

Έτοιμα τα καρβέλια ... μοσχοβολούν! Θεοτόκος

Ο Αώος και η χαράδρα από τη γέφυρα της Κόνιτσας

Τα χωριά γύρω από την Κόνιτσα

Τα χωριά που βρίσκονται γύρω από την Κόνιτσα είναι χτισμένα κυκλικά στους πρόποδες των βουνών και στα υψώματα που περιβάλλουν τον ομώνυμο κάμπο. Όλα βρίσκονται προς τα δυτικά της πόλης με εξαίρεση το χωριό Πηγή που είναι χτισμένο στα ανατολικά της και προσεγγίζεται από το δρόμο που ανηφορίζει προς τα χωριά των νότιων πλαγιών του Σμόλικα (χωριά λάκκας Αώου).

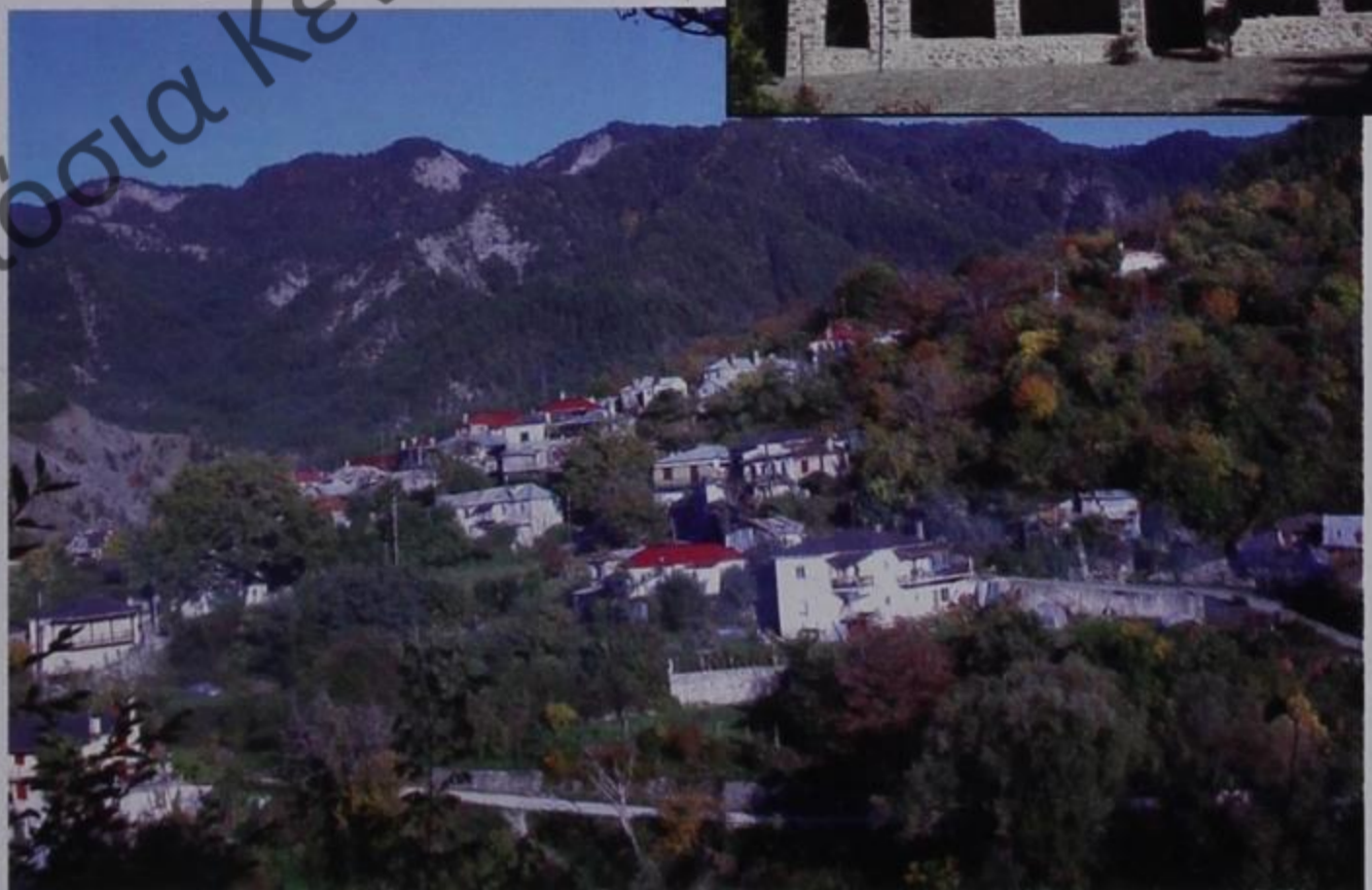
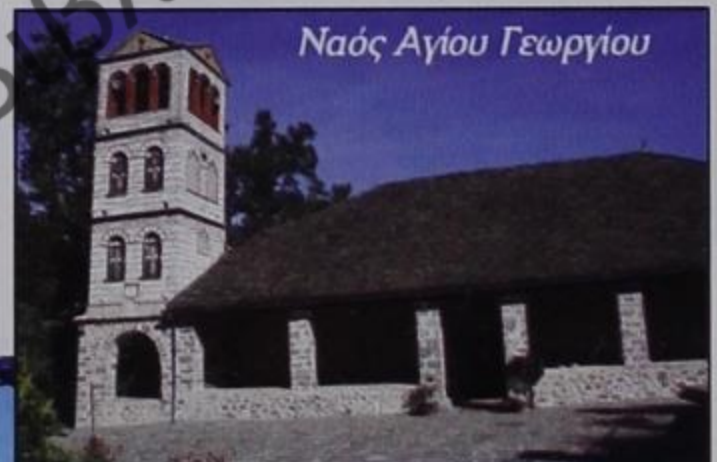
Πηγή (Πεκλάρι)

Με βορειοανατολική ανηφορική κατεύθυνση και σε απόσταση 6,5 χλμ από την Κόνιτσα θα συναντήσετε το χωριό Πηγή. Το χωριό είναι αμφιθεατρικά κτισμένο στο εσωτερικό της κοιλάδας του ρέματος Τοπόλιτσα, σε υψόμετρο 750μ και περιβάλλεται από πυκνό πευκοδάσος. Πάνω του στέκουν επιβλητικές οι κορυφογραμμές της Τραπε-

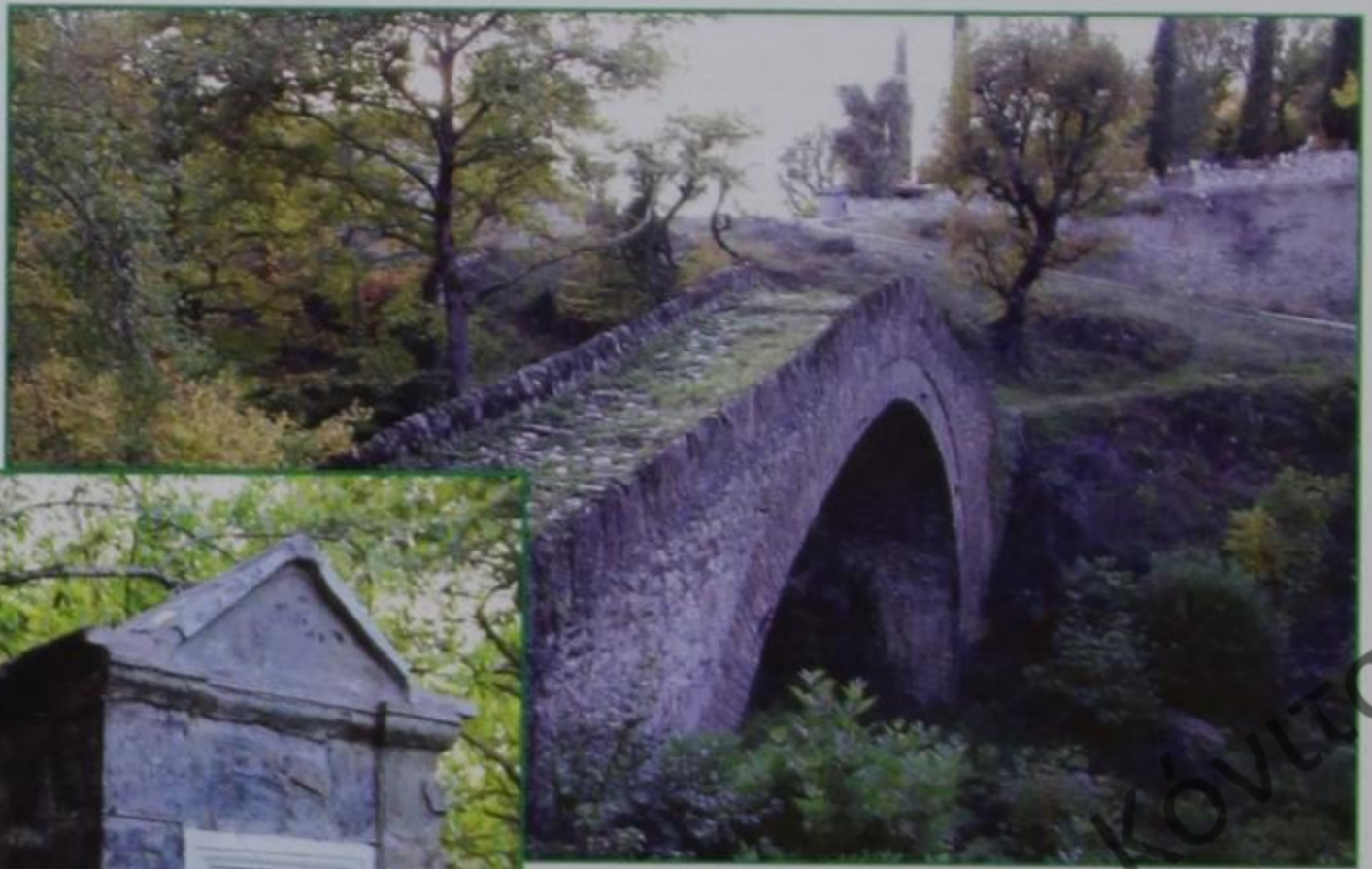
ζίτσας. Πιθανολογείται ότι το χωριό πρωτοκατοικήθηκε τον 13^ο ή 14^ο αιώνα και πως η αρχική του ονομασία ήταν «Εμπεκλέρ», ενώ το σημερινό του όνομα το πήρε την δεκαετία του 50 εξαιτίας των πολλών πηγών και ρεμάτων που ρέουν άφθονα μέσα στο χωριό.

Είναι χωρισμένο σε 4 μαχαλάδες, τον Πάνω Μαχαλά, τον Κάτω Μαχαλά, τους Μαντζαίους και τους Σπαναίους. Οι λιγστοί πλέον κάτοικοι του χωριού ασχολούνται με την υλοτομία και τη μαστορική τέχνη στην οποία είχαν παλαιότερα μεγάλη παράδοση.

Ξεχωριστή είναι η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου (1819), η οποία

Αποψη του οικισμού της Πηγής

Το γεφύρι του Καραγιάννη στην Πηγή ανήμερα της Αγίας Παρασκευής, στις 26 Ιουλίου.

Καλλιθέα (Γορίτσα)

Είναι κτισμένη σε υψόμετρο 600μ στις βορειοδυτικές απολήξεις της δυτικότερης κορυφής της Τύμ-

κοσμείται με θαυμάσιες αγιογραφίες και περιτεχνο τέμπλο που απεικονίζει φυτικά μοτίβα απaráμιλλης ομορφιάς, ζωγραφισμένα από Χιονιαδίτες ζωγράφους. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι εκκλησίες του Αγίου Παντελεήμονα με τον υπεραιωνόβιο πλάτανο στον Πάνω Μαχαλά, της Αγίας Παρασκευής και του Αγίου Νικολάου, οι πολλές βρύσες καθώς και το πετρόχτιστο σχολείο.

Κόσμημα για το χωριό αποτελεί το μονότοξο πέτρινο γεφύρι του Καραγιάννη με το εικόνισμα δίπλα του, που κτίσθηκε το 1903 με δαπάνες του ευεργέτη Γεωργίου Καραγιάννη. Το πανηγύρι του χωριού γίνεται,

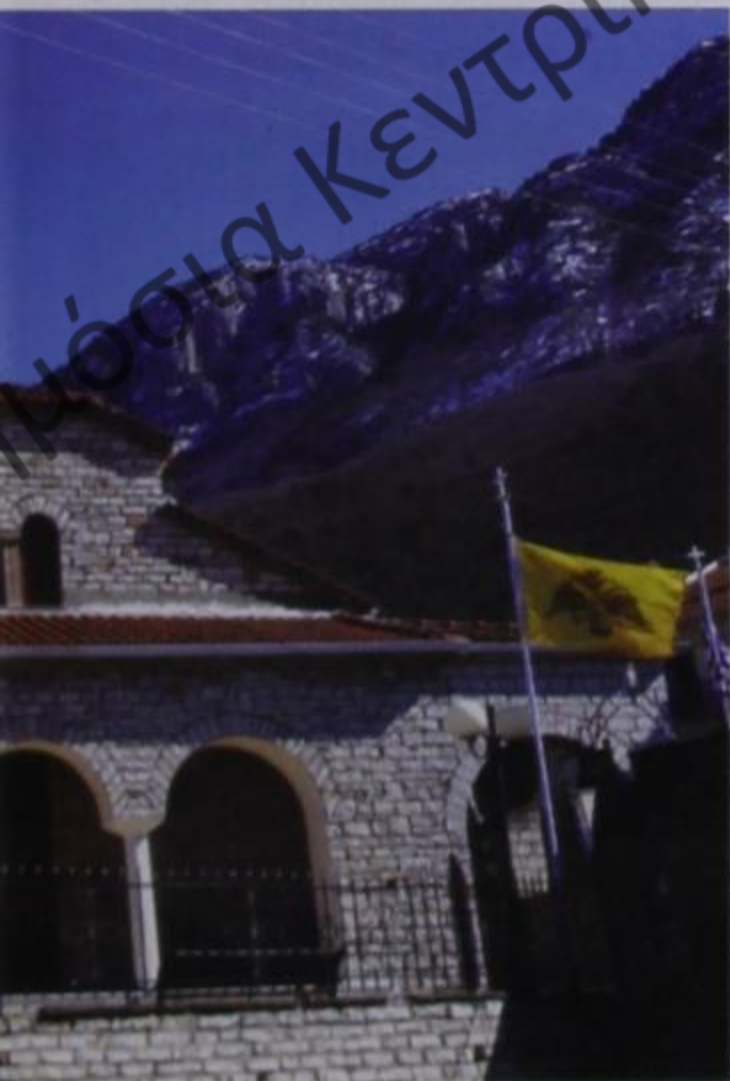

Ο ναός του Αγίου Γεωργίου στην Καλλιθέα

φης, Τσούκα Κούλα (1529μ) και σε απόσταση 7 χλμ νοτιοδυτικά της πόλης της Κόνιτσας. Όπως υποδηλώνει και το όνομά του, το χωριό έχει πανοραμική θέα προς τον κάμπο της Κόνιτσας και τις κορυφές του όρους Νεμέρτσικα και Δούσκο στα δυτικά.

Παλιά το χωριό λεγόταν Γορίτσα και μνημονεύεται στην χρονογραφία του ιστοριογράφου Αραβαντινού το 1866. Το χωριό πυρπολήθηκε από τα στρατεύματα κατοχής το 1943, οι οποίοι και το βομβάρδισαν με τα κανόνια τους την επόμενη χρονιά.

Οι κάτοικοι ασχολούνται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Με το μόχθο των 200 κατοίκων του τροφοδοτείται η ευρύτερη περιοχή του νομού με τα φημισμένα αρωματικά ροδάκινα και πεπόνια. Το καλοκαίρι και στις αρχές φθινοπώρου, δηλαδή κατά την περίοδο της παραγωγής

Ναός Αγίων Κωνσταντίνου & Ελένης

πωλούνται δίπλα στον κεντρικό δρόμο σε αυτοσχέδια κιόσκια σε αφθονία εύγευστα φρέσκα φρούτα. Στις θέσεις Αγ. Αθανάσιος και Αγ. Κωνσταντίνος έχουν βρεθεί αξιόλογα αρχαιολογικά ευρήματα που χρονολογούνται από τον 11^ο έως τον 8^ο π.Χ. αιώνα και αποδεικνύουν ότι η περιοχή κατοικούνταν από πολύ παλιά. Ωστόσο, θεωρείται ότι το σημερινό χωριό προέκυψε από τη σύμπτυξη τεσσάρων μικρότερων περιφερειακών οικισμών που σήμερα δεν υπάρχουν (Άγιος Κωνσταντίνος, Άγιος Γεώργιος, Παναγία και Αμάρι).

Σημαντική είναι η παλιά πετρόκτιστη εκκλησία των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης που βρίσκεται λίγο πιο πέρα από το χωριό, δίπλα

Γενική άποψη της Καλλιθέας

από το υπό κατασκευή μοναστήρι του Τιμίου Σταυρού. Στην κεντρική πλατεία δεσπόζει ο ναός του Άγιου Γεωργίου και βόρεια του χωριού ο κοιμητηριακός ναός της Παναγίας. Το ετήσιο πανηγύρι στην Καλλιθέα γίνεται στις 7 Αυγούστου.

Κλειδωνιά

Η Κλειδωνιά είναι ένα γεωργικό χωριό, στις παρυφές του κάμπου, κοντά στον ποταμό Βοΐδομάτη και δημιουργήθηκε τα τελευταία χρόνια από κάτοικους που μετοίκησαν από το παλιό χωριό Κλειδωνιάβιστα ή Λιτονιάβιστα (σήμερα Άνω Κλειδωνιά), το οποίο και βρίσκεται ψηλότερα στο βουνό. Η Κλειδωνιά είναι κτισμένη νοτιοδυτικά της Κόνιτσας, σε υψόμετρο 500μ περίπου και απέχει από αυτήν περί τα 10 χιλιόμετρα. Παλαιότερα στη θέση που σήμερα είναι κτισμένο το χωριό υπήρχαν οι αποθηκευτικοί χώροι και οι πρόχειρες κατασκευές διαμονής (καλύβες) κατά τη διάρκεια των

γεωργικών εργασιών των κατοίκων της Άνω Κλειδωνιάς. Για το λόγο αυτό σε παλιούς χάρτες ο οικισμός αναφέρεται ως Καλύβια. Οι κάτοικοι του χωριού ασχολούνται κύριως με την γεωργία και κατά δεύτερο λόγο με την κτηνοτροφία, ενώ υπάρχουν και ορισμένες μονάδες πεστροφοκαλλιέργειας.

Στο ανώτερο τμήμα του χωριού, στο μονοπάτι που οδηγεί προς την Άνω Κλειδωνιά βρίσκεται ο ναός της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος, που παλιότερα αποτελούσε το καθολικό μοναστηριού. Σύμφωνα με την παράδοση ιδρύθηκε από τον Κωνσταντίνο Παγγωνάτο τον 7^ο μ.Χ. αιώνα, ενώ βάση γραπτών μαρτυριών χρονολογείται από τα μέσα του 15^{ου} αι. Επίσης στην βορεινή πλευρά του οικισμού, όπου και αναβλύζει πηγή με θειούχα νερά, φαίνεται πως κατά τη ρωμαϊκή και βυζαντινή εποχή λειτουργούσαν ιαματικά λουτρά. Την ημέρα του Σωτήρος (6 Αυγούστου) διοργανώνεται από τον

Κλειδωνιά

Πολιτιστικό Σύλλογο και την Αδελφότητα Κλειδωνιάς παραδοσιακό πανηγύρι στο κέντρο του χωριού.

Στην Κλειδωνιά υπάρχει υποδομή για ύπνο και φαγητό καθώς και δύο πρατήρια βενζίνης. Κοντά στο χωριό, συναντά κανείς το παλιό πέτρινο γεφύρι από όπου ξεκινάει ένα πανέμορφο μονοπάτι μέσα στο μαγευτικό φαράγγι του Βοϊδομάτη. Λίγο πριν την είσοδο του φαραγγιού υπάρχουν συμπαθητικές ταβέρνες.

Το φαράγγι του Βοϊδομάτη

Μαγευτικό φαράγγι, σπάνιας ομορφιάς, που ξεκινά από την πέτρινη γέφυρα της Κλειδωνιάς και φτάνει ως τη δυτική έξοδο της χαράδρας του Βίκου ανάμεσα από τα χωριά Πάπιγκο και Βίκος. Υπεραιωνόβια πλατάνια, σκλήθρα και άλλα δέντρα συνθέτουν ένα μαγευτικό σκηνικό. Στα κατακάθαρα νερά του ποταμού ζουν πέστροφες. Αποτελεί, εδώ και χρόνια, έναν από τους πιο

δημοφιλείς προορισμούς όσων αγαπούν τα σπορ του kayak και του rafting. Καλοχαραγμένο μονοπάτι, που κινείται στην όχθη του ποταμού, σε ωθεί να ανακαλύψεις το εσωτερικό του φαραγγιού. Με λίγη προσπάθεια, κατά μήκος της δίωρης αυτής διαδρομής, ο επισκέπτης θα ανακαλύψει τα αβαθή σπήλαια (βραχοσκεπές) στα οποία κατοικούσαν οι πρώτοι άνθρωποι κυνηγοί-τροφοσυλέκτες λίγες χιλιάδες χρόνια πριν από σήμερα και το γοητευτικό εκκλησάκι των Αγίων Αναργύρων.

Το γεφύρι της Κλειδωνιάβιστας

Στις όχθες του Βοϊδομάτη και σε απόσταση 2 χλμ από την Κλειδωνιά βρίσκεται το γεφύρι της Κλειδωνιάβιστας (ή Βοϊδομάτη). Πρόκειται για μονότοξο γεφύρι με στιβαρή επιμήκυνση του τόξου του, κτισμένο το 1853 με δαπάνες της ευεργέτιδας Μπαλκίζ Χανούμ, η οποία έδωσε για την κατασκευή του 37.000

Φαράγγι Βοϊδομάτη

Γεφύρι Βοϊδομάτη (Κλειδωνιάβιστας)

γρόσια. Σχετίζεται με το περιστατικό που αναφέρεται στο μοιρολόι της κόρης του Γερένη. Σύμφωνα με την παράδοση στη θέση που είναι κτισμένο το γεφύρι σήμερα υπήρχε παλιότερο. Εκεί έλαβε χώρα η σφαγή δυο συγγενικών αλλά αλληλομισούμενων οικογενειών από τα διπλανά χωριά, του Σταμάτη και του Γερένη, όταν η νυφική πομπή της οικογένειας του τελευταίου διάβαινε την γέφυρα και συναντήθηκε με μέλη της αντίπαλης φάρας.

Οι βραχοσκεπές Κλειδί, Μπούλα και Μεγαλάκκος

Πρόκειται για αβαθή σπήλαια που κατοικούνταν από πρωτόγονους ανθρώπους κατά την προϊστορική εποχή και στα οποία βρέθηκαν πολυάριθμα λίθινα εργαλεία και οστά από ζώα που αποτελούσαν τη λεία τους, όπως αγριόγιδα, αλπικοί αίγαγροι, ελάφια, ψάρια κá. Η Μπούλα

βρίσκεται κοντά στο πέτρινο γεφύρι της Κλειδωνιάς, ενώ οι άλλες δύο – από τις οποίες το Κλειδί είναι η σημαντικότερη – βρίσκονται στο εσωτερικό του φαραγγιού σε μικρή απόσταση από το κεντρικό μονοπάτι που το διασχίζει. Σύμφωνα με τα ευρήματα των πολυετών ανασκαφών, η ανθρώπινη παρουσία στην περιοχή χρονολογείται στο διάστημα 15.000 π.Χ. – 8.000 π.Χ. και σχετίζεται με την εκμετάλλευση του ευνοϊκού οικοσυστήματος της ευρύτερης περιοχής από μικρές ομάδες κυνηγών-τροφοσυλλεκτών κατά το τέλος της τελευταίας παγετώδους περιόδου.

Οστεϊνο εργαλείο της παλαιολιθικής εποχής

Η Μονή Αγίων Αναργύρων

Σε απόσταση πεζοπορίας 1,30 ώρας από τη γέφυρα της Κλειδωνιάβιστας, κοντά στο κεντρικό μονοπάτι που διασχίζει το φαράγγι, είναι κτισμένη από το 1658 η μονή Αγίων Αναργύρων. Σήμερα από τη μονή σώζεται μόνο το καθολικό της, περιτριγυρισμένο από χαλάσματα, με περίτεχνο τέμπλο και ωραίες τοιχογραφίες. Το μοναστήρι έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο. Την ημέρα της εορτής των Αγίων Αναργύρων, Κοσμά & Δαμιανού (1 Ιουλίου), γίνεται λειτουργία και ακολουθεί γραφικό παραδοσιακό γλέντι στην όχθη του Βοϊδομάτη κάτω από τα αιωνόβια πλατάνια.

Το Καστράκι

Σε πυκνοδασωμένη απότομη βραχώδη έξαρση στα νοτιοδυτικά του φαραγγιού του Βοϊδομάτη βρίσκονται τα ερείπια αρχαίου κάστρου,

που είναι γνωστό με το όνομα «Καστράκι». Το κάστρο φαίνεται πως αρχικά κτίσθηκε την ελληνιστική εποχή (3^{ος} π.Χ. αιώνας) και ακολούθησαν επεκτάσεις και βελτιώσεις της οχύρωσης κατά τους επόμενους αιώνες, έως και τα πρώτα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Μέσα και στα εξωτερικά όρια του κάστρου διασώζονται ερείπια παλιότερων οικισμών και ναών. Ο μόνος ναός που σήμερα στέκει όρθιος εδώ είναι εκείνος της Ευαγγελίστριας. Ο τόπος που είναι το κάστρο ανήκει στο διπλανό της

Μονή Αγίων Αναργύρων

Κλειδωνιάς χωριό του Ζαγορίου, τον Άγιο Μηνά. Ωστόσο μια βόλτα στο ύψωμα, με το καλύτερο διατηρημένο κάστρο στα βόρεια του νομού Ιωαννίνων, παρόλο που απαιτεί παραπάνω από 1 ώρα πεζοπορία, αξίζει τον κόπο για όσους τρέφουν έκδηλη αγάπη για τη φύση και την ιστορία.

Άνω Κλειδωνιά (Λιτουριάβιστα ή Κλειδωνιάβιστα)

Σε απόσταση 18 χλμ από την Κόνιτσα, στις νότιες πλαγιές της κορυφής Τσούκα- Κούλα (υψ. 1529 μ.) και σε υψόμετρο 880μ, βρίσκεται ο παλιός οικισμός της Κλειδωνιάς. Σήμερα ο οικισμός αναφέρεται επίσημα ως Άνω Κλειδωνιά, ενώ πριν έναν αιώνα ονομαζόταν «Λιτουριάβιστα» ή «Κλειδωνιάβιστα» και ανήκε στα Ζαγοροχώρια. Εμπροστιάζει η θέα από την Άνω Κλειδωνιά, όπου το μάτι συμμετέχει στη σύνθεση ενός πολύχρωμου πίνακα ζωγραφικής με φόντο τον κάμπο της Κόνι-

Ναός Αγίου Αθανασίου

τσας και των γύρω χωριών στο σημείο της ένωσης των δυο μεγάλων ποταμών, του Αώου και του Βοϊδομάτη. Μεταπολεμικά το χωριό είχε σχεδόν εγκαταλειφθεί από τους κατοίκους του, αφού είχαν απομείνει 2-3 ζευγάρια ηλικιωμένων, αλλά τα τελευταία χρόνια έχει

Άνω Κλειδωνιά

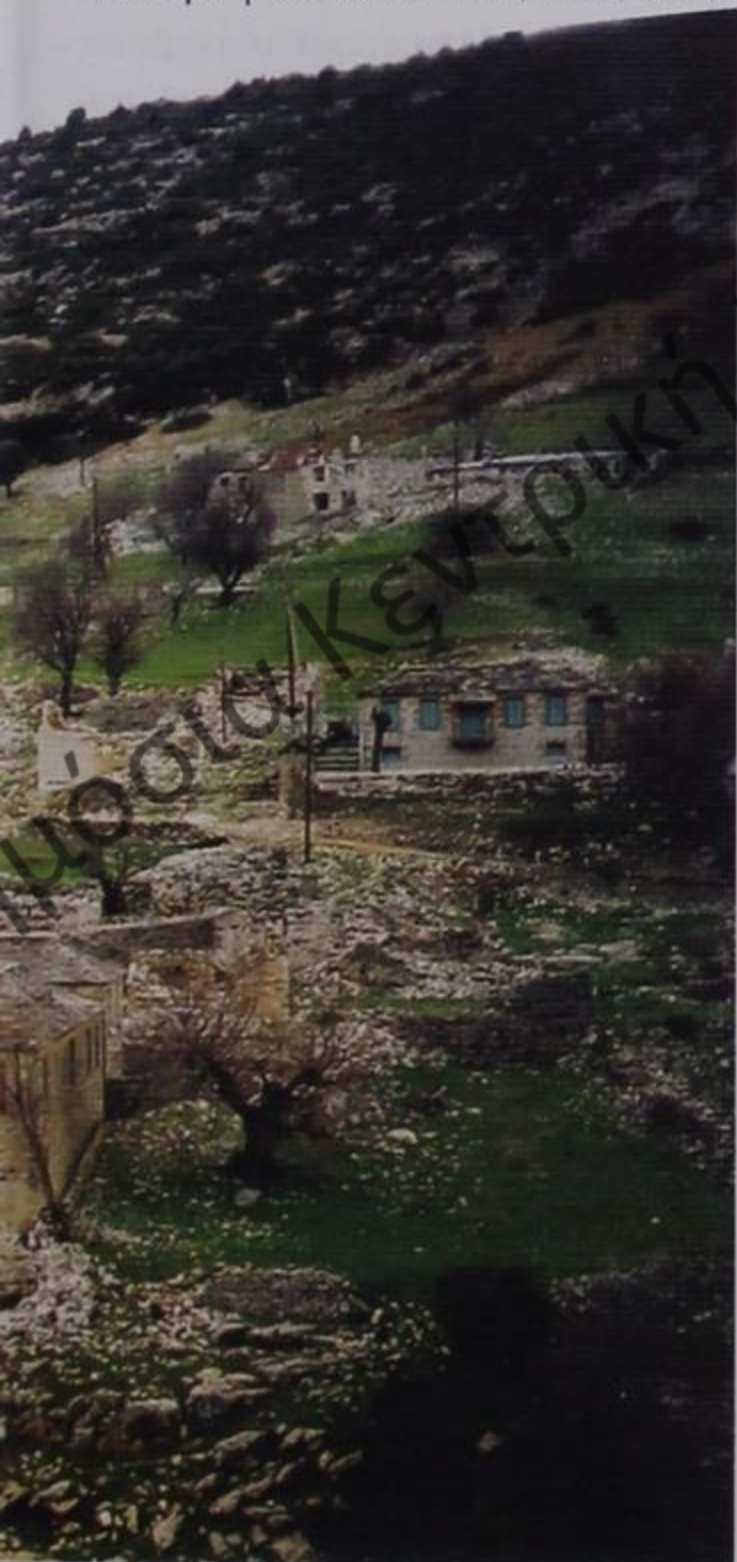
άρχισει δειλά δειλά να ξαναζωντανεύει.

Στο χωριό διασώζονται ορισμένα παλιά πετρόκτιστα σπίτια, αρκετές εκκλησίες και λίγο πιο πέρα το καθολικό ενός μοναστηριού. Η Άνω Κλειδωνιά είναι γνωστή για τα μεταβυζαντινά της μνημεία. Στην είσοδο του χωριού, δίπλα από τον κεντρικό δρόμο και πάνω στο μονοπάτι που οδηγεί προς το νέο χωριό και σε εμφανές σημείο με απεριόριστη θέα προς τον κάμπο, βρίσκεται ο ναός του Αγίου Αθανασίου που κτίστηκε το 1617. Πρόκειται για σταυρεπίστεγο μονόκλιτο ναό, που είναι

Τοιχογραφίες στο ναό του Αγ. Αθανασίου

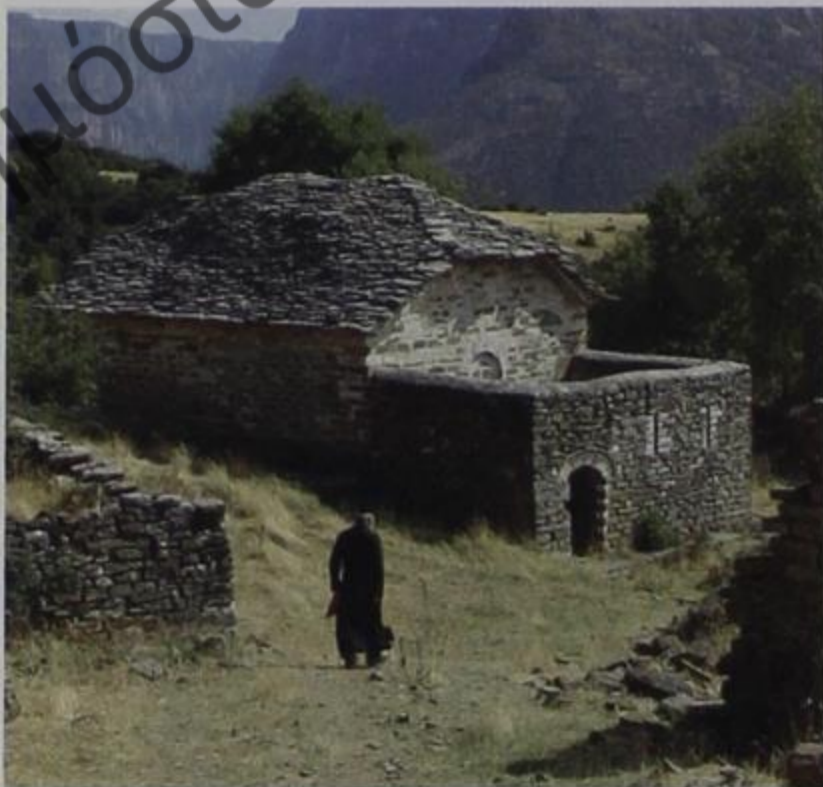
κατάγραφος με εκπληκτικής τέχνης αγιογραφίες. Ο ενοριακός ναός του χωριού, αφιερωμένος στην Κοίμηση της Θεοτόκου, που βρίσκεται στο κέντρο του οικισμού, χρονολογείται από το 17^ο αιώνα και λίγο πιο πέρα, σε λόφο προς τα νοτιοανατολικά, βρίσκεται ο ναός του Αγίου Νικολάου, κτισμένος από το 1620 με ιδιαίτερο τρόπο από μικρούς πελεκητούς λίθους στη βάση της τοιχοποιίας. Άλλοι μικρότεροι ναοί της Άνω Κλειδωνιάς είναι ο Προφήτης Ηλίας στο μονοπάτι για το διπλανό χωριό Πάπιγκο και η Αγία Παρασκευή στο βόρειο άκρο του οικισμού. Η Μονή των Αγίων Αποστόλων, που βρίσκεται στα νοτιοανατολικά του χωριού, χρονολογείται

Τοιχογραφία από το ναό
Κοίμησης Θεοτόκου

από το 1662. Το καθολικό της – μονόκλιτη βασιλική- έχει αξιόλογες αγιογραφίες και είναι χαρακτηρισμένο ιστορικό διατηρητέο μνημείο. Οι απaráμιλλης τέχνης φορητές εικόνες όλων των ναών της Άνω Κλειδωνιάς έχουν μεταφερθεί αλλού για ασφάλεια. Στο χωριό υπάρχει ξενώνας που προσφέρει και φαγητό. Αξιόλογα μονοπάτια οδηγούν προς τα πάνω, στην κορυφή Κούλα, στο διπλανό χωριό του Ζαγορίου, Πάπιγκο και προς τα κάτω, με κατεύθυνση προς τον κάμπο, στο σύγχρονο οικισμό της Κλειδωνιάς.

Μονή Αγίων Αποστόλων

Ηλιόραχη (Κουτσούφλιανη)

Δυτικά της Κόνιτσας, σε απόσταση 6 χλμ. και ακολουθώντας μια παράκαμψη του κεντρικού δρόμου προς το Μπουραζάνι και την ελληνοαλβανική μεθόριο, θα συναντήσετε την Ηλιόραχη (υψ. 556μ). Το χωριό, όπως αναφέρει και το όνομα του είναι χτισμένη σε μια ηλιόλουστη ράχη πάνω από τον κάμπο της Κόνιτσας με μαγευτική θέα προς τον κάμπο, την πόλη της Κόνιτσας και τα γύρω βουνά. Κατοικείται από 100 περίπου άτομα, που ασχολούνται με την κτηνοτροφία και κυρίως με τη γεωργία, καθώς το χωριό διαθέτει εύφορες καλλιεργήσιμες εκτάσεις στον κάμπο. Αρκετά σπίτια το χωριού είναι παλιά πέτρινα με κεραμοσκεπές, κατάλοιπα από παλιότερες εποχές, αλλά υπάρχουν και πολλά σύγχρονα. Αξιοπρόσεκτο εί-

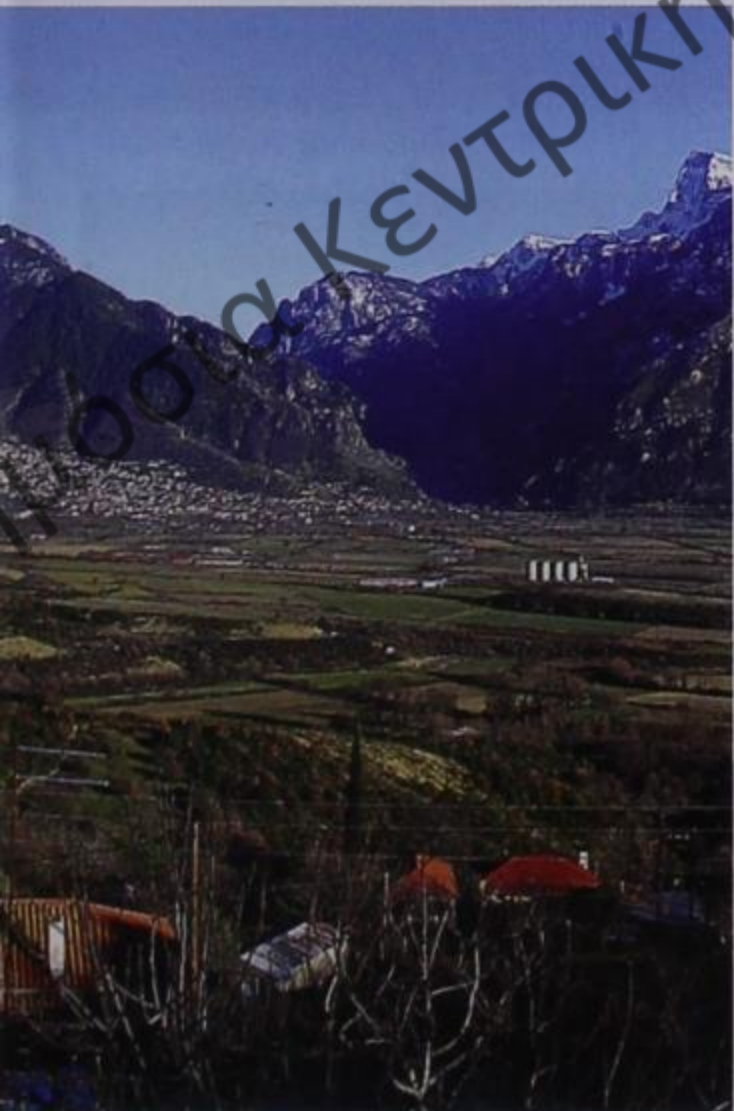

Η Ηλιόραχη και στο βάθος η Κόνιτσα

Ναός Αγ. Νικολάου, Ηλιόρραχη

ναι το μεγάλο πέτρινο κτίριο του σχολείου, καθώς και οι πέτρινες βρύσες του χωριού. Τα μικρά καφεενδάκια του χωριού βρίσκονται στην πλατεία και στο πάνω μέρος του οικισμού. Στις τοποθεσίες Μπίχλη και Αγία Τριάδα, χαμηλότερα από τον σημερινό οικισμό, βρέθηκαν ερείπια αρχαίων κτισμάτων, που χρονολογούνται από τον 13^ο π.Χ.

έως τον 3^ο μ.Χ. αιώνα. Με βάση αυτά τα ευρήματα πιθανολογείται ότι κατά την περίοδο της μεγαλύτερης δημογραφικής και οικονομικής ανάπτυξης του ισχυρότερου φύλου της Ηπείρου, των Μολοσσών και επί βασιλείας Πύρρου (297-272 π.Χ.), στους λόφους κάτω από τον σημερινό οικισμό και προς τον κάμπο υπήρχε μικρή κώμη. Στην Ηλιόρραχη εγκαταστάθηκαν και οι τελευταίοι κάτοικοι του ερειπωμένου σήμερα γειτονικού χωριού, του Δερβενίου, που βρισκόταν προς τα βόρεια, στην κοιλάδα του Σαραντάπορου. Η Ηλιόρραχη έχει ενδιαφέρουσες εκκλησίες και ξωκλήσια, όπως την εκκλησία του Αγίου Νικολάου (15^{ος} αιώνας), του Αγίου Βασιλίου και της Αγίας Τριάδας. Κάθε χρόνο, στην εορτή του Αγίου Γεωργίου -συνήθως 23 Απριλίου- και της Αγίας Τριάδας ο Εκπολιτιστικός Σύλλογος Ηλιόρραχης διοργανώνει παραδοσιακό πανηγύρι.

Καβάσιλα

Βόρεια της Ηλιόρραχης και σε απόσταση 5 χλμ από αυτήν βρίσκονται τα Καβάσιλα. Είναι κτισμένα σε υψόμετρο 680μ και περιβάλλονται από λόφους με πουρνάρια και πυκνές κουμαριές.

Κατά την παράδοση τα Καβάσιλα οφείλουν το όνομα τους στον Αλέξιο Καβάσιλα, στρατηγό του Αυτοκράτορα του Βυζαντίου Ανδρόνικου του Β' (1282-1328) και ήταν κτισμένα μέχρι τις αρχές της Τουρκοκρατίας γύρω από το μοναστήρι των Γενεθλίων της Θεοτόκου, που βρίσκεται 2 χλμ βόρεια του χωριού, οπότε και

Καβάσιλα, η πλατεία

μεταφέρθηκαν στη σημερινή τους θέση. Οι περίπου 50 κάτοικοι του χωριού ασχολούνται με γεωργοκτηνοτροφικές εργασίες. Στα Καβάσιλα υπάρχει ξενώνας καθώς και μικρό καφεενεδάκι. Κάθε χρόνο διοργανώνεται από τον Εξωραϊστικό και Εκπολιτιστικό σύλλογο Καβασιλών παραδοσιακό πανηγύρι, ανήμερα της Ζωοδόχου Πηγής. Επίσης δεύτερο πανηγύρι λαμβάνει χώρα στις 8 Σεπτεμβρίου, την ημέρα της Παναγίας.

Μονή Παναγίας Καβασιλών

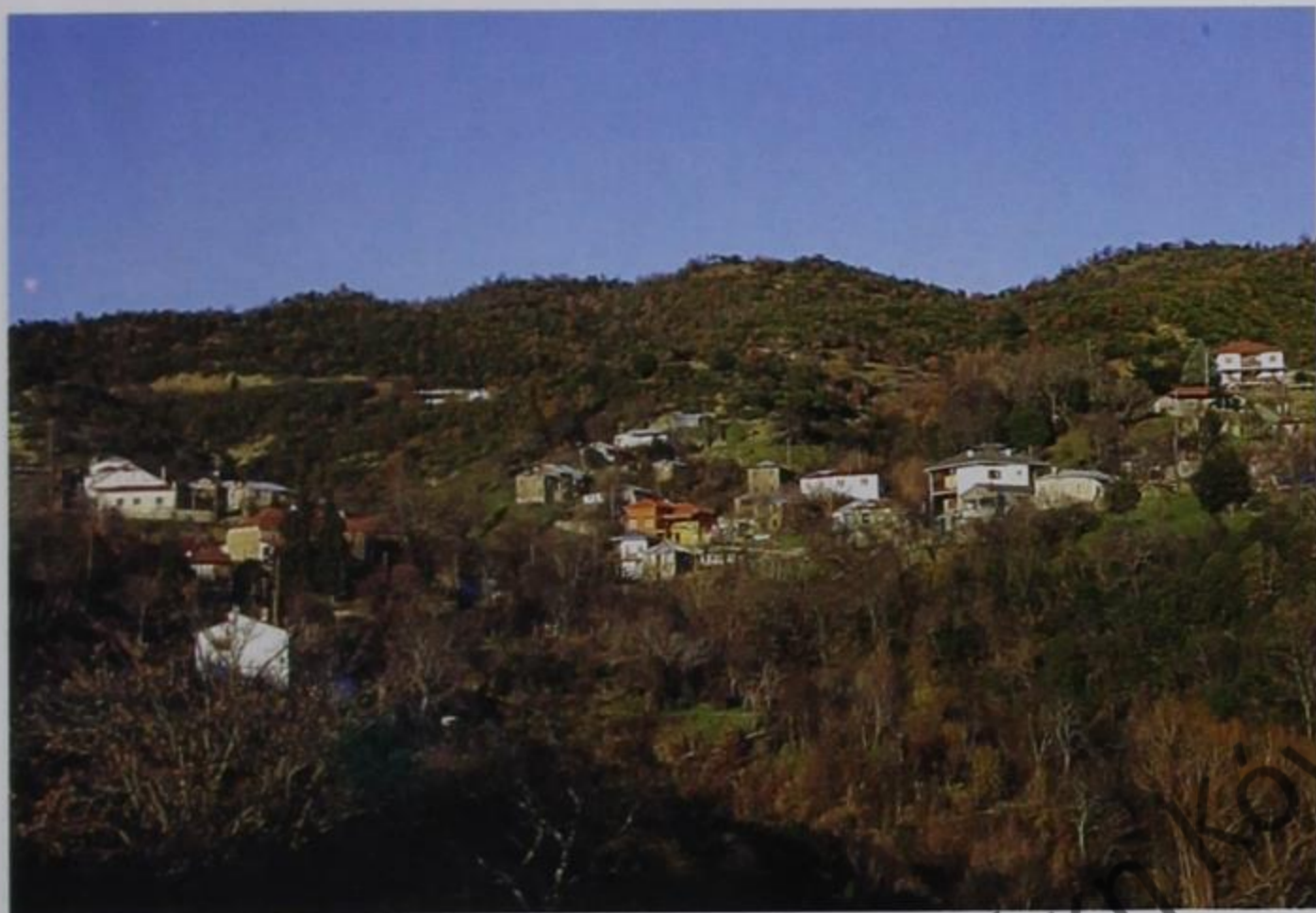
Βόρεια από το χωριό και σε απόσταση περίπου 2 χλμ, στο δρόμο που οδηγεί στα θειούχα λουτρά, βρίσκεται η Μονή Παναγίας (Γενεθλίων Θεοτόκου) Καβασιλών, που κτίστηκε το 1816 στη θέση παλιού μοναστηριού. Από τη μονή σήμερα, σώζεται μόνο το καθολικό της, που περιβάλλεται από χαμηλή μάντρα. Ο ναός έχει κτιστό τέμπλο και είναι διακοσμημένος με αξιόλογες τοιχογραφίες του 1864, έργα Χιονιαδίων ζωγράφων.

Μονή Παναγίας Καβασιλών

Μονή Παναγίας Καβασιλών, εσωτερικό

Τα Καβάσιλα

Λουτρά Καβασίων

Βόρεια της Μονής Παναγίας, στην αριστερή όχθη του Σαραντάπορου, βρίσκονται τα θειούχα ιαματικά λουτρά Καβασίων (υψ. 410μ). Απέχουν 5,5 χλμ από τον οικισμό (και περίπου 16,5 χλμ από την Κόνιτσα) και διαθέτουν κατάλληλη υποδομή για λουτροθεραπείες. Θεωρούνται κατάλληλα για τη θεραπεία ρευματοπαθειών, καθώς και δερματικών, ορθοπεδικών και γυναικολογικών παθήσεων. Επίσης οι εισπνοές συμβάλλουν στη θεραπεία παθήσεων του αναπνευστικού συστήματος, όπως ασθματικές καταστάσεις, βρογχίτιδες, χρόνια πνευμονικά εμφυσήματα, ρινίτιδα, φαρυγγίτιδα κá. Επιπλέον η πόση του νερού συμβάλλει στη θεραπεία παθήσεων του πεπτικού συστήματος, του ήπατος, της χολής και των νεφρών. Θεραπευτικές ιδιότητες, εκτός από το νερό, έχει και η λάσπη με την

οποία επαλείφονται συχνά οι λουόμενοι. Η θεραπευτική ιδιότητα των πηγών ήταν γνωστή από τη μέση βυζαντινή εποχή για την ίαση καταγμάτων. Τα παλαιά λουτρά, που βρίσκονταν στην απέναντι όχθη του Σαραντάπορου στον τόπο που ανήκει στο χωριό Πυξαριά, καταστράφηκαν στη διάρκεια του δευτέρου

Τα στενά του Σαραντάπορου

Λουτρά Καβασίων

παγκοσμίου πολέμου. Ο χώρος των λουτρών αποτελείται από μια μεγάλη πισίνα, που το νερό της φτάνει την θερμοκρασία των 38°C, καθώς και από υδροθεραπευτήριο με δυο αίθουσες, μια ανδρών και μια γυναικών. Στον εξωτερικό χώρο υπάρχει μια μεγάλη πισίνα που η μέση θερμοκρασία είναι γύρω στους 32° C. Στις εγκαταστάσεις των λουτρών λειτουργεί ιατρείο και καφέ-εστιατόριο. Τα λουτρά λειτουργούν μόνο τη θερινή περίοδο, από τις 1 Ιουνίου έως τις 30 Σεπτεμβρίου, κάθε χρόνο.

Μάζι

Επιστρέφοντας στον κεντρικό δρόμο από την Ηλιόραχη συνεχίζετε δυτικά προς το Μάζι (υψ. 480 μ.), το οποίο απέχει 8 χλμ από την Κόνιτσα. Το Μάζι, κτισμένο σε πλαγιά χαμηλής λοφοσειράς με ωραία θέα προς τον κάμπο της Κόνιτσας και την δυτική απόληξη της οροσειράς

της Τυμφής, τον Λάζαρο (ή Λάπατο, υψ. 2254μ), λούζεται από τον ήλιο όλο το χρόνο. Το χωριό διαθέτει πρατήριο βενζίνης, ταβερνάκι και καφενεία.

Οι κάτοικοί του ασχολούνται με τη γεωργία στα εύφορα χωράφια του κάμπου της Κόνιτσας.

Κατά την παράδοση και από προφορικές μαρτυρίες των ηλικιωμένων κατοίκων του, το Μάζι βρίσκεται κτισμένο στην ίδια θέση από

Ναός Αγ. Νικολάου

Το Μάζι και στο βάθος η Κόνιτσα με τα βουνά Τραπεζίτσα, Τύμφη και Σρολίκια

τον 17^ο αιώνα. Ξεχωριστά είναι τα ξωκλήσια του Προφήτη Ηλία, της Αγίας Ευθυμίας και του Αγ. Κωνσταντίνου, καθώς και η πετρόκτιστη βρύση στην είσοδο του χωριού. Στο Μάζι διοργανώνεται πανηγύρι, ανήμερα του Προφήτη Ηλία, στις 20 Ιουλίου από τον Φιλοπρόοδο Σύλλογο και την Αδελφότητα Μαζίου, καθώς και γλέντι ανήμερα των Αγ. Κωνσταντίνου & Αγ. Ελένης στις 21 Μαΐου.

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας και Λαογραφίας

Στην είσοδο του χωριού θα συναντήσετε το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας και Λαογραφίας, που φιλοξενεί εκθέματα τα οποία ανάγονται στον 19^ο και 20^ο αιώνα. Στο μουσειακό χώρο διακρίνονται το τμήμα φυσικής ιστορίας, το λαογραφικό και το γεωργικό τμήμα καθώς και χώρος όπου εκτίθενται αντικείμενα οπλισμού διαφόρων εποχών.

Αετόπετρα (Σανοβό)

Η Αετόπετρα είναι κτισμένη σε υψόμετρο 540μ σε μικρό λόφο δυτικά του κάμπου της Κόνιτσας από την οποία και απέχει περί τα 10 χλμ.

Το Σανοβό, όπως ονομαζόταν παλιά το χωριό, λουσμένο όλη τη μέρα από τον ήλιο με τον εύφορο κάμπο στα ποδιά του, είναι ένα κατεξοχήν αγροτικό χωριό με τους περίπου 180 κάτοικους του να ασχολούνται με τις γεωργικές εργασίες, συμπεριλαμβανομένου των βιολογικών καλλιεργειών, καθώς και την

Το Μουσείο στο Μάζι

κτηνοτροφία. Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο πέτρινος ναός του Αγίου Αθανασίου (19^{ος} αιώνας), η εκκλησία της Αγίας Παρασκευής και τα εξωκκλήσια του κάμπου: της Παναγίας με τις θεόρατες βελανιδιές στον περίβολό της, καθώς και του Ταξιάρχη. Δίπλα από το εξωκκλήσι της Παναγίας στον κάμπο, που ανακαίνισθηκε πρόσφατα, έχουν ανακαλυφθεί κιβωτιόσχημοι τάφοι και τμήματα αγγείων του 1^{ου} - 2^{ου} μ.Χ. αιώνα καθώς και συγκρότημα με μεγάλους πίθους από τους πρώιμους βυζαντινούς αιώνες, εκ των οποίων ένας, ύψους 1,05 μ, εκτίθεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων. Καθε Δεκαπενταύγουστο, την ημέρα της Παναγίας, η Αδελφότητα Αετόπετρας οργανώνει παραδοσιακό

Ναός Αγ. Αθανασίου

πανηγύρι με τοπικούς οργανοπαίκτες στην πλατεία του χωριού.

Κάντε μια στάση στο καφεενεδάκι και την ψησταριά του χωριού και απολαύστε ντόπιο τσίπουρο και εκλεκτούς μεζέδες.

Αετόπετρα

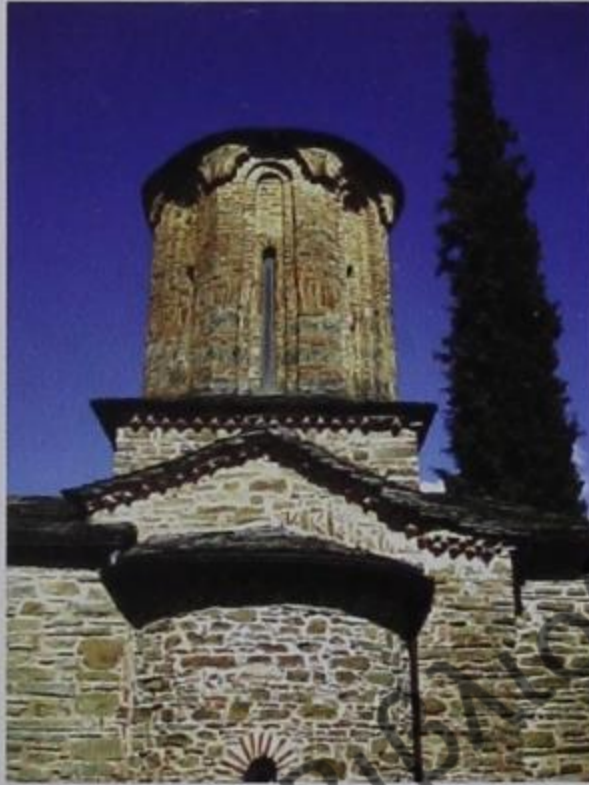
Ο ναός της Παναγίας με τις θεόρατες βελανιδιές

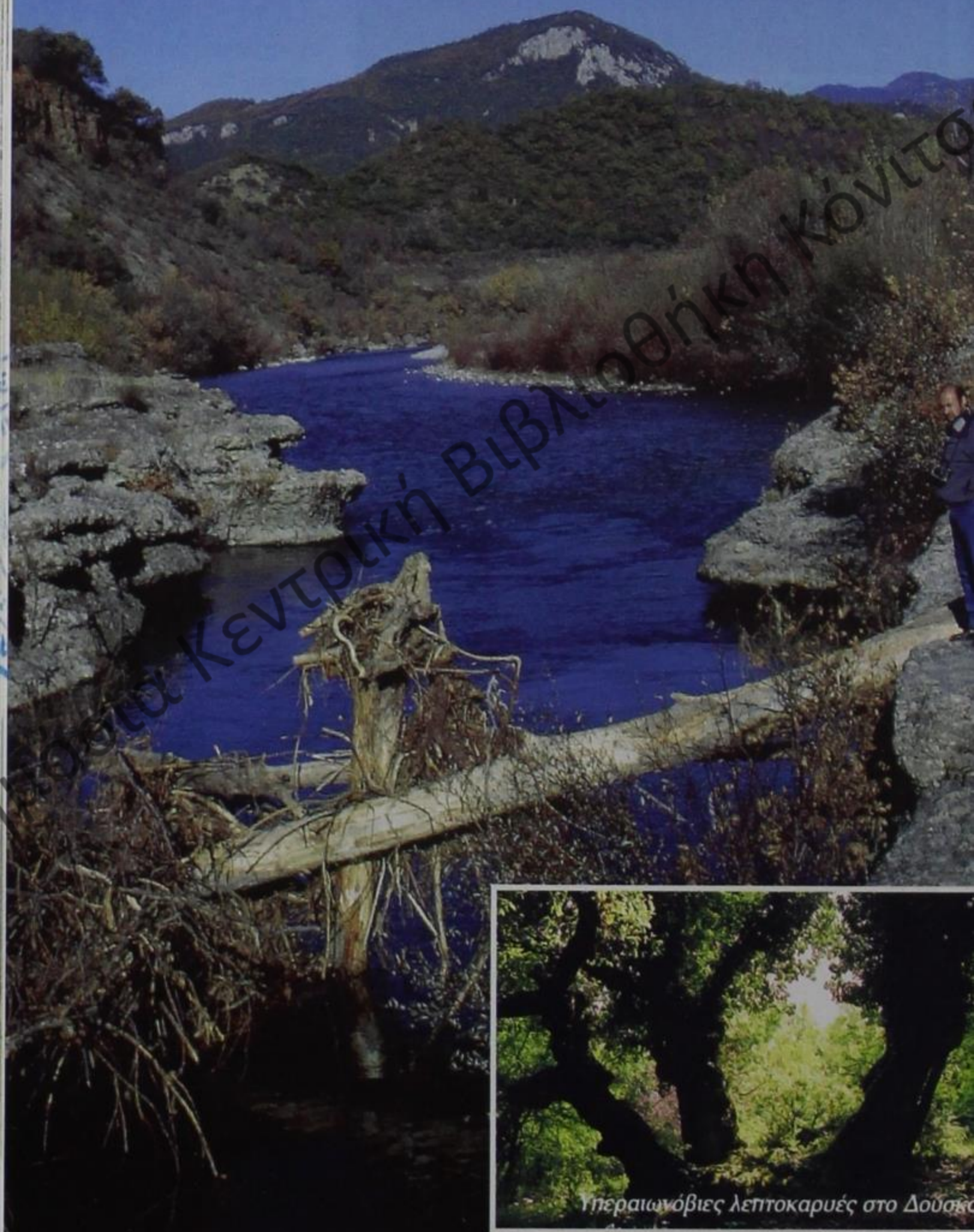
Δρυοδάση γύρω από την Αετόπετρα

2^η Διαδρομή

Τα χωριά στη σμίξη των ποταμών Αώου - Σαραντάπορου
Μπουραζάνι - Αηδονοχώρι - Μολυβδοσκεπάστο
-Μελισσόπετρα - Καλόβρυση

Ο Αώος στη Μεσογέφυρα

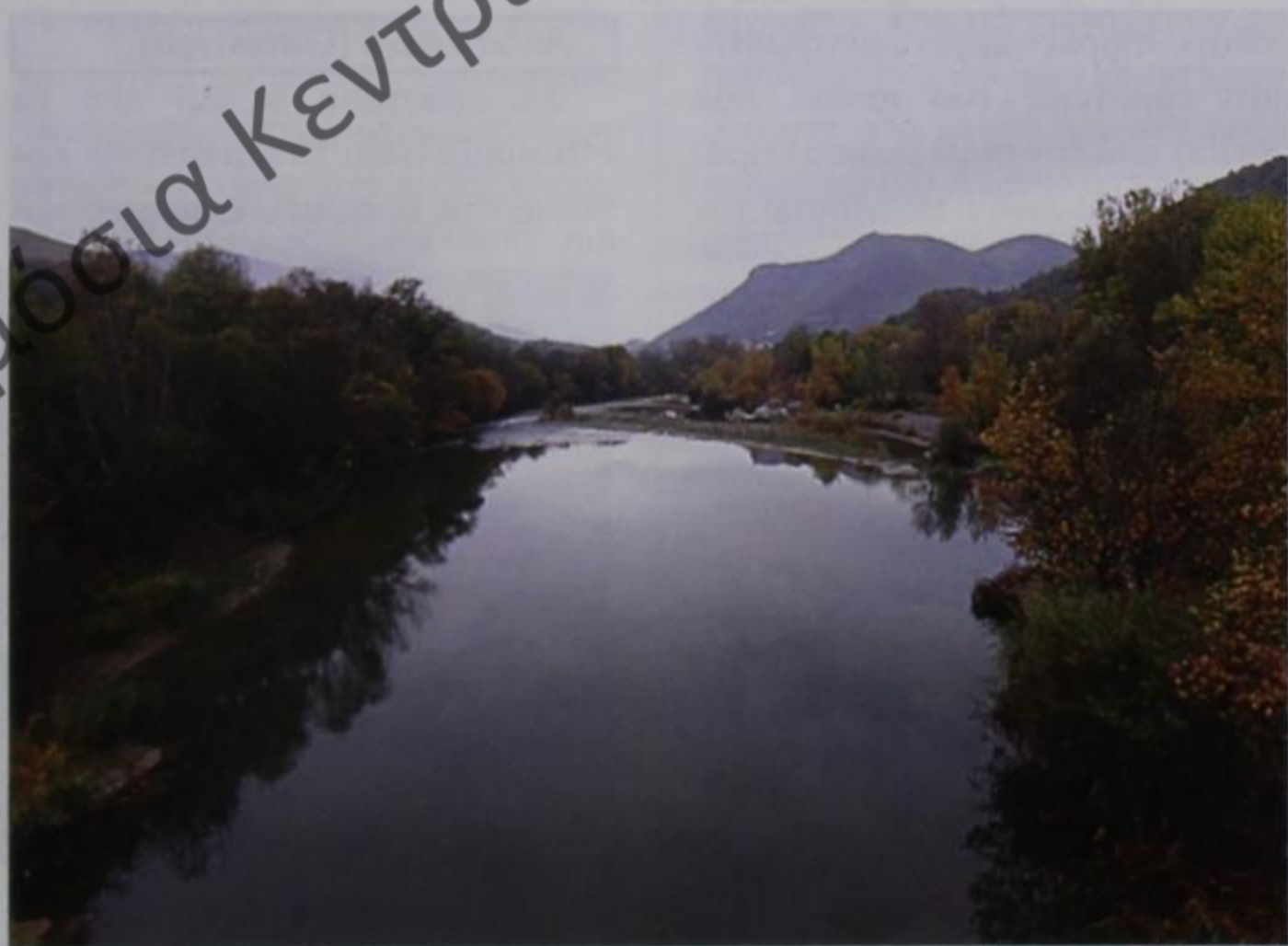
Υπεραιωνόβιες λεπτοκαρυές στο Δουσό

Μπουραζάνι

Η διαδρομή αρχίζει από το Μπουραζάνι, που απέχει 12 χλμ από την Κόνιτσα και ακολουθεί δύο κατευθύνσεις, μία στην αριστερή πλευρά του Αώου προς τα χωριά Αηδονοχώρι και Μολυβδοσκεπάστο και μία στη δεξιά πλευρά του ποταμού προς τη Μελισσόπετρα και την Καλόβρυση. Το Μπουραζάνι είναι ένας μικρός οικισμός, κοντά στη νότια όχθη του ποταμού Αώου, ο οποίος ανήκει στο γειτονικό χωριό Αηδονοχώρι. Οι επισκέπτες χαρακτηρίζουν την περιοχή ως εξαιρετού φυσικού κάλλους, χάρις στο ποταμό Αώο που δημιουργεί ένα ειδυλλιακό τοπίο, καθώς διέρχεται ανάμεσα από βραχώδεις σχηματισμούς και την πυκνή παραποτάμια βλάστηση. Εδώ, υπάρχουν καφενεία, εστιατόρια και ξενοδοχεία, καθώς και εργαστήριο υφαντικής και κατάστημα πώλησης βιο-

Η νεροτριβή στο Μπουραζάνι

Ο Αώος στο Μπουραζάνι

Περιβαλλοντικό Πάρκο
Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Μπουραζανίου

λογικών προϊόντων. Ακόμα, εδώ βρίσκεται η έδρα του Περιβαλλοντικού Πάρκου Μπουραζανίου και ο παλιός επισκέψιμος ανακαινισμένος νερόμυλος του 19^{ου} αιώνα, ο οποίος διαθέτει επιπλέον νεροτριβή και μαντάνια και προσφέρει κάθε καλοκαίρι τις υπηρεσίες του στους κατοίκους της περιοχής. Στο Μπουραζάνι υπάρχει οργανωμένο μονοπάτι ερμηνείας του τοπίου, που αρχίζει από την πηγή μικρού παραποταμού του Αώου, περνά από τον νερόμυλο, συνεχίζει στο παραποτάμιο δάσος και καταλήγει στον ποταμό Αώο. Η διάρκεια της διαδρομής είναι περίπου 1,30 ώρα.

Περιβαλλοντικό Πάρκο - Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Μπουραζανίου

Το Περιβαλλοντικό Πάρκο εκτείνεται σε μια έκταση 1.200 στρεμμάτων, η οποία είναι κατάφυτη με βελανιδιές και άλλα είδη δέντρων και θάμνων. Φιλοξενεί μικρούς πληθυσμούς από διάφορα είδη αγρίων

ζώων, όπως ελάφια, πλατώνια, αγριογούρουνα και αγριοκάτσικα (αγρίμια).

Στους χώρους του λειτουργεί Μουσείο Φυσικής Ιστορίας που αναφέρεται στο σπάνιο βιολογικό πλούτο της περιοχής (υπάρχουν περισσότερες από 50 άγριες orchids) καθώς και Συνεδριακό Κέντρο.

Αηδονοχώρι (Οστανίτσα)

Σε απόσταση 6 χλμ από το Μπουραζάνι και 18 χλμ από την Κόνιτσα, στις δασωμένες πλαγιές του

Το Αηδονοχώρι και στο βάθος τα σύνορα με την Αλβανία

Αηδονοχώρι

όρους Δούσκον και σε μία πανέμορφη θέση με πανοραμική θέα προς τον ποταμό Αώο και την ευρύτερη περιοχή, είναι κτισμένο το Αηδονοχώρι (υψ. 600μ). Η παλιά Οστανίτσα κάποτε είχε ωραία και αρχοντικά σπίτια, που κάηκαν από τα στρατεύματα κατοχής. Στο χωριό υπάρχουν γύρω στους 15 ναούς. Ξεχωριστή είναι η εκκλησία των Αγίων Αποστόλων (1857) με περίτεχνο τέμπλο και ξύλινα κιονόκρανα, καθώς και τα εξωκλήσια της Αγίας Παρασκευής, του Αγίου Κωνσταντίνου, του Προφήτη Ηλία, του Αγίου Ιωάννη και της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος. Οι περισσότεροι από τους 50 μόνιμους κατοίκους του χωριού είναι συνταξιούχοι, οι υπόλοιποι καταπιάνονται με τις γεωργικές εργασίες. Στο χωριό ασχολούνται ακόμη με την ξυλογλυπτική, συνεχίζοντας

την πολυετή παράδοση των Κοινοσιωτών σε αυτήν την τέχνη. Αξίζει να επισκεφτείτε το εργαστήριο ενός τοπικού λαϊκού καλλιτέχνη και να θαυμάσετε τα περίτεχνα ξυλόγλυπτα. Επίσης ενδιαφέρον παρουσιάζει ένα ιδιωτικό μουσείο που υπάρχει στο χωριό και στο οποίο εκτίθενται παλιά οικιακά σκεύη, είδη οπλισμού των τελευταίων πολέμων και διάφορα άλλα αντικείμενα από την καθημερινή ζωή του χωριού τον παλιό καιρό. Πριν αναχωρήσετε από το Αηδονοχώρι σας προτείνουμε μια στάση στα καφεενεδάκια του χωριού για να γευτείτε τοπικό τσίπουρο και εκλεκτούς μεζέδες. Στο πανηγύρι του χωριού, που γίνεται κάθε χρόνο ανήμερα της Ζωοδόχου Πηγής, διοργανώνεται γλέντι με τοπικούς οργανοπαίκτες και εκλεκτά εδέσματα.

Η Μονή Ταξιαρχών Γκούρας

Σε απόσταση 2χλμ, δυτικά από το Αηδονοχώρι και πάνω σε μια χαρακτηριστική βραχώδη και οχυρή τοποθεσία, βρίσκεται η Μονή Ταξιαρχών Γκούρας. Η Μονή χτίστηκε στην σημερινή της θέση τον 16^ο αιώνα και έχει υπέροχη θέα προς την σμίξη των ποταμών Αώου και Σαραντάπορου, καθώς και στην γύρω περιοχή. Υπήρξε μια από τις περισσότερο σημαντικές και πλούσιες μονές της Ηπείρου με μετόχια στη Ρουμανία. Για αιώνες το μοναστήρι υπήρξε το θρησκευτικό και πνευματικό κέντρο της περιοχής και βοήθησε ποικιλοτρόπως τους κατοίκους των γύρω χωριών σε δύσκολες εποχές. Το καθολικό της Μονής, αφιερωμένο στους Ταξιάρχες, καταστράφηκε ολοσχερώς από τους Τούρκους το 1829. Οι προσπάθειες επανακατασκευής του, εκβάθρων, την περίοδο 1854-1857, δεν απέδωσαν καρπούς και έτσι διακρίνονται σήμερα μόνο τα θεμέλια

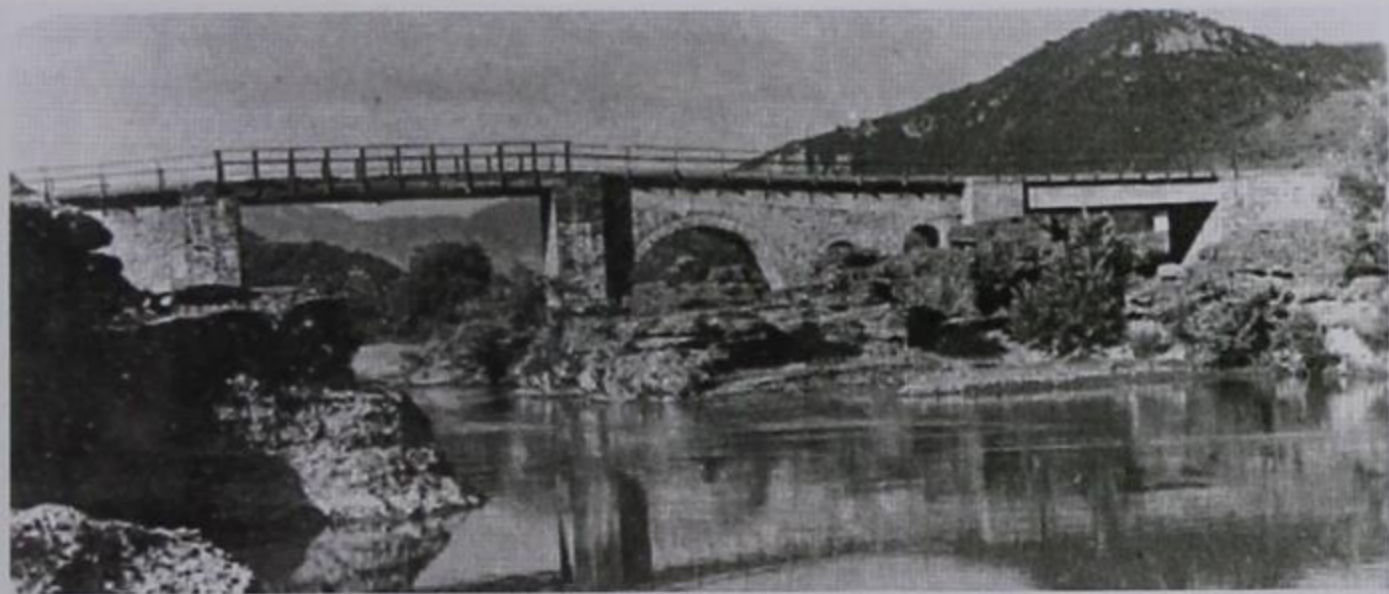

Το τοπίο στην συνοριακή γραμμή

του ναού πάνω σε έναν χαρακτηριστικό ογκώδη βράχο. Σώζεται όμως λίγο πιο πέρα το παρεκκλήσι του Αγίου Χαραλάμπους, που χρονολογείται από τον 17^ο αιώνα και έχει αξιολογές μισοκατεστραμμένες αγιογραφίες. Κάτω από το ιερό του ναού υπάρχει θολωτή κρύπτη, βάθους 2 μέτρων, όπου μπορούν να χωρέσουν λίγες δεκάδες άτομα. Στο παρεκκλήσι του Αγίου Χαραλάμπους λαμβάνουν χώρα οι ακολουθίες όταν η Μονή εορτάζει. Η Μονή περικλύε-

Μονή Ταξιαρχών Γκούρας

Η Μεσογέφυρα ανάμεσα από τις δύο ανατινάξεις

ται από ψηλά τείχη, αποκτώντας έτσι φρουριακό χαρακτήρα, ενώ στον περιβολό της, εκτός από τα κελιά των μοναχών, υπήρχαν εργαστήρια και σχολείο που λειτουργούσε από τον 16^ο αιώνα. Πρόσφατα τα περισσότερα από αυτά τα κτίσματα αναστηλώθηκαν και κατά τους καλοκαιρινούς μήνες λειτουργούν κατασκηνώσεις παιδιών και νέων με ευθύνη της Μητρόπολης Δρυϊνουπόλεως Πωγωνιανής και Κονίτσας. Η Μόνη πανηγυρίζει στις 8 Νοεμβρίου (εορτή των Ταξιαρχών) και στις 10 Φεβρουαρίου (εορτή του Αγίου Χαραλάμπους).

Η Μεσογέφυρα

Στο σημείο που ο επαρχιακός δρόμος από το Μπουραζάνι προς το Μολυβδοσκεπάστο προσεγγίζει τον ποταμό Αώο, βρίσκονται τα ερείπια της κατεστραμμένης πλέον Μεσογέφυρας. Η γέφυρα είναι κτισμένη σε στρατηγικό σημείο και θεωρείται ότι η πρώτη θεμελίωσή της εδώ έγινε τον 7^ο μ.Χ. αιώνα, επί Κωνσταντίνου Πωγωνάτου. Παρατηρώντας τα σημερινά θλιβερά απομεινάρια της παλιάς γέφυρας θα πρέπει να φέρουμε στο μυαλό μας ένα μεγάλο

τρίτοξο γεφύρι, με το κεντρικό τόξο μεγαλύτερο των δύο ακραίων και την σοβαρή -για τα ηπειρώτικα δεδομένα- ιδιομορφία του που ήταν ο επίπεδος σχετικά διάδρομος διάβασής του. Το γεφύρι ανατινάχτηκε το 1940 από τον ελληνικό στρατό κατά την εισβολή των Ιταλών και λίγα χρόνια αργότερα (1944) ολοκληρώθηκε η καταστροφή του από τα στρατεύματα κατοχής.

Στις γύρω από τη γέφυρα εκτάσεις έχουν ανακαλυφθεί ξίφη μυκηναϊκής εποχής καθώς και ευρήματα που ανάγονται στην προϊστορική εποχή. Σε χαρακτηριστική λοφώδη θέση κοντά στη γέφυρα, βρέθηκαν πρόσφατα ερείπια από κτίσματα του 4^{ου} έως και του 2^{ου} π.Χ. αιώνα και ανάμεσά τους διάφορα ευρήματα, όπως κεραμικά, υφαντικά βάρη, χάλκινα αντικείμενα, δείγματα μικροτεχνίας, τμήματα γυναικείων ειδωλίων καθώς και αρκετά αργυρά και χάλκινα νομίσματα. Αξίζει να σημειώσουμε πως τα αργυρά νομίσματα προέρχονται από διάφορα νομισματοκοπεία του τότε γνωστού κόσμου, όπως την Πέλλα, την Αμφίπολη και τη Βαβυλώνα.

Μονή Μολυβδοσκεπάστης, ο περίβολος και το καμπαναριό

Η Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Μολυβδοσκεπάστης

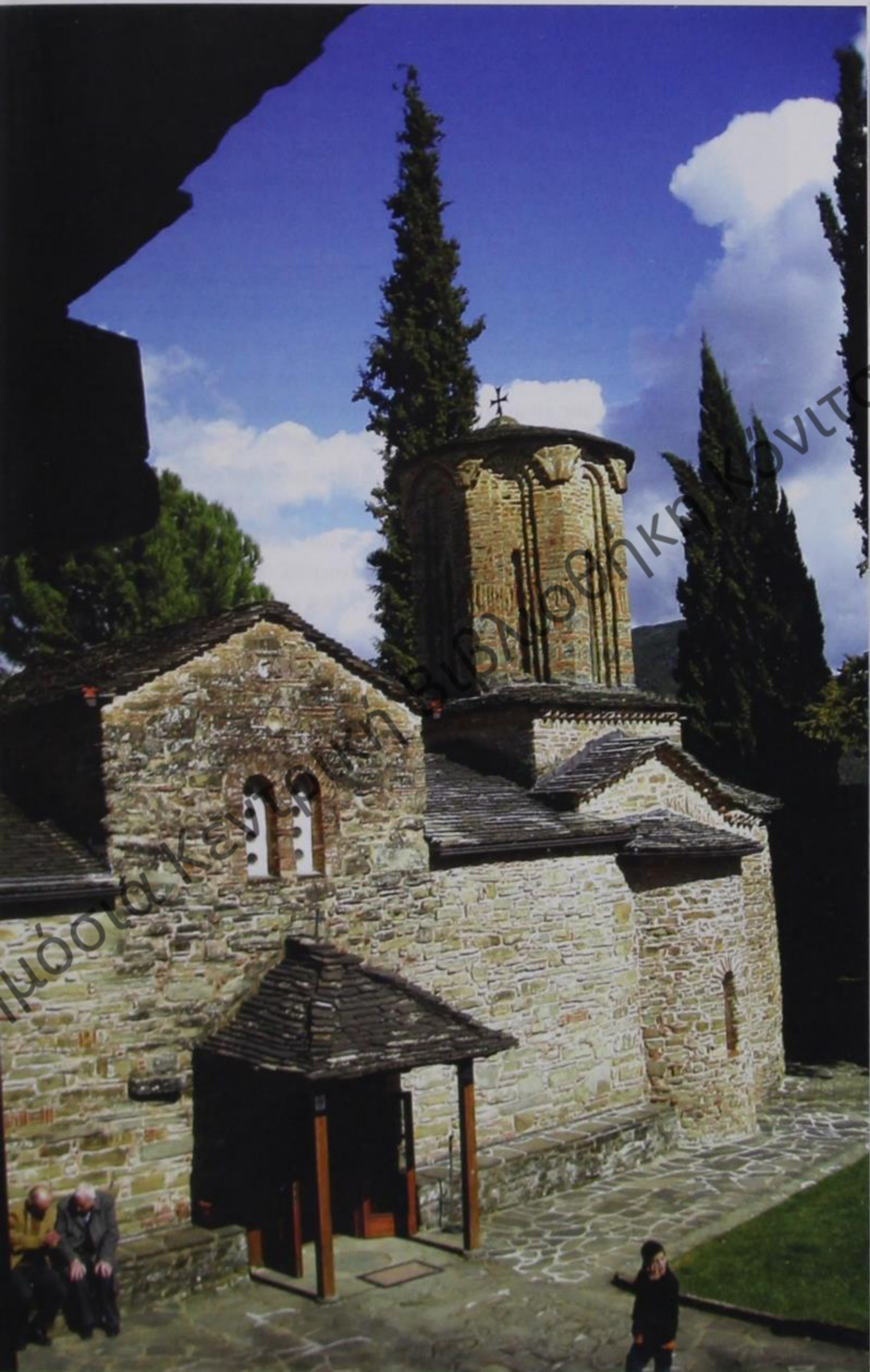
Εκεί που οι πρόποδες του όρους Νεμέρτσικα συναντούν τον Αώο ποταμό, κοντά στη συμβολή του με το Σαραντάπορο, βρίσκεται η μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου Μολυβδοσκεπάστης. Το όνομα της Μονής προέρχεται από τις μολυβδίνες πλάκες που, αντί για κεραμίδια ή πέτρινες πλάκες, σκεπάζαν το καθολικό της παλιότερα. Το μοναστήρι, κατά την παράδοση, ιδρύθηκε από τον αυτοκράτορα Κων/νο Πωγωνάτο,

καθώς επέστρεψε από την εκστρατεία του στη Σικελία (671–672 μ.Χ.) και αργότερα ανακαινίστηκε από τον αυτοκράτορα Ανδρόνικο Παλαιολόγο (1328–1341 μ.Χ.). Στα μετέπειτα χρόνια ανακαινίστηκε από κατοίκους της Πωγωνιανής, οι οποίοι και αγιογράφησαν το καθολικό της, το 1522.

Η μονή υπήρξε έδρα της αρχιεπισκοπής Πωγωνιανής από τον 12^ο έως τον 17^ο αιώνα. Από τον 14^ο αιώνα λειτουργούσε σχολή χειρογράφων στην οποία ιεροδιδάσκαλοι

Η Μονή Μολυβδοσκεπάστης και η σμίξη των ποταμών Αώου-Σαραντάπορου

Μονή Μολυβδοσκεπάστης, το καθολικό

δίδασκαν χειρογραφία σε μοναχούς και λαϊκούς. Πολλοί λόγιοι και συγγραφείς της εποχής αποφοίτησαν από τη συγκεκριμένη σχολή. Τον Ιούλιο του 1943 η μονή βομβαρδίστηκε από τα στρατεύματα κατοχής, κάπκαν τα κελιά και η τραπεζαρία και λεπλατήθηκε το καθολικό της.

Το σημερινό μοναστήρι της Μολυβδοσκεπάστης διατηρεί τη φρουριακή του όψη, έχει ανακαινισμένα κελιά, δύο καμπαναριά και ωραίο κήπο. Το καθολικό της είναι βυζαντινού ρυθμού, με ψηλό τρούλο και καλοδιατηρημένες αγιογραφίες του 13^{ου} – 18^{ου} αιώνα, ενώ στη δυτική πλευρά του νάρθηκα υπάρχουν τοιχογραφίες, που απεικονίζουν τον Κωνσταντίνο Πωγωνάτο και τον Ανδρόνικο Παλαιολόγο. Το ξυλόγλυπτο τέμπλο της εκκλησίας στηρίζεται πάνω σε υπολείμματα παλιότερου μαρμάρινου τέμπλου. Η μονή, σήμερα, είναι ενεργό ανδρικό μοναστήρι και γιορτάζει κάθε χρόνο τον Δεκαπενταύγουστο. Προηγείται αγρυπνία

από το βράδυ στις 14 Αυγούστου και ακολουθεί λειτουργία τα ξημερώματα. Στο προαύλιο του μοναστηριού, πίσω από το Ιερό Βήμα, υπάρχει ο τάφος του μακαριστού Μητροπολίτου Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανής και Κονίτσης Σεβαστιανού.

Μολυβδοσκεπάστο (Διπαλίτσα)

Είναι κτισμένο στις ανατολικές πλαγιές του όρους Νεμέρτσικα, σε υψόμετρο 596μ. Απέχει 17 χλμ από την Κόνιτσα και μόλις λίγες εκατοντάδες μέτρα από την Αλβανία. Η Διπαλίτσα, όπως ονομαζόταν παλιά, υπήρξε από την αρχαιότητα συγκοινωνιακός κομβός και σημαντικό οικονομικό και διοικητικό κέντρο. Πολλοί από τους κατοίκους του ήταν έμποροι και αποδημούσαν στη Μολδοβλαχία και την Πόλη. Γνώρισε πολλές ληστρικές επιδρομές, ώσπου καταστράφηκε σχεδόν ολοκληρωτικά από σφοδρή επιδρομή Τουρκαλβανών το 1657. Στα μετέπειτα χρόνια δημιουργήθηκε σιγά σιγά το

Μολυβδοσκεπάστο, στο βάθος ο ναός των Αγίων Αποστόλων

νέο σημερινό χωριό.

Σήμερα, είναι ένα ήσυχο και όμορφο χωριουδάκι πνιγμένο στην βλάστηση, που αγναντεύει την κοιλάδα του Αώου και του Σαρανταπόρου. Ο πανέμορφος αυτός ακριτικός οικισμός κατοικείται από 50 άτομα το χειμώνα και 200 το καλοκαίρι. Οι κάτοικοι είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, παραγωγοί τσίπουρου, παρασκευαστές σπιτικών γλυκών και μελισσοκόμοι.

Δυστυχώς σήμερα στον οικισμό δεν συναντάμε παλιά σπίτια με παραδοσιακή αρχιτεκτονική, διότι το χωριό καταστράφηκε από τα στρατεύματα κατοχής το 1943.

Στο χωριό και γύρω από αυτό σώζονται είκοσι εκκλησίες και ξωκλήσια, σημαντικότερες από τις οποίες είναι: ο ναός της Αγίας Τριάδας (12^{ος} αιώνας), ο ναός της Γεννήσεως της Θεοτόκου (9^{ος} αιώνας), ο ναός του Αγίου Γεωργίου, ο ερειπωμένος ναός του Αγίου Δημητρίου, η Ζωοδόχος Πηγή (1604) και ο ερειπωμένος ναός του Αγίου Σώζοντος (15^{ος} αιώνας) που δεσπόζει σε χαρακτηριστικό λόφο στο ψηλότερο σημείο του χωριού.

Ναός Αγίας Τριάδας

Ναός Αγ. Σώζοντος

Επιβλητικός είναι ο ναός των Αγίων Αποστόλων που βρίσκεται στα δυτικά του χωριού σε μια ωραία τοποθεσία με πανοραμική θέα στην κοιλάδα του Αώου και του Σαρανταπόρου, ακριβώς στα σύνορα Ελλάδας- Αλβανίας. Πιθανή χρονολογία κτίσης του ναού θεωρείται το έτος 1537, ενώ υπάρχουν και αναφορές για τον 13^ο αιώνα. Πρόκειται για την κεντρική εκκλησία του χωριού, η οποία παλιότερα και έως το 1857 ήταν έδρα του αρχιεπισκόπου Πωγωνιανής. Ο ναός είναι σταυροειδής με τρούλο, με πεντάπλευρη κόγχη, νάρθηκα, στεγασμένο προπύλαιο και διαθέτει αξιόλογες τοιχογραφίες.

Στη γύρω περιοχή βρίσκονται

Ναός Αγίων Αποστόλων

αρκετοί ερειπωμένοι νερόμυλοι, ο τελευταίος από τους οποίους λειτουργούσε έως τη δεκαετία του 60. Επίσης μικρά πέτρινα γεφύρια βρίσκονται εντός του οικισμού, στις

Η βρύση του Αν-Γιώργη

πηγές του Αγίου Γεωργίου και λίγο πιο πέρα από το μοναστήρι, στο ρέμα Μπορόγια.

Στις 29 και 30 Ιουνίου, στον εορτασμό της Σύναξης των Αγίων Αποστόλων, πολιούχων του χωριού, διεξάγεται θρησκευτικό και λαϊκό πανηγύρι στην πλατεία του Αγίου Ευσταθίου με συμμετοχή οργάνων, χορευτικών συγκροτημάτων κ.α.

Ο αγροτικός συνεταιρισμός Μο-

Αμπελώνες. Στο βάθος το φαράγγι της Γκρίκας

Μελισσοκομείο

λυβδοσκέπαστης παράγει παραδοσιακά προϊόντα, όπως τσίπουρο, κρασί, τραχανά και γλυκά του κουταλιού. Κάθε χρόνο, στα τέλη Νοεμβρίου, γίνεται η γιορτή τσίπουρου στα παραδοσιακά καζάνια του συνεταιρισμού. Στο χωριό μπορείτε να διανυκτερεύσετε στον κοινοτικό ξενώνα και ν' απολαύσετε καλό φαγητό και εκλεκτούς μεζέδες στα παραδοσιακά καφενεία του χωριού.

Πωγωνίσκος (Μποντσικό)

Επιστρέφοντας από το Μολυβδοσκέπαστο προς την Κόνιτσα, σας προ-

Πωγωνίσκος, ναός Αγίου Αθανασίου
 τείνουμε μια μικρή παράκαμψη προς τα νότια. Ανηφορίστε, διαμέσου της μικρής χαράδρας Γκρίκα, προς τον ορεινό οικισμό του Πωγωνίσκου, ο οποίος ανήκει στο γειτονικό Δήμο Άνω Πωγωνίου. Το μικρό αυτό χωριό

είναι κτισμένο σε υψόμετρο 760μ, στη βάση κοιλάδας που περιβάλεται από τις πλαγιές της Νεμέρτσικας. Σήμερα κατοικείται από λιγιστές οικογένειες κτηνοτρόφων.

Μελισσόπετρα

Είναι κτισμένη σε υψόμετρο 418μ., σε ομαλή πλαγιά, κοντά στη δεξιά όχθη του ποταμού Αώου. Απέχει 2 χλμ από το Μπουραζάνι και 14 χλμ από την Κόνιτσα. Η κεντρική εκκλησία του χωριού, ο Αγ. Γεώργιος, είναι κτισμένη σε θέση με ωραία θέα

Ναός Αγίου Γεωργίου

προς τον Αώο ποταμό, την κοιλάδα του Μπουραζανίου και τις απέναντι πλαγιές του όρους Δούσκου και της Νεμέρτσικας. Δίπλα από την εκκλησία βρίσκεται το πετρόκτιστο σχολείο. Άξιο προσοχής είναι το εξω-

Μελισσόπετρα

Μελισσόπετρα

κλήσι της Αγ. Παρασκευής που βρίσκεται στα βορειοανατολικά του οικισμού.

Το χωριό έχει αρκετές εκτάσεις στον εύφορο κάμπο, που σχηματίστηκε από τις προσχώσεις του ποταμού Αώου. Γι αυτό και η κύρια ασχολία των κατοίκων του είναι η γεωργία. Επίσης υπάρχει ξενώνας που προσφέρει και εκλεκτά φαγητά και γραφικό καφεενεδάκι κάτω από τον πλάτανο στην κεντρική πλατεία. Στην Μελισσόπετρα γίνεται παρα-

δοσιακό πανηγύρι στις 26 Ιουλίου (εορτή της Αγίας Παρασκευής), καθώς και της Αγ. Τριάδας.

Ο μεθοριακός σταθμός της Μέρτζιανης

Σε 3χλμ από το Μπουραζάνι και 15χλμ από την Κόνιτσα βρίσκεται ο μεθοριακός σταθμός, το τελωνείο και η σύγχρονη γέφυρα της Μέρτζιανης. Ο μεθοριακός σταθμός, που λειτουργεί από το 2004, είναι ο μοναδικός στην ευρύτερη περιοχή

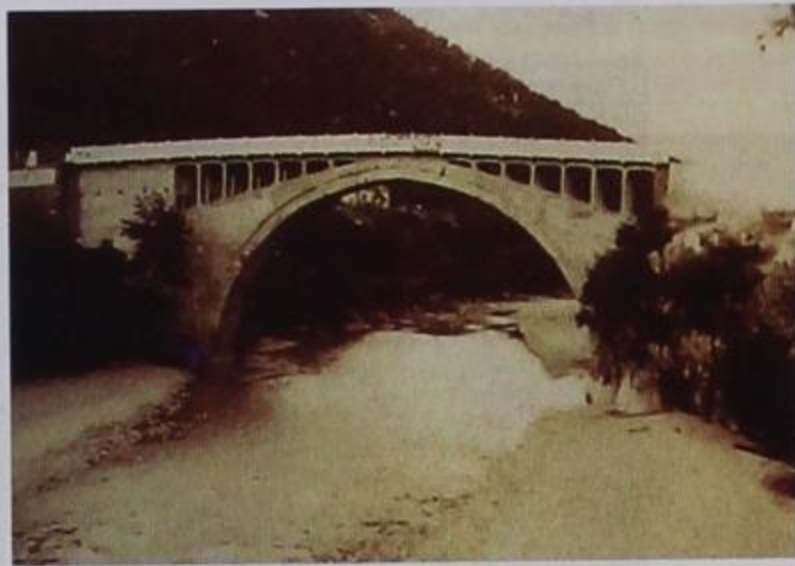

Ο Σαραντάπορος και οι νότες απολήξεις του Γράμμου

της Κόνιτσας, διαμέσου του οποίου γίνεται η επικοινωνία με την Αλβανία και συγκεκριμένα με τη γειτονική περιοχή του Λεσκοβικίου και της Πρεμετής. Η συνεισφορά του μεθοριακού σταθμού της Μέρτζιανης στις επαφές και συναλλαγές των ανθρώπων κατοικούν από τις δύο πλευρές των συνόρων είναι πολύ σημαντική και είναι ευτύχημα που η δυνατότητα επικοινωνίας των δύο λαών αποκαταστάθηκε ύστερα από αρκετές δεκαετίες σχεδόν ολοκληρωτικού αποκλεισμού κάθε είδους επαφής και συναλλαγής κατά το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα.

Η παλιά γέφυρα της Μέρτζιανης

Ανάμεσα από την Μελισσόπετρα και την Καλόβρυση, στην αριστερή πλευρά του κεντρικού δρόμου, ακριβώς εκεί όπου οι δύο όχθες του Σαραντάπορου πλησιάζουν πολύ η μία την άλλη, βρίσκονται τα ερείπια της παλιάς γέφυρας της Μέρτζιανης. Από τη γέφυρα αυτή που, μέχρι το 1943, ένωνε τις δύο χώρες Ελλάδα και Αλβανία, σήμερα σώζονται μόνο τα δύο της βάθρα. Ανατινάχτηκε από ελληνικά και αλβανικά αντάρτικα τμήματα το 1943 με

Η γέφυρα της Μέρτζιανης
πριν από τον πόλεμο

σκοπό να προκαλέσει καθυστέρηση στην περαιτέρω ενίσχυση του γερμανικού στρατού ύστερα από τη συνθηκολόγηση των Ιταλών κατά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Κατά τους Βυζαντινούς χρόνους από την περιοχή αυτή θεωρείται ότι περνούσε η Εγνατία οδός, η οποία συνέδεε την Βόρειο Ήπειρο με την Κόνιτσα και την υπόλοιπη Ελλάδα.

Καλόβρυση (Προβίτσκα)

Μικρός οικισμός, κτισμένος στην πλαγιά ενός κατάφυτου λόφου, σε υψόμετρο 424μ υψόμετρο. Απέχει 5 χλμ από το Μπουραζάνι και 17 χλμ από την Κόνιτσα. Στα πόδια του πρασινίζει ο κάμπος και πλάϊ του κυλάει ο Σαραντάπορος, το φυσικό σύνορο με τους απέναντι λόφους της Αλβανίας. Σήμερα στο χωριό, που παλιά ονομαζόταν Προβίτσκα,

Καλόβρυση, το σχολείο

Τα βάθρα της γέφυρας της Μέρτζιανης σήμερα

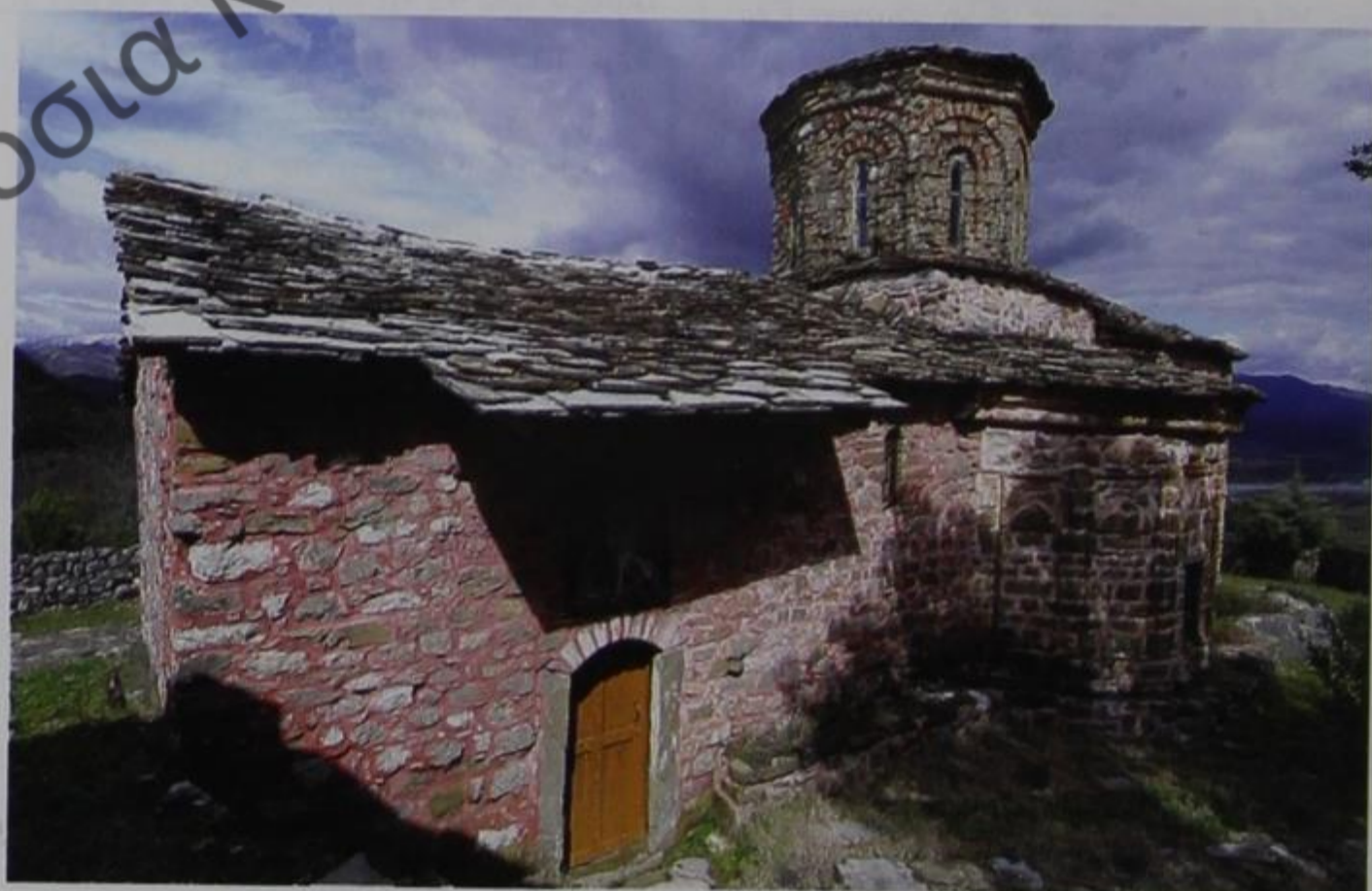
Η Καλόβρυση, ο Σαραντάπορος και οι απέναντι δασωμένες πλαγιές στην Αλβανία

κατοικούν λιγιστοί κάτοικοι που ασχολούνται με τις γεωργικές εργασίες και την κτηνοτροφία.

Η Μονή του Αγίου Νικολάου Καλόβρυσης

Λίγο ψηλότερα από την Καλόβρυση και σε απόσταση 45 λεπτών με τα πόδια (2 χλμ περίπου σε χωματόδρομο) στην κορυφή ενός δασωμένου λόφου με υπέροχη θέα σ'

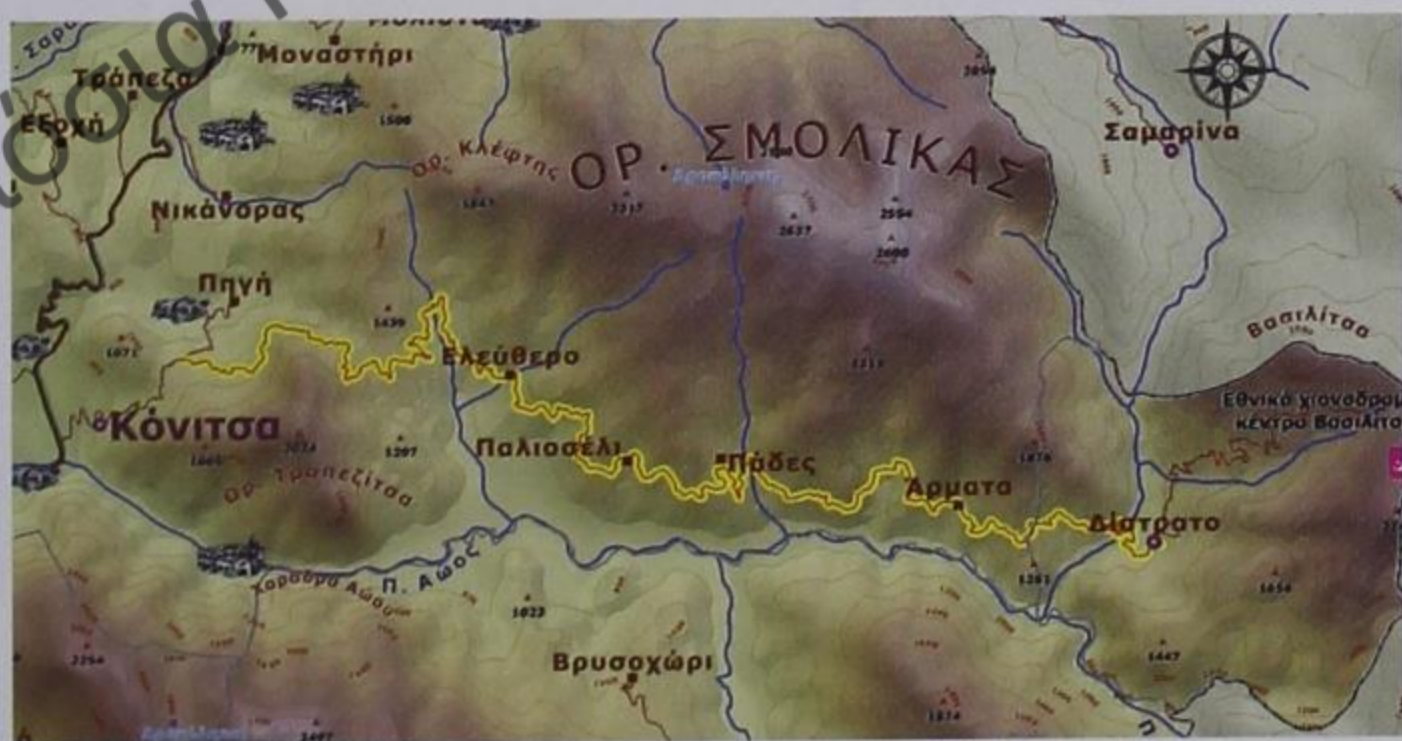
όλη την γύρω περιοχή, από τη Νεμέρτσικα μέχρι το Γράμμο, βρίσκεται η μονή του Αγίου Νικολάου Καλόβρυσης. Σήμερα σώζεται μόνο το καθολικό της Μονής με ελάχιστα υπολείμματα αιογραφιών στον τρούλο και τριγύρω κείτονται αρκετά ερείπια από τα κελιά του μοναστηριού. Το μοναστήρι είναι ιστορικό διατηρητέο μνημείο και ιδρύθηκε τον 16ο αιώνα.

Το καθολικό της Μονής Αγ. Νικολάου Καλόβρυσης

3^η Διαδρομή

Τα χωριά της Λάκκας Αώου
Ελεύθερο, Παλιοσέλι, Πάδες, Άρματα, Δίστρατο

Ρόμπολο στο Σμόλικα

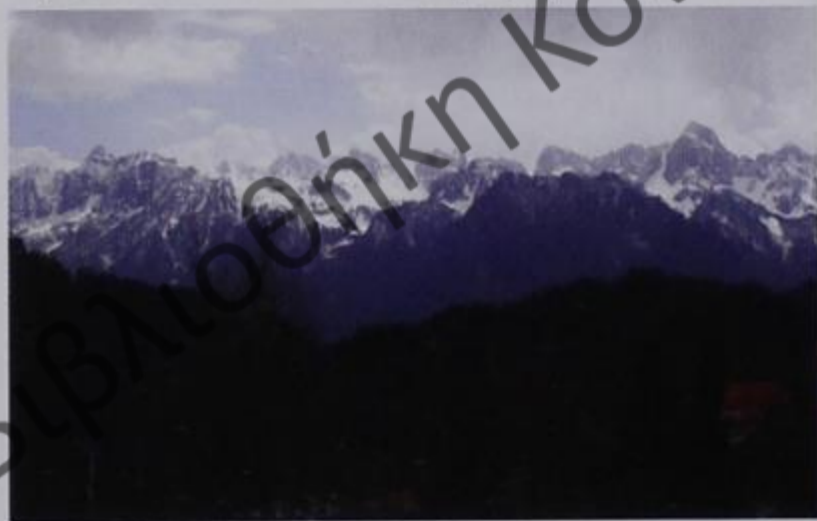

Ελεύθερο (Γκρισμπάνι)

Ακολουθώντας το μοναδικό δρόμο από το ανώτερο σημείο της πόλης της Κόνιτσας, με ανατολική κατεύθυνση, φτάνει κανείς μετά από 22 χλμ στο Ελεύθερο.

Το χωριό είναι κτισμένο στις νότιες απολήξεις του όρους Κλέφτης, σε υψ. 904μ, πάνω στο ρέμα Περδικαδίσιο και έχει ωραία θέα προς τις δασωμένες πλαγιές της Τραπεζίτσας. Βρίσκεται σε όμορφη τοποθεσία με τρεχούμενα νερά και πολλά κηπάρια, όπου καλλιεργούνται κηπευτικά, γίγαντες και πατάτες. Οι κάτοικοι, εκτός από τη γεωργοκτηνοτροφία, είχαν σημαντική επίδοση και στη μαστορική, ενώ δεν είναι λίγοι εκείνοι που ταξίδευαν για αναζήτηση εργασίας σε μακρινά μέρη (Ρουμανία, Αμερική κ.ά.). Σήμερα οι λιγοστοί κάτοικοι επιδίδονται στην μαστορική και στις δασικές εργασίες στις κατάφυτες πλαγιές του Σμολικά και του Κλέφτη. Ο κεντρικός ναός

του Αγίου Νικολάου ανοικοδομήθηκε στα θεμέλια του κατεστραμμένου από τα στρατεύματα κατοχής παλιότερου ναού, που είχε χτιστεί το 1859 και ήταν κατάγραφος από αξιόλογες τοιχογραφίες. Νεότερες είναι οι εκκλησίες της Παναγίας και του Αγίου Μηνά. Το εξωκλήσι του Αγίου Δημητρίου χτίστηκε το 1858 σύμφωνα με επιγραφή που βρίσκεται πάνω από την είσοδό του και στο εσωτερικό του υπάρχουν ορισμένες παλιές εικόνες, όπως εκείνη του Αγίου στον οποίο είναι αφιερωμένος

Θέα προς τις κορυφές της Τύμφης από το Ελεύθερο.

Ελεύθερο, γενική άποψη του χωριού

Ναός Παναγίας

ο ναός, ο οποίος χρονολογείται από το 1792. Άλλα εξωκλήσια είναι του Προφήτη Ηλία, των Αγίων Αναργύρων, του Αγίου Γεωργίου, της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος και του Αγίου Αθανασίου.

Το χωριό κάπκε κατά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Ωστόσο διακρίνονται λιγοστά παλιά σπίτια, τα οποία είναι τυπικά της ηπειρώτικης αρχιτεκτονικής, η οποία ήταν προσαρμοσμένη στα αγροτικά και κτηνοτροφικά νοικοκυριά. Από τους

Ο καταρράκτης λίγο πριν από το χωριό

Το Σχολείο

τέσσερις μύλους που κάποτε είχε το χωριό, σήμερα λειτουργεί μόνο ένας.

Το Ελεύθερο είναι το μόνο χωριό της λάκκας του Αώου που οι κάτοικοί του δεν μιλούν τη βλάχικη διάλεκτο. Λέγεται πως οι σημερινοί του κάτοικοι κατάγονται από κάποιον οικισμό που έφερε το παλιό όνομα του σημερινού χωριού «Γκρισμπάνι» και ο οποίος βρισκόταν στην περιοχή του χωριού Πλακωτή Θεσπρωτίας. Οι κάτοικοι εγκαταστάθηκαν εδώ τον 16^ο αιώνα με την προτροπή ενός ισχυρού τουρκαλβανού, προκειμένου να απαλαγούν από τις συχνές κατολισθήσεις που γίνονταν στο παλιό χωριό τους.

Το πανηγύρι του χωριού γίνεται στις 6 & 7 Αυγούστου, της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, με γλέντι, χορό και τραγούδι. Ακούγονται πολ-

Ναός Αγίου Νικολάου

λά τοπικά δημοτικά τραγούδια (της ξενιτιάς, της ζωής, κλέφτικα κ.ά.). Ενδιαφέροντα είναι τα έθιμα του Αγίου Δημητρίου, της Πρωτοχρονιάς, της Καθαροδευτέρας (Κοθώρια) και των Θεοφανείων (του νοού). Το χωριό διαθέτει γραφικό καφενεδάκι στην πλατεία.

Παλιοσέλι

Επόμενος σταθμός της διαδρομής στα χωριά της λάκκας του Αώου είναι το Παλιοσέλι, το οποίο είναι κτισμένο σε υψόμετρο 1080μ στις νότιες πλαγιές του Σμόλικα. Πευκοδάση και δρυοδάση καλύπτουν τις εκτάσεις γύρω από το χωριό, όπου παλιότερα απλώνονταν τα χωράφια των κατοίκων. Το Παλιοσέλι απέχει 31χλμ από την Κόνιτσα. Χαρακτηρίζεται από τα πολλά νερά, την πυκνή βλάστηση και την ωραία θέα προς τις απέναντι κορυφές της Τύμφης. Είναι πολύ πιθανό πως στη σημερινή θέση του Παλιοσελίου βρισκόταν ένας από τους αρχαίους οικισμούς που πιστεύεται ότι υπήρ-

χαν στη λάκκα του Αώου κατά τη ρωμαϊκή εποχή. Ιδιαίτερα στοιχεία των κατοίκων του Παλιοσελίου και των υπολοίπων χωριών, που συναντά κανείς στη διαδρομή της λάκκας του Αώου από εδώ και πέρα, είναι η βλάχικη διάλεκτος και η εξειδίκευση των κατοίκων σε επαγγέλματα που έχουν άμεση σχέση με την εκμετάλλευση των δασών (υλοτόμοι,

Το καμπαναριό και ο ναός της Αγίας Παρασκευής

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

Ναός Αγίας Παρασκευής

πριονάδες κ.ά). Επίσης εκτός από την ενασχόλησή τους με τη γεωργοκτηνοτροφία ορισμένοι άντρες του χωριού ήταν αγωγιάτες και μυλωνάδες, ενώ αρκετοί ταξίδευαν για δουλειά σε διάφορα μέρη της σημερινής Ελλάδας, στην Κωνσταντινούπολη και στη σημερινή Ρουμανία. Το χωριό, όπως και όλα τα χωριά της Λάκκας Αώου, βρέθηκε στο επίκεντρο σημαντικών μαχών τόσο κατά την διάρκεια του 1940 όσο και στη διάρκεια της κατοχής και τελικά πυρπολήθηκε από τα στρατεύματα κατοχής. Άθικτη έμεινε μόνο η εκκλησία της Αγίας Παρασκευής, η οποία σταδιακά έχει πάρει μια θεαματική κλίση προς τα αριστερά από καθίζηση και παραμένει έκτοτε στέρεα στην θέση της. Είναι τρίκλιτη ξυλόστεγη βασιλική, με νάρθηκα και πρόθυλο στη νότια είσοδο. Εσωτερικά ο ναός, που χτίστηκε το 1864, είναι κατάγραφος με τοιχογραφίες του 19^{ου} αιώνα με όμορφο τέμπλο, αξιόλογες εικόνες χιονοδίτικης ζωγραφικής και ξυλόγλυπτο ταβάνι του 1871. Άξια προσοχής στο χωριό είναι η πλακόστρωτη πλατεία με τον υπεραιωνόβιο πλάτανο και την περίτεχνη βρύση στο πλάι της,

Μονοπάτι για την κορυφή του Σμόλικα

το κτίριο του δημοτικού σχολείου και τα λιγοστά πέτρινα σπίτια.

Στο Παλιοσέλι υπάρχει η κατάλληλη υποδομή για διανυκτέρευση και φαγητό. Το ετήσιο πανηγύρι γίνεται στις 15 Αυγούστου, όπως και στα περισσότερα χωριά της λάκκας Αώου.

Ορειβατικά Καταφύγια

Στη θέση Νάνε, βόρεια του Παλιοσελίου και σε υψόμετρο 1650μ είναι κτισμένο το ξύλινο καταφύγιο του Παλιοσελίου, δυναμικότητας 20 ατόμων. Λίγο ψηλότερα και σε υψόμετρο 1750μ βρίσκεται το νέο σύγχρονο πέτρινο καταφύγιο δυναμικότητας 30 ατόμων. Διαθέτει τζάκι, κοιτώνες για διαμονή και οργανωμένη κουζίνα όπου προσφέρεται

Το ξύλινο καταφύγιο Παλιοσελίου στο Σμόλικα

Καταφύγιο Σμόλικα

φαγητό. Το τελευταίο είναι ανοιχτό καθόλη τη διάρκεια του καλοκαιριού και κατόπιν συνενοήσεως το χειμώνα, ενώ για διαμονή στο πρώτο θα πρέπει να συνενοηθεί κανείς με το τοπικό συμβούλιο Παλιοσελίου. Στα καταφύγια οδηγεί χωματόδρομος μήκους 5 και 7 χλμ αντίστοιχα και πεζοπορικό μονοπάτι διάρκειας 2 περίπου ωρών από το χωριό.

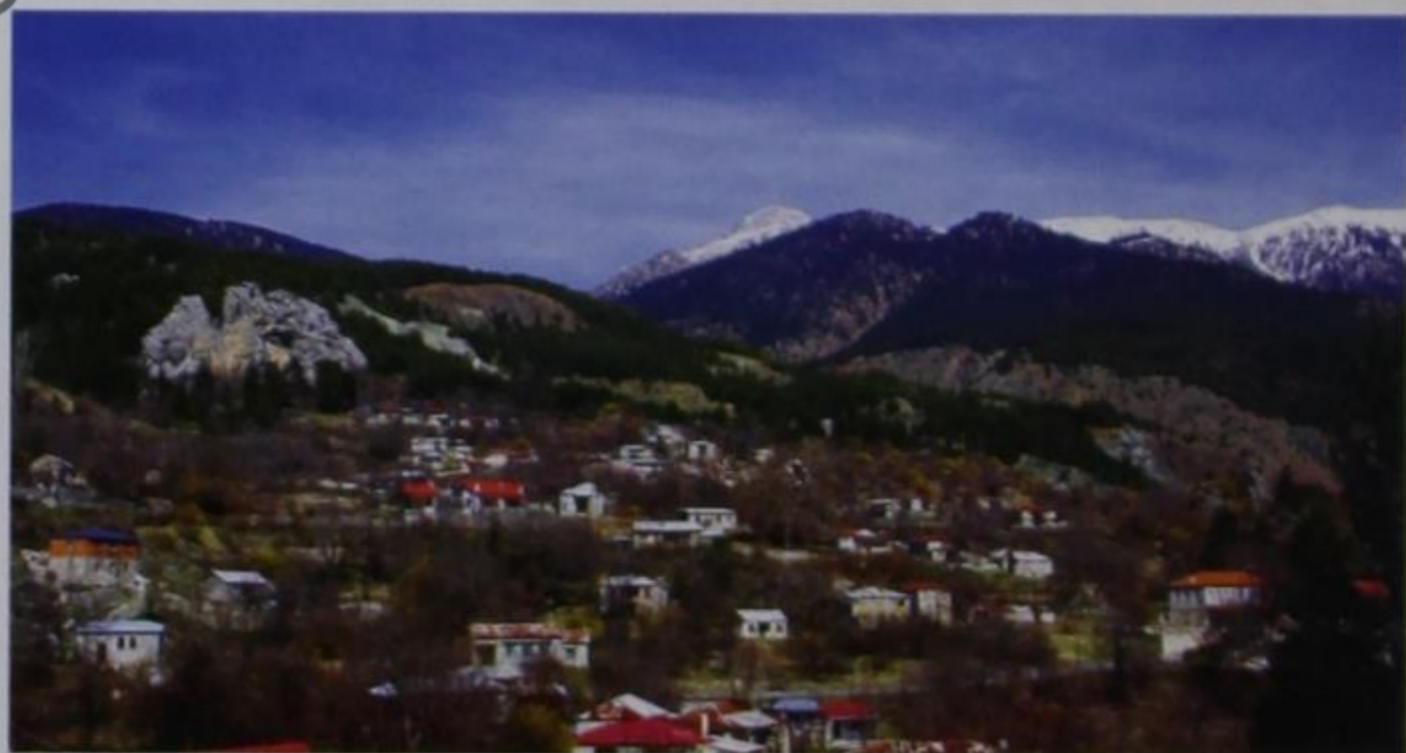
Πάδες

Σε απόσταση 5 χλμ από το Παλιοσέλι και 36 χλμ από την Κόνιτσα και σε υψόμετρο 1140μ θα συναντήσετε τους Πάδες. Το χωριό είναι κτισμένο, όπως και το Παλιοσέλι, στις νότιες κλιτύες του Σμόλικα,

Πάδες

κοντά σε έναν χαρακτηριστικά ογκώδη βράχο που ονομάζεται Πέτρινη Τριά και περιτριγυρίζεται από πλούσια δάση δρυών και μαυρόπευκου. Η ονομασία του χωριού προέρχεται κατά πάσα πιθανότητα από την βλάχικη λέξη «Πάντε», η οποία σημαίνει σιάδι, ίσιωμα, επίπεδος τόπος. Οι πρώτοι κάτοικοι των Πάδων λέγεται ότι κατάγονται από την περιοχή του Γυφτόκαμπου Ζα-

Οι Πάδες και οι πλαγιές του Σμόλικα

Ναός Κοίμησης της Θεοτόκου

γορίου και στην αρχή εγκαταστάθηκαν στις γύρω από το σημερινό χωριό τοποθεσίες Κιάτρα Ντριγάλου και Κρανιές. Η πρώτη έγγραφη μαρτυρία που αναφέρεται στο χωριό Πάδες απαντάται στον κώδικα της Ιεράς Μονής Αγ. Νικάνορος Ζάβορδας της Μακεδονίας. Εκεί και με χρονολογία 1692, αναγράφεται μεταξύ άλλων χωριών του επισκόπου της επαρχίας Βελάς και το χωριό Πάδες. Από τις εικόνες του 15^{ου} και 16^{ου} αιώνα που υπάρχουν στην κεντρική εκκλησία, η οποία χτίστηκε το 1784, όσο και από αυτές που υπάρχουν στα παρεκκλήσια συμπεραίνουμε ότι η ιστορία του χωριού χάνεται πιο βαθιά στο χρόνο.

Πιστεύεται ότι το χωριό Βογκόπετρα Κοζάνης ιδρύθηκε από Παδιώτες κατά τα μέσα του 17^{ου} αιώνα.

Οι κάτοικοι στο παρελθόν, εκτός από γεωργοί και κτηνοτρόφοι, ήταν υλοτόμοι, αγωγιάτες, έμποροι και σαμαράδες. Πολλοί ταξίδευαν και εργάζονταν σε μακρινά μέρη (Ρωσία, Ρουμανία, Κωνσταντινούπολη, Δράμα και Καβάλα), όπου και απέκτησαν αξιόλογες περιουσίες. Σήμερα οι λιγοστοί κάτοικοι του χωριού είναι ως επί το πλείστον συνταξιούχοι. Το χωριό ζωντανεύει ξανά τους

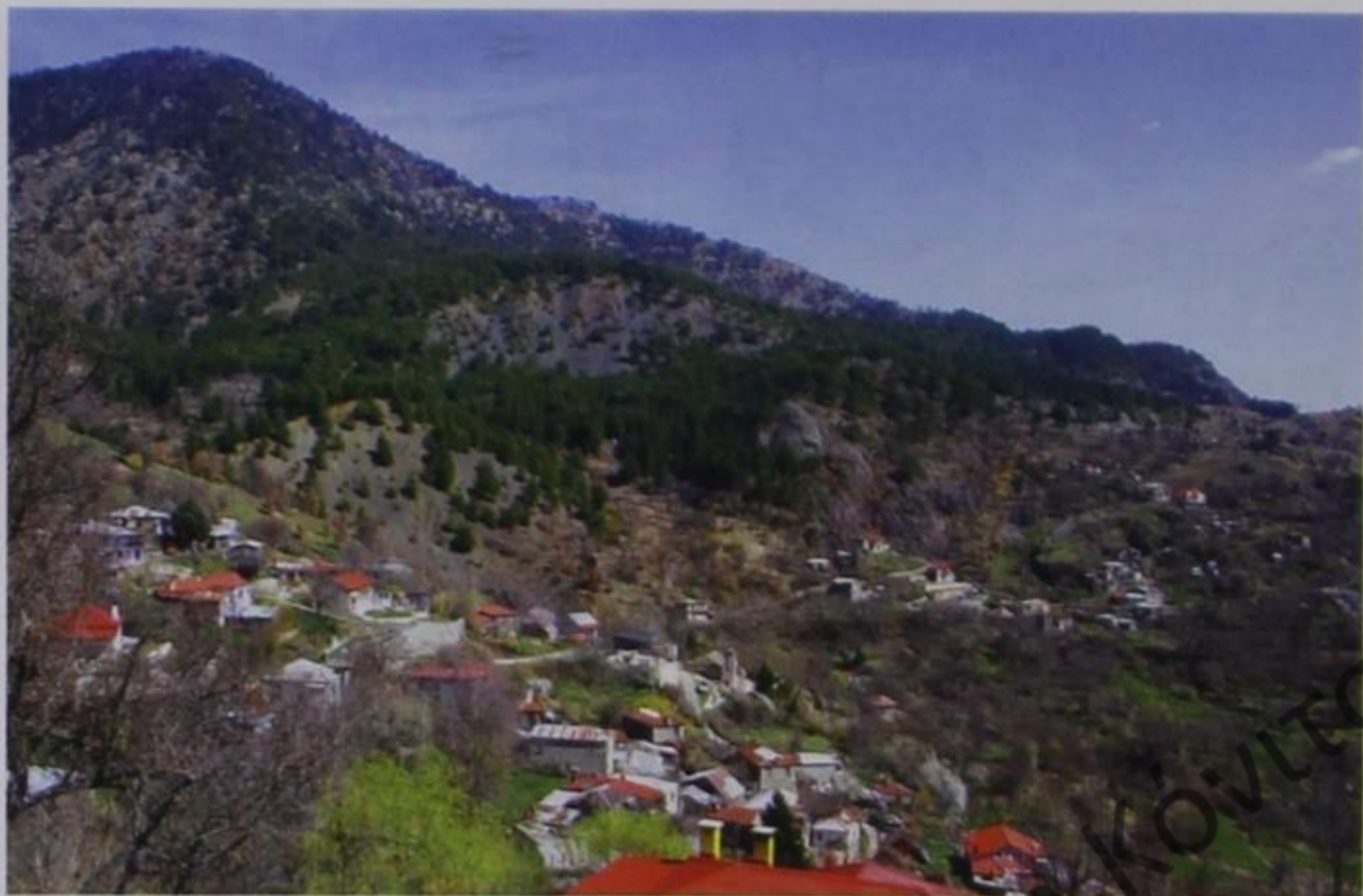
μήνες του καλοκαιριού από τους απόδημους που καταφθάνουν από μακρινά μέρη.

Αξιοθαύμαστη είναι η εκκλησία της Κοίμησης της Θεοτόκου, βασιλική του 1784 με αγιογραφίες του 1823 και μικρό καμπαναριό που βρίσκεται πάνω στον αιωνόβιο πλάτανο στο προαύλιο της εκκλησίας. Άλλα αξιοθέατα του χωριού είναι ο Άγιος Νικόλαος (17^{ος} αιώνας) στην είσοδο του χωριού, η Παναγία στον κάτω μαχαλά με εικόνες του 16^{ου} και 17^{ου} αιώνα, οι Άγιοι Απόστολοι (1895), ο Άγιος Δημήτριος, το παλιό εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία, όπου γινόταν το ομώνυμο πανηγύρι στις 20 Ιουλίου, οι Άγιοι Απόστολοι (1895) δίπλα στον δημόσιο δρόμο, καθώς και οι παλιοί νερόμυλοι στον Μυλοπόταμο. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το Λαογραφικό Μουσείο Πάδων, όπου εκτίθενται αντικείμενα του λαϊκού πολιτισμού καθώς και αξιόλογο φωτογραφικό υλικό.

Οι Πάδες πανηγυρίζουν στις 15 Αυγούστου, με τριήμερο παραδοσιακό γλέντι. Ξεχωριστό γλέντι γίνεται κάθε αποκριά με το κάψιμο της «Πουάρκας» και το μαγείρεμα της φασολάδας. Υπάρχουν δυο τρεις ξενώνες όπου μπορείτε να διανυκτερεύσετε και ταβέρνες για να απολαύσετε παραδοσιακό φαγητό.

Άρματα (Αρμάτοβο)

Σε απόσταση 10 χλμ από τους Πάδες και 46 χλμ από την Κόνιτσα και αφού περάσετε την απόκρημνη διάβαση της Σκάλας φτάνετε στα Άρματα. Το χωριό είναι κτισμένο στα 1030μ στις πλούσιες σε νερά

Άρματα, γενική άποψη

και κατάφυτες με μαυρόπευκα πλαγιές της κορυφής Σμίλιανος του Σμόλικα. Οι κάτοικοι του χωριού ασχολούνται με την υλοτομία και με την οικόσιτη κτηνοτροφία, ενώ εξακουστά είναι τα κηπευτικά προϊόντα που παράγονται από τους λιγοστούς εναπομείναντες κατοίκους στα κηπάρια γύρω από το χωριό.

Λέγεται πως το υπέδαφος της περιοχής είναι πλούσιο σε κοιτάσματα χαλκού και άλλων μεταλλευμάτων. Εικάζεται πως τα Άρματα οφείλουν την ονομασία τους στην ενασχόληση των κατοίκων τους στα παλιά χρόνια, με την κατασκευή

ειδών οπλισμού.

Το χωριό καταστράφηκε ολοσχερώς από τους Τούρκους τον 17^ο αιώνα και πολλοί κάτοικοι του κατευθύνθηκαν προς την Τεργέστη, ενώ κατά την διάρκεια του Β. Παγκόσμιου πόλεμου πυρπολήθηκε από τα στρατεύματα κατοχής.

Πολλά ρέματα και χείμαροι πηγάζουν από τις γύρω πλαγιές των Αρμάτων και απολήγουν στον Αώο. Τα κυριότερα από αυτά είναι ο Ασπροπόταμος, η Κατράνια, το Ποτάμι, η Ασβεσταριά, η Βάλια Σιάκα, ο Σκράκας και ο Γαβριήλ. Στο μικρό οροπέδιο με την ονομασία «Βαρκός», που βρίσκεται στα 1600μ μέτρα, σχηματίζονται δύο μικρές παροδικές όμορφες λιμνούλες. Τα Άρματα περιβάλλονται από τις κορυφές: Επτά Βρύσες, Παντιαφέντο, Σμίλιανος, Τσιούμα, Κύργουρι, Κάπα Τούρκο, Ντζιλουρούσιου, Κιάτρα Μπέτη και Παναγιά με υψόμετρο που κυμαίνεται από 2.000 έως

Οικία στα Άρματα

Νεροπρίονο

2.500μ και οι οποίες είναι κατάφυτες με δάση μαυρόπευκου, οξιάς και ρόμπουλου.

Στο κέντρο του οικισμού, δίπλα από το πετρόχτιστο σχολείο, βρίσκεται ο ναός του Αγίου Νικολάου, που κτίστηκε μετά το πέρασμα του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού στα τέλη του 18^{ου} αιώνα και αγιογραφήθηκε από Σαμαρναίους αγιογράφους. Στην είσοδο του χωριού μάλιστα, πάνω σε υπεραιωνόβια βελανιδιά σώζεται ο σταυρός που τοποθετήθηκε εκεί από τον Άγιο. Οι εκκλησίες του Αγίου Δημητρίου και της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, που καταστράφηκαν από τα γερμανικά στρατεύματα το 1943, ξαναχτίστηκαν τη δεκαετία του 70. Ο ναός της Αγίας Παρασκευής οικοδομήθηκε το 1972 σε χώρο, όπου υπήρχε παλιότερα μοναστήρι, το οποίο καταστράφηκε από πυρκαγιά το 1964.

Οικοδομή από οφιόλιθο

Στα Άρματα θα σας εντυπωσιάσει το μοναδικό σε λειτουργία νεροπρίονο της περιοχής, το οποίο έχει κατασκευαστεί κατά τον παλιό παραδοσιακό τρόπο με ξύλινες καρούτες στη θέση παλιότερου νεροπρίονου καθώς και ο παλιός πέτρινος νερόμυλος που βρίσκεται λίγο πιο κάτω.

Τον Δεκαπενταύγουστο, στην κεντρική πλατεία, πραγματοποιείται παραδοσιακό πανηγύρι με δημοτική

Ναός Αγίου Νικολάου

μουσική, χορούς, τοπικούς μεζέδες και κρασί. Στη μουσική της περιοχής κυριαρχεί η γκάϊντα με μακεδονική προέλευση και τα μπεράτια της Πίνδου. Στα Άρματα δραστηριοποιείται ο Εκπολιτιστικός Σύλλογος Αρματιωτών «ο Σμίλιανος». Στο χωριό υπάρχει μικρό καφενεδάκι που περιστασιακά προσφέρει και φαγητό, καθώς και ενοικιαζόμενα δωμάτια.

Δίστρατο (Μηριάζα)

Στο τέλος της διαδρομής προς τα χωριά της κοιλάδας του Αώου βρίσκεται το Δίστρατο. Χτισμένο στους πρόποδες της Βασιλίτσας, σε υψόμετρο 1000μ, απέχει από την Κόνιτσα 49χλμ και από το Χιονοδρομικό Κέντρο της Βασιλίτσας 13χλμ. Ιστορικά στοιχεία για το χωριό δεν υπάρχουν μιας και οι απότομες και κακοτράχαλες πλαγιές της Πίνδου έκρυψαν για τα καλά τα στοιχεία και τα σημάδια της ζωής των πρώτων κατοίκων.

Μετονομάστηκε από Μηριάζα

σε Δίστρατο το 1928 και το σημερινό του όνομα οφείλεται στο ότι έχει δύο στρατές, μια προς τα Γρεβενά και μία προς Ιωάννινα. Οι κάτοικοι του, όλοι βλαχόφωνοι, ασχολούνταν στο παρελθόν ως κυρατζήδες, κατρανάδες και σπουδαίοι πριονάδες. Σήμερα τα επαγγέλματα αυτά έχουν σχεδόν εγκαταλειφθεί και οι κάτοικοι έχουν στραφεί στον δευτερογενή τομέα της επεξεργασίας του ξύλου και στον τουρισμό.

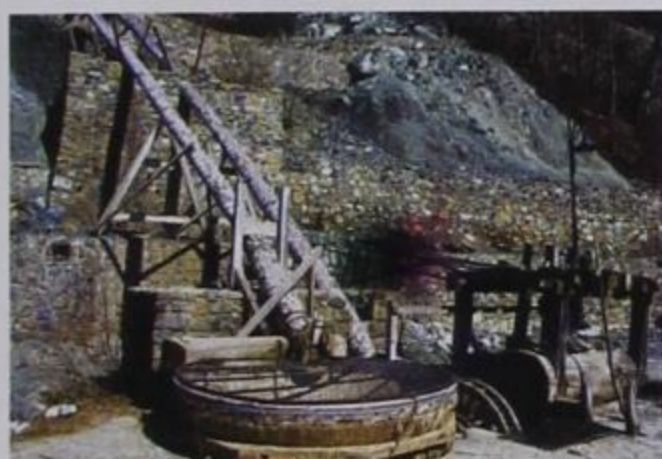
Το κατράμι παραγόταν με την εξειδικευμένη καύση του δαδιού, μέσα σε ειδικά κατασκευασμένη τρύπα στο έδαφος (γούρνα) και χρησιμοποιούνταν ως άριστο φαρ-

Το Δίστρατο και οι πλαγιές της Βασιλίτσας

Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου

Νεροτριβή

μακευτικό προϊόν για τις πληγές των ζώων και των ανθρώπων καθώς και ως μονωτικό στα πλοία.

Τα νεροπρίονα που κατασκεύαζαν οι Μπριαζιώτες αποτελούσαν σπουδαίες εγκαταστάσεις της προβιομηχανικής περιόδου και η τεχνική τους στην κατασκευή και στη λειτουργία ήταν αποκλειστική γνώσιολογία των Μπριαζιωτών.

Πριονάδες από το Δίστρατο το 1927

Το Δίστρατο κάπκε δυο φορές από τα στρατεύματα κατοχής εξ ολοκλήρου, γι αυτό σήμερα λείπουν τα στοιχεία της ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής μιας και το χωριό οικοδομήθηκε εξολοκλήρου μετά τον εμφύλιο.

Η σημερινή οργάνωση της Κοινότητας είναι αξιόλογη. Διαθέτει πλήρως μηχανοργανωμένο κοινοτικό Γραφείο, ΚΕΠ, περιφερειακό ιατρείο, ΚΕΤΠΑ που δραστηριοποιείται στις πολιτιστικές εκδηλώσεις, πρόγραμμα «βοήθεια στο σπίτι», Ταπητουργική Σχολή, Κοινωνική βιβλιοθήκη, καθώς και Δημοτικό Σχολείο και Νηπιαγωγείο.

Η κεντρική εκκλησία, αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου

Το καμπαναριό του ναού Κοιμήσεως της Θεοτόκου

Κατρανάς στο Δίστρατο

(St. Maria), αποτελεί το επίκεντρο του τριήμερου πανηγυριού τον Δεκαπενταύγουστο. Είναι ρυθμού βασιλικής, χτίστηκε από τον Πυρσογιαννίτη Μαρτσέκη Αλέξη και τα εγκαίνια έγιναν το 1909.

Σε περίοπτη θέση στα βόρεια του Διστράτου βρίσκεται το εξωκλήσι του Προφήτη Ηλία, που είναι χτισμένο, πιθανώς το 1314, με πωρόλιθους (γκιγκουάρα), τους οποί-

ους μετέφεραν οι χωριανοί από την ομώνυμη τοποθεσία της Βοβούσας.

Τα υπόλοιπα εκκλησάκια χτίστηκαν από τους δασικούς συνεταιρισμούς του χωριού και αποτελούν δείγματα της ευλάβειας των υλοτόμων.

Το Δίστρατο σήμερα διαθέτει αξιόλογη υποδομή για ύπνο σε ξενώνες και ενοικιαζόμενα δωμάτια καθώς και ταβέρνες και αναψυκτήρια, όπου ο επισκέπτης μπορεί να φάει και να διασκεδάσει. Στα εργαστήρια ξυλογλυπτικής και κηροπλαστικής μπορεί κάποιος να αγοράσει γκλίτσες, ξυλόγλυπτες εικόνες και άλλα περίεργα ξυλινα έργα.

Ονομαστάς είναι και οι πέστροφες που εκτρέφονται στα δύο ιχθυοτροφεία του χωριού. Στο δρόμο προς Βασιλίτσα, λίγο έξω από το χωριό, μπορεί κάποιος να επισκεφθεί και το μικρό υδροηλεκτρικό εργοστάσιο που λειτουργεί με τα νερά του παραποτάμου Ντριστελί.

Το εξωκλήσι του Προφήτη Ηλία

Εθνικό Χιονοδρομικό Κέντρο Βασιλίτσας

Το Χιονοδρομικό Κέντρο Βασιλίτσας βρίσκεται στα όρια των νομών Ιωαννίνων και Γρεβενών. Ορισμένες εγκαταστάσεις του βρίσκονται στα διοικητικά όρια της Κοινότητας Διστράτου, όπου λειτουργούν το Chalet distrato, η σχολή ski, καθώς και καντίνα. Συνολικά το χιονοδρομικό διαθέτει δύο chalet, καταφύγιο, 18 πίστες χιονοδρομιών (οι 2 ολυμπιακών προδιαγραφών), 2 συρόμενα λίφτ για ενήλικες, 2 για παιδιά, 1 τριθέσιο λίφτ και ένα διθέσιο (τύπου καρέκλας). Η βάση του ΕΧΚΒ έχει υψόμετρο 1762μ και το ψηλότερο σημείο είναι η κορυφή της Βασι-

λίτσας σε υψόμετρο 2249μ.

Η όλη υποδομή του Διστράτου έχει ως σημείο αναφοράς τη Βασιλίτσα λόγω της μικρής απόστασης από αυτό (14χλμ καλού ασφαλτόδρομου με πολύ όμορφη διαδρομή μέσα σε πεύκα και ρόμπολα). Ένα χιλιόμετρο πριν από το διάσελο των δυο μεγάλων κορυφών του βουνού, τη Βασιλίτσα και τη Γομάρα, βρίσκεται η λίμνη όπου ζουν στα νερά της οι αλπικοί τρίτωνες. Απέχει από τον κεντρικό δρόμο μόνο 80 μέτρα και μπορεί κάποιος να πάει εύκολα και να θαυμάσει το μεγαλείο της λίμνης περιτριγυρισμένο από οξιάς και αιωνόβια ρόμπολα.

Εθνική Κεντρική Βιβλιοθήκη

Εθνικό Χιονοδρομικό Κέντρο Βασιλίτσας

4^η Διαδρομή

Τα χωριά στα στενά του Σαραντάπορου
και στις νότιες απολήξεις του Γράμμου
Εξοχή - Πυξαριά - Αγία Βαρβάρα - Αμάραντος

Το καμπαναριό του Αγίου Γεωργίου Αμαραντίου

Η διαδρομή αρχίζει από την Κόνιτσα, απ' όπου με βόρεια κατεύθυνση, ακολουθώντας την εθνική οδό Κόνιτσας - Κοζάνης, στο 8^ο χλμ στρίβετε αριστερά.

Εξοχή (Ζέλιστα)

Είναι κτισμένη στις υπώρειες του υψώματος Κούκος, στα 720μ, και απέχει 10 χλμ από την Κόνιτσα. Βρίσκεται σε μια περιοχή κατάφυτη από βελανιδιές και με ωραία θέα προς τον ποταμό Σαραντάπορο. Αξιόλογα είναι τα δρυοδάση γύρω από το χωριό και κυρίως στις τοποθεσίες: Βαένια, Λημνιώτη και Τσουρνόκια.

Στην Εξοχή σώζονται αρκετά πέτρινα σπίτια με ιδιαίτερη τεχντροπία.

Το παλιό όνομα του χωριού ήταν Ζέλιστα. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι εκκλησίες του χωριού: των Ταξιαρχών, του Αγίου Δημητρίου, της Αγίας Κυριακής, του Αγίου Κήρυκα, του Αγίου Μηνά, των Αγίων Αναργύρων, του Αγίου Νικολάου, του Αγίου Αθανασίου, της Κοιμήσεως της Θεοτόκου και του Προφήτη

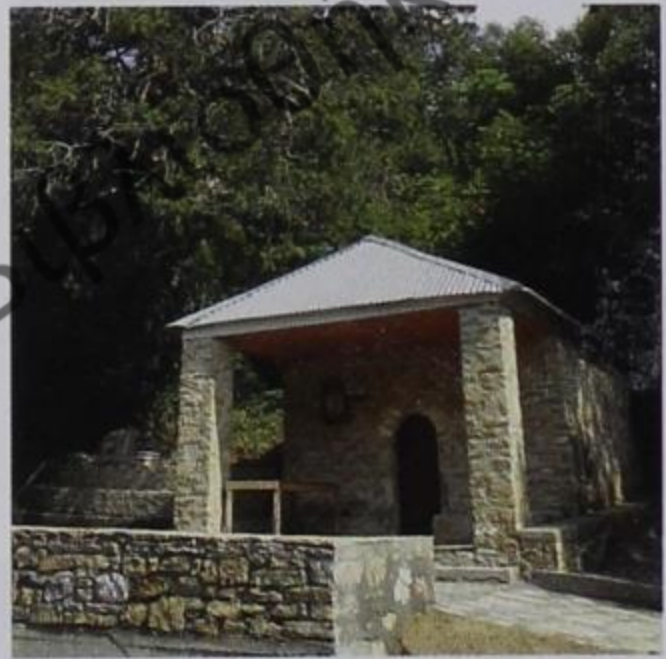

Οικία στην Εξοχή

Ηλία.

Λίγο πιο πέρα από τον οικισμό και σε απόσταση ενός περίπου χιλιόμετρου υπάρχουν αρκετά πηγάδια.

Στην Εξοχή μένουν 30 κάτοικοι κατά τους χειμερινούς μήνες, συνταξιούχοι και κτηνοτρόφοι, ενώ το κα-

Εξωκκλήσι Αγίου Δημητρίου

Η Εξοχή και τα γύρω από τον οικισμό δρυοδάση

Ναός Ταξιαρχών

Πετρόκτιστη βρύση στην Εξοχή
λοκαίρι ο πληθυσμός αυξάνεται σε
150 άτομα.

Στο χωριό υπάρχει και μικρό
καφενείο που προσφέρει τσίπουρο
και μεζεδάκια.

Το Δεκαπενταύγουστο στην πλα-
τεία του χωριού διεξάγεται πανη-
γύρι με τοπικούς χορούς.

Πυξαριά (Μπελθούκι)

Η Πυξαριά είναι κτισμένη σε υ-
ψόμετρο 600μ, στο ανώτερο σημείο
ενός λόφου κάτω από το ύψωμα
Χονδροβούνι, το οποίο αποτελεί τη
νοτιότερη απόληξη της οροσειράς
του Γράμμου και απέχει 18 χλμ από
την Κόνιτσα. Το παλιό Μπελθούκι,
περιβάλλεται από πυκνή βλάστηση
από δρυς, κουμαριές, πουρνάρια και
πυξάρια. Διασώζονται ακόμη ορι-
σμένα από τα παλιά πέτρινα σπίτια
του χωριού καθώς και οι βρύσες και
τα πηγάδια. Ενδιαφέρον παρου-
σιάζουν τα θερμά λουτρά που βρι-
σκονται λίγο παρακάτω από το χω-
ριό. Προκαλεί εντύπωση στον επισ-
κέπτη το φαινόμενο να βγαίνει ζε-
στο νερό από τα έγκατα της γης και
μετά από μια σύντομη πορεία να
καταλήγει απευθείας στο παρακεί-
μενο Σαραντάπορο ποταμό. Τα
ιαματικά νερά της Πυξαριάς σήμερα
είναι αναξιοποίητα. Ωστόσο προ-

Πυξαριά

Σαραντάπορος

Πηγάδι στην Πυξαριά

Οικίες στην Πυξαριά

πολεμικά υπήρχαν κατάλληλα διαμορφωμένα κτίρια και τα λουτρά λειτουργούσαν κανονικά, πράγμα που γίνεται αντιληπτό από τα ερείπιά τους που διακρίνονται πλεγμένα στην πυκνή βλάστηση κοντά στον

Σαραντάπορο.

Ξεχωριστό επίσης είναι το εξωκλήσι του Πρ. Ηλία, που βρίσκεται λίγο πριν από το χωριό στον ομώνυμο λόφο με ωραία θεά προς τα λουτρά των Καβασίων και τον Σαραντάπορο. Άλλα μικρά ξωκλήσια, που είναι διάσπαρτα γύρω από το χωριό, είναι η Αγία Κυριακή, ο Άγιος Μηνάς, η Αγία Παρασκευή και η Παναγία στον Σαραντάπορο.

Αγία Βαρβάρα (Πλάβαλη)

Σε μια καταπράσινη πλαγιά, σε υψόμετρο 720μ, στη βορειοανατολική πλαγιά του υψώματος Γκορί-

Ο ναός του Αγίου Νικολάου στην Αγία Βαρβάρα

Αγία Βαρβάρα

τσα, βρίσκεται η Αγία Βαρβάρα, η οποία απέχει 22 χλμ από την Κόνιτσα.

Οι άντρες του χωριού ταξίδευαν στις γύρω περιοχές αλλά και αρκετά μακριά, όπως στη Ρουμανία και την Αμερική, όπου εργάζονταν κυρίως σαν μαστόροι της πέτρας. Αξιόλογα έργα τους κοσμούν σήμερα διάφορα μέρη. Ο επιβλητικός ναός του Αγίου Νικολάου στους Κήπους του Ζαγοριού, για παράδειγμα, χτίστηκε το 1779 από μαστόρους από το χωριό αυτό.

Το 17^ο αιώνα το χωριό βρισκόταν

στις θέσεις Τσεπέροβο και Κατάκωλο. Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας διατηρούσε προνόμια και σταδιακά εξελίχτηκε σε κεφαλοχώρι, αλλά αργότερα, έπειτα από μια καταστροφική επιδρομή τουρκαλβανών, μετατράπηκε σε τσιφλίκι. Απελευθερώθηκε το 1913 και πήρε το σημερινό του όνομα το 1930.

Σήμερα το χωριό κατοικείται από 50 περίπου άτομα, που ασχολούνται με τη γεωργία την κτηνοτροφία και την οικοδομική.

Χαμηλότερα από το χωριό κυλάει ο Σαραντάπορος, που χάνεται μετά

Γεφυράκια στην Αγία Βαρβάρα

από μικρή διαδρομή στην Αλβανία. Αξιόλογες είναι οι εκκλησίες του χωριού, όπως ο Αγ. Αθανάσιος, ενώ υπάρχουν και δυο μικρά πέτρινα μονότοξα γεφύρια, το ένα δίπλα από το κοιμητήριο του χωριού και το άλλο στο ρέμα κάτω από το ναό του Αγ. Αθανασίου.

Την πρώτη Κυριακή μετά τον Δεκαπενταύγουστο αναβιώνει στο χωριό το έθιμο του καζανιού με διήμερο γλέντι στην πλατεία, συνοδεία παραδοσιακής μουσικής.

Εκεί, σε ένα καλαίσθητο πέτρινο κτίριο, στεγάζεται και το μικρό καφενεδάκι που περιστασιακά προσφέρει και φαγητό.

Αμάραντος (Ισβορος)

Σε απόσταση 5 χλμ βόρεια της Αγ. Βαρβάρας και σε υψόμετρο 960μ, κυριολεκτικά πνιγμένος στο πράσινο, βρίσκεται ο Αμάραντος. Το χωριό αυτό, που είναι γνωστό για τα ιαματικά λουτρά του, απέχει 27 χλμ από την Κόνιτσα και είναι κτισμένο στις ανατολικές κλιτύες των τελευταίων προς τα νότια κορυφών του Γράμμου (Κάμενικ, υψ. 2042μ και Μαριά, υψ. 1637μ). Περιβάλεται από πλούσια δάση δρυός, οξιάς και μαύρης πεύκης και στις παρυφές

Το ανακαινισμένο παλιό σχολείο

του πηγάζει ο παραπόταμος του Σαρανταπόρου Ζιάσικας. Από την ψηλότερη κορυφή της περιοχής, το Κάμενικ, ο επισκέπτης έχει απεριόριστη θέα προς τις υπόλοιπες κορυφές του Γράμμου, στο διπλανό Σμόλικα, στην μακρυνή Τύμφη και τα γύρω βουνά της Αλβανίας.

Η περιοχή θεωρείται ότι απο-

τελούσε κατά την αρχαιότητα και τη ρωμαϊοκρατία σημαντικό κόμβο και διέθετε στρατιωτικό σταθμό, ο οποίος λειτουργούσε έως τον ερχομό των Οθωμανών κατά το 15^ο αιώνα. Στο χωριό υπήρχαν επίσης ακμάζουσες μεταποιητικές βιοτεχνίες (τυροκομεία, υφαντουργεία, νερόμυλοι, αποστακτήρια, υδροπρίονα).

Ναός Αγίου Γεωργίου

Στη γύρω περιοχή και ειδικά στην κορυφή Κάμενκ δόθηκαν σκληρές μάχες κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου πολέμου, απομεινάρια των οποίων διακρίνει κανείς ακόμα και σήμερα.

Ξεχωριστά αξιοθέατα του χωριού είναι ο ναός του Αγίου Γεωργίου, (1889) με περίτεχνο ξυλόγλυπτο τέμπλο Τουρνοβιτών ταλιαδόρων και αγιογραφίες Χιονιαδιτών αγιογράφων, καθώς και τα εξωκλήσια της Αγ. Τριάδας, του Αγ. Νικολάου, του Αγ. Παντελεήμονα και του Αγ. Ιωάννη.

Πέρα από τα παραπάνω, αξίζει να επισκεφτείτε ακόμη το πέτρινο σχολείο (1903), το μονότοξο πέτρινο γεφύρι του μύλου (1862), τις πέτρινες βρύσες και τον παλιό νερόμυλο κάτω από το χωριό καθώς και το παλιό κτίριο του γυμνασίου (Σχολαρχείο), που κτίσθηκε το 1870 και λειτουργεί σήμερα σαν κλινοτικός ξενώνας. Στον Αμαράντο δραστηριοποιείται ο Γεωγραφικός σύλλογος που εκδίδει το περιοδικό «Αμαράντος – Ισόροος» και στην Αθήνα η Ανεξάρτητη Αμαράντου «Αγιος

Γεώργιος» οι οποίοι και οργανώνουν το πανηγύρι του χωριού κάθε χρόνο στις 14 και 15 Αυγούστου.

Ιαματικά Λουτρά Αμαράντου

Βόρεια του χωριού, σε απόσταση 5 χλμ, ο αυτοκινητόδρομος σας οδηγεί στα ιαματικά λουτρά Αμαράντου, τα οποία βρίσκονται στη βάση ενός μεγάλου ασβεστολιθικού βράχου σε υψόμετρο 1260μ. Τα λουτρά έχουν θεραπευτικές ιδιότητες και είναι κατάλληλα για πολλές παθήσεις, ιδιαίτερα ρευματοπάθειες, ισχιαλγία κ.ά. Η θερμοκρασία του νερού, που εξέρχεται από τα βυθιά της γης μέσα από 15 κάρσικα ρήγματα, ανέρχεται στους 37° C.

Στα λουτρά Αμαράντου υπάρχουν σύγχρονες εγκαταστάσεις με ατομικά δωμάτια και λουτήρες για λουτρό και εισπνοές. Γύρω από τα λουτρά η περιοχή έχει εξελιχθεί σε τουριστικό θερινό θέρετρο με ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια και καλά εστιατόρια. Τα λουτρά είναι ανοιχτά από τον Ιούνιο μέχρι το τέλος του Σεπτεμβρίου.

Λουτροθεραπευτήριο στα Λουτρά Αμαράντου

Αυλόπορτα στον Πύργο

5^η Διαδρομή

Τα χωριά στις πλαγιές του Κλέφτη και ο Πύργος

Τράπεζα - Νικάνορας - Πύργος - Μόλιστα

Γαναδιό - Μοναστήρι

Ναός Ταξιάρχων Γαβαδιό

Η διαδρομή αρχίζει από την Κόνιτσα, απ' όπου με βόρεια κατεύθυνση, ακολουθώντας την εθνική οδό Κόνιτσας – Κοζάνης και μετά τη διασταύρωση προς Αμάραντο θα συναντήσετε διαδοχικά διακλαδώσεις με δευτερεύοντες δρόμους που οδηγούν στις εξής κατευθύνσεις: Τράπεζα στα αριστερά, Νικάνορας στα δεξιά, Μόλιστα, Μοναστήρι, Γαναδιό στα δεξιά και Πύργος στα αριστερά.

Τράπεζα (Βράνιστα)

Η Τράπεζα απέχει 11χλμ από την Κόνιτσα και είναι κτισμένη σε υψόμετρο 720μ σε μια τραπεζοειδή προεξοχή του εδάφους πάνω από το ρέμα Κουλιούς του Σαρανταπόρου, μέσα στο πράσινο φόντο των δρυών και με αξιόλογη θέα ολόγυρά της.

Αριστερή παράκαμψη μήκους 2,5 χλμ περίπου σας οδηγεί από την εθνική οδό στο χωριό.

Η Βράνιστα, όπως ονομαζόταν παλιά το χωριό, σήμερα είναι ένα μικρός οικισμός που περιβάλλεται από επίπεδα λιβάδια με λιγιστούς κάτοικους, που ασχολούνται κυρίως με την οικόσιτη γεωργία και κτηνοτροφία.

Παλιότερα πολλοί κάτοικοι του χωριού ασχολούνταν με την μαστο-

Οικία στην Τράπεζα

Οικία στην Τράπεζα

ρική τέχνη και οργανωμένοι σε μπουλούκια ταξίδευαν σε όλα τα Βαλκάνια. Δείγματα της μαστορικής τέχνης των κατοίκων διασώζονται ακόμη στο χωριό όπου θα συναντήσετε περίτεχνα σπίτια κτισμένα με ξερολιθιά. Γύρω από το χωριό βρίσκονται αρκετά εκκλησία όπως του Πρφήτη Ηλία, του Άγιου Κηρύκου, του Άγιου Αθανάσιου και του Άγιου Ιωάννη.

Νικάνορας (Κορτίνιστα)

Ακολουθώντας την εθνική οδό Κόνιτσας – Κοζάνης, στο 12,5χλμ συναντάτε διακλάδωση με επαρχιακό δρόμο στα δεξιά, που οδηγεί σε 3 χλμ στο χωριό Νικάνορας. Ο Νικάνορας, παλιά Κορτίνιστα (υψ. 720μ), είναι κτισμένος μέσα σ' ένα υπέροχο δάσος από βελανιδιές και οι λιγιστοί κάτοικοί του σήμερα ασχολούνται με γεωργικές, κτηνοτροφικές, δασικές και οικοδομικές εργασίες.

Ο ενοριακός ναός, που βρίσκεται στο κέντρο του χωριού, είναι αφιερωμένος στην Αγία Μαρίνα. Άλλες μικρότερες εκκλησίες, που βρίσκονται μέσα και γύρω από το χωριό, είναι ο Άγιος Νικόλαος, ο Άγιος

Νικάνορας

Η πλατεία και ο ναός της Αγίας Μαρίας

Γεώργιος, η Ευαγγελίστρια, η Μεταμόρφωση του Σωτήρος και ο Άγιος Αθανάσιος. Γύρω από το χωριό μονοπάτια οδηγούν στις πηγές Δημόρτσα, Μαχαιρά, Πουρνιά και Σουλτινιάδες. Ψηλότερα από το χωριό βρίσκονται οι κατάφυτες από δάση δρυός, μαυρόπευκου και ελάτης, κορυφές Κρεββατιά (1280μ) και Κλέφτης (1847μ), οι οποίες αποτέλεσαν θέατρο σφοδρών συγκρούσεων κατά τον Ελληνοϊταλικό και στη συνέχεια τον εμφύλιο πόλεμο.

Πανηγύρια διεξάγονται κατά την ημέρα της εορτής της Αγίας Μαρίας (17 Ιουλίου) στην κεντρική πλατεία του χωριού και στις 7 Αυγούστου κατά τον εορτασμό του Αγίου Νικάνορα στο ομώνυμο μοναστήρι. Εκεί, χωριανοί και επισκέπτες από τα γύρω χωριά, εκκλη-

Ο αμβωνας στην Αγία Μαρίνα

σιάζονται και γλεντούν με παραδοσιακά τραγούδια και χορούς. Στην περιοχή εδρεύει η Αδελφότητα Πηγιωτών Νικανοριτών, της οποίας το αντάμωμα πραγματοποιείται την πρώτη Κυριακή κάθε Σεπτέμβρη.

Το γεφύρι του Βέργου

Στον παραπόταμο του Σαραντάπορου, Κρυονέρι, δίπλα από το παλιό χάνι του Βέργου (ή χάνι Κου-

Γεφύρι Βέργου

λιούς), σώζεται το μονότοξο ομώνυμο γεφύρι. Κτίστηκε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα από τον μάστορα Φώτη Λώλο, από το γειτονικό χωριό Τράπεζα.

Μονή Οσίου Νικάνορος

Η Μονή Οσίου Νικάνορος

Βρίσκεται στην κορυφή απόκρημνου βράχου, που δεσπόζει στο γύρω χώρο, στα βόρεια του χωριού Νικάνορας. Χτίστηκε το 1816. Η προσπέλαση της Μονής γίνεται με αυτοκίνητο από στενό ασφαλτόδρομο μήκους 3 χλμ ο οποίος αρχίζει λίγο πριν από το χωριό. Από τη μονή σώζονται σήμερα το καθολικό της, μικρή βασιλική και τα νεόδμητα κελιά. Για να επισκεφτείτε το καθολικό της μονής πρέπει ν' ανεβείτε εξήντα σκαλοπάτια που είναι χαραγμένα στο βράχο πάνω από τα κελιά. Πάνω από τη μικρή είσοδο του καθολικού

υπάρχει ενδιαφέρουσα επιγραφή που αναφέρεται στις τοιογραφίες (1826). Αφορμή για το κτίσιμο της Μονής που είναι αφιερωμένη στον Όσιο Νικάνορα, ιδρυτή της μόνης Ζάβορδας Γρεβενών, ήταν η επιδη-

μία πανούκλας που έπληξε το χωριό το 1815. Στην κεντρική εκκλησία της Αγίας Μαρίνας, στο γειτονικό χωριό Νικάνορας, φυλάσσονται τα κειμήλια της Μονής, μεταξύ των οποίων και η λειψανοθήκη του Οσίου Νικάνορος.

Πύργος (Στράτσιανη)

Ο Πύργος είναι κτισμένος σε υψόμετρο 940μ στις νοτιοδυτικές πλαγιές της κορυφής Κάμενικ της οροσειράς του Γράμμου, κάτω από το ύψωμα Πύργος (1419μ). Απέχει από την Κόνιτσα 25,5 χλμ. Διαθέτει

Περίτεχνη αυλόπορτα

υπέροχη θέα προς την κοιλάδα του Σαραντάπορου, το Σμόλικα και τη γύρω βουνά. Το χωριό προσεγγίζεται από την εθνική οδό Κονίτσας – Κοζάνης, όπου λίγο μετά τη γέφυρα Λασκαρίδου, το σημείο δηλαδή που η κοιλάδα του Σαραντάπορου ενώνεται με εκείνη του Βουρκοπόταμου,

Λιθανάγλυφο

ασφαλτόδρομος, μήκους 6χλμ, οδηγεί στο χωριό. Οι οικοδομικές εργασίες είναι η κύρια απασχόληση των λιγοστών κατοίκων. Ξεχωριστές είναι οι εκκλησίες του χωριού, όπως η κεντρική εκκλησία του Αγ. Γεωργίου, η Αγ. Γεωργίου και η Παναγιά.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η έκθεση φωτογραφίας που φιλοξενείται στο σχολείο με θέματα από την ευρύτερη περιοχή κατά το παρελθόν. Τα παλιά πέτρινα αρχοντικά, οι συμπαθητικές πλατείες με τις βρύσες και τα ερειπωμένα σπιτάκια θυμίζουν της παλιές καλές μέρες και τον πλούτο του χωριού. Παλαιότερα πολλοί κάτοικοι της Στράτσιανης – το παλιό όνομα του χωριού – βρέθηκαν μετανάστες σε μακρινά μέρη, όπως στο Κογκό της

Παλιά οικία στον Πύργο

Ναός Αγίου Γεωργίου

Το σχολείο

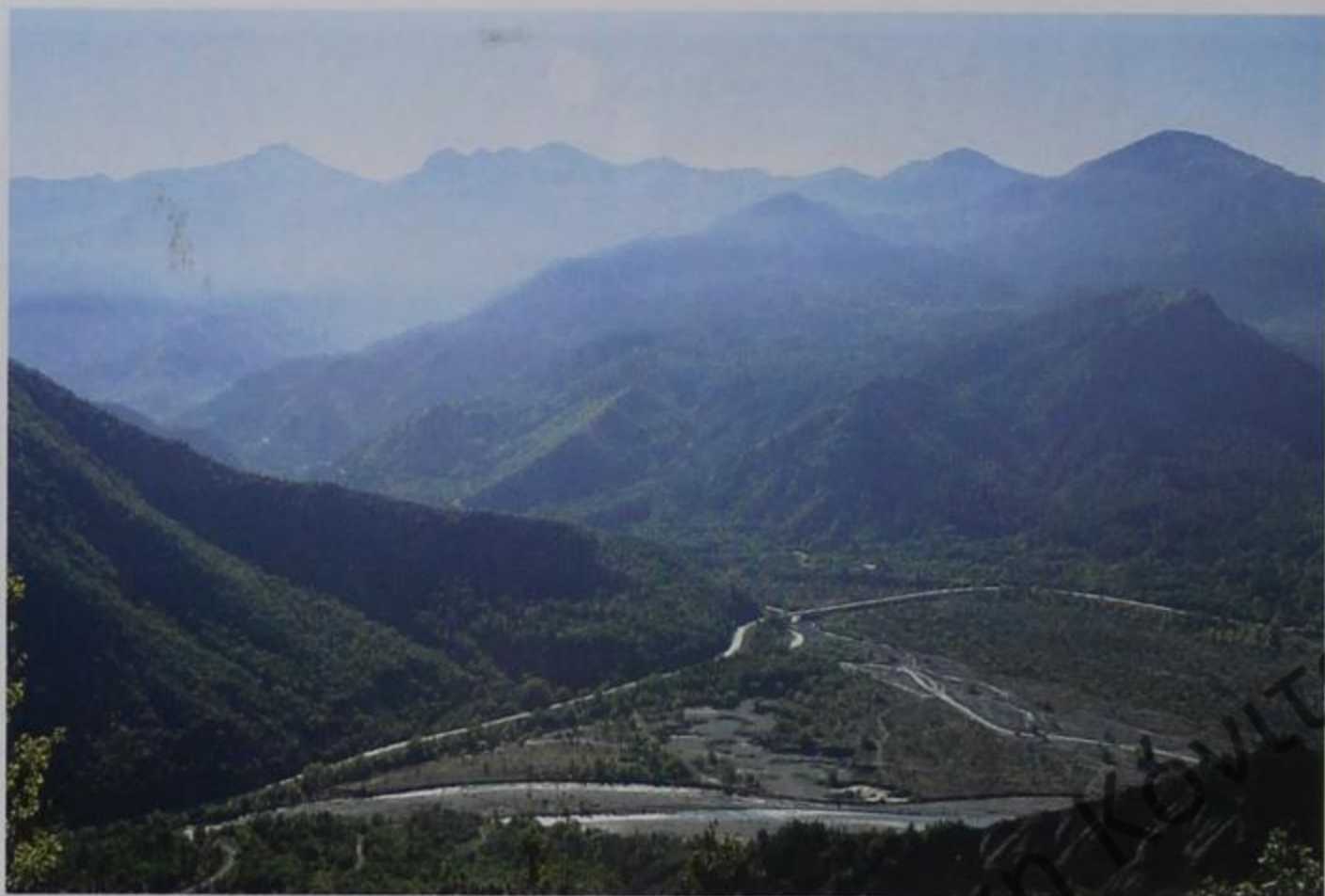
Το μνημείο στην είσοδο του χωριού

Γέφυρα Σαραντάπορου

Λιθανάγλυφα

Ο Σμόλικας και ο Σαραντάπορος, όπως φαίνεται από το δρόμο που οδηγεί στον Πύργο

Αφρικής και δημιούργησαν μεγάλες περιουσίες. Ορισμένοι μάλιστα από αυτούς ευεργέτησαν ποικιλοτρόπως τη γενέτειρά τους. Κατά τη διάρκεια του εμφύλιου τα υψώματα βόρεια του οικισμού έγιναν θέατρο σφοδρών μαχών.

Μεγάλο πανηγύρι γίνεται τον Δεκαπενταύγουστο στην πλατεία του χωριού.

Μονή Στράτσιανης

Σε απόσταση 20 λεπτών από το χωριό, ανηφορικό μονοπάτι οδηγεί στα ερείπια της Μονής Αγ. Τριάδας Στράτσιανης, η οποία δυστυχώς καταστράφηκε ολοσχερώς γύρω στα 1930. Κοντά στο μοναστήρι υπάρχει εικονοστάσι και πηγή. Το τέμπλο και οι εικόνες της μονής βρίσκονται στην κεντρική εκκλησία του Αγίου Γεωργίου στο χωριό. Στη βορειοδυτική πλευρά του γκρεμισμένου καθολικού του παλιού μοναστηριού

κτίστηκε το 1910 ο ναός της Αγίας Τριάδας.

Μόλιστα (Μεσαριά)

Είναι χτισμένη σε υψόμετρο 840μ, σε πυκνοδασωμένη πλαγιά του όρους Κλέφτης και σε απόσταση 21,6 χλμ από την Κόνιτσα και 4,4 χλμ από την εθνική οδό. Πρόκειται για το κεντρικό χωριό, στο οποίο παλιότερα και έως το 1926 ανήκαν και τα διπλανά χωριά: Γαναδιό και Μοναστήρι. Λέγεται πως αρχικά και τα τρία χωριά ήταν ενωμένα σε ένα οικισμό με το όνομα Μόλιστα. Σύμφωνα όμως με την παράδοση, μια επιδημία ευλογιάς αποδεκάτισε τους κατοίκους και όσοι απέμειναν μετοίκησαν στους τρεις σημερινούς οικισμούς (Μεσαριά, Γαναδιό, και Μοναστήρι). Αν και δεν είναι ιστορικά τεκμηριωμένη η ακριβής χρονολογία ίδρυσης του οικισμού, ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η περιοχή

Μολιστινοί και άλλοι Ηπειρώτες με τον Ελ. Βενιζέλο κατά την Σύνοδο του Βουκουρεστίου πρωτοκατοικήθηκε στα τέλη του 17^{ου} αιώνα. Σήμερα και τα τρία χωριά έχουν ελάχιστους κατοίκους, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι συνταξιούχοι.

Στη Μόλιστα αξιόλογη είναι η εκκλησία του Αγίου Νικολάου, στο

κέντρο του χωριού, που κτίστηκε το 1864, με προσωπική εργασία των κατοίκων. Έχει περίτεχνο τέμπλο, έργο ταλιαδόρων από το Μέτσοβο, που θα σας εντυπωσιάσει, ενώ το ψηλό καμπαναριό κοντά στη γέρικη βελανιδιά και το όμορφο χαγιάτι της

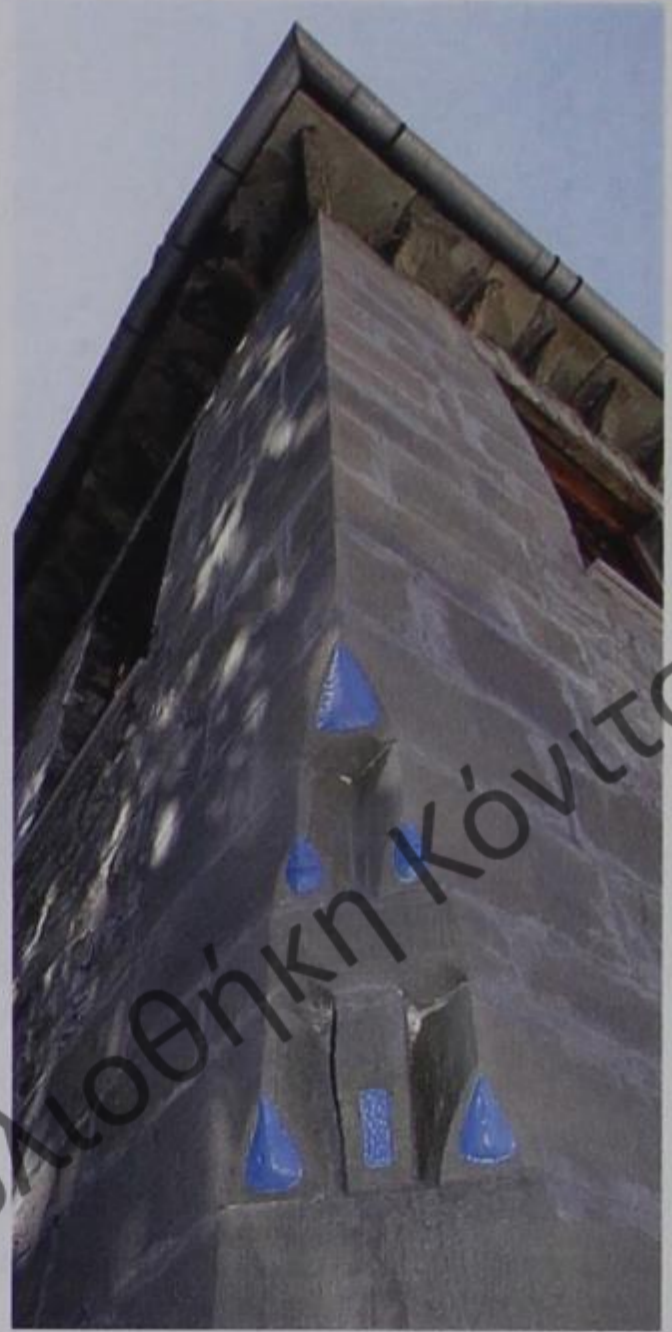

Μολιστινοί στο Βουκουρέστι στις αρχές του 20ού αιώνα

Ξυλόγλυπτο ταβάνι

εκκλησίας συμπληρώνουν την όμορφη εικόνα της πλατείας. Σε γραφικές τοποθεσίες μέσα και γύρω από το χωριό είναι χτισμένα όμορφα ξωκλήσια: η Αγία Παρασκευή, η Αγία Βαρβάρα, ο Άγιος Δημήτριος, ο Άγιος Χαράλαμπος, ο Άγιος Γεώργιος, ο Άγιος Μηνάς, οι Άγιοι Απόστολοι, η Παναγία της Γιώγκου, ο Άν-
-Λιάς, οι Άγιοι Θεόδωροι, η Μεταμόρφωση του Σωτήρος και η Αγία Τριάδα.

Περίτεχνα αγκωνάρια

Ναός Αγ. Νικολάου, εσωτερικό

Οι περισσότεροι κάτοικοι της Μόλιστας ήταν γεωργοί, κτηνοτρόφοι και κυρίως μάστοροι (χτίστες πέτρας, πελεκάνοι, πηλοφόροι, σοβατζήδες ή μαραγκοί). Ονομαστά μπουλούκια της Μόλιστας τον προηγούμενο αιώνα ήταν του Βασιλείου Χαρισιάδη και του Αθανασίου Σερίφη. Επίσης πολλοί άντρες του χωριού ήταν ονομαστοί έμποροι στο Βουκουρέστι και στο Κάιρο και χαριτολογώντας λέγεται ότι «κουβαλούσαν τις λίρες με τα τσουβάλια στο χωριό τους».

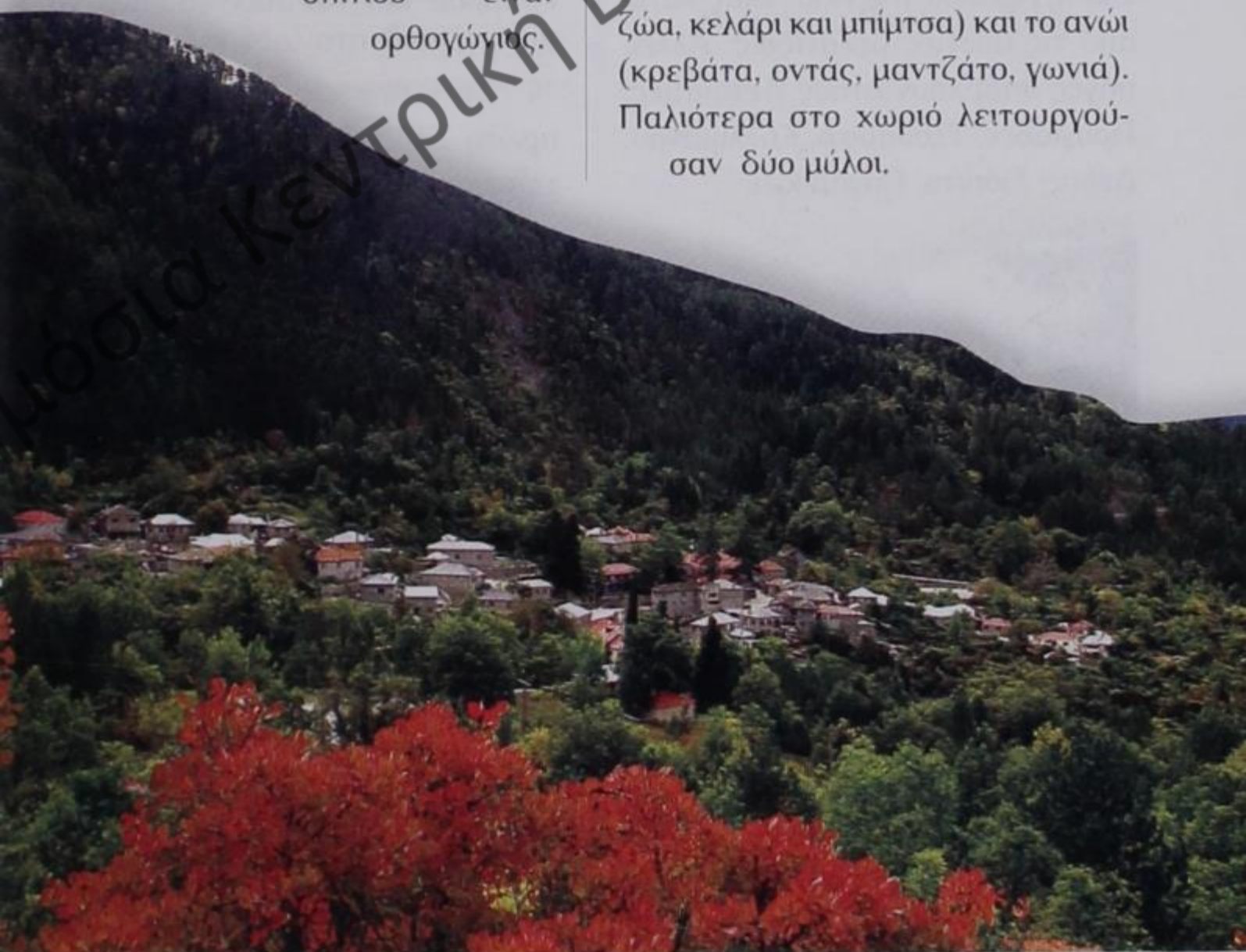
Τα σπίτια της Μόλιστας έχουν φρουριακό χαρακτήρα με αρχοντόσπιτα που συναγωνίζονται σε ομορφιά το ένα το άλλο, αλλά υπάρχουν και λιτά σπίτια που σε πολλά από αυτά οι στέγες είναι ενωμένες. Ο απλούστερος τύπος του

σπιτιού είναι ορθογώνιος.

Εξώθυρα στη Μόλιστα

Το σπίτι αποτελείται από δύο ορόφους, το κατώι (χώρος για τα ζώα, κελάρι και μπίμτσα) και το ανώι (κρεβάτα, οντάς, μαντζάτο, γωνιά). Παλιότερα στο χωριό λειτουργούσαν δύο μύλοι.

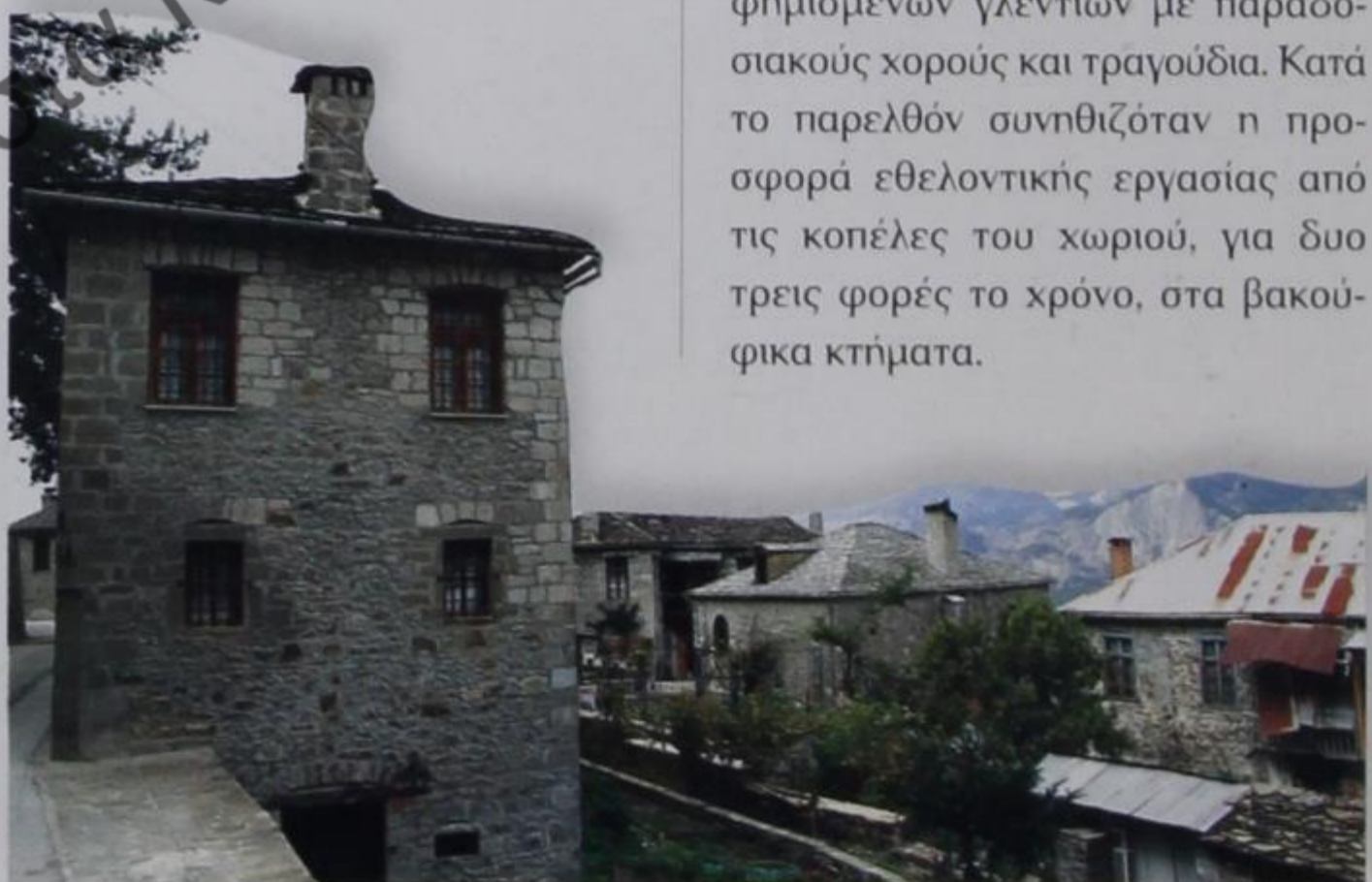
Η Μόλιστα πνιγμένη στο πράσινο

Στη Μόλιστα υπάρχουν αναρίθμητες δροσερές πηγές με κρυστάλλινο νερό. Η πιο πλούσια και γραφική είναι η βρύση του Αγίου Νικολάου, η οποία βρίσκεται στην άκρη του περιβόλου της εκκλησίας κάτω από τις αιώνιες βελανιδιές. Άλλες πηγές υπάρχουν στους Λετσιαδες, Γιουγιάδες, Τζουάδικο, Καλλιμάνου, Δέσης, Στόπιτο, Πηγαδούλι.

Από την καρδιά του ομαλού λόφου Τζιαντόρα, στο δρόμο για το Γαγάδιο, μπορείτε να θαυμάσετε τη Μόλιστα, την κοιλάδα του Σαραντάπορου, τις κορυφογραμμές του Γράμμου και τον πυκνοδασωμένο Κλέφτη.

Στην πλατεία του χωριού, το πρώτο Σάββατο μετά το Δεκαπενταύγουστο, γίνεται αναβίωση των φημισμένων γλεντιών με παραδοσιακούς χορούς και τραγούδια. Κατά το παρελθόν συνηθιζόταν η προσφορά εθελοντικής εργασίας από τις κοπέλες του χωριού, για δυο τρεις φορές το χρόνο, στα βακούφικα κτήματα.

Η μέρα τελειώνει με γλέντι στην πλατεία του χωριού. Άλλη ενδιαφέρουσα εκδήλωση στη Μόλιστα αποτελούσε το έθιμο για την εξοικονόμηση λαδιού για τις ανάγκες της εκκλησίας κατά την ημέρα των Θεοφανίων με την δημοπρασία του σταυρού και της εικόνας. Τα γλέντια στη Μόλιστα διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες: στις «Εσπερίδες», όπου μεζέδες και κρασί διέθετε ο οικοδεσπότης, στα «Ζιαφέτια» που γίνονταν στην ύπαιθρο και στους χορούς με τη συμμετοχή όλων των κατοίκων του χωριού (Αποκριές, Καθαρά Δευτέρα, Πάσχα, Χριστούγεννα, Πρωτομαγιά). Αγαπημένοι χοροί της περιοχής είναι ο Ρόβας, οι Κλέφτες, η Παπαδιά, το Μπεράτι, η Αλεξάνδρα, ο Διπλός, η Νταλιάνα, και τα Παλαμάκια.

Στο χωριό εδρεύει Σύλλογος Μολιστινών. Η Μόλιστα διαθέτει παραδοσιακό ξενοδοχείο που προσφέρει και εκλεκτά εδέσματα.

Ναός Αγίου Νικολάου, είσοδος

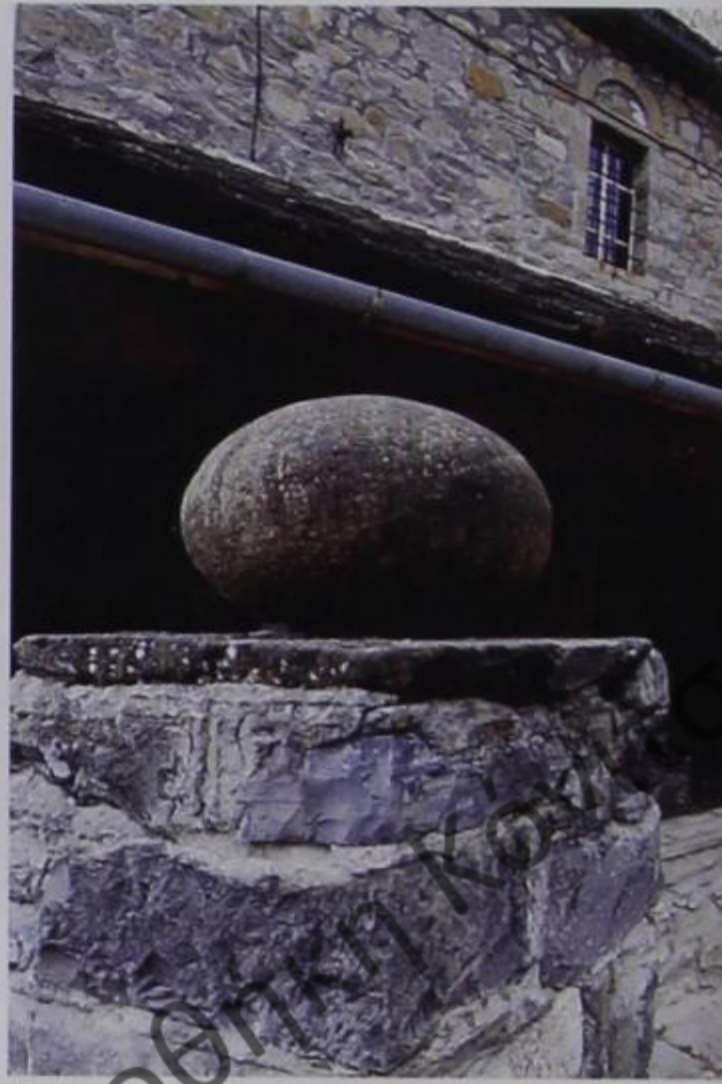

Αναπαλαιωμένη οικία στη Μόλιστα

Γαναδιό

Επόμενος σταθμός στη διαδρομή σας είναι το Γαναδιό, που απέχει 22,7 χλμ από την Κόνιτσα και 5,5 χλμ από την εθνική οδό. Το Γαναδιό είναι χτισμένο σε υψόμετρο 890μ στις καταπράσινες πλαγιές του όρους Κλέφτης (1847μ). Είναι ένας από τους ομορφότερους χαρακτηρισμένους παραδοσιακούς οικισμούς της Κόνιτσας, γνωστός για τα πολύ ωραία αρχοντικά σπίτια και τα γραφικά σοκάκια του.

Οι κάτοικοι του χωριού παλιότερα ήταν από τους πλουσιότερους της περιοχής και ασχολούνταν με το εμπόριο σε μέρη μακρινά και τις τραπεζικές συναλλαγές, πράγμα άλλωστε που διαπιστώνει κανείς εύκολα θαυμάζοντας τα πλούσια αρχοντόσπιτα που βλέπει ολόγυρά του. Αρκετοί άντρες του χωριού ασχολούνταν επίσης και με τη μαστορική τέχνη. Γνωστά ήταν τα μπουλούκια των μαστόρων του Γαναδιού, όπως του Αλέξη Παπαδημητρίου και του

Αποστόλου Ντόκου. Σήμερα οι κάτοικοι του Γαναδιού κατά τους χειμερινούς μήνες σπάνια ξεπερνούν τους 15 και το εισόδημα τους προέρχεται από την καλλιέργεια μικρών εκτάσεων κηπευτικών και αμπελιών, τη μελισσοκομεία και την παρασκευή τσίπουρου, ενώ το καλοκαίρι φτά-

Οικία στο Γαναδιό

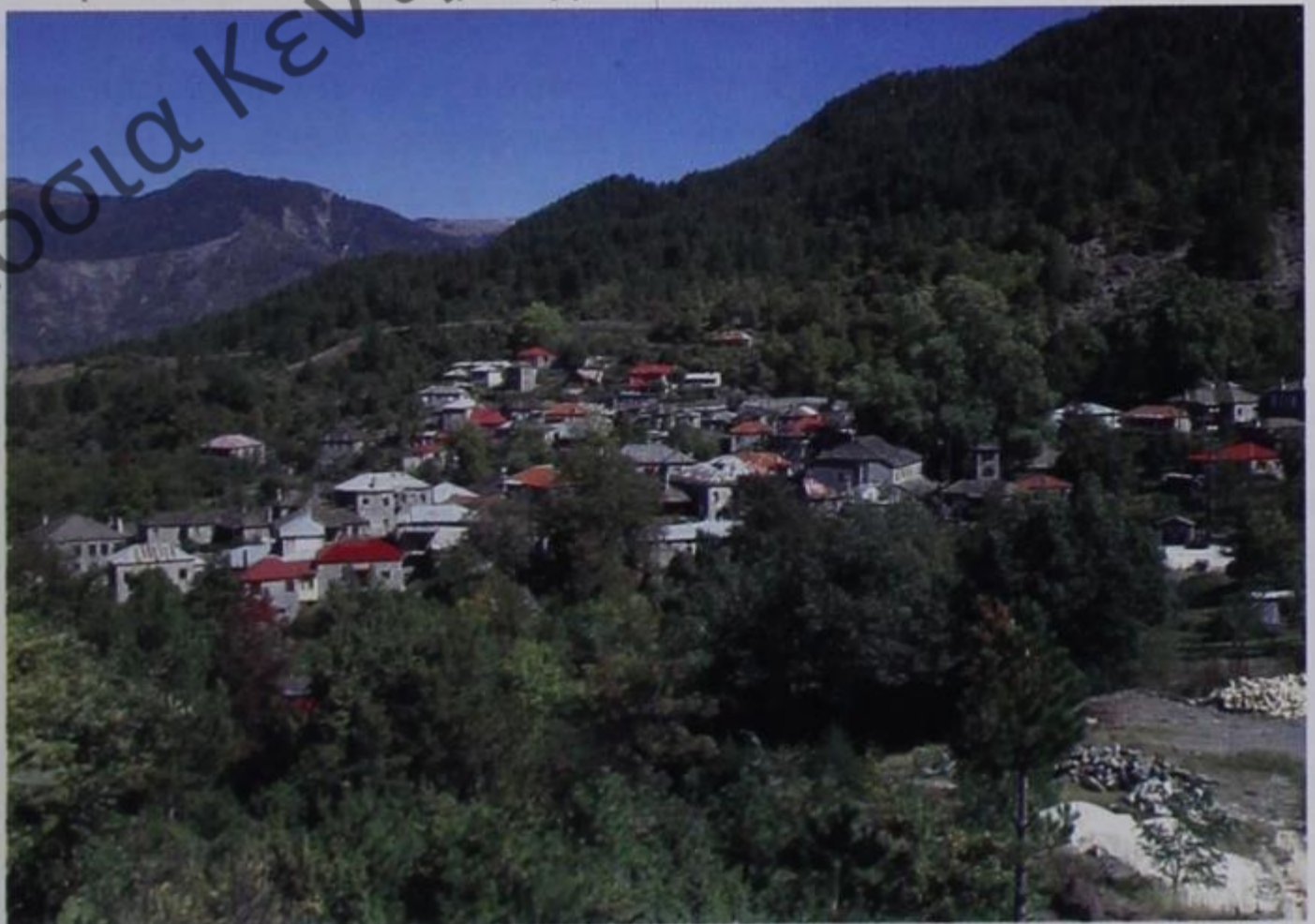
Ναός Ταξιαρχών

νουν τα 200 άτομα.

Ο πρώτος οικισμός στην περιοχή του Γαναδιού χρονολογείται από το 17^ο αιώνα, στη θέση «λιβάδι», ενώ η ίδρυση του οικισμού στη σημερινή του θέση ανάγεται στα 1818. Στην κεντρική πλατεία του χωριού βρί-

σκεται η εκκλησία των Παμμακάριστων Ταξιαρχών, χτισμένη στο ρυθμό της τρίκλιτης βασιλικής το 1856 από τον πρωτομάστορα Χαρισιάδη με γκριζόμαυρη πελεκητή πέτρα της περιοχής. Στο χωριό υπάρχουν επίσης διάσπαρτα ξωκλήσια. Εντός του χωριού υπάρχουν τέσσερα τοξωτά μικρά πέτρινα γεφυράκια, τα οποία χρονολογούνται γύρω στο 1890. Η πέτρινη βρύση «Νατσαίοι» τροφοδοτεί με πόσιμο νερό ολόκληρο το χωριό.

Τα πετρόχτιστα σπίτια διακρίνονται για τη μαύρη πέτρα τους, την πλακόστρωτη σκεπή τους, το φρουριακό χαρακτήρα τους και τα λίγα ανοίγματα προς τους δημόσιους χώρους. Στην άκρη της όμορφης κεντρικής πλατείας του χωριού με το μεγάλο πλάτανο, βρίσκεται η τριώροφη οικία του Λάζαρου Ξινού (1860) με τον χαρακτηριστικό πύργο (κούλια) στη μία της πλευρά για εξασφάλιση άμυνας από τις συχνές

Γαναδιό, γενική άποψη

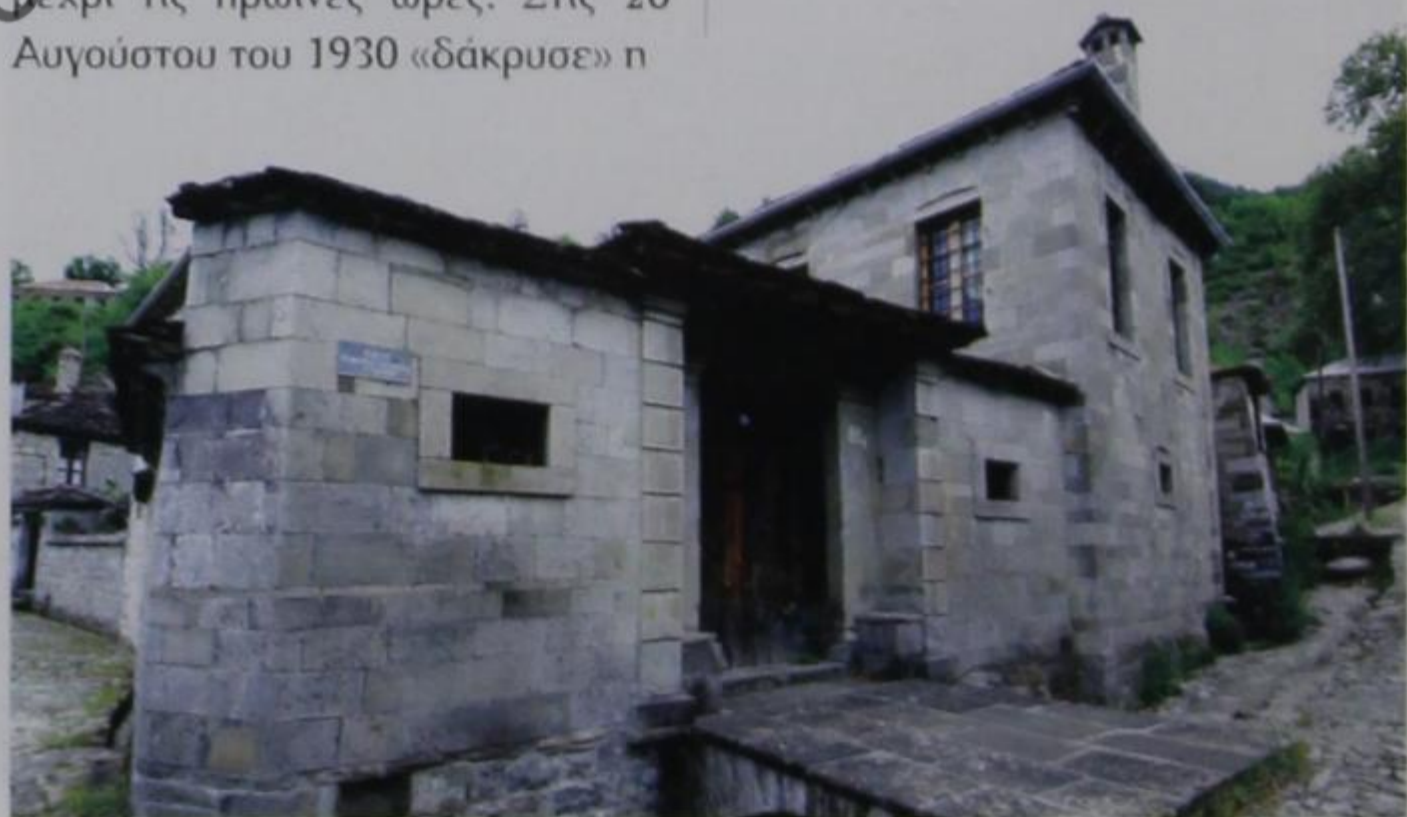
λυστρικές επιδρομές. Πιο πέρα εντυπωσιάζει η οικία Γιούσιου (1909) με τις άριστα λαξευμένες πέτρες και το τοξωτό γεφυράκι στην είσοδο, που διατηρείται σε πολύ καλή κατάσταση.

Αξιομνημόνευτη είναι η προσφορά του ευεργέτη Σπυρίδωνος Ξινού (1820–1865), ο οποίος άφησε την περιουσία του στο χωριό. Με δαπάνες του Κληροδοτηματός του, ιδρύθηκε η Σπυριδώνειος Σχολή στην είσοδο του χωριού. Η Σχολή, που στηριζόταν οικονομικά από το Κληροδοτήμα, λειτούργησε ανελλιπώς ως Δημοτικό σχολείο και Σχολαρχείο έως το 1928. Έφτασε μάλιστα να έχει και έως 80 μαθητές από όλη την περιοχή. Σημαντική ήταν και η συμβολή του κληροδοτήματος στην λειτουργία του παρθεναγωγείου και του οικοτροφείου.

Ξεχωριστή εμπειρία στο Γαναδιό αποτελεί το πανηγύρι του Δεκαπενταύγουστου στην πλατεία, που οργανώνει η αδελφότητα Γαναδιωτών με γλέντι, τοπικούς οργανοπαικτές και παραδοσιακούς χορούς μέχρι τις πρωινές ώρες. Στις 20 Αυγούστου του 1930 «δάκρυσε» η

εικόνα της Σταύρωσης, στο ναό των Ταξιαρχών και από τότε κάθε χρόνο οι κάτοικοι συγκεντρώνονται και γευματίζουν με νησθήσιμα φαγητά όλοι μαζί στην πλατεία. Επίσης, στις 7 Νοεμβρίου γιορτάζει η κεντρική εκκλησία των Ταξιαρχών. Αγαπημένοι παραδοσιακοί χοροί είναι ο τσάμικος και ο συρτός στα τρία. Στην Αθήνα εδρεύει ο Σύλλογος

Οικία στο Γαναδιό

Ναός Ταξιάρχων

«Άγιοι Ταξιάρχες».

Στο μικρό καφεενεδάκι στην γραφική πλατεία του χωριού μπορείτε να γευτείτε παραδοσιακά μεζεδάκια. Στη διπλανή κοιλάδα του Βουρκοπόταμου, σε εκτάσεις που ανήκουν στο Γαναδίο, στεκουν δύο ερειπωμένοι γερομυλοι, καθώς και δυο μικρά τοξοτά πέτρινα γεφύρια, τα οποία θα προσεγγίσετε από το δρόμο που οδηγεί προς την Πουρνιά και την Αγία Παρασκευή.

Γαναδίο

Μοναστήρι (Μποτσιφάρι)

Επόμενος σταθμός της διαδρομής είναι το γραφικό Μοναστήρι (υψ. 900μ), που απέχει 21,5 χλμ. από την Κόνιτσα. Πρόκειται για μικρό χωριό, που μέχρι πρόσφατα αποτελούσε συνοικισμό της Μόλιστας. Είναι κτισμένο στη νοτιοδυτική απόληξη του όρους Κλέφτης, μέσα σε πυκνή βλάστηση από δρυς, κρανιές, γράβους και άλλα δένδρα και θάμνους. Σε μικρή απόσταση από το χωριό βρίσκεται η Μονή Εισοδίων Θεοτόκου από όπου το χωριό πήρε το νέο του όνομα. Είναι πιθανό ότι το χωριό ιδρύθηκε το 12^ο αιώνα, όταν χτίστηκε για πρώτη φορά η Μονή.

Πρόκειται για ένα χωριό πνιγμένο στη βλάστηση, με πλακόστρωτους δρόμους και όμορφα πετρίχιστα σπίτια, που θα άξιζε να χαρακτηριστεί παραδοσιακός οικισμός.

Οι κάτοικοί του πλέον το χειμώνα είναι ελάχιστοι, ενώ το καλοκαίρι αυξάνονται σε περίπου 100 και το χωριό αποκτά περισσότερο παραθεριστικό χαρακτήρα. Οι περισσότεροι κάτοικοι, συνταξιούχοι πια, έχουν κύρια ασχολία τους την καλλιέργεια του κήπου και των αμπελιών για την παραγωγή τσίπουρου και κρασιού.

Το σχολείο στο Μοναστήρι

Σοκάκι στο Μοναστήρι

Πολλές πηγές βρίσκονται στα όρια του οικισμού, όπως το Πηγάδι, η Ντράζιου, στα βόρεια η πηγή Γιόγκου δίπλα από το εκκλησάκι της Γέννησης της Θεοτόκου, καθώς και η πηγή Πλάτωνος στα ανατολικά.

Από τα όρια του οικισμού αρχίζει το δάσος Τσουμπάνι που φθάνει μέχρι την κορυφή Κλέφτης, καλύπτοντας έκταση 150.000 στρεμμάτων και αποτελείται από μαυρόπευκα και έλατα.

Ο ενοριακός ναός του Αγίου Αθανασίου (1927) είναι μονόκλιτη βασιλική με δίκλιτη στέγη και πρόσθετη περίστυλη στοά. Στην περιοχή υπάρχουν αρκετά εκκλησάκια, όπως οι Άγιοι Θεόδωροι, οι Ταξιάρχες, ο Προφήτης Ηλίας, η Παναγία και ο Άγιος Χαράλαμπος. Στις 5 και 6 Αυγούστου, της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος, διεξάγεται στην πλατεία του χωριού πανηγύρι με παραδοσιακούς χορούς. Προηγείται το έθιμο της Δημοπρασίας του Σταυρού, του οποίου η διεκδίκηση εξαρτάται

από την ποσότητα του λαδιού που θα προσφέρει ο καθένας. Κατά τη διάρκεια του πανηγυριού χορεύονται παραδοσιακοί ηπειρώτικοι χοροί, όπως ο τσάμικος, ο συρτός, ο Πωγωνίσιος, ο Ζαγορίσιος, η παπαδιά, ο Μπεράτης, τα Φράσια, η Μπολονάσαινα, διάφορα κλέφτικα καθώς και αγαπημένα δημοτικά τραγούδια της ξενιτιάς.

Στο χωριό εδρεύει η Αδελφότητα Μοναστηριωτών που φροντίζει για την διατήρηση των εθίμων και της παράδοσης, τη διοργάνωση εκδηλώσεων και την οικονομική ενίσχυση διαφόρων έργων.

Αυλόπορτα

Μονή Εισοδίων Θεοτόκου Μόλιστας

Βρίσκεται σε δασωμένη περιοχή λίγο πιο πάνω από το χωριό Μοναστήρι και φτάνει κανείς εκεί ακολουθώντας αριστερή διακλάδωση του κεντρικού δρόμου, λίγο πριν την είσοδο του χωριού. Στη Μονή, που είναι αφιερωμένη στα Εισόδια της Θεοτόκου, οδηγεί επίσης και μονοπάτι από το κέντρο του χωριού. Η Μονή –σύμφωνα με εντοιχισμένη πλάκα- χτίστηκε το 1672 σε διαφορετική θέση από τη σημερινή. Ξανακτίστηκε όμως εκ βάθρων και απέκτησε τη μορφή που έχει σήμερα το 1819.

Διατηρούνται σε καλή κατάσταση το καθολικό, το διπλό καμπαναριό στην είσοδο, οι παλιοί στάβλοι, τα δώροφα κελιά, όπου έμεναν μοναχοί μέχρι το 1975 και τα οποία σήμερα χρησιμεύουν ως ξενώνες για τους προσκυνητές, καθώς κι ένα μικρότερο κτίριο που ονομάζεται «του Τούρκου η κρεβάτα» και είναι

αφιέρωμα ενός Μουσουλμάνου μπέη. Το καθολικό είναι μονόκλιτη βασιλική με δύο πόρτες και γυναικωνίτη. Στον κύριο ναό σώζονται δύο πέτρινα μανουάλια του 1831. Σε έκτακτες ανάγκες (ξηρασία, ασθένειες κλπ.) γινόταν περιφορά στο χωριό της θαυματουργής εικόνας της Παναγίας. Η Μονή γιορτάζει στις 21 Νοεμβρίου με πανηγυρική λειτουργία.

Λιθανάγλυφο στην είσοδο της Μονής

Μονή Εισοδίων Θεοτόκου - Είσοδος

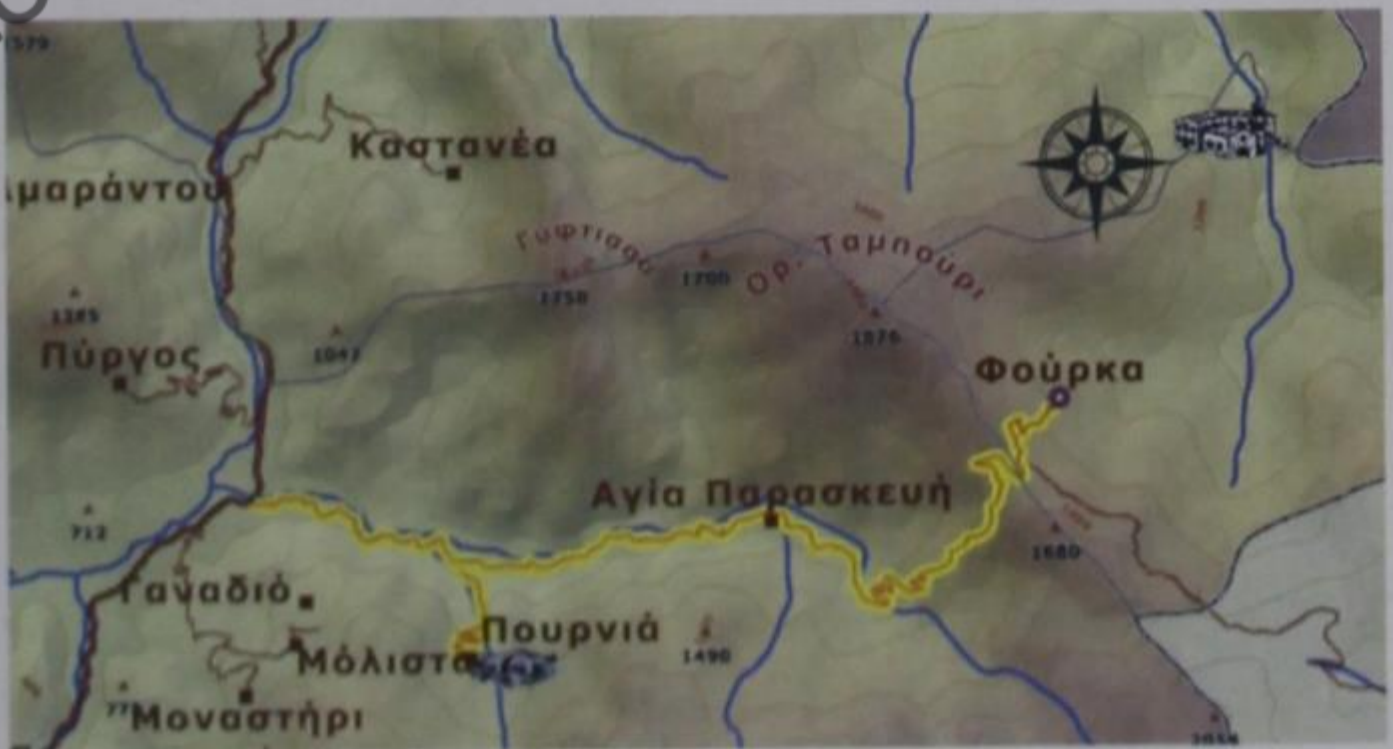
Μαυρόπευκα στο δρόμο
για τη Φούρκα

6^η Διαδρομή

Τα χωριά στην κοιλάδα του Βουρκοπόταμου
στο Σμόλικα

Πουρνιά - Αγία Παρασκευή - Φούρκα

Ναός Καίμωνος Θεοτόκου (Αγία Παρασκευή)

Η διαδρομή αρχίζει από την εθνική οδό Κόνιτσας- Κοζάνης, σε 18,2 χλμ από την Κόνιτσα. Λίγο πριν από τη συμβολή του Βουρκοποτάμου με τον ποταμό Σαραντάπορο (γέφυρα Λασκαρίδου) αφήνετε την εθνική οδό και ακολουθείται επαρχιακή οδό προς τα δεξιά που οδηγεί στα χωριά Πουρνιά, Αγία Παρασκευή και Φούρκα.

Πουρνιά (Σταρίτσιανη)

Καθώς ανηφορίζετε στην όμορφη κοιλάδα του Βουρκοποτάμου, συναντάτε διακλάδωση στα δεξιά, που σε 3 χλμ σας φέρνει στο γραφικό χωριό Πουρνιά. Το χωριό απέχει 25χλμ από την Κόνιτσα και 7χλμ από την εθνική οδό. Όμορφο χωριό με κρύα νερά και πλούσια δάση δρυός και μαύρης πεύκης, ενώ ψηλότερα προς τον Κλέφτη και την κορυφή Νταλιόπολη του Σμόλικα, απλώνονται και δάση οξυάς. Λίγο πριν το χωριό ο επισκέπτης συναντά

Αυλόπορτα

το γεφύρι της Μαύρης Πέτρας που στέκει εκεί από το 1817 και εντυπωσιάζεται από το διπλανό απόκρημνο βράχο, όπου άγνωστος καλλιτέχνης προηγούμενων αιώνων φιλοτέχνησε την εικόνα του Παντοκράτορα.

Περιδιαβαίνοντας τα σοκάκια του χωριού θα συναντήσει κανείς όμορφες εξώπορτες, καλοχτισμένα κτίρια και πλούσια αρχοντικά, γεγονός που παραπέμπει στον πλούτο που εισέρεε στο χωριό από τους ξενιτεμένους.

Σοκάκι στην Πουρνιά

Ο ευεργέτης του χωριού
Βασίλειος Έξαρχος
στον οποίο η πλατεία Εξαρχείων
της Αθήνας οφείλει το όνομά της

Αξιόλογο θρησκευτικό μνημείο αποτελεί η κεντρική εκκλησία των πολιούχων του χωριού, Παμμεγίστων Ταξιαρχών, η οποία είναι τύπου βασιλικής και έχει χτιστεί στη θέση παλιότερου ναού. Άλλα αξιόλογα δημόσια κτίρια του χωριού είναι το σχολείο και το αμελικό, μεγά-

λο κτίριο το οποίο βρίσκεται στα ανατολικά της κεντρικής εκκλησίας και λειτουργούσε ως ξενώνας παλιότερα. Αξιοθέατα αποτελούν το μονότοξο γεφύρι του Σελιού (1871) και της Μαύρης Πέτρας. Λέγεται πως παλιότερα υπήρχαν τρεις συνοι-

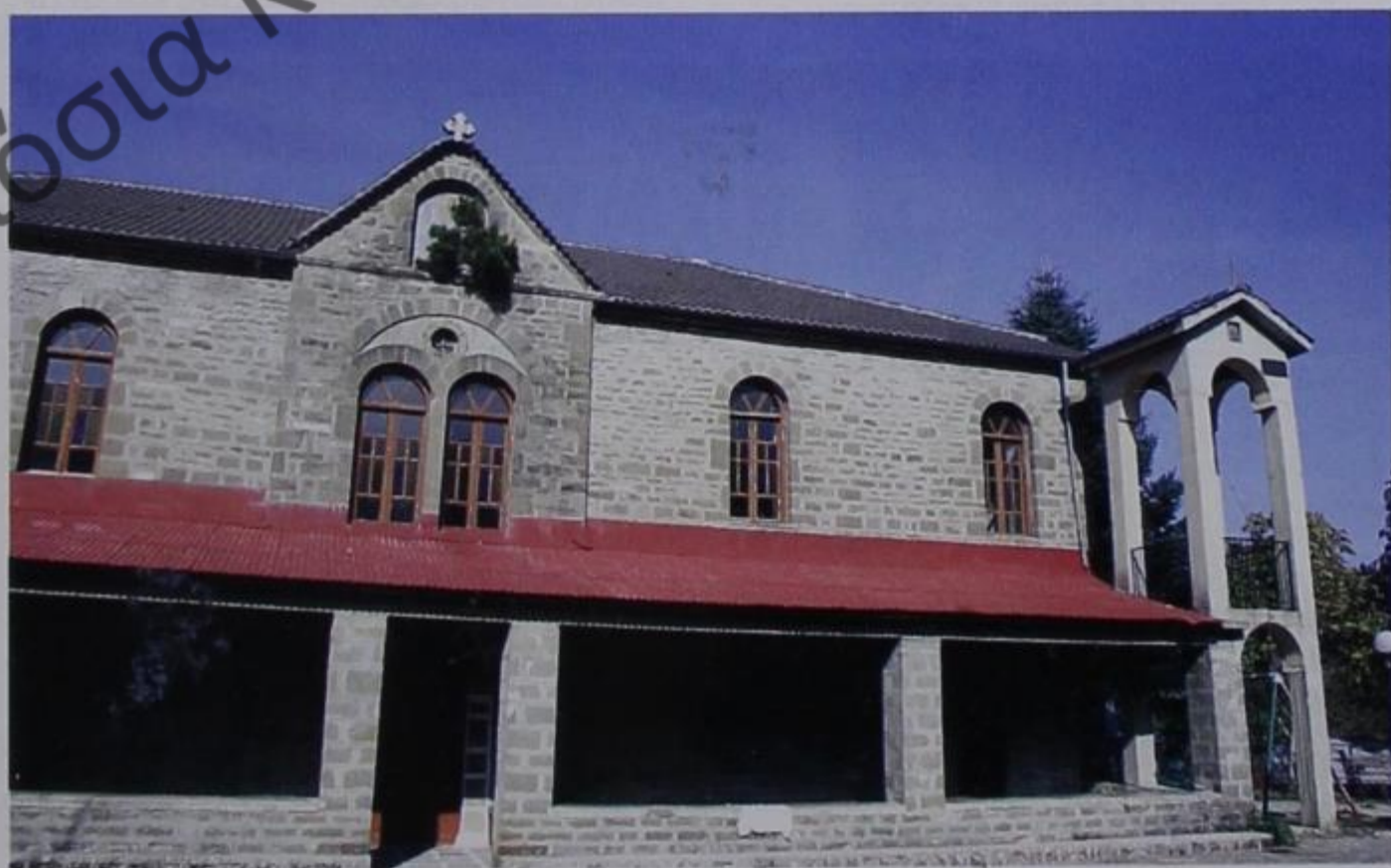
Εξωκκλήσι πάνω σε βράχο

κισμοί: της Σταρίτσας, του Σελού, και των Αναργύρων. Το χωριό έλαβε το παλιό όνομά του από τον πρώτο

συνοικισμό εξαιτίας των σιταροχώρων που απλώνονταν γύρω του. Το 1928 μετονομάστηκε σε Πουρνιά, που σημαίνει κορομπλιά.

Κατά την παράδοση η Πουρνιά είναι γέννημα ενός άλλου χωριού, που ονομαζόταν «Τράπια» και ήταν χτισμένο σε κοντινή απόσταση από αυτό, σε τοποθεσία που φέρει ακόμα αυτή την ονομασία. Η Τράπια υπήρξε από τα μεγαλύτερα χωριά εκείνης της περιόδου με 300 οικογένειες και 1.200 κατοίκους, οι οποίοι ασχολούνταν με την κτηνοτροφία και τη μαστορική. Η πανούκλα όμως (14^{ος}–16^{ος} αιώνας) τους ανάγκασε να μετοικήσουν με αποτέλεσμα το χωριό να ερημώσει. Σήμερα οι κάτοικοι της Πουρνιάς είναι συνταξιούχοι, κτηνοτρόφοι και υλοτόμοι στο δασικό συνεταιρισμό.

Στην κεντρική πλατεία του χωριού το Δεκαπενταύγουστο διεξάγεται πανηγύρι με μεγάλη συμμετοχή κόσμου. Στην Αθήνα εδρεύει ο Σύλλογος Απανταχού Πουρνιωτών.

Ο ναός των Ταξιαρχών με το μαυρόπευκο στη στέγη του

Από το χωριό δασικοί δρόμοι και μονοπάτια οδηγούν σε όμορφες τοποθεσίες. Από τη θέση Νταλιόπολη, που βρίσκεται κοντά στην κορυφή του Κλέφτη, όπου κατά την διάρκεια του εμφυλίου πολέμου έγιναν φονικές μάχες, μπορείτε σήμερα να απολαύσετε την πανοραμική θέα προς τις κορυφογραμμές και τις πλαγιές των γύρω βουνών: της Τραπεζίτσας, της Τύμφης, του Γράμμου και του Σμόλικα.

Στην Πουρνιά υπάρχει ξενώνας για διανυκτέρευση, ταβέρνα και καφενείο.

Το γεφύρι της Μαύρης Πέτρας

Χαρακτηριστικό του γεφυριού της Μαύρης Πέτρας (1817), που βρίσκεται λίγο πριν από την είσοδο

Γεφύρι Μαύρης Πέτρας

του χωριού, είναι τα τεταρτοκυκλικά ανακουφιστικά τόξα του, ενώ το τοπίο συμπληρώνουν το εικόνισμα, η βρύση, η αγιογραφία του Παντοκράτορα σε απότομο βράχο πάνω από το γεφύρι και ο μισογκρεμισμένος νερόμυλος δίπλα του.

Αγία Παρασκευή (Κεράσοβο)

Ο δρόμος που διατρέχει την κοιλάδα του Βουρκοπόταμου οδηγεί στην Αγία Παρασκευή. Είναι το μεγαλύτερο χωριό της περιοχής με 200 μόνιμους κατοίκους και πολύ περισσότερους το καλοκαίρι (περίπου 1.000). Το χωριό είναι κτισμένο σε υψόμετρο 1046μ, δίπλα από τον παραποταμό του Σαραντάπορου, Βουρκοπόταμο. Απέχει 28 χλμ από την Κόνιτσα και 9 χλμ από την εθνική οδό Κόνιτσας- Κοζάνης. Παρόλο που το 1953 μετονομάστηκε σε Αγία Παρασκευή, οι ντόπιοι προτιμούν το παλιό όνομα Κεράσοβο. Είναι όμορφο χωριό με γραφικά σπίτια, πολλά ρέματα, εκτεταμένα δάση κωνοφόρων και οξιάς και αλπ-

Η βραχογραφία του Παντοκράτορα στη Μαύρη Πέτρα

Ναός Κοίμησης Θεοτόκου

κά λιβάδια στο Σμόλικα. Το Κεράσοβο βρέθηκε στο επίκεντρο του πολέμου κατά τις πρώτες ημέρες της Ιταλικής εισβολής.

Οι περισσότεροι κάτοικοί του παλιότερα ασχολούνταν με τη μαστορική τέχνη και τις μεταφορές (κυρατζήδες-αγωγιάντες) Κερασοβίτες

πετράδες- χτίστες εργάστηκαν σε διάφορα μέρη της Ελλάδας και έξω από αυτήν.

Σήμερα, οι κάτοικοι του χωριού ασχολούνται με την υλοτομία και την κτηνοτροφία. Βοοειδή, γίδια και πρόβατα εκτρέφονται στις πλαγιές του Σμόλικα και του γειτονικού όρους Ταμπούρι.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι πολλές εκκλησίες του χωριού, όπως η κεντρική της Κοίμησης Θεοτόκου (1812), ο Αγ. Νικόλαος (1850), η Αγ. Παρασκευή (1850), ο Αγ. Δημήτριος (1926), ο Αγ. Αθανάσιος, η Αγ. Βαρβάρα, ο Πρ. Ηλίας, η Αγ. Τριάδα κ.α.

Αξιοί προσοχής είναι οι παλιοί μύλοι και οι βρύσες του χωριού, καθώς και το κτίριο του Δημοτικού σχολείου. Στο κέντρο του χωριού ξεχωρίζει ένα μεγάλο κτίριο, που ανήκει στην Αδελφότητα Αγίας Παρασκευής. Γενικά η πολεοδομική μορφή του χωριού είναι μονοκεντρική με το κέντρο στη μέση που

Κεράσοβο, γενική άποψη

Δρακόλιμνη Σμόλικα

περιλαμβάνει το μεσοχώρι, τις δυο ανισόπεδες πλατείες και τους 12 μαχαλάδες, οι οποίοι αντιστοιχούν σε διάφορες ισχυρές φάρες (σόγια), όπως Τσουμπαναίοι, Παπαγιανναίοι, Βαϊλάδες κá.

Ξεχωριστή είναι η μουσική πα-

ράδοση του χωριού. Μέχρι και τις μέρες μας ξακουστοί μουσικοί (Φιλιππιδάιοι και Μπετζαίοι) διασκεδάζουν τον κόσμο στα παραδοσιακά πανηγύρια της ευρύτερης περιοχής. Κάθε χρόνο στη γιορτή της Αγίας Παρασκευής (26 Ιουλίου), γίνεται διήμερο πανηγύρι, αφού προηγηθεί λειτουργία στο μικρό εκκλησάκι, που βρίσκεται στο πάνω μέρος του χω-

Το πετρόχτιστο σχολείο

Ο ναός της Αγίας Παρασκευής

ριού και ακολουθεί χορός και φαγοπότι στην πλατεία με μεγάλη συμμετοχή κόσμου. Στις 24 Ιουνίου, στη γιορτή του Αϊριγογιάννη, οι γυναίκες μαζεύουν ρίγανη από το ριγανόβουνο (3 ώρες πεζοπορία από το χωριό) με χορούς και τραγούδια.

Χαρακτηριστικό επίσης είναι το έθιμο της κατασκευής της «μπόντζας» (πηλινο ταψί για το ψήσιμο ψωμιού ή πίτας) από τις γυναίκες κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.

Στην Αθήνα εδρεύει η Αδελφότητα Αγίας Παρασκευής «Το Κεράσοβο» και στο χωριό ο Επιμορφωτικός Σύλλογος Νέων «Ο Σμόλικας», ο οποίος αναλαμβάνει τις διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Στο Κεράσοβο υπάρχει η κατάλληλη υποδομή για να διανυκτερεύσετε αλλά και για ν' απολαύσετε καλό φαγητό (ψητά αρνιά και κοκορέτσι) στις παραδοσιακές ταβέρνες του χωριού. Από το Κεράσοβο αρχί-

Νεροτριβή

ζει το ορειβατικό μονοπάτι για τη Δρακόλιμνη και τη μεγάλη κορυφή του Σμόλικα στα 2637μ, αλλά και άλλα μικρότερα μονοπάτια στα δάση γύρω από το χωριό.

Οι Μουσικοί

Η ιδιαίτερη μουσική παράδοση της Κόνιτσας ζωντανεύει στα πανηγύρια του καλοκαιριού, όπου ακόμη και στις μέρες μας απόγονοι μεγάλων μουσικών οικογενειών παίζουν τους γνωστούς παλιούς σκοπούς «Πεκλάρι», «Λεσκοβικιάρικο», «Ζερματινό» και «Γκάϊντα», ζωντανεύοντας μνήμες με παράδοση αιώνων. Η μουσική της επαρχίας Κόνιτσας διαφέρει από τη μουσική παράδοση των άλλων περιοχών της Ηπείρου, μια και έχει δεχτεί πολλές και θετικές επιδράσεις από τη Δυτική Μακεδονία και τη Βόρειο Ήπειρο.

Οι οργανοπαίχτες γνωρίζουν τη σειρά των εθίμων του κάθε χωριού και από γενιά σε γενιά μετέδιδαν και μεταδίδουν τα λόγια, τους ρυθμούς και τους ήχους των τραγουδιών σε γάμους, πανηγύρια, βαφτίσια και άλλες εκδηλώσεις. Η κομπάνια, που αποτελείται από κλαρίνο, βιολί, λαγούτο και ντέφι, αποτελεί το κυ-

ρίαρχο οργανικό συγκρότημα στο χώρο της ηπειρώτικης μουσικής παράδοσης, ενώ η ίδια ονομασία υποδηλώνει την επαγγελματική σταθερή σχέση που συνδέει τα μέλη της μεταξύ τους, με αρχηγό πάντοτε τον κλαρινοπαίκτη που δίνει και το όνομα του στην ομάδα.

Το κλαρίνο και το βιολί αποτελούν τα μελωδικά όργανα με τα οποία οι μουσικοί θα επιδείξουν τη δεξιότητά τους με εντυπωσιακά ανεβοκατεβάσματα στις παραδοσιακές κλιμακες, εκμεταλλευόμενοι τη μεγάλη μελωδική έκταση του οργάνου, με τα χαρακτηριστικά γλιστρήματα του ηπειρώτικου ήφους, με το περίτεχνο στόλισμα της μελωδίας, με έντεχνα κοψίματα με διάλογο των δύο οργάνων, όπως γίνεται στην ηπειρογιαννίτικη γκάϊντα.

Ιδιαίτερη περίπτωση οργανικών κομματιών στην περιοχή της Κόνιτσας αποτελούν οι γκάϊντες, χορευτικοί σκοποί που πήραν αυτή την

Πανηγυράκι στον Αηλιά Λυκόραχης

Καλοκαιρινό «ζιαφέτι» στο Γράμμο

ονομασία εξαιτίας της μίμησης από το κλαρίνο της τεχνικής και του πχ-χρώματος της γκαίντας που γεφυρώνουν τη μουσική παράδοση της Ηπείρου με αυτή της Δυτικής Μακεδονίας.

Ξεκινούν συνήθως αργά για να γυρίσουν στην συνέχεια σε ταχύτερη ρυθμική αγωγή και αυτοσχεδιασμό πάνω στα βασικά μοτίβα της μουσικής και του χορού.

Υπάρχουν διάφορες παραλλαγές του βασικού σκοπού που παίρνουν το όνομα τους ανάλογα με την περιοχή

όπου συνηθίζονται: “γκάιντα παιδιωτική”, “γκάιντα πυρσομαννίτικη” κ.ο.κ.

Το Κεράσσοβο ήταν η κοιτίδα των περισσότερων μουσικών της περιοχής της Κόνιτσας με γνωστότερους τους Φιλιππιδάιους και τους Μπετζαΐους που για γενιές ολόκληρες γλεντούσαν τα χωριά της Κόνιτσας. Άλλοι αξιόλογοι μουσικοί της περιοχής που διατηρούν την παράδοση ακόμη και σήμερα είναι οι Χαλκιάδες οι Αλεξέοι και οι Πανουσαΐδες.

Φούρκα

Συνεχίζοντας την ανάβαση στην κοιλάδα του Βουρκοπόταμου και σε απόσταση 11 χλμ από το Κεράσοβο, στις πλαγιές που ενώνουν το Σμόλικα με το παρακλάδι του, το βουνό Ταμπούρι, συναντούμε τη Φούρκα. Το χωριό είναι κτισμένο αμφιθεατρικά σε υψόμετρο από 1360μ έως 1450μ και απέχει 40 χλμ από την Κόνιτσα και 21 χλμ από την εθνική οδό. Πρόκειται για το ψηλότερο χωριό της Ελλάδας, στο οποίο οι κάτοικοι διέμεναν πάντοτε καθόλη τη διάρκεια του χρόνου και δεν το εγκατέλειπαν τους χειμερινούς μήνες, όπως συνέβαινε σχεδόν σε όλα τα υπόλοιπα χωριά που είναι χτισμένα ψηλότερα από τα 1100μ υψόμετρο. Το χωριό περιβάλλεται από πλούσια δάση δρυός, οξυάς, μαύρης πεύκης και ελάτης, ενώ σημαντικές εκτάσεις καταλαμβάνουν οι χορτολιβαδικές εκτάσεις. Για το λόγο αυτό η κτηνοτροφία και η αλιτομία αποτελούν βασικές δραστηριότητες των κατοίκων. Με την τελευταία διοικη-

Ναός Αγίου Νικολάου

Φούρκα

Θέα από τον Προφήτη Ηλία προς τον Γράμμο

τική διαίρεση η Φούρκα παρέμεινε ανεξάρτητη κοινότητα.

Η Φούρκα αποτελεί ιστορικό τόπο. Στον Προφήτη Ηλία και στα γύρω υψώματα στα βόρεια του χωριού έγιναν φονικότατες μάχες το 1940 κατά τη διάρκεια του αλβανοϊταλικού πολέμου. Εδώ τραυματίστηκε ο συνταγματάρχης Κων/νος Δαβάκης, και άφησε την τελευταία του πνοή ο υπολοχαγός Αλέξανδρος Διάκος.

Η ιστορία του χωριού ανάγεται πριν από τον 16^ο αιώνα.

Το χωριό προέκυψε από τη σύνδεση τεσσάρων οικισμών: του Παλαιοχωρίου, της Λιάτσικας, του Μασρόβου και της Φούρκας. Τότε αριθμούσε 3.000 κατοίκους και λόγω της ορεινής της θέσης, η φορολογία προς την Οθωμανική διοίκηση ήταν εξαιρετικά χαμηλή. Οικονομικοί και κοινωνικοί λόγοι καθώς επίσης και η έξαρση των ληστρικών επιδρομών από τη σημερινή Αλβανία (Κολώνια) συνέβαλαν στη διασπορά των Φουρ-

Το ηρώο του 1940 στο ύψωμα Προφήτης Ηλίας

...στο δρόμο για το σχολείο. Φούρκα δεκαετία του '60,

κιωτών από το 17^ο έως το 19^ο αιώνα. Οι πόλεμοι κατά την περίοδο 1940-1949 και η αστυφιλία αργότερα μείωσαν τον πληθυσμό της Φούρκας κατά πολύ.

Σήμερα στη Φούρκα ζουν 25 μόνιμοι κάτοικοι οι οποίοι ασχολούνται με την κτηνοτροφία και την υλοτομία. Το καλοκαίρι όμως το χωριό ζωντανεύει από τους απανταχού Φουρκιώτες που επισκέπτονται τη γενέτειρά τους. Κατά την θερινή περίοδο με την προσέλευση των μετακινούμενων κτηνοτρόφων και των κατοίκων που διαμένουν σε άλλες πόλεις, αυξάνεται ο πληθυσμός και ανέρχεται στα 300 άτομα.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι εκκλησίες του χωριού: ο Άγιος Νικόλαος, ο Αγ. Γεώργιος, ο Αγ. Αθανάσιος και ο Πρ. Ηλίας, καθώς και το Πολιτιστικό Κέντρο με τη βιβλιοθήκη και το Λαογραφικό Μουσείο, στο οποίο υπάρχουν πολλά εκθέματα από την αγροτική ζωή του χωριού. Σημαντικά είναι τα έθιμα του χωριού, όπως: τ' Αϊτρύφωνα, «τ'ς

Λαογραφική Συλλογή Φούρκας Παναϊάς τ'ς Μιγάλης» και «τ' Αϊνικόλα».

Από την κορυφή Ταμπούρι και από το ύψωμα Προφήτης Ηλίας, στα οποία μπορεί κανείς να φτάσει ακολουθώντας δασικό δρόμο ή μονοπάτι, μπορείτε να θαυμάσετε τη φύση σε όλο το μεγαλείο της. Όπου

Ο κοινοτικός ξενώνας

Μαυρόπευκα στον Προφήτη Ηλία

και να στρέψετε τα μάτια σας θα δείτε δάση, υποαλπικά λιβάδια, ράχες και ρεματιές ολόγυρα στο Σμόλικα και στο Γράμμο. Στον Προφήτη Ηλία κάθε χρόνο, ανήμερα της εορτής του (20 Ιουλίου), τιμάται επίσημα από την πολιτεία η προσφορά της γυναίκας της Πίνδου στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο του 1940-41. Από τη Φούρκα δρόμος οδηγεί προς τη Σαμαρίνα (περίπου 12 χλμ) και τη

γειτονική περιοχή των Γρεβενών, ενώ από τη Μονή Κλαδόρμης, που βρίσκεται χαμηλότερα από το χωριό, μπορεί να φτάσει κανείς στην εθνική οδό Κόνιτσας- Κοζάνης.

Στο χωριό υπάρχει ξενώνας για διανυκτέρευση, καφεπαντοπολείο και ψησταριά. Η Φούρκα, όπως και τα περισσότερα βλαχοχώρια, πανηγυρίζει τον Δεκαπενταύγουστο.

Η λιμνούλα στη θέση Ρωμιός

Η Μονή Κλαδόρμης

Είναι κτισμένη σε όμορφη τοποθεσία με εξαιρετική δρυοδάση, αρκετά πιο χαμηλά από το χωριό, όπου φτάνει κανείς με αυτοκίνητο από χωματόδρομο 7χλμ ή έπειτα από 1,30 ώρα πεζοπορία. Η Μονή είναι αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου και ιδρύθηκε τον 12^ο αιώνα. Ωστόσο τη σημερινή της μορφή, όπως μαρτυρούν εντοιχισμένες κτητορικές επιγραφές, την απέκτησε το 1747. Σήμερα στη Μονή ο επισκέπτης-προσκυνητής θα δει το καθολικό της, που είναι σταυροειδής ναός με οκταγωνικό τρούλο. Το εσωτερικό του είναι διακοσμημένο με τοιχογραφίες και στο τέμπλο σώζονται αξιόλογες φορητές εικόνες. Στη δυτική πλευρά του μοναστηριού υπάρχει χαμηλό κωδωνοστάσιο. Σώζονται επίσης η βρύση και ορισμένα ερειπωμένα κελιά. Οι θαυματοργές εικόνες της μονής φυλάσσονται σε

άλλο χώρο. Παρόλο που η Μονή είναι αφιερωμένη στην Κοίμηση εορτάζει στα Εισόδια της Θεοτόκου, στις 8 Σεπτεμβρίου.

Μετά τη θεία λειτουργία ακολουθεί χορός και κοινό γεύμα (κουρμπάνι) για όλο τον κόσμο.

Το καθολικό της Μονής Κλαδόρμης

7^η Διαδρομή

Τα χωριά στην κοιλάδα του Γοργοπόταμου
στο Γράμμο

Πυρσόγιαννη - Βούρμπιανη - Οξυιά - Ασημοχώρι -
Χιονιάδες - Γοργοπόταμος - Πληκάπι

Τέμπλο μητροπολιτικού ναού Αγίου
Αθανασίου Ιωαννίνων.
Έργο ξυλογλυπτών από το Γοργοπόταμο

Η διαδρομή αρχίζει στο 24,9 χλμ της εθνικής οδού Κόνιτσας- Κοζάνης. Σε 2 χλμ περίπου μετά την γέφυρα Σπηλιωτοπούλου αφήνετε την κύρια κοιλάδα του Σαραντάπορου και ακολουθείτε εκείνη του Γοργοπόταμου στα αριστερά σας. Σε απόσταση 2,2 χλμ από την κύρια διακλάδωση θα συναντήσετε την Πυρσόγιαννη, το πρώτο και μεγαλύτερο χωριό αυτής της διαδρομής και έδρα του Δήμου Μαστοροχωριών και στη συνέχεια τα υπόλοιπα χωριά.

Πυρσόγιαννη

Η Πυρσόγιαννη είναι κτισμένη σε υψόμετρο 860μ στις πλαγιές του βουνού Στενό (1900μ) της οροσειράς του Γράμμου, λίγο ψηλότερα από το σημείο ένωσης του Γοργοπόταμου με το μεγάλο ποταμό της περιοχής αυτής, το Σαραντάπορο. Είναι κτισμένη αμφιθεατρικά, σε τοποθεσία με άριστη θέα προς τα

γύρω βουνά και δάση, λουσμένη όλη την ημέρα από τον ήλιο και περιβάλεται από πυκνό δρυοδάσος. Απέχει 27,1 χλμ από την Κόνιτσα.

Περπατώντας στα γραφικά καλντερίμια του χωριού θα θαυμάσετε τα αρχοντικά σπίτια, τις περίτεχνες εξώπορτες και τις πέτρινες βρύσες. Τα περισσότερα σπίτια, σύμφωνα με τις εντοιχισμένες κτητορικές επιγραφές, χτίστηκαν γύρω στο 1750. Πολλά από αυτά είναι διώροφα ή και τριώροφα και γύρω τους αναπτύσσ-

Λιθανάγλυφο του 18ου αιώνα

Πυρσόγιαννη

Η βρύση στην κεντρική πλατεία

σονται μικρές πέτρινες πλατείες και καλντεριμωτά σκαλοπάτια και δρομάκια. Επίσης πολλά σπίτια διαθέτουν ενδιαφέρουσες λιθανάγλυφες παραστάσεις στους τοίχους τους.

Ανηφορίστε προς την πλατεία της Κόκκα Καρυάς και από εκεί ως τον αιωνόβιο πλάτανο, δίπλα στο φιλόξενο ξενώνα και ψηλότερα έως την εκκλησία του Άγιου Γεωργίου σε μια διαδρομή που θα σας συνεπάρει. Ο Άγιος Γεώργιος (1904) είναι

κτισμένος στην θέση παλιότερου ναού (1712). Θα σας εντυπωσιάσει με την τεχνική και τον όγκο του και το διπλό καμπαναριό του. Το ξυλόγλυπτο τέμπλο του ναού είναι έργο του Τουρνοβίτη, από το διπλανό χωριό Γοργοπόταμος, ταλιαδόρου Βασίλη Σκαλιστή (1926) και ο ζωγραφικός διάκοσμος του Σέρβου αγιογράφου Μιλτιάδη Νικολιτς. Ο Άγιος Νικόλαος (1772), τρίκλιτη βασιλική με πυργοειδές καμπαναριό και περιστύλιο καγιάτι, είναι ο παλιότερος ναός του χωριού. Αξιόλογες είναι επίσης οι εκκλησίες του Αγ. Αθανασίου (1864), του Αγ. Μηνά (1853), της Παναγιάς (1867) και της Αναλήψεως.

Στην Πυρσόγιαννη διέμεναν παλιά 360 οικογένειες και 1800 κάτοικοι. Οι περισσότεροι άντρες ασχολούνταν με τη μαστορική. Είναι πατρίδα των περιβόητων πετράδων και μαστόρων, οι οποίοι τους τελευταί-

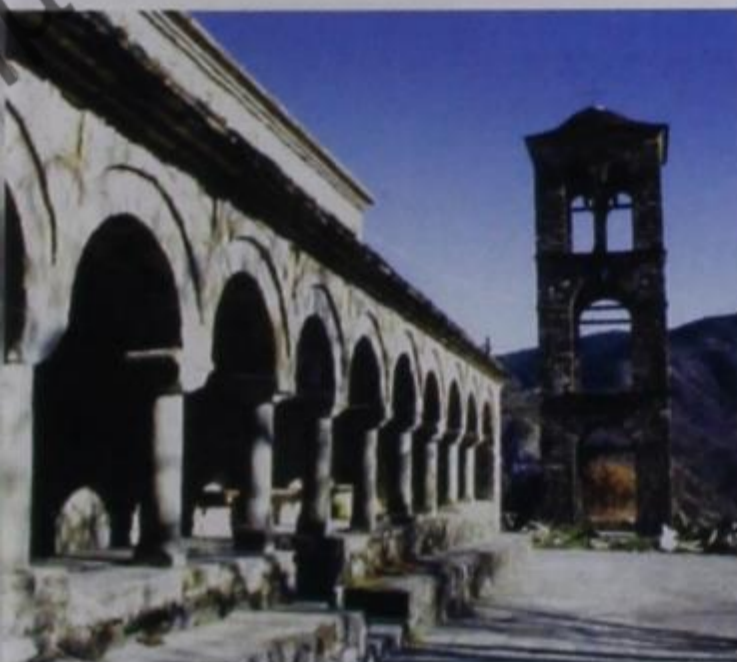

Ναός Αγίου Γεωργίου

Ναός Αγίου Νικολάου

ους τέσσερις αιώνες και μέχρι το 1950 διασπάρθηκαν, οργανωμένοι σε μπουλούκια, σε κοντινούς και μακρινούς προορισμούς (Βαλκάνια, Αμερική, Περσία, Σουδάν κá) και δημιούργησαν έργα σπάνιας ομορφιάς και τεχνικής αρτιότητας. Πυρσογιαννίτες και Βουρμπιανίτες τεχνίτες με μπουλούκι ογδόντα μαστόρων και Πρωτομάστορα τον Πυρσογιαννίτη Ζιώγα Φρόντζο, έχτισαν το 1871 το γεφύρι της Κόνιτσας. Σήμερα στο χωριό ζουν μόνιμα περίπου 200 κάτοικοι, ενώ το καλοκαίρι πολλοί περισσότεροι. Κύρια ασχολία των κατοίκων σήμερα είναι η κτηνοτροφία, η υλοτομία, η παροχή υπηρεσιών, ενώ λιγότεροι συνεχίζουν το πατροπαράδοτο ε-

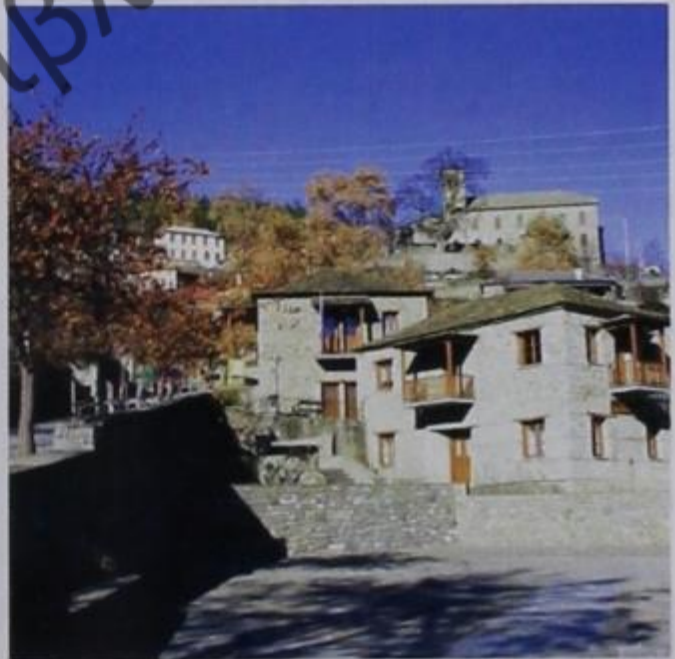
Ναός Αγίου Νικολάου

Λιθανάγλυφο

Το κέντρο του χωριού

πάγγελμα του τεχνίτη της πέτρας.

Η Πυρσόγιαννη είναι η έδρα του Δήμου Μαστοροχωρίων. Εδώ στεγάζεται το Δημαρχείο και άλλες δημόσιες υπηρεσίες: Αστυνομία, Σταθμός Συνοριοφυλάκων και Ταχυδρομείο.

Το ετήσιο πανηγύρι του χωριού πραγματοποιείται τον Δεκαπενταύγουστο αρχικά στο βουνό, στα σιάδια και στα αλώνια της Παναγιάς

Πυρσόγιαννη, γενική άποψη

μέχρι το μεσημέρι και ακολούθως, το βράδυ, στην πλατεία του χωριού με ωραία παραδοσιακά τραγούδια από ντόπιους μουσικούς. Ξεχωριστό γλέντι γίνεται και στις 17 και 18 Ιανουαρίου.

Στην Πυρσόγιαννη μπορείτε να διανυκτερεύσετε στον καλαίσθητο κοινοτικό ξενώνα, που προσφέρει και παραδοσιακά φαγητά και ν' απολαύσετε εκλεκτούς μεζέδες και τσίπουρο στα γραφικά μαγαζιά και καφεκεδάκια του χωριού. Στο χωριό θα βρείτε και φούρνο.

Εθνολογικό Μουσείο Ηπειρωτών Μαστόρων

Το παλιό κτίριο του παλαιού σχολείου της Πυρσόγιαννης, που χτίστηκε το 1927, ανακαινίστηκε πρόσφατα με σκοπό να στεγάσει το Εθνολογικό Μουσείο Ηπειρωτών Μαστόρων, το οποίο και αποτελεί μια σημαντική συνεισφορά στην άγνωστη ιστορία των Ηπειρωτών μαστόρων της πέτρας. Το Μουσείο φιλοξενεί πάνω από 2500 φωτογραφίες, σχέδια, αποτυπώσεις, καρτογραφήσεις, καθώς και σπάνιο υλικό που αφορά τη μυστική γλώσσα

Το Μουσείο Ηπειρωτών Μαστόρων

Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου, Βούρμπιανη

των μαστόρων, τα λεγόμενα «Κουδαρίτικα», τα δρομολόγια, τα εργαλεία, τα συμφωνητικά και τις κατασκευές των μαστόρων της πέτρας. Το υλικό που εκτείνεται στο Μουσείο Μαστόρων της Πέτρας της Πυρσόγιαννης αποτελεί μια συστηματική καταγραφή της τοπικής αρχιτεκτονικής, των υλικών κάθε περιοχής και των αισθητικών ρευμάτων των τριών τελευταίων αιώνων στα Βαλκάνια.

Βούρμπιανη

Είναι κτισμένη σε υψόμετρο 900μ στις βορειοανατολικές κλιτύες της κορυφής Καρδάρι (1955μ), που ανήκει στην οροσειρά του Γράμμου και περιβάλεται από πυκνά δρυοδάση. Απέχει 5χλμ από την Πυρσόγιαννη και 32,1χλμ από την Κόνιτσα.

Στη Βούρμπιανη πριν από 150 χρόνια (1854) κατοικούσαν 384 οικογένειες, αποτελώντας έτσι το δεύτερο σε πληθυσμό οικισμό της Επαρχίας Κόνιτσας. Κατά τον 18^ο και 19^ο

αιώνα γνώρισε σημαντική οικονομική άνθηση. Οι άντρες του χωριού εξειδικεύονταν στη μαστορική και τα συναφή επαγγέλματα (πετράδες, ξυλουργοί, σοφατσίδες, ελαιοχρωματιστές) και πολλοί εξελίχτηκαν σε ευκατάστατους εμπόρους. Η Βούρμπιανη πρωτοστατεί στις επιστήμες

Το πλιακό ρολοί στον τοίχο του ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου

και τα γράμματα από τα μέσα του 19ου αιώνα με τη λειτουργία του πρώτου Σχολαρχείου - Γυμνασίου της περιοχής και την ίδρυση του αρχαιότερου Ηπειρωτικού Συλλόγου στην Αθήνα (Φιλοεκπαιδευτική Α-

Το παλιό Σχολαρχείο -μετέπειτα Γυμνάσιο

δελφότης Βούρμπιανης, 1883). Δυναμική και πλούσια υπήρξε η δραστηριότητα των παροικιών της σε διάφορα μέρη της σημερινής Ελλάδας και ακόμα πιο πέρα (Αθήνα, Λαύριο, Λίμνη Ευβοίας, Πάτρα, Ριάννενα, Θεσσαλονίκη, Αιθιοπία, Σουδάν και Αμερική).

Μεσα και γύρω από τον οικισμό υπάρχουν πάνω από 15 εκκλησίες από τις οποίες ξεχωρίζει σε μεγαλοπρέπεια ο ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, στο κέντρο του χωριού, που ανακαινίστηκε εκ βάθρων το 1903. Τμήμα ξυλόγλυπτου τέμπλου του παλιού ναού που είχε χτιστεί το 1780 και αξιόλογες εικόνες Χιονιαδίων ζωγράφων φυλάσσονται στο σημερινό ναό. Στο τέμπλο του ναού βρίσκεται εικόνα του Αγίου Γεωργίου, η οποία αποτελεί το αρχαιότερο χρονολογημένο έργο Χιονιαδίτου

ζωγράφου, του Κώνστα (1747).

Ξεχωριστοί είναι και οι ναοί των Αγ. Αποστόλων (1824), του Αγίου Δημητρίου (1859), του Αγ. Ιωάννη (1808) και της Αγ. Παρασκευής.

Άξια προσοχής είναι τα παλιά πέτρινα αρχοντικά του χωριού, οι βρύσες, το παλιό πετρόκτιστο διώροφο Γυμνάσιο (1927) και το γεφύρι στους Αμπελώνες, κτισμένο το 1872.

Το πανηγύρι του χωριού γίνεται ανήμερα του Προφήτη Ηλία, στις 20 Ιουλίου. Άλλες εκδηλώσεις διεξάγονται τις αποκριές με το άναμα της φωτιάς (Χαραμπουτζιούνια) και το τριήμερο του Δεκαπενταύγουστου. Στην πέτρινη πλατεία του χωριού υπάρχει καλαισθητός ξενώνας με εστιατόριο και παραδοσιακό καφενείο.

Οι Μαστόροι – Πετράδες

Από της αρχές του 16^{ου} αιώνα και για περισσότερο από τρεις αιώνες οι μαστόροι από την περιοχή της Κόνιτσας ταξίδευαν σε κάθε γωνιά της ελληνικής επικράτειας και σε όλη τη Βαλκανική χερσόνησο κατασκευάζοντας περίτεχνα οικοδομικά δημιουργήματα. Ήταν οργανωμένοι σε συντεχνίες (σινάφια, κομπανίες, συντροφίες, μπουλούκια) και μάλιστα η οθωμανική διοίκηση είχε κατοχυρώσει το θεσμό τους με προστατευτικά διατάγματα, διασφαλίζοντας έτσι τη γρήγορη εκτέλεση τεχνικών έργων.

Οι μαστόροι αποτελούσαν ομάδες τις “κουδαρείκες παρέες” και κάθε ομάδα περιελάμβανε όλες τις

ειδικότητες (κιστάδες, σοβατζήδες, μαντεμτζήδες, νταμαρτζήδες, λασπάδες). Τα μπουλούκια είχαν εσωτερική οργάνωση και ιεραρχία. Επικεφαλής ήταν ο πρωτομάστορας, ο οποίος συγκροτούσε την ομάδα, τη διοικούσε και μεριμνούσε για την εύρεση έργου και το κλείσιμο της συμφωνίας. Ακολουθούσαν οι μαστόροι, οι οποίοι ήταν τεχνίτες - κυρίως χτίστες, οι βοηθοί των μαστόρων και τα μαστορόπουλα, οι μαθητευόμενοι τεχνίτες. Θέσπισαν άγραφους αυστηρούς κανονισμούς με σεβαστή ιεραρχία και μετακινούνταν σε διάφορες περιοχές κατασκευάζοντας κάθε είδους κτίρια: γεφύρια, σχολεία, εκκλησίες, χάνια, σαρανιά, τζαμιά, χαμάμ, αρχοντικά,

φάρους, μύλους, ελαιοτριβεία κá. Η συνθηματική τους γλώσσα, «τα κουδαρίτικα», δημιουργήθηκε με την πάροδο του χρόνου, για να συνεννοούνται μεταξύ τους χωρίς να τους καταλαβαίνουν οι εργοδότες.

Στα τέλη του 19ου αιώνα, την περίοδο που είχαν φτάσει στο απόγειο της ακμής τους, αναλάμβαναν την κατασκευή περισσότερο σύγχρονων

έργων σε μακρινές χώρες, όπως στην Αίγυπτο, στο Σουδάν, στην Αιθιοπία, στο Κογκό, στην Περσία, στη Μικρά Ασία, (Σμύρνη, Προύσα, Ζουγκουλδάκ), στη Ρωσία (Ιρκούσκ, Βλαδιβοστόκ), στη Γαλλία και τέλος στην Αμερική.

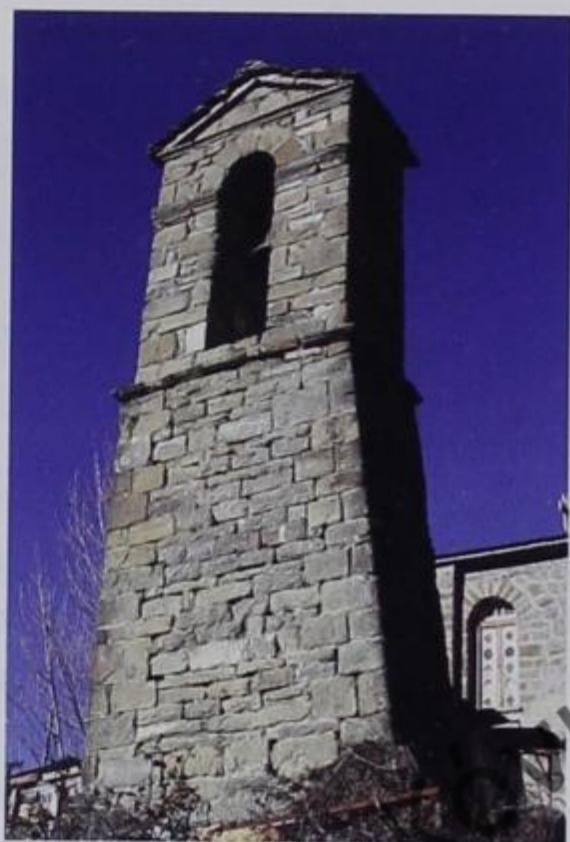

Οξιά (Σέλτσπ)

Σε απόσταση 39,7 χλμ από την Κόνιτσα και 7,6 χλμ από τη Βούρμπιανη, με ανατολική κατεύθυνση και αφού περάσετε τη γέφυρα στο Βουρμπιανίτικο ρέμα, θα αντικρίσετε το μικρό χωριό της Οξιάς, το οποίο είναι κτισμένο σε υψόμετρο 1020μ στις νότιες πλαγιές της κορυφής Προφήτης Ηλίας (υψ. 1516μ) της οροσειράς του Γράμμου. Οι περισσότεροι άντρες του χωριού,

όπως και στα υπόλοιπα μαστοροχώρια, εξασκούσαν το επάγγελμα του τεχνίτη της πέτρας και ταξίδευαν όπου μπορούσαν να βρουν δουλειά. Μαστόρους από τη Σέλτσπ, που είναι το παλιό όνομα του χωριού, για παράδειγμα, συναντούμε να εργάζονται στο Χαρτούμ του Σουδάν. Σημαντικό έργο στο χωριό προσφέρει η Φιλεκπαιδευτική Αδελφότητα Σέλτσπ «ο Αγ. Νικόλαος», που ιδρύθηκε το 1906.

Το χωριό δημιουργήθηκε από κάτοικους που ήρθαν από τα γύρω διαλυμένα χωριά και ιδιαίτερα από τον ερειπωμένο σήμερα οικισμό της Πιστίλαπης.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο ναός του Αγίου Νικολάου (1857) με το περίτεχνο τέμπλο και τις αξιόλογες αγιογραφίες και η γραφική πλατεία με το καφεπαντοπωλείο, που στεγάζεται στο παλιό πετρόκτιστο σχολείο (1871).

Από το λόφο με το εκκλησάκι της Αγίας Τριάδας, που βρίσκεται σε υψόμετρο 1010μ, μπορείτε να θαυμάσετε την υπέροχη θέα προς την κοιλάδα του Σαραντάπορου. Εξίσου ωραία θέα θα απολαύσετε και από

Ναός Αγίου Νικολάου

το εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία, το οποίο βρίσκεται σε ύψωμα πιο πάνω από το χωριό. Το πανηγύρι του χωριού γίνεται στις 20 Ιουλίου, ανήμερα του Προφήτη Ηλία, με γλέντι που κρατά έως το πρωί.

Ασημοχώρι (Λεσκάτσι)

Επόμενος σταθμός του οδοιπορικού σας είναι το Ασημοχώρι (υψ. 970 μ.), που απέχει 6,5 χλμ από την Βούρμπιανη και 38,6 χλμ από την Κόνιτσα.

Το Ασημοχώρι είναι καλοδιατηρημένο χωριό με πολλά πετρόκτιστα σπίτια, απλωμένο σε μια κατάφυτη από βελανιδιές πλαγιά, την οποία διατρέχουν δυό μικροί παραπόταμοι του Σαραντάπορου: ο Μέγας και ο Μικρός λάκκος. Ψηλότερα, προς την κορυφή του Γράμμου Βαρ Τζιομπάν (1623μ) και το Γκόλιο (1919μ), απλώνονται ωραία δάση με οξιές, μαυρόπευκα και ελατα.

Το Ασημοχώρι είναι πατρίδα εκλεκτών εξειδικευμένων μαραγκών, οι οποίοι εργάστηκαν σε διάφορα μέρη των Βαλκανίων, το Χαρτούμ και την Αμερική, όπως για παράδειγμα ο περίφημος Γιώργης Χρή-

Το παλιό σχολείο

στου, ο οποίος άσκησε την τέχνη του στο Λεσκοβίκι, στις Φιλιάτες, στην Πρεμετή, στη Θεσσαλονίκη και στο Μοναστήρι (Μπιτόλια). Το Ασημοχώρι ήταν γνωστό και για τους ασημουργούς του.

Πολλοί από τους μαστόρους του χωριού ευδοκίμησαν στο εξωτερικό αλλά δεν ξέχασαν ποτέ το χωριό τους και οργανώθηκαν σε συλλόγους, όπως ο Προοδευτικός Σύλλογος «Η Αγία Παρασκευή» της Αμερικής, που ιδρύθηκε το 1915 και ευργέτησαν ποικιλοτρόπως τη γενέτειρά τους.

Κατά την διάρκεια του εμφυλίου πολέμου γύρω από το χωριό διεξήχθησαν φονικές μάχες και καταστράφηκαν πολλά σπίτια, τα οποία ξανα-

Άποψη του Ασημοχωρίου

Γραφικό καφεενεδάκι

κτίστηκαν στη δεκαετία του 50.

Στη μικρή πλατεία, στο κέντρο του χωριού, ξεχωρίζει το παλιό διώροφο σχολείο, που χρονολογείται στα 1907.

Αξιόλογη είναι η εκκλησία της Παναγίας (1877), που είναι κτισμένη στη θέση παλαιότερου ναού (1823) και διαθέτει περίτεχνο τέμπλο, έργο Τουρνοβιτών ταλιαδόρων. Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης και ο ναός του Αγίου Δημητρίου. Στο χωριό λειτουργεί γραφικό καφεενεδάκι. Το ετήσιο πανηγύρι του χωριού γίνεται στις 20 Ιουλίου.

Χιονιάδες

Το χωριό είναι κτισμένο σε υψόμετρο 1120μ, σε μια πυκνοδασωμένη με δρυς και ψηλότερα οξιές πλαγιά, στις ανατολικές απολήξεις της κορυφής του Γράμμου Λεσίλι (1913μ) στην ελληνοαλβανική μεθόριο. Απέχει 2 χλμ από το Ασημοχώρι και 40,6 χλμ από την Κόνιτσα. Προτού ανηφορίσετε για το χωριό αξίζει να κάνετε μια στάση στη θέση Παρασπόρι, στο πρόσφατα επισκευασμένο γεφύρι, που η αρχική του κτίση, από μαστόρους του κοντινού χωριού Πυρσόγιαννη, ανάγεται στα 1800.

Οι μόνιμοι κάτοικοι είναι λιγο-

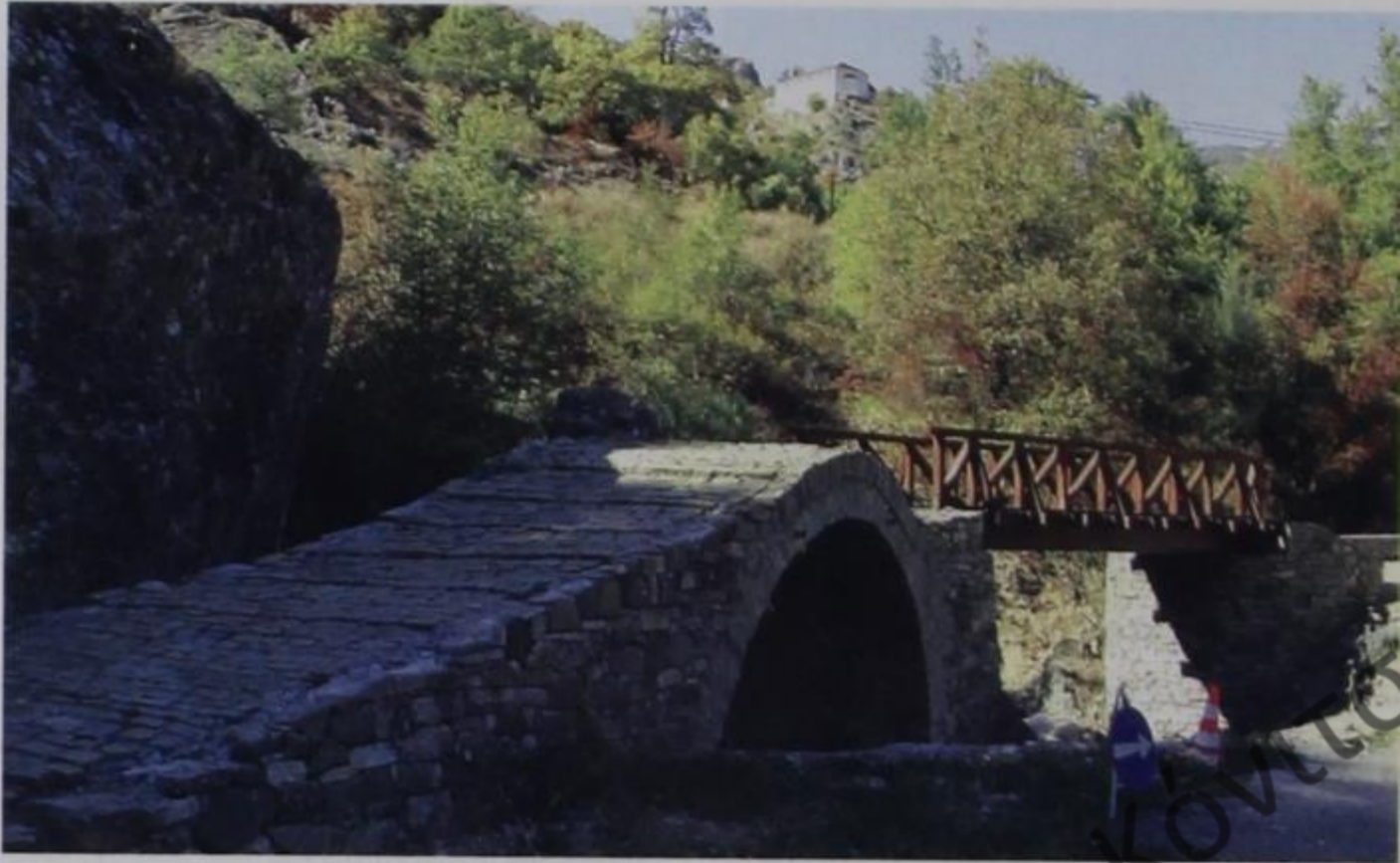

Το παλιό σχολείο

στοί, κυρίως συνταξιούχοι. Περιδιαβαίνοντας το χωριό θα συναντήσετε αρκετά καλοχτισμένα παλιά πέτρινα σπίτια με έντονα στοιχεία της τοπικής αρχιτεκτονικής. Στη γραφική πλατεία του χωριού, με την ωραία θέα προς την κοιλάδα του Γοργόποταμου και τις γύρω πλαγιές του Γράμμου, βρίσκεται ο ναός του Αγίου Αθανασίου (1866), στον οποίο φιλοξενούνται ενδιαφέρουσες φορητές εικόνες όλων των περιόδων της χιοναδίτικης ζωγραφικής. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το πετρόκτιστο

Ναός Αγίου Αθανασίου, Χιονιάδες

Το γεφύρι στο Παρασπόρι

σχολείο (1905), το οποίο στεγάζει καφενείο που λειτουργεί μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες και τις περιόδους εορτών. Στο πάνω μέρος της πλατείας, δίπλα από την πετρόκτιστη βρύση, σώζεται ένα μεγάλο πέτρινο κτίριο (1911), στο οποίο θα στεγαστεί σύντομα το Μουσείο Χιονοαδιδτών Ζωγράφων.

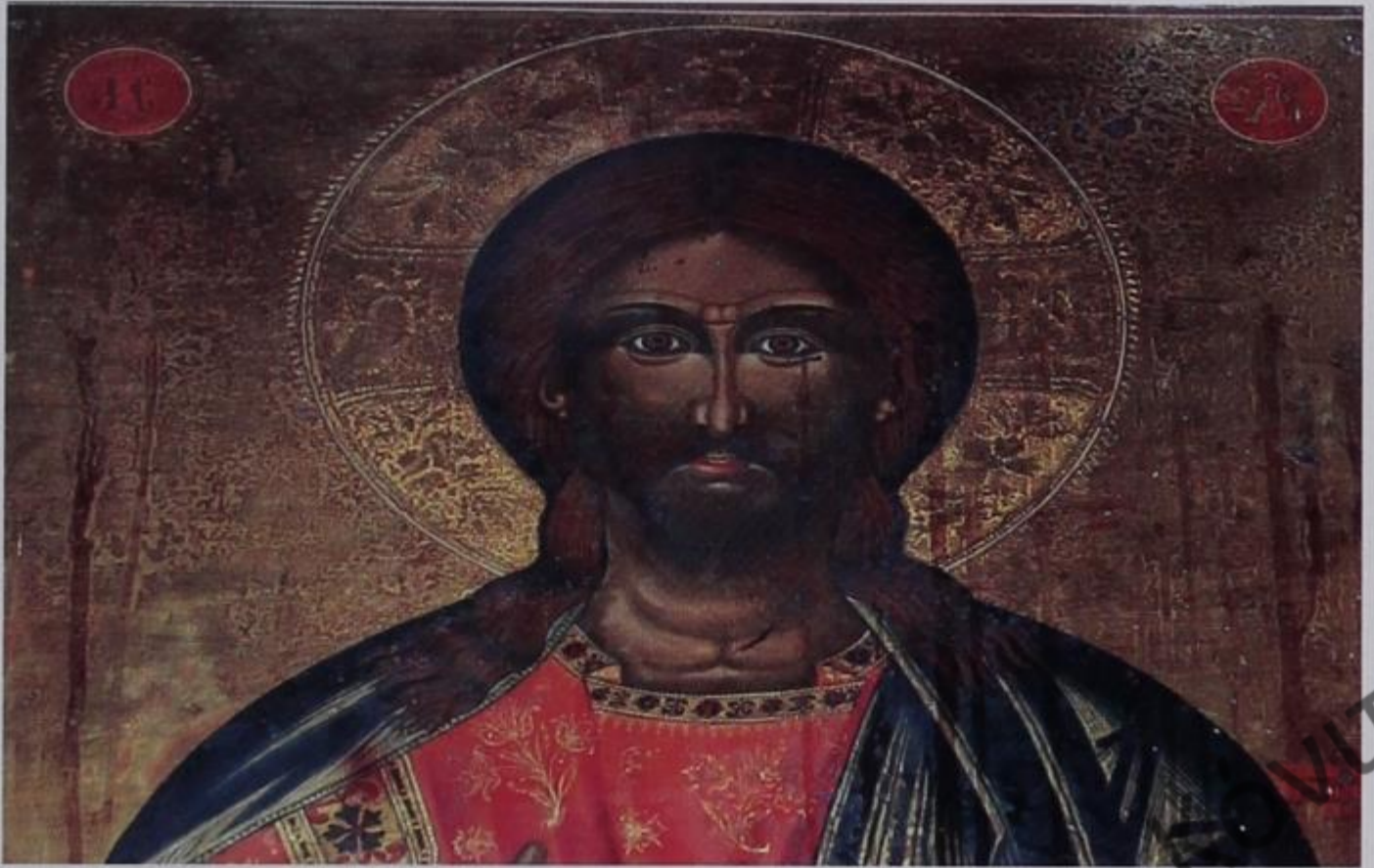
Ψηλότερα από το χωριό, σε υψόμετρο 1550μ, βρίσκεται ο Προφήτης Ηλίας με υπέροχη θέα σε όλη την περιοχή και πιο πάνω το πέρασμα της Μπάντρας, που αποτελούσε για αιώνες μία από τις βασικές διόδους

επικοινωνίας των ελληνικών χωριών του Γράμμου με εκείνων που βρίσκονται στην Αλβανία. Από εδώ εισέβαλαν αρχικά οι Ιταλοί στην Ελλάδα την πρώτη νύχτα του Ελληνοϊταλικού πολέμου το 1940.

Οι Χιονιάδες είναι γνωστοί, περισσότερο από οτιδήποτε άλλο, για τους περίφημους ζωγράφους, που με αφετηρία το χωριό τους ταξίδεψαν σε πολλά μέρη των Βαλκανίων και φιλοτέχνησαν ποικίλλα περίτεχνα εκκλησιαστικά και λαϊκά έργα ζωγραφικής. Είναι αξιοθαύμαστο το γεγονός της μεγάλης αυτής

Ναός Αγίου Αθανασίου

Έργο Χιοναδιτών αγιογράφων

εξειδίκευσης των αντρών του χωριού σε αυτή τη συγκεκριμένη τέχνη. Συνολικά, αναφέρεται η ύπαρξη τουλάχιστον 65 λαϊκών ζωγράφων από τους Χιονιάδες. Η περίοδος της πιο έντονης δραστηριότητάς τους είναι τον 18^ο και 19^ο αιώνα. Σημαντικά έργα τους κοσμούν σήμερα ναούς και παλιά αρχοντικά στη γύρω περιοχή (Κόνιτσα, Ζαγόρι) και σε

ακόμα πιο μακρινά μέρη. Ήταν από τους λίγους καλλιτέχνες που εκείνη την εποχή ασχολούνταν παράλληλα με την εκκλησιαστική ζωγραφική, την αγιογραφία (φορητές εικόνες, εικόνες τέρμπλων, τοιχογραφίες) και την λαϊκή - κοσμική ζωγραφική.

Στους Χιονιάδες στις 20 Ιουλίου διεξάγεται παραδοσιακό πανηγύρι με ντόπιους οργανοπαίκτες.

Γραφικό εξωκκλήσι με παρέα τη γέρικη βάλανιδια

Οι Χιοναδίτες Ζωγράφοι

Οι Χιοναδίτες ζωγράφοι έδρασαν για διάστημα δυόμισι περίπου αιώνων σ' όλη τη Βαλκανική, δημιουργώντας περίτεχνα εκκλησιαστικά και λαϊκά έργα ζωγραφικής που χρονολογούνται από την ύστερη μεταβυζαντινή περίοδο μέχρι τις μέρες μας.

Οι ζωγράφοι των Χιονιάδων δεν ακολούθησαν τη συντεχνιακή επαγγελματική οργάνωση, όπως άλλες επαγγελματικές ομάδες, αλλά συνέχισαν την παράδοση της φάρας, δηλαδή της κοινωνικής ομάδας με κοινή καταγωγή από την πλευρά του πατέρα.

Οι Χιοναδίτες ζωγράφοι ταξίδευαν σε περιοχές των Βαλκανίων, στις οποίες και άφησαν αξιόλογα έργα σε ναούς και σε κατοικίες εύπορων, μια και πέρα από την εκδότησή τους στην εκκλησιαστική ζωγραφική (φορητές εικόνες, εικόνες τείμπλων, τοιχογραφίες) ασχολήθη-

σαν και με την λαϊκή - κοσμική ζωγραφική.

Τα πρώτα χρόνια της δραστηριότητάς τους ακολούθησαν παραδοσιακά πρότυπα όσον αφορά το εικονογραφικό πρόγραμμα των ναών

Έργο Χιοναδιτών αγιογράφων στην εκκλησία του χωριού τους.

αλλά και το ύφος της ζωγραφικής. Χαρακτηριστικά έργα αυτής της περιόδου, για παράδειγμα, συναντούμε στη Μονή Άβελ Βήσσανης Πωγωνίου Ιωαννίνων (1770). Ανάλογα ζωγραφικά σύνολα φιλοτέχνησε, μερικά χρόνια αργότερα και ο ζωγράφος Παγώνης στο Πήλιο και συγκε-

κριμένα στους ναούς της Αγίας Μαρίας Κισσού (1802), του Αγίου Γεωργίου Δρακιάς (1815) κá.

Στα επόμενα χρόνια μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα και σε εξάρτηση με τις μεγάλες αλλαγές που συμβαίνουν στον Ευρωπαϊκό και Βαλκανικό χώρο, άρχισαν να διαδίδονται νέα καλλιτεχνικά ρεύματα και ρυθμοί, που επηρέασαν ολόκληρο τον Ελλαδικό χώρο και φυσικά τις μορφές τέχνης και την τεχνοτροπία των Χιονιαδιδών ζωγράφων. Αξιόλογο κατά την περίοδο αυτή είναι το εργαστήριο των Μαρινάδων, της μιας από τις δύο περισσότερο γνωστές οικογένειες Χιονιαδιδών ζωγράφων που εξειδικεύονταν κυρίως στις φορητές εικόνες.

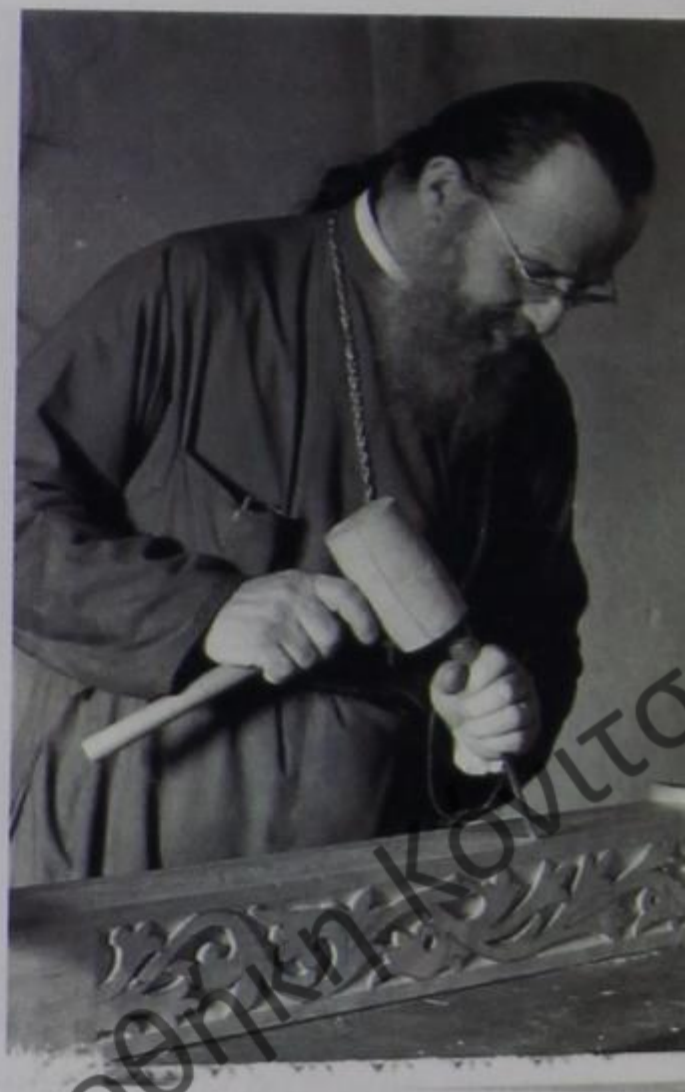

Ιερά Μονή ΑΒΕΛ Βήσσανης Πωγωνίου.

«Δια χειρός Κωνσταντίνου Μιχαήλ Μιχαήλ εκ κόμης Χιονιάδων κατά τω 1770 Ιουνίου 25»

Οι Ξυλογλύπτες

Οι Ξυλογλύπτες της Κόνιτσας, οι περίφημοι ταλιαδόροι, άρχισαν να γίνονται γνωστοί από τα Βυζαντινά ακόμα χρόνια. Περιοχές με ιδιαίτερη ανάπτυξη και ακτινοβολία της τέχνης της Ξυλογλυπτικής στον ευρύτερο Βαλκανικό χώρο, αλλά και παραπέρα, αποτέλεσαν κύρια ο Γοργοπόταμος (Τούρνοβο) και δευτερευόντως το Ασημοχώρι (Λισκάτσι), η Βούρμπιανη και οι Χιονιάδες. Η Ξυλογλυπτική σε όλες της τις μορφές ασκούμε και ασκεί ιδιαίτερη γοητεία για την πρωτοτυπία της και την πηγαία έμπνευσή της. Ειδικότερα η τέχνη αυτή, η οποία χρησιμοποιήθηκε για την διακόσμηση σπιτιών και εκκλησιών, μας έχει αφήσει αριστουργήματα, πραγματικά μνημεία τέχνης.

Η διαχρονικότητα στην Ξυλογλυπτική παράδοση

Χιονιαδίτες Ξυουργοί

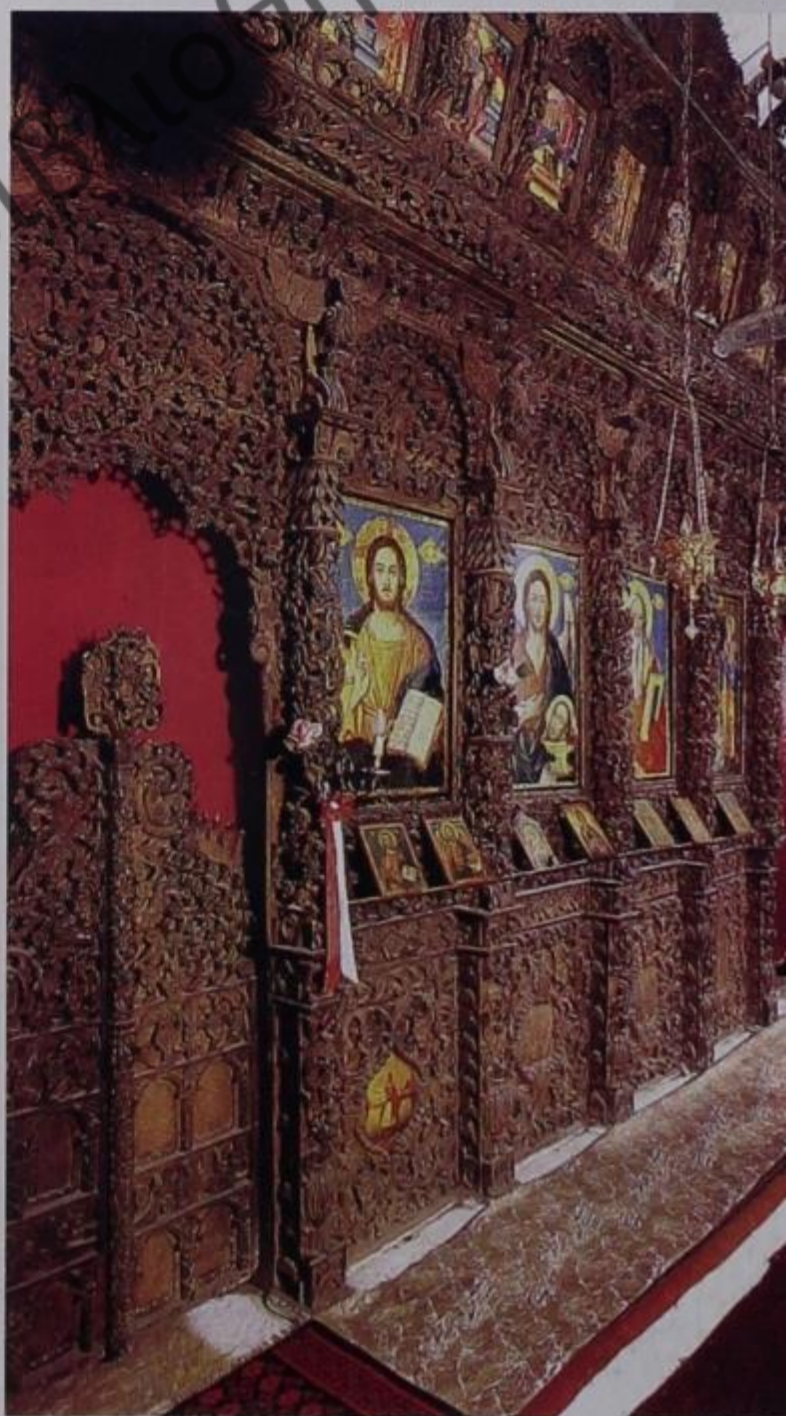

Μονή Ιακώβου Δολιανά, έργο ξυλογλυπτών από τον Γοργοπόταμο

Τα ξυλόγλυπτα έργα δεν περιορίζονται μόνο σε χώρους λατρείας, αλλά επεκτείνονται και στην οικιακή διακόσμηση και χρήση, όπως είναι τα ταβάνια με σκαλιστή διακόσμηση, οι ντουλάπες (μεσάντρες), τα σκαλιστά έπιπλα (κασέλες) κ.ά.

Εξαισία τέμπλα ξυλογλυπτών της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας κοσμούν, μεταξύ των άλλων, το ναό του Αγίου Χαραλάμπους στην Πρέβεζα, το Μητροπολιτικό ναό του Αγίου Αθανασίου στα Ιωάννινα και πολλούς ναούς στο Πωγώνι, στο Αργυρόκαστρο, στους Άγιους Σαράντα, στη Χειμμάρα και στην Πρεμετή.

*Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου,
Άνω Ραβένια,
έργο ξυλογλυπτών
από τον Γοργοπόταμο*

Γοργοπόταμος (Τούρνοβο)

Ο Γοργοπόταμος (παλιά ονομασία Τούρνοβο) είναι κτισμένος σε υψόμετρο 940μ στις ανατολικές υπώρειες της κορυφής Όρλας της οροσειράς του Γράμμου, κοντά στην κοίτη του ομώνυμου μικρού ποταμού, που είναι ένας από τους κυριότερους παραποτάμους του Σαραντάπορου. Απέχει 3,5 χλμ. από το Ασμοχώρι, 4,9 χλμ από τη Βούρμπιανη και 37 χλμ από την Κόνιτσα.

Το Τούρνοβο είναι γνωστό για τους περίφημους Τουρνοβίτες ξυλογλύπτες και μαραγκούς που εργάστηκαν και φιλοτέχνησαν διάφορα έργα στις γύρω περιοχές και σε ακόμα πιο μακρινά μέρη. Όπως και στην περίπτωση των Χιονιάδων με

τους ζωγράφους, έτσι και εδώ το γεγονός της εξειδίκευσης των περισσότερων αντρών του χωριού σε αυτή την τέχνη αποτελεί φαινόμενο αξιοθαύμαστο.

Αξίζει να επισκεφτείτε και να θαυμάσετε το εξαιρετικής τέχνης τέμπλο του ναού της Παναγίας (1914), έργο του Βασίλη Σκαλιστή, καθώς και το ναό του Αγίου Νικολάου (19^{ος} αιώνας) στην είσοδο του χωριού. Σήμερα έχουν παραμείνει λιγοστά από τα παλιά αρχοντικά σπίτια, τα οποία όμως διασώζουν αρκετά περίτεχνα ξυλόγλυπτα.

Σπουδαίοι και φημισμένοι Τουρνοβίτες ξυλογλύπτες προέρχονταν από τις οικογένειες Σκαλιστή και Ταλιαδόρου. Θαυμάσια τέμπλα, έργα Τουρνοβιτών συναντούμε σήμερα σε πολλούς σημαντικούς ναούς, της Ηπείρου, της Βορείου Ηπείρου και άλλων.

Γοργοπόταμος

Καλύβα στον Γοργοπόταμο

Στο χωριό λειτουργεί μικρό καφεενεδάκι. Απέναντι από το χωριό υπάρχουν δύο μικρά ξωκλήσια του Αγίου Ιωάννη και των Αγίων Αποστόλων. Το ετήσιο πανηγύρι του χωριού γίνεται τον Δεκαπενταύγουστο.

Πληκάτι

Ανηφορίζοντας προς τα βόρεια, θα συναντήσετε το τελευταίο χωριό αυτής της διαδρομής, το Πληκάτι. Το χωριό είναι κτισμένο σε υψόμετρο 1240μ, στο εσωτερικό της κοιλάδας του Γοργοπόταμου. Απέχει 11,4χλμ από την Πυρσόγιαννη και 43,4 χλμ από την Κόνιτσα. Στις γύρω πλαγιές εκτείνονται απέραντα δάση από δρύς, έλατα, μαυρόπευκα και οξυές ενώ αφθονες πηγές δημιουργούν πλήθος ρεμάτων. Γύρω από το Πληκάτι θα συναντήσετε ένα από τα πιο όμορφα εναπομείναντα ορεινά αγροτικά τοπία της χώρας μας. Δυστυχώς όμως, καθώς η καλλιέργεια των μικρών αυτών αγρών εγκαταλείπεται, τα γύρω δάση εισχωρούν σε αυτούς και «ομογενοποιούν» το τοπίο. Οι μικροί αγροί με τις επίσης καλλιέργειες και τα οπωροφόρα δέντρα, οι φυτοφράκτες και οι δρυς στις άκρες των χωραφιών, η ύπαρξη πλήθους μονο-

Λεπτομέρεια ξυλόγλυπτου τέμπλου

πατιών, τα οποία συνδέουν τους αγρούς και τα ρυάκια που κυλούν μεταξύ των χωραφιών, δημιουργούν υπέροχη σύνθεση που φαίνεται πως προέρχεται από το παρελθόν. Το χωριό διατηρεί ακόμα αρκετά σπίτια παραδοσιακής αρχιτεκτονικής.

Το Πληκάτι υπήρξε πατρίδα πολλών μαστόρων που ταξίδευσαν για δουλειά πολύ μακριά από τον τόπο τους. Έτσι τους προηγούμενους αιώνες συναντούσαμε Πληκαδίτες μαστόρους στην Αθήνα, στο Μεσολόγγι και στον Αστακό, στη Θεσπρωτία, στην Καβάλα, σε περιοχές της Αλβανίας (Δέλβινο, Κορυτσά), στη Γαλλία, στη Μικρά Ασία (Πρού-

Πληκάτι, επιστροφή από το βουνό

σα) και στη Ρωσία (Ιρκούτσκ, Βλαδιβοστόκ). Πολλοί Πλκκαδίτες μετανάστευσαν κατά καιρούς οριστικά σε άλλα μέρη, όπως στη Δροσοπηγή (Μπελκαμένη) και στο Φλιέρπουρο (Νεγοβάνη) Φλώρινας, καθώς επίσης και στον Αμπελόνησι (Καζακλάρ) Θεσσαλίας.

Εντυπωσιακός είναι ο ναός του Αγίου Αθανασίου (17^{ος} αιώνας) με το τέμπλο και ταβάνι μοναδικής καλλιτεχνικής αξίας. Στο ναό φιλοξενοούνται τα εναπομείναντα τμήματα από το τέμπλο του παλιού ναού της Παναγίας της Πλκκαδίτισσας (1775), που ανακαινίστηκε εκ βάθρων μεταπολεμικά. Ο κεντρικός ναός της Παναγίας εορτάζει στις 16 Φεβρουαρίου. Τότε γίνεται και περιφορά της θαυματουργής εικόνας της Παναγίας Πλκκαδίτισσας. Σήμερα το Πλκκάτι είναι ένα ζωντανό χωριό με γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες.

Το Πλκκάτι διαθέτει αρκετούς κτηνοτροφικούς μισθώνους βοσκοτόπια στις πλαγιές και τα οροπέδια του Γράμμου.

Το Πλκκάτι αποτελεί αφετηρία για ορειβατικές διαδρομές στις με-

γάλες κορυφές του Γράμμου, όπως στην Τσούκα Πέτσικ (2520μ) και στο Περήφανο ή Σκίρτσι (2444μ) κά) και από εδώ ξεκινούν επίσης πολλά όμορφα μονοπάτια στις δασωμένες πλαγιές του Γράμμου.

Στο χωριό υπάρχουν λιγοστά καταλύματα και καφενεία που προσφέρουν εκλεκτά μεζεδάκια και τσίπουρο.

Πηγάτι

8^η Διαδρομή

Τα χωριά στην κύρια κοιλάδα του Σαραντάπορου
και στα ψηλά του Γράμμου

Καστάνιανη - Θεοτόκος - Κεφαλοχώρι - Λαγκάδα -
Δροσοπηγή - Πλαγιά - Αετομηλίτσα

Καίτη Κερασιανή

Κόσσια Κερασιανή

ΚΑΙΤΗ ΚΕΡΑΣΙΑΝΗ

Καστάνιανη

Η διαδρομή κινείται κατά μήκος της κύριας κοιλάδας του Σαραντάπορου από τη γέφυρα Σπηλιωτοπούλου και βορειότερα, από όπου διακλαδώσεις από την εθνική οδό Κόνιτσας- Κοζάνης οδηγούν στα γύρω χωριά.

Καστανέα (Καστάνιανη)

Η Καστάνιανη είναι κτισμένη σε υψόμετρο 880μ στις δυτικές καταπράσινες πλαγιές του όρους Γύφτισσα (1750μ), στο ρέμα Γκοστανίκο και απέχει 28,7 χλμ από την Κόνιτσα. Τα σπάνια αρχιτεκτονικά στοιχεία που σώζονται στην Καστάνιανη, δείγματα γραφής σπουδαιών μαστόρων της πέτρας, φανερώνουν και την ποιότητα των τεχνιτών που

έζησαν σε τούτο τον τόπο και μόνο γι αυτό θα έπρεπε ο οικισμός να είχε χαρακτηριστεί ως διατηρητέος παραδοσιακός οικισμός.

Αρκετοί χωριανοί κατά το παρελθόν εξελίχτηκαν από απλοί τεχνίτες της πέτρας σε εργολάβους και ανέλαβαν την εκτέλεση δημόσιων έργων, όπως την κατασκευή της Μεσογέφυρας στον Αώο ποταμό, τη γέφυρα Αρινίστης – Κακαβιάς, τη γέφυρα της Ζούζουλης, τη Μονή Στομίου, το κτίσμα του ρολογιού της κεντρικής πλατείας Ιωαννίνων και την πρόσοψη της Ζωσιμαίας Σχολής Ιωαννίνων.

Όλα τα σπίτια του χωριού είναι λιθόκτιστα, διάφορα με αυλή και χαμηλά πατρινα πεζούλια στην αυ-

Άποψη Καστάνιανης

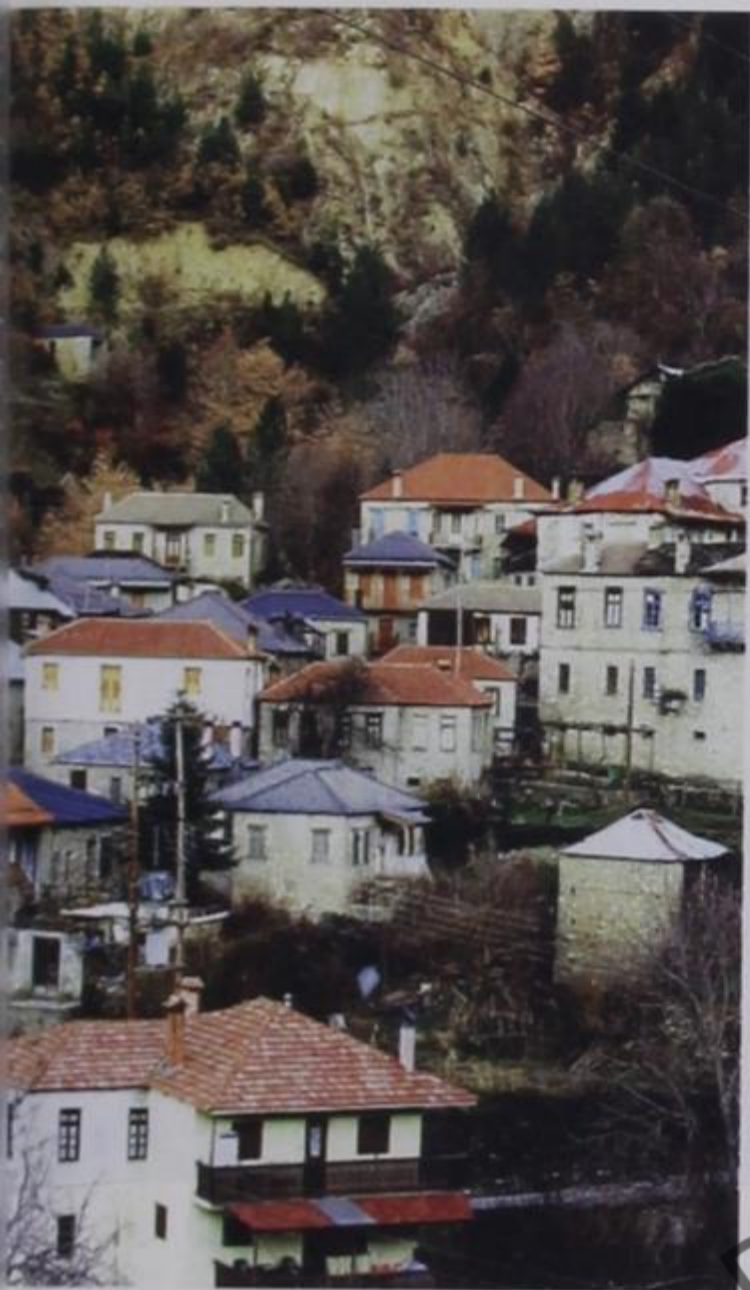
λόπορτα. Στο εσωτερικό, σε πολλά δωμάτια υπάρχουν τζάκια με σημαντικότερο όλων εκείνο του δωματίου υποδοχής, το οποίο συνήθως είναι στολισμένο με όμορφες ανάγλυφες παραστάσεις.

Το χωριό, σύμφωνα με εντοιχισμένη πλάκα που βρίσκεται στην εκκλησία της Παναγιάς στη συνοικία Γκάλινα, θεωρείται ότι κτίστηκε στη σημερινή του θέση γύρω στο 1018. Πιστεύεται πως είναι πατρίδα του γραμματέα του Αλή Πασά, Κώστα Γραμματικού.

Χαρακτηριστικό του χωριού είναι τα πολλά νερά και οι βρύσες, οι δεκαεπτά εκκλησίες και τα ξωκλήσια καθώς και τα γεφύρια του. Τα τέσσερα μονότοξα πέτρινα γεφύρια: της Γκάλινας (1936), της Ράχης (1895), των Μητσαίων (1845) και της Μαλνίτσας (1934) θεωρούνται

Τα γεφύρια που ενώνουν τις συνοικίες του χωριού

τα στολίδια του χωριού.

Αξίζει να επισκεφθείτε το ναό του Αγίου Νικολάου (1926) με το ξυλόγλυπτο τέμπλο που κατασκευάστηκε από τον Τουρνοβίτη Χαράλαμφο Σκαλιστή, το ναό του Αγίου Δημητρίου (1670) που είναι ένα από τα παλαιότερα εκκλησάκια του χωριού, το διώροφο δημοτικό σχολείο (1894), το αρχοντικό Γκάσιου, το ξωκλήσι των Αγίων Αποστόλων στην ψηλότερη άκρη του χωριού και το νερόμυλο του Αθανάσιου.

Στην Καστάνιανη διαμένουν γύρω στα 20 άτομα το χειμώνα και 350 το καλοκαίρι οι οποίοι ασχολούνται κύρια με τα κηπάρια του χωριού και την κτηνοτροφία.

Στις 24 Ιουνίου, στην εορτή του Αγίου Ιωάννη, μετά τον εκκλησιασμό ακολουθεί πανηγύρι με φαγητό και

τοπικούς χορούς υπό την αιγίδα ντόπιων οργανοπαικτών. Επίσης στις 26 Ιουλίου, της Αγίας Παρασκευής, τελείται θεία λειτουργία και μετά γλέντι με τοπικούς χορούς στην πλατεία του χωριού. Από τα μέσα Ιουλίου έως τα μέσα Αυγούστου πραγματοποιούνται πολιτιστικές εκδηλώσεις με θεατρική και μουσικοποιητική βραδιά. Στην Καστανιανη εδρεύει Πολιτιστικός Σύλλογος και στην Αθήνα δραστηριοποιείται η Αδελφότητα Καστανιανιτών.

Στο χωριό υπάρχει η κατάλληλη υποδομή για διανυκτέρευση στον ξεχωριστό πέτρινο ξενώνα και φαγητό.

Ο ενοριακός ναός του Αγίου Νικολάου στο κέντρο του χωριού

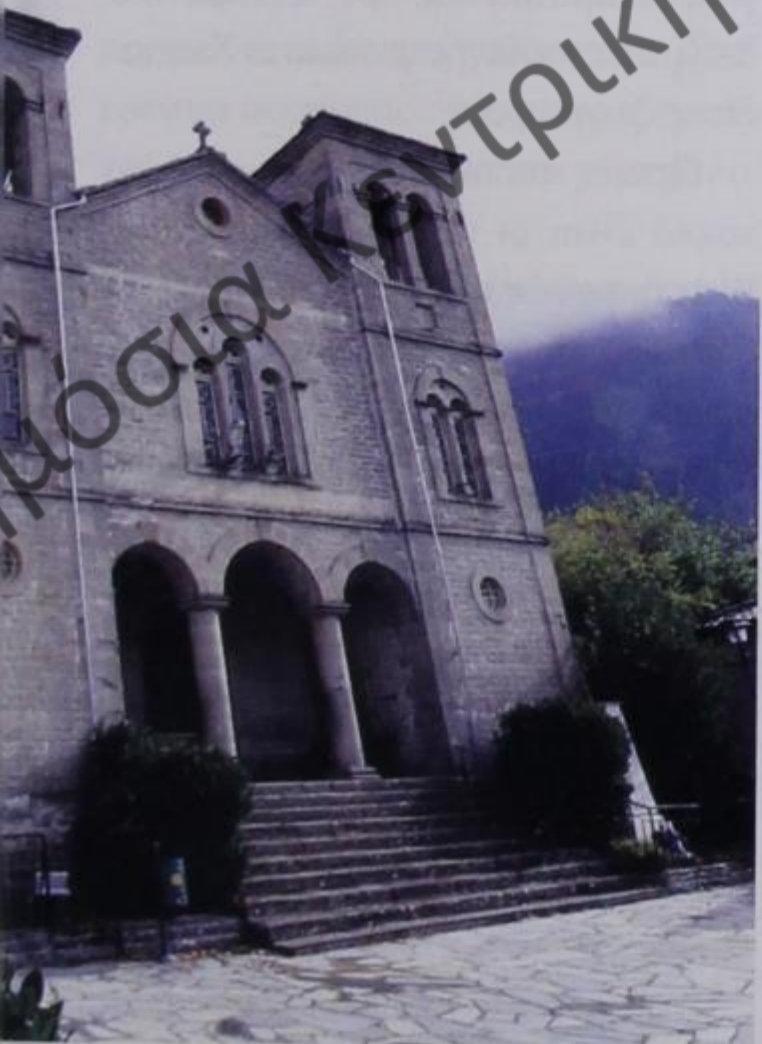

Λαγκάδα (Μπλίσδιανη)

Για να φθάσετε στη Λαγκάδα, αφήνετε την εθνική οδό Κόνιτσας-Κοζάνης στο 30,7 χλμ, κατευθύνεστε δεξιά, διασχίζετε μια ακόμα γέφυρα του ποταμού Σαραντάπορου και ανηφορίζετε για 5,1χλμ ακόμα.

Το χωριό, που παλιότερα ονομαζόταν Μπλίσδιανη, είναι κτισμένο σε υψόμετρο 900μ στις δυτικές πλαγιές μιας μεγάλης κοιλάδας που σχηματίζεται στα βόρεια των βουνών Ταμπούρι (1876μ) και Γύφτισσα (1750μ).

Η Μπλίσδιανη είναι πατρίδα ονομαστών μαστόρων της πέτρας. Ορισμένα από τα φημισμένα αρχοντικά της κωμόπολης της Σιάτιστας, για παράδειγμα, φέρουν επιγραφές με το όνομα μαστόρων και πρωτομαστόρων από το μικρό αυτό χωριό:

Άποψη της Λαγκάδας

«*Αν ρωτάτε, Άρχοντες ποίος μάστορας το έχτισε, Νάκος το όνομα από χώρα Μπλίσδιανη, Βιλαέτι Κόνιτσα, 1740*». Επίσης επιγραφή που σώζεται στο χωριό Γοργολαί Τρικάλων μας πληροφορεί ότι Μπλίσδιανήτες μαστοροί έκτισαν την εκκλησία του χωριού το 1857. Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα ένα μεγάλο μέρος από τους κατοίκους του χωριού, αποτελούμενο κυρίως από οικογένειες μαστόρων, εγκαταστάθηκαν μόνιμα στο χωριό Δρακότρυπα της Θεσσαλίας.

Σήμερα στη Λαγκάδα έχουν απομείνει ελάχιστα πέτρινα σπίτια για να θυμίζουν της παλιές εποχές. Οι λιγστοί κάτοικοι του χωριού ασχολούνται ως επί το πλείστον με την κτηνοτροφία την υλοτομία και την επεξεργασία του ξύλου –στο χωριό υπάρχουν δυο πριονιστήρια και ορισμένοι συνεχίζουν την εξάσκηση του επαγγέλματος του οικο-

δόμου.

Στο χωριό ξεχωρίζουν η εκκλησία της Παναγίας και το παλιό σχολείο, καθώς και το ξωκλήσι της Αγίας Παρασκευής με εξαιρετικά δείγματα τοιχογραφιών από Χιονιάδτες ζωγράφους.

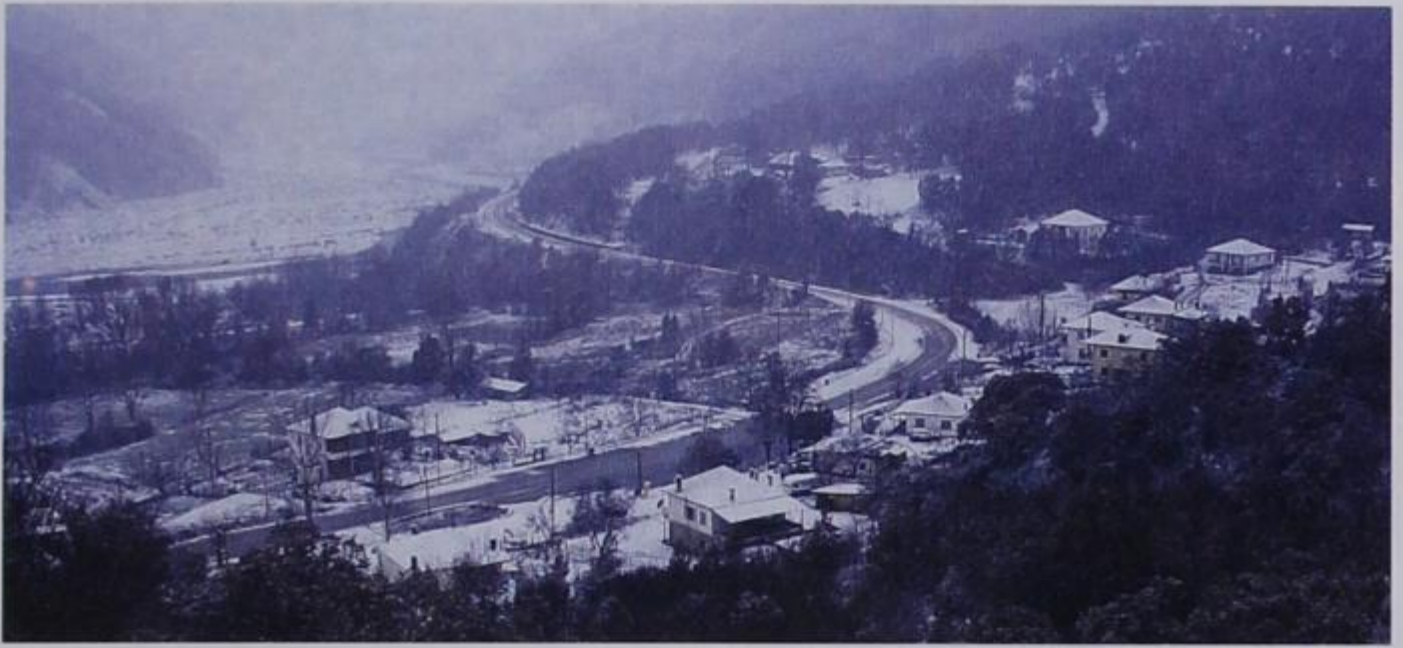
Ωραιές τοποθεσίες γύρω από το χωριό είναι οι πηγές Γλυκονέρι και Ελαπά, καθώς και το οροπέδιο Λιβάδια που βρίσκεται ανατολικά του χωριού.

Το χωριό πανηγυρίζει της Παναγίας τον Δεκαπενταύγουστο.

Θεοτόκος (Φυτόκο)

Δίπλα από την εθνική οδό Κόνιτσας- Κοζάνης, σε υψόμετρο 700μ και σε απόσταση 33χλμ από την Κόνιτσα, θα συναντήσετε τη Θεοτόκο.

Το παλιότερο χωριό, με την ονομασία Φυτόκο, ήταν κτισμένο ψηλότερα σε υψόμετρο 1000 μ στη θέση

Άποψη της Θεοτόκου

Μεγάλη Ράχη, απ' όπου μετεγκαταστάθηκε στη θέση του σημερινού οικισμού μεταπολεμικά. Ο νέος οικισμός της Θεοτόκου, που βρίσκεται δίπλα από τον Σαραντάπορο, αποτελείται από μερικά σπίτια και λίγες ταβέρνες και καφενεΐα που πρόθυμα προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στους κουρασμένους ταξιδιώτες.

Από την παλιά Φυτόκο έχουν απομείνει ελάχιστα χαλάσματα. Στα ερείπια που άφησε πίσω της η εγκατάλειψη, προστέθηκε και η μεγάλη φωτιά του 1984.

Κατά το παρελθόν το χωριό είχε υποστεί και άλλες καταστροφές, αλλά πάντα τελικά κατάφερνε να τις ξεπεράσει και να σταθεί στη θέση του. Οι Φετοκίτες, είτε λόγω καταστροφών είτε λόγω οικονομικών δυσκολιών, διασκορπίστηκαν στα Βαλκάνια και ακόμα παραπέρα μέχρι και τη νότια Ρωσία, όπου εξασκούσαν κατά παράδοση –όπως και οι κάτοικοι των περισσότερων χωριών της γύρω περιοχής– το επάγγελμα του οικοδόμου. Σήμερα, αν ανηφορίσει κανείς μέχρι το παλιό χωριό θα εντοπίσει, ανάμεσα στα κα-

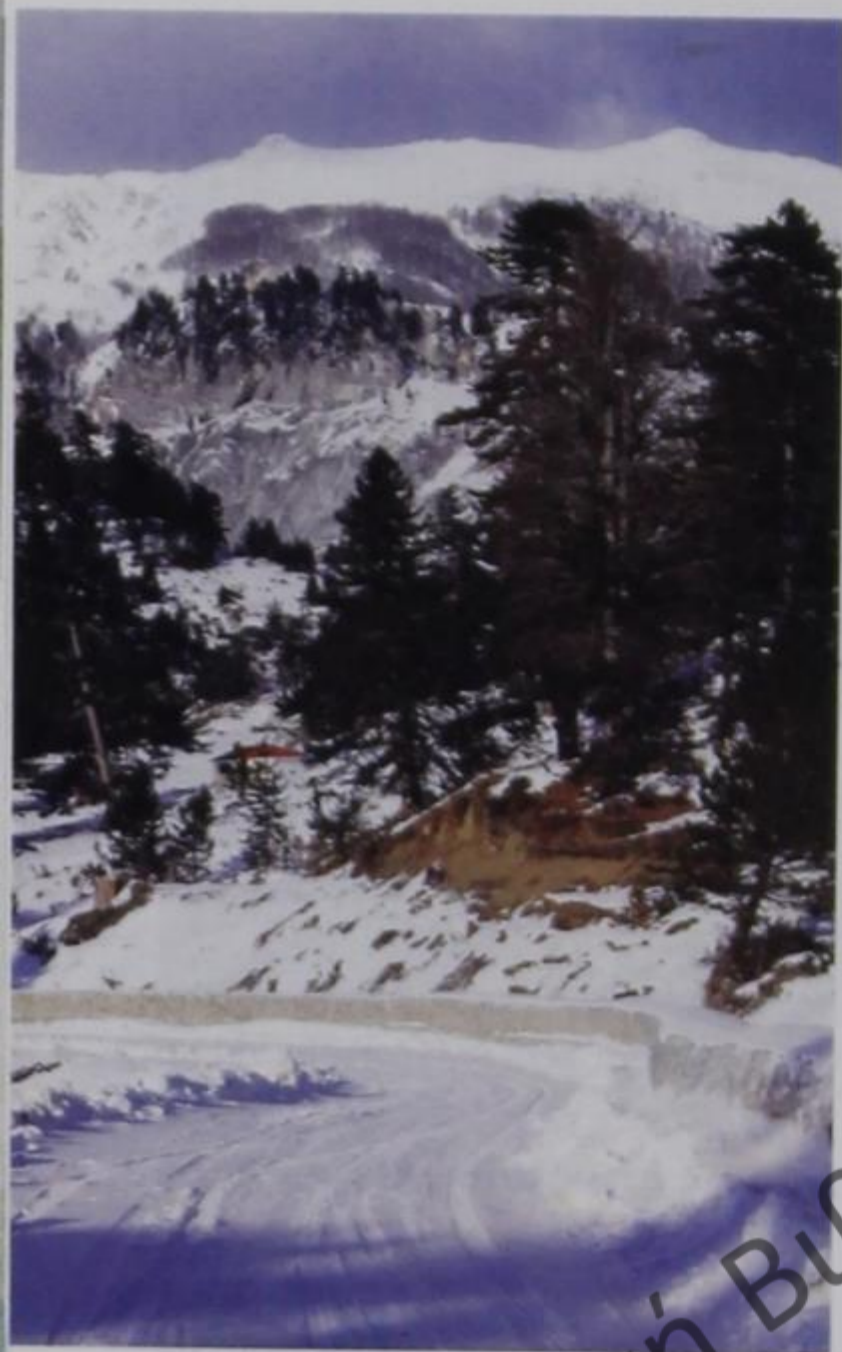
τεστραμμένα σπίτια, τη μισογκρεμισμένη εκκλησία του Αγίου Δημητρίου, ενώ λίγο πιο πέρα, στην κορυφή ενός λόφου (μψ. 890μ), στέκει το εξωκλήσι του Αγίου Αθανασίου (1624) με τις αξιόλογες τοιχογραφίες του παρατημένες στη μοίρα τους.

Το ετήσιο πανηγύρι του χωριού γίνεται του Αγ. Δημητρίου στις 26 Οκτωβρίου.

Αετομπλίτσα (Ντένισκο)

Η Αετομπλίτσα είναι χτισμένη στις νότιες πλαγιές του Γράμμου, κάτω από τις μεγάλες κορυφές Γκέσος (2165μ), Σκίρτσι (Περίφανο, 2444μ), Κιάφα (2395μ), Τσούμα (2174μ) και Επάνω Αρένα (2196μ). Είναι χτισμένη σε υψόμετρο 1430μ, ψηλότερα από κάθε άλλο χωριό της περιοχής της Κόνιτσας. Απέχει 16,3 χλμ από την εθνική οδό Κόνιτσας- Κοζάνης και 50 χλμ από την Κόνιτσα.

Η ζωή των κατοίκων της Αετομπλίτσας, όπως σε πολλά βλαχοχώρια της Πίνδου, είναι συνυφασμένη με την ημινομαδική κτηνοτροφία.

Τοπίο στην Αετομπλίτσα το χειμώνα

Για αιώνες τώρα το χωριό εγκαταλείπεται το χειμώνα σχεδόν από όλους τους κατοίκους του, ενώ το καλοκαίρι σφύζει από ζωή. Κάθε χρόνο, στις αρχές Ιουνίου, οι κτηνοτρόφοι με τα κοπάδια τους, ποιο αριθμούν αρκετές χιλιάδες πρόβατα, σκορπίζουν στα απέραντα βοσκοτόπια του χωριού στον κεντρικό Γράμμο. Στις αρχές φθινοπώρου ακολουθούν την αντίστροφη πορεία προς τα χειμαδιά της Θεσσαλίας και Μακεδονίας.

Παλιό κεφαλοχώρι το Πένισκο είχε γνωρίσει άνθιση από τον 18^ο ως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Υπήρξε την εποχή εκτετατή οικονομικά αυτοδύναμη αφού διέθετε 40.000 πρόβατα και οι αγωγιάτες και έμποροι του χωριού έφταναν μέχρι την Αυλώνα της Αλβανίας και την Νιγρίτα των Σερρών.

Κατά την διάρκεια του Ελληνοϊταλικού πολέμου και του εμφυλίου, η περιοχή υπέστη μεγάλες κα-

Η Αετομπλίτσα και οι γύρω πλαγιές του Γράμμου

Γενική άποψη της Αετομπλίτσας

ταστροφές με αποτέλεσμα οι κάτοικοι της να βρεθούν διασκορπισμένοι σε αρκετές χώρες, κυρίως της Ανατολικής Ευρώπης καθώς και σε αρκετές πόλεις της Ελλάδας. Σήμερα το χωριό διατηρεί την κτηνοτροφική νομαδική ζωή και ταυτόχρονα είναι και ένας ιδιαίτερος τόπος παραθερισμού, ειδικά για τους πολλούς ξενιτεμένους κατοίκους του. Αξίζει να δοκιμάσετε τα εκλεκτά

τυριά που παράγονται στο Ντένισκο, όπως το μανούρι και την ούρδα, καθώς και τα αγνά νόστιμα κρέατα.

Η Αετομπλίτσα είναι αφετηρία για ορειβατικές διαδρομές προς τις γύρω πανέμορφες κορυφές του Γράμμου, καθιστώντας την περιοχή τον παράδεισο του πεζοπόρου και του ορειβάτη.

Στο χωριό υπάρχει το νεόκτιστο ορειβατικό καταφύγιο, χωρητικό-

Η λίμνη «Σκίρτσα» στα 1650 μ.

τητας 20 ατόμων, που λειτουργεί όλο το χρόνο και στο οποίο προσφέρεται και εκλεκτό φαγητό. Υπάρχουν επίσης ξενώνας και καφέ-μπαρ με παραδοσιακά ψητά και καφε-νεύα.

Τον Δεκαπενταύγουστο, που γιο-

ργάζει η εκκλησία της Παναγίας, γίνεται μεγάλο πανηγύρι και λαμβάνει χώρα το αντάμωμα όλων των Αετομπλιτσιωτών στο οποίο συμμετέχουν και πολλοί επισκέπτες. Η Αετομπλίτσα είναι ανεξάρτητη Κοινότητα.

Ο ενοριακός ναός της Παναγίας

Πανηγύρια: τα γλέντια του καλοκαιριού

Από τα παλιότερα χρόνια έως σήμερα το πανηγύρι θεωρείται το σημαντικότερο γεγονός της κοινωνικής ζωής του κάθε χωριού. Το πανηγύρι ήταν και είναι η αφορμή να επισκεφτούν το χωριό τους οι ξενιτεμένοι, να ανταμώσουν οι χωριανοί που λείπουν σε μακρινά μέρη και να ξανανιώσουν τα τοπικά έθιμα του κάθε χωριού. Συνήθως γίνεται με αφορμή τον γιορτασμό του προστάτη αγίου του κάθε χωριού ή άλλου γεγονότος μεγάλης σημασίας.

Η μέρα του πανηγυριού αρχίζει με εκκλησιασμό και ακολουθούν τα κεράσματα του τσίπουρου και λουκουμιού. Στη συνέχεια ο κόσμος επισκέπτεται τους εορτάζοντας χωριανούς με τη συνοδεία οργάνων. Το μεσημέρι χωριανοί και φιλοξενούμενοι πηγαίνουν καλεσμένοι για φαγητό σε συγγενικά τους σπίτια. Αργά το απόγευμα βγαίνουν όλοι στο μεσοχώρι για το χορό που ξεκινά με τραγούδια της τάβλας. Οι οργανο-

παίκτες πηγαίνουν από τραπέζι σε τραπέζι και τραγουδούν και παίζουν τα καθιστικά τραγούδια. Μετά ξεκινάει ο μεγάλος κυκλικός χορός. Πρώτος χορεύει ο παπάς, συνήθως κάποιο τσάμικο, μετά ο πρόεδρος, οι γηροντότεροι και κατόπιν οι υπόλοιποι.

Ανάλογα με την περίπτωση χορεύουν σε δύο και τρεις κύκλους, ενώ οι οργανοπαίκτες ακολουθούν αυτόν που χορεύει πρώτος.

Τσίπουρα: τα γλέντια του φθινοπώρου

Η Κόνιτσα, όπως και ολόκληρη η Ήπειρος, έχει μεγάλη παράδοση στην παραγωγή τσίπουρου. Σε όλα τα χωριά της περιοχής το Νοέμβριο γίνεται η απόσταξη του τσίπουρου με τον παραδοσιακό τρόπο στα χάλκινα ρακοκάζανα. Πρώτη ύλη για την παραγωγή αποστάγματος είναι τα στέμφυλα, δηλαδή η μάζα που απομένει μετά τη συμπίεση των σταφυλιών. Η απόσταξη του τσίπουρου ήταν και παραμένει μια ευκαιρία για

Πανηγύρι στην Παναγιά της Επάνω Κόνιτσας

Απόσταξη
τσιπούρου στην
Καστάνιανη

να ανταμώνουν οι χωριανοί και να γλεντούν γιορτάζοντας για την πετυχημένη αμπελουργική χρονιά.

Όλοι οι χωριανοί μαζεύονται και επισκέπτονται κάθε καζάνι και γλεντούν έως αργά με συνοδεία μουσικής, ποτού και μεζέδων.

Τα τελευταία χρόνια κάθε Νοέμβριο διοργανώνεται ειδική εκδήλωση από τον Δήμο Κόνιτσας, όπου γιορτάζεται με επιτυχία η “βραδιά τσίπουρου”.

Από γωρίς ο κόσμος μαζεύεται κουβαλώντας τσίπουρο, γλυκά, πίτες

και άλλους μεζέδες. Επιστέγασμα όλων είναι τα μπόλια (χυλός από βρασμένο καλαμποκι και σιτάρι) που ετοιμάζουν οι νοικοκυρές της πόλης. Η εκδήλωση κορυφώνεται με την παρουσία παραδοσιακής κομπανίας, που με τη γνήσια παραδοσιακή Κονιτσιώτικη μουσική δίνει την ευκαιρία για ένα πραγματικό ξεφάντωμα. Παρόμοια εκδήλωση γίνεται και στο Μολυβδοσκέπαστο και από χρονιά σε χρονιά και σε άλλα χωριά, όπως π.χ. στην Καστάνιανη.

Πανηγύρι στην Καστάνιανη

Κεφαλοχώρι

Είναι κτισμένο στην κοίτη του ρέματος Ντιβόϊκα, σε υψόμετρο 720μ, πολύ κοντά στην εθνική οδό. Απέχει 34,7 χλμ από την Κόνιτσα. Πρόκειται για έναν νεοσύστατο οικισμό, του οποίου οι κάτοικοι προέρχονται από τη γειτονική και εγκαταλελειμμένη πλέον Λυκόρραχη (Λούψικο). Το Κεφαλοχώρι είναι ένα από τα πιο οργανωμένα και παραγωγικά χωριά της περιοχής της Κόνιτσας. Αποτελείται από νεόκτιστα σπίτια, σύγχρονους δρόμους, ευρύχωρες πλατείες και φιλοξενεί το νηπιαγωγείο και το δημοτικό σχολείο του Δήμου Μαστοροχωριών.

Η κυρία απασχόληση των κατοίκων είναι η κτηνοτροφία -υπάρχουν αρκετές μονάδες νέων κτηνοτροφών- και η υλοτομία.

Αξίζει να επισκεφθείτε το Λαογραφικό Μουσείο και την εκκλήσια των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης, που βρίσκεται στην μεγάλη πλατεία του οικισμού και φιλοξενεί το τέμπλο της εκκλήσιας των Ταξιαρχών από τη

γειτονική Λυκόρραχη, αξιόλογο έργο του Τουρνοβίτη Χαράλαμπου Σκαλιστή. Στην περιοχή έχει βρεθεί ρωμαϊκός κεραμοσκεπής τάφος με διάφορα κτερίσματα που φυλάσσονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων.

Στο χωριό υπάρχουν ξενώνας και ταβέρνες που προσφέρουν νοστιμότητα φαγητά και καφενεΐα με τοπικό τσίπουρο. Το ετήσιο πανγύρι στο Κεφαλοχώρι γίνεται στις 20 Ιουλίου. Τότε εορτάζει το ξωκκλήσι του Προφήτη Ηλία στην Λυκόρραχη, που βρίσκεται σε μια κατάφυτη με οξυές περιοχή στα 1500μ υψόμετρο στις πλαγιές της κορυφής

Τοπικές ενδυμασίες

Το Δημοτικό Σχολείο-Νηπιαγωγείο Κεφαλοχωριού σήμερα

Το Λαογραφικό Μουσείο Κεφαλοχωρίου

Κάτω Αρένα του Γράμμου. Μετά τη λειτουργία ακολουθεί ολοήμερο παραδοσιακό γλέντι στη σκιά των υπεραιονώβιων δέντρων.

Λυκόραχη (Λούψικο)

Ο παλιός οικισμός της Λυκόραχης (υψ. 1000μ) βρίσκεται στις υπώρειες της Επάνω και Κάτω Αρένας και προσεγγίζεται με χωματόδρομο μήκους 5,4 χλμ από το Κε-

Πάνηγύρι στον Άη-Λιά

Το παλιό χωριό της Λυκόραχης

Ο ανακαινισμένος νερόμυλος

φαλοχώρι. Από το παλιό χωριό σώζονται ελάχιστα σπίτια, ο ναός των Ταξιαρχών (1929), το ξωκλήσι της Αγίας Παρασκευής και ο ανακατασκευασμένος νερόμυλος των Ταξιαρχών.

Η Λυκόρραχη αποτελεί αφετηρία για ορειβατικές εξορμήσεις στις κορυφές Επάνω και Κάτω Αρένα και στην όμορφη λίμνη Μουτσάλια, που βρίσκεται από την άλλη πλευρά του βουνού, στο Νομό Καστοριάς.

Πλαγιά (Ζέρμα)

Είναι κτισμένη σε υψόμετρο 1060μ, στις νότιες υπώρειες της Κάτω Αρένας (υψ. 2089μ). Απέχει 3,8 χλμ από την εθνική οδό και 41 χλμ

Αγελάδες στις πλαγιές του Γράμμου

από την Κόνιτσα.

Είναι ένα σύγχρονο μικρό χωριό σε μια κατάφυτη πλαγιά με ωραία νεόκτιστα σπίτια και αυλές γεμάτες λουλούδια, κληματαριές και οπωροφόρα δέντρα. Το χωριό δημιουργήθηκε το 1970. Όλοι οι κάτοικοί του προέρχονται από το γειτονικό χωριό Ζέρμα, το οποίο εγκαταλείφθηκε λόγω κατολισθήσεων και καθίζησης του εδάφους. Οι λιγότεροι κάτοικοι του χωριού ασχολούνται με την κτηνοτροφία. Αρκετοί κάτοικοι το χειμώνα μετακινούνται με τα κοπάδια τους σε θερμότερα μέρη. Το καλοκαίρι στην μεγάλη πλατεία του χωριού, στο μικρό θεατράκι, διεξάγονται εκδηλώσεις. Το ετήσιο Πανηγύρι γίνεται τον Δεκαπενταύγουστο.

Οικία στην παλιά Ζέρμα

Ζέρμα

Σε απόσταση 3 χλμ από την Πλαγιά, σ' ένα καταπράσινο δάσος από γράβους και βελανιδιές, βρίσκεται το έρημο χωριό της Ζέρμας, πατρίδα του οπλαρχηγού Γιαννούλη Ζέρμα (1854).

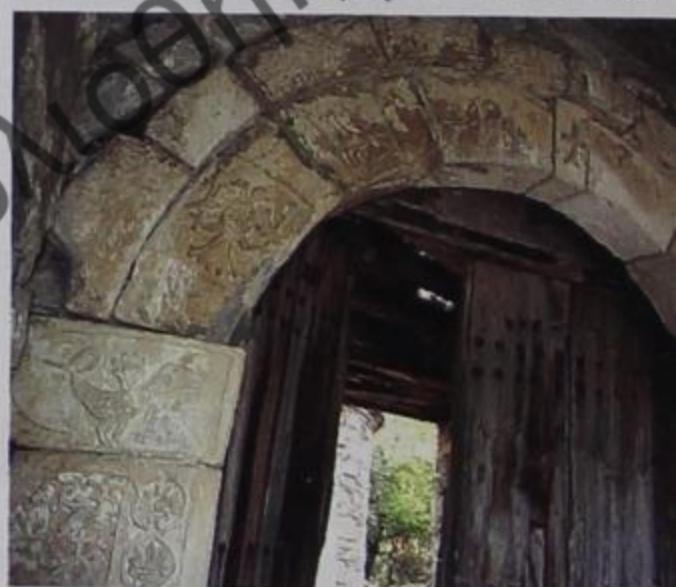

Η Ζέρμα υπήρξε μικρό κέντρο αγιογραφίας. Χαρακτηριστική είναι η σωζόμενη επιγραφή αγιογράφησης στη Μονής Κάμενας, κοντά στο Δέλβινο της Αλβανίας, όπου ο ζωγράφος Μιχαήλ από τη Ζέρμα υπογράφει την αγιογράφηση του ναού στα 1662: «*δνα χυρός του α-*

μαρτολού Μιχάλις ζωγράφος εκ κόμις Ζέρμας». Επίσης στη Ζέρμα, όπως και στα υπόλοιπα Μαστοροχώρια, πολλοί άντρες ειδικεύθηκαν στην οικοδομική. Συνεργεία μαστόρων από την Ζέρμα εργάστηκαν στο Άγιο Όρος, στο Αγρίνιο, στην Αμφιλοχία, στη Θεσπρωτία, στη Θεσσαλία και στην Αλβανία (Δέλβινο, Αργυρόκαστρο).

Η Μονή Ζέρμας

Πρόκειται για ένα από τα παλιότερα μοναστήρια της Ηπείρου. Σήμερα σώζονται το καθολικό, η ωραία μαρμαρίνη πύλη με τις ανάγλυφες διακοσμήσεις και μερικοί τοίχοι των

Η κεντρική πύλη της Μονής Ζέρμας

Το καθολικό της Μονής Ζέρμας

Τοιχογραφίες της Μονής Ζέρμας

κελιών της. Το καθολικό της, τρίκλιτη βασιλική με τρεις τρούλους, είναι μοναδικό στην Ήπειρο, ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής, με ξεχωριστές τοιχογραφίες. Κατά την παράδοση η Μονή κτίστηκε από τον αυτοκράτορα Κωνσταντίνο Πωγωνάτο (668 – 685 μ.Χ.) στη γειτονική θέση Παλαιομονάστηρο. Τη σημερινή της μορφή η Μονή απέκτησε, κατόπιν ανακαίνισης, το 1656.

Δροσοπηγή (Κάντσικο)

Όμορφο χωριό, κτισμένο σε υψόμετρο 1050μ στις δυτικές πλαγιές του όρους Ταμπούρι (1876μ). Απέχει συνολικά 42,5 χλμ από την Κόνιτσα και 4,9 χλμ από την εθνική οδό Κόνιτσας- Κοζάνης. Το Κάντσικο, όπως ονομαζόταν το χωριό παλιά, υπήρξε πατρίδα πολλών μαστόρων, που ταξίδευαν αναζητώντας

Αποψη Δροσπηγής

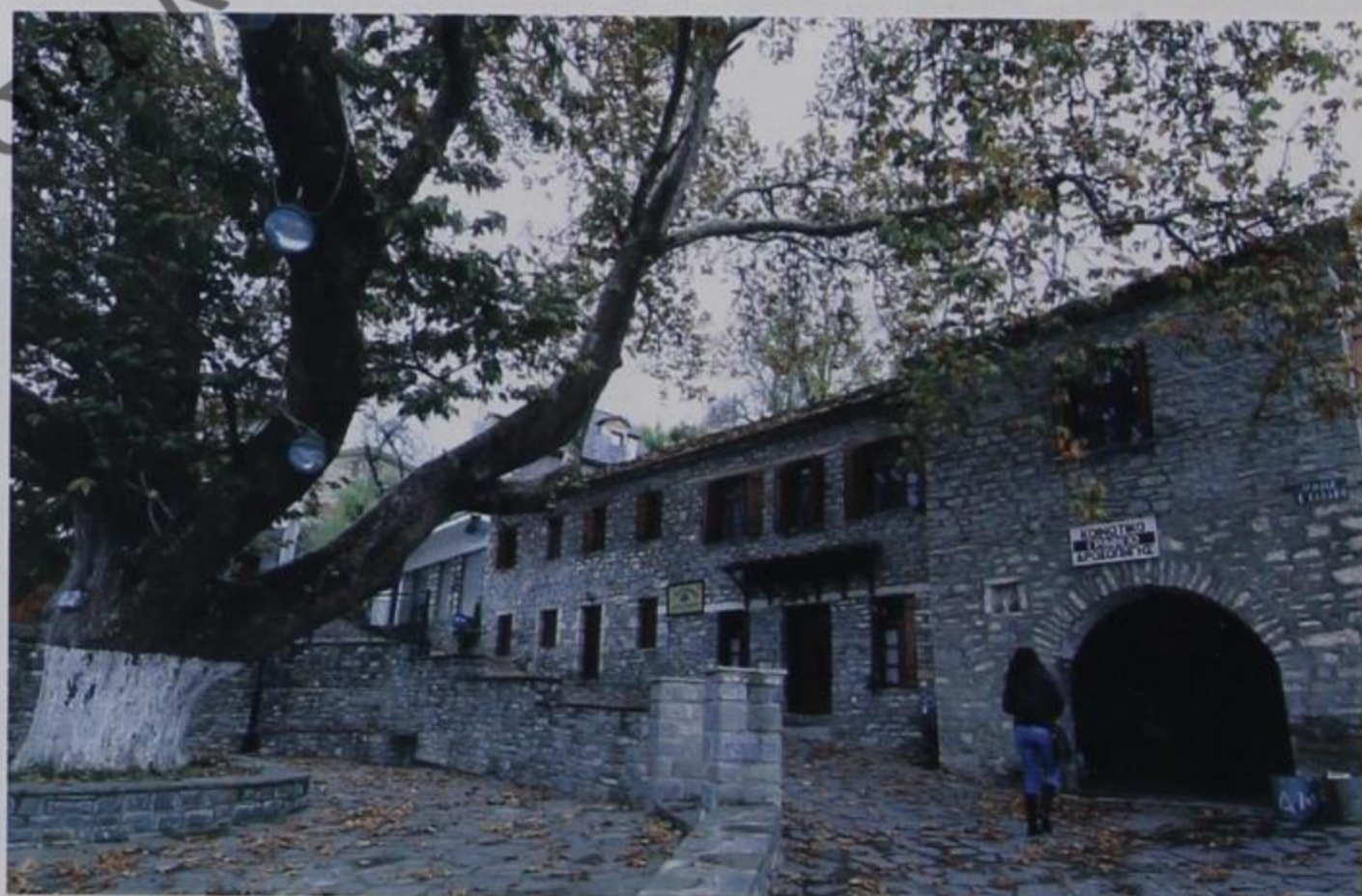
δουλειά στο Σουδάν, στην Περσία και στην Αμερική. Σημαντικά έργα Καντσιωτών μαστόρων στη γύρω περιοχή είναι η τοξωτή πέτρινη γέφυρα στο Σαραντάπορο, στο δρόμο για το χωριό, αμέσως μετά την διακλάδωση από την εθνική οδό, που στέκει εκεί από το 1747, καθώς και η Μονή Κλαδόρμης, που βρίσκεται στα όρια με το διπλανό χωριό, τη Φούρκα.

Εξίσου φημισμένοι με τους μαστόρους ήταν και οι βαρελάδες του χωριού που, όπως κι εκείνοι, ταξί-

δευαν σε όλα τα μέρη της Ελλάδας, προσφέροντας τις υπηρεσίες τους.

Κατά την παράδοση, το Κάντσικο υπήρχε στη σημερινή του θέση πριν από το 1600. Κατά την περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη και του δόθηκαν ιδιαίτερα διοικητικά και εκκλησιαστικά προνόμια. Τότε χτίστηκαν και τα περισσότερα σπίτια του χωριού, όπως δείχνουν οι εντοιχισμένες πλάκες στις προσόψεις των οικιών.

Στον ελληνοϊταλικό πόλεμο καθώς και στον εμφύλιο η ευρύτερη

Η κεντρική πλατεία της Δροσπηγής

Οικία στην Δροσοπηγή

περιοχή υπήρξε το επίκεντρο φονικότατων μαχών.

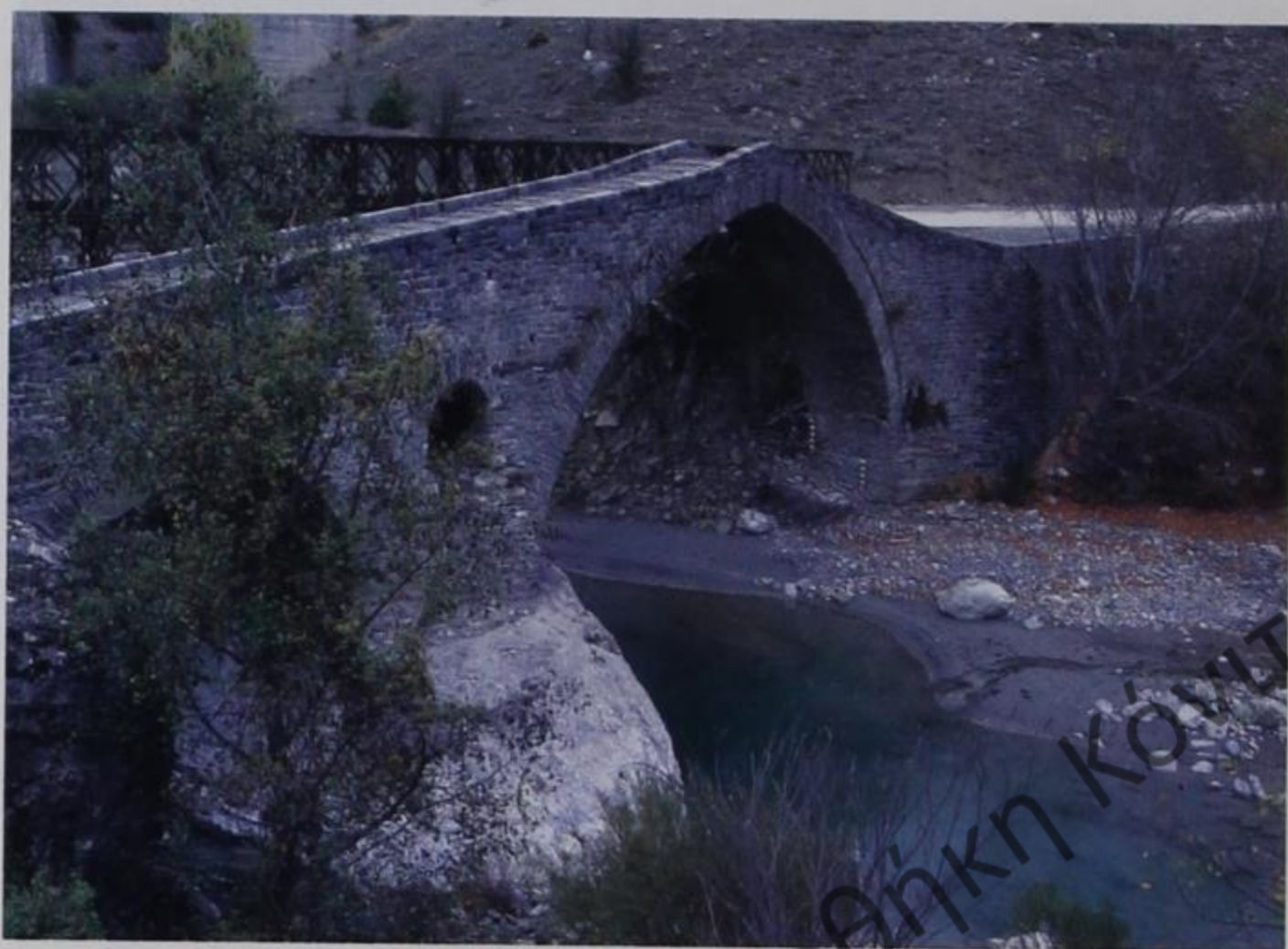
Καλοδιατηρημένο και φιλόξενο χωριό, έχει να επιδείξει σπουδαία δείγματα λαϊκής αρχιτεκτονικής και ιδιαίτερης τεχνοτροπίας.

Στο χωριό ξεχωρίζει η μεγάλη

πλακόστρωτη πλατεία, η οποία είναι κτισμένη σε δύο επίπεδα με τον πλάτανο, που φυτεύτηκε το 1886 και την όμορφη πετρόχτιστη βρύση. Εδώ βρίσκεται και ο ενοριακός μεγαλοπρεπής ναός της Αγίας Παρασκευής, ο οποίος κτίσθηκε από τους

Ο ενοριακός ναός της Αγίας Παρασκευής

Γεφύρι Κάντσικου - Ζέρμας στο Σαραντάπορο

μαστόρους του χωριού το 1930 και εντυπωσιάζει με τις διαστάσεις και το διπλό καμπαναριό του. Στον περιβολό του ναού βρίσκεται η προτομή του ευεργέτη του χωριού Γιάννη Λύτρα.

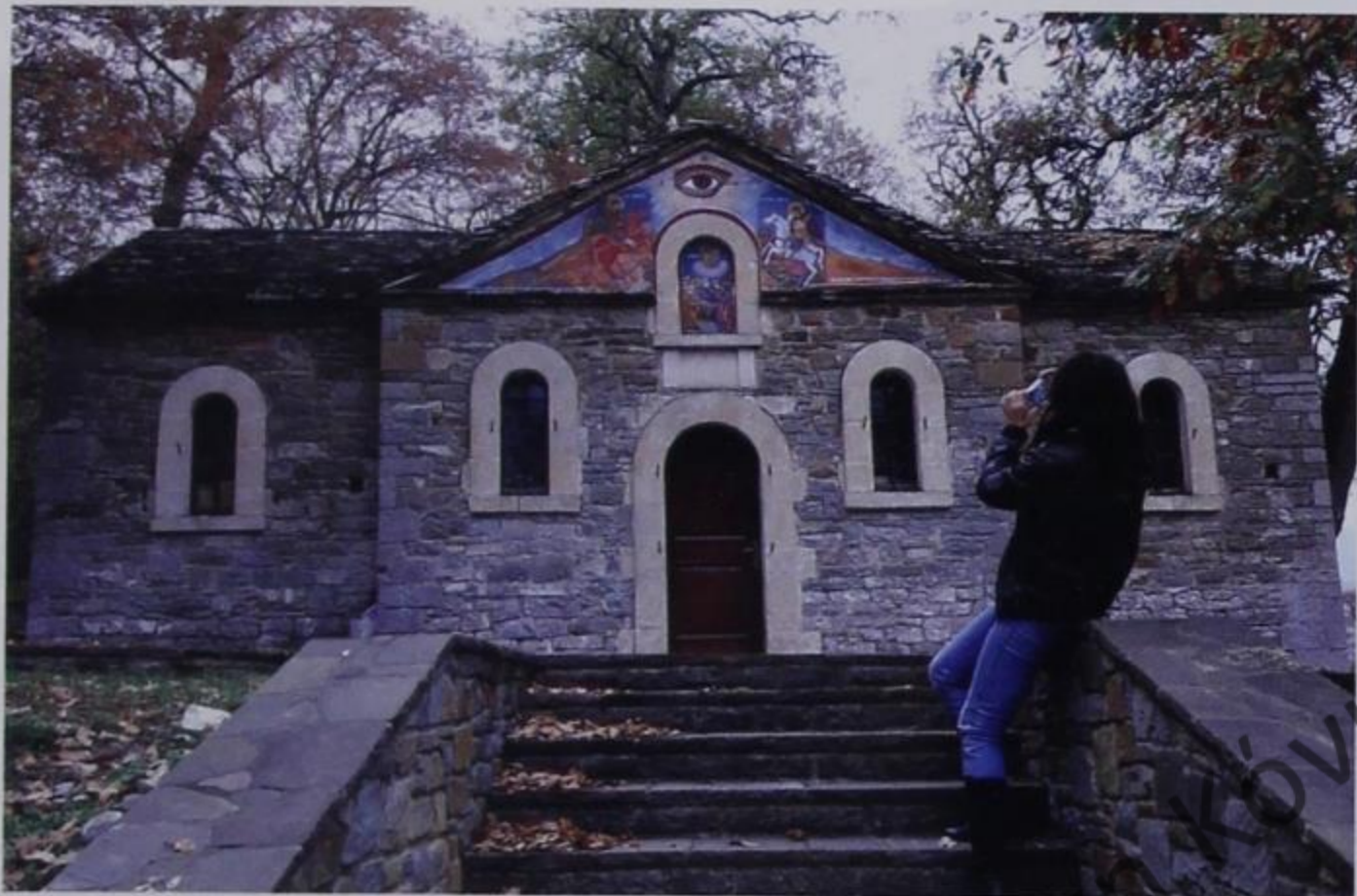
Αξίζει να δείτε τα εξωκλήσια του Αγ. Αθανασίου (1906), του Αγ. Νικολάου (1916), του Αγ. Παντελεήμονα (1927) και της Παναγίας (1902), όπου υπάρχουν έργα του Χιονιαδίτη ζωγράφου Αναστασίου Μιχ. Ζωγράφου. Αξιόλογα κτίσματα επίσης είναι το πετρόκτιστο σχολείο (1927) και το κοινοτικό κατάστημα (1903) στο ισόγειο του οποίου στεγάζεται το καλαίσθητο καφεμεζεδοπωλείο Αμελιακό. Στην είσοδο του χωριού υπάρχει ταβέρνα με εκλεκτά εδέσματα και πιο πάνω το παραδοσιακό καφεπαντοπωλείο.

Στο χωριό το χειμώνα ζουν ελάχιστοι κάτοικοι, οι οποίοι ασχο-

λούνται με την οικοδομική, τα κηπάρια και την οικόσιτη κτηνοτροφία, ενώ το καλοκαίρι φτάνουν τους τετρακόσιους. Το πανηγύρι του χωριού γίνεται τον Δεκαπενταύγουστο και είναι από τα πιο ξακουστά της περιοχής με γλέντι που κρατά έως το πρωί. Το πανηγύρι διαρκεί συνολικά τρεις μέρες και την ίδια περίπου περίοδο γίνονται και αθλητικές εκδηλώσεις στις οποίες πρωτοστατούν οι νέοι του χωριού.

Το γεφύρι Κάντσικου ή Ζέρμας

Σήμα κατατεθέν του Κάντσικου είναι το πέτρινο γεφύρι στο Σαραντάπορο, ένα από τα λίγα γεφύρια της Ηπείρου που είναι θεμελιωμένο στα μέσα του 18^{ου} αιώνα –για την ακρίβεια το 1747 όπως δείχνει ανάγλυφη επιγραφή σε εντοιχισμένη πλάκα. Είναι κτισμένο επάνω σε χαρακτηριστικό βράχο, από τις δυο

Το εξωκλήσι της Παναγίας

πλευρές του οποίου ξεκινούν οι δυο μεγάλες καμάρες του προς τις απέναντι όχθες του ποταμού. Πάνω από το βράχο υπάρχει μια ακόμα μικρότερη καμάρα για να διέρχονται τα νερά του ποταμού σε περιόδους υψηλής στάθμης. Πρόκειται για το μοναδικό σωζόμενο πέτρινο γεφύρι στον κυρίως Σαραντάπορο.

Το γεφύρι, εκτός από κόσμημα της περιοχής, αποτελεί και το έμβλημα του Δήμου Μαστοροχωρίων.

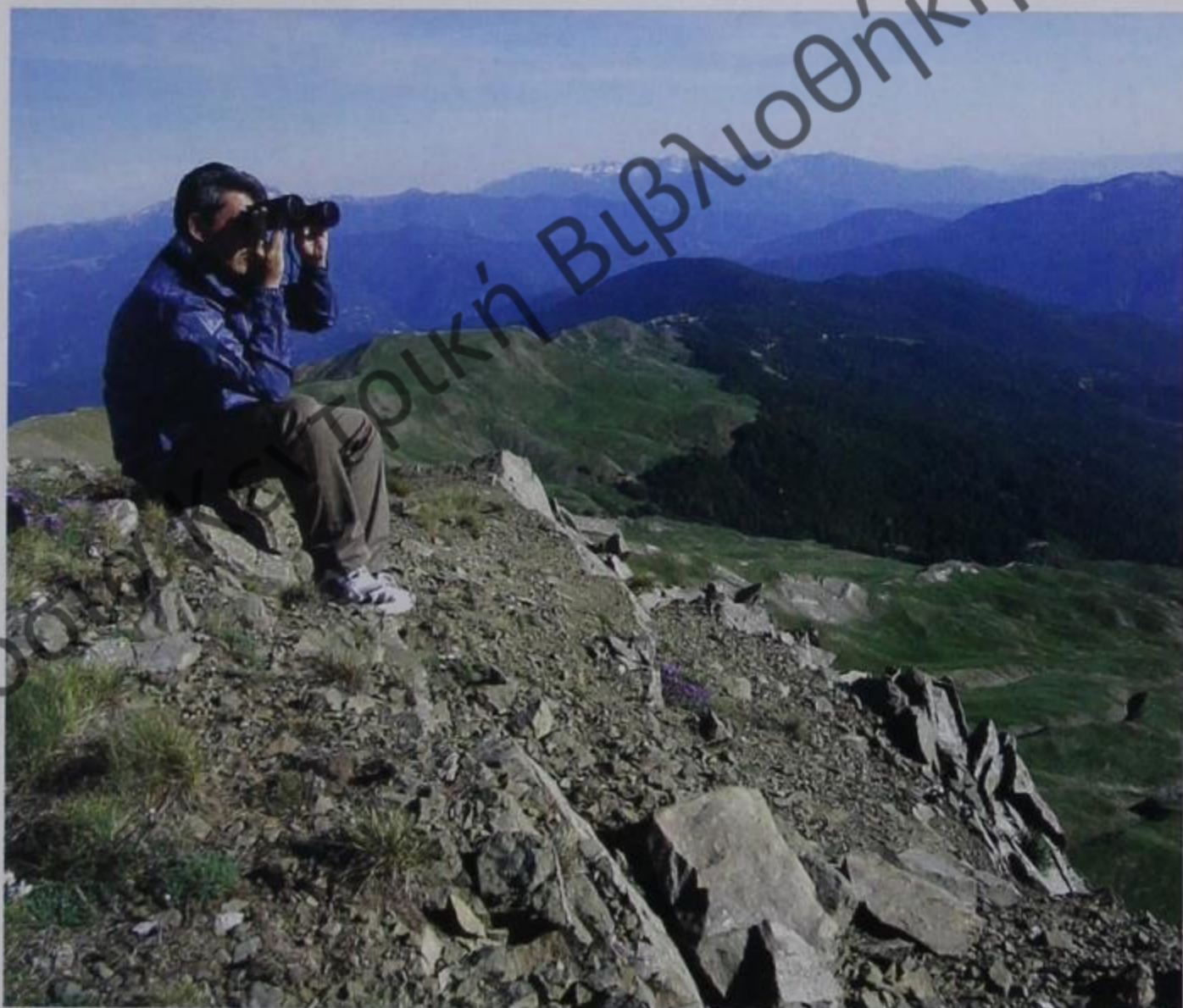
Ξυλόγλυπτο ταβάνι στο εσωτερικό οικίας

Παλιά οικία
στη Δροσπη

7. Δραστηριότητες στην ύπαιθρο

Τα απέραντα βουνά της Κόνιτσας αποτελούν παράδεισο για τους λάτρεις της φύσης και του ορεινού τουρισμού. Από την περιοχή περνά το εθνικό πεζοπορικό μονοπάτι Ο3, το οποίο ερχόμενο από το γειτονικό Ζαγόρι διασχίζει την οροσειρά της Τύμφης, διαμέσου του περάσματος του Καρτερού και καταλήγει στο Βρυσσώρι. Στη συνέχεια ανηφορίζει προς το Παλιοσέλι και τη Δρακόλιμνη του Σμόλικα, κατηφορίζει προς την Αγία Παρασκευή (Κε-

φορίες από τους κατοίκους των χωριών, θα τα καταφέρουν αρκετά καλά.

Πέρα από τα βουνά και τα πανέμορφα ποτάμια της περιοχής, ιδίως ο Βοϊδομάτης και ο Αώος, ενδείκνυνται για σχετικές δραστηριότητες, δηλαδή για καταβάσεις με kayak και rafting. Μπορείτε επίσης να επιδοθείτε στην ορεινή ποδηλασία (ποδήλατο βουνού), στις πτήσεις με αλεξίπτωτο πλαγιάς (παραπέντε), στην ιππασία και στην τοξοβολία.

ράσοβο), περνά από το Ταμπούρι και τη Δροσοπηγή και κατευθύνεται βορειοδυτικά προς τις Αρένες του Γράμμου.

Φυσικά, εκτός από το Ο3, σε όλα τα βουνά της Κόνιτσας υπάρχουν πολλά μονοπάτια, από τα οποία σημαση έχουν τα περισσότερο προσφιλή στους πεζοπόρους- ορειβάτες. Ωστόσο και σε αρκετά από τα υπόλοιπα μονοπάτια οι περισσότεροι εξοικειωμένοι με την πεζοπορία επισκέπτες, με λίγες κατατοπιστικές πληρο-

Στην Κόνιτσα κάθε χρόνο διοργανώνεται ο «ΕΥΑΘΛΟΣ» με πλήθος αγωνισμάτων που διεξάγονται στην ύπαιθρο, όπως ο μαραθώνιος βουνού, η κατάβαση πταμού με kayak, η ορεινή ποδηλασία, η αναρρίχηση, το αλεξίπτωτο πλαγιάς κ.ά.

Υδάτινες δραστηριότητες (kayak, rafting)

Οι ποταμοί Αώος και Βοϊδομάτης είναι ιδανικοί για rafting και kayak και διαθέτουν διαδρομές εύκολες

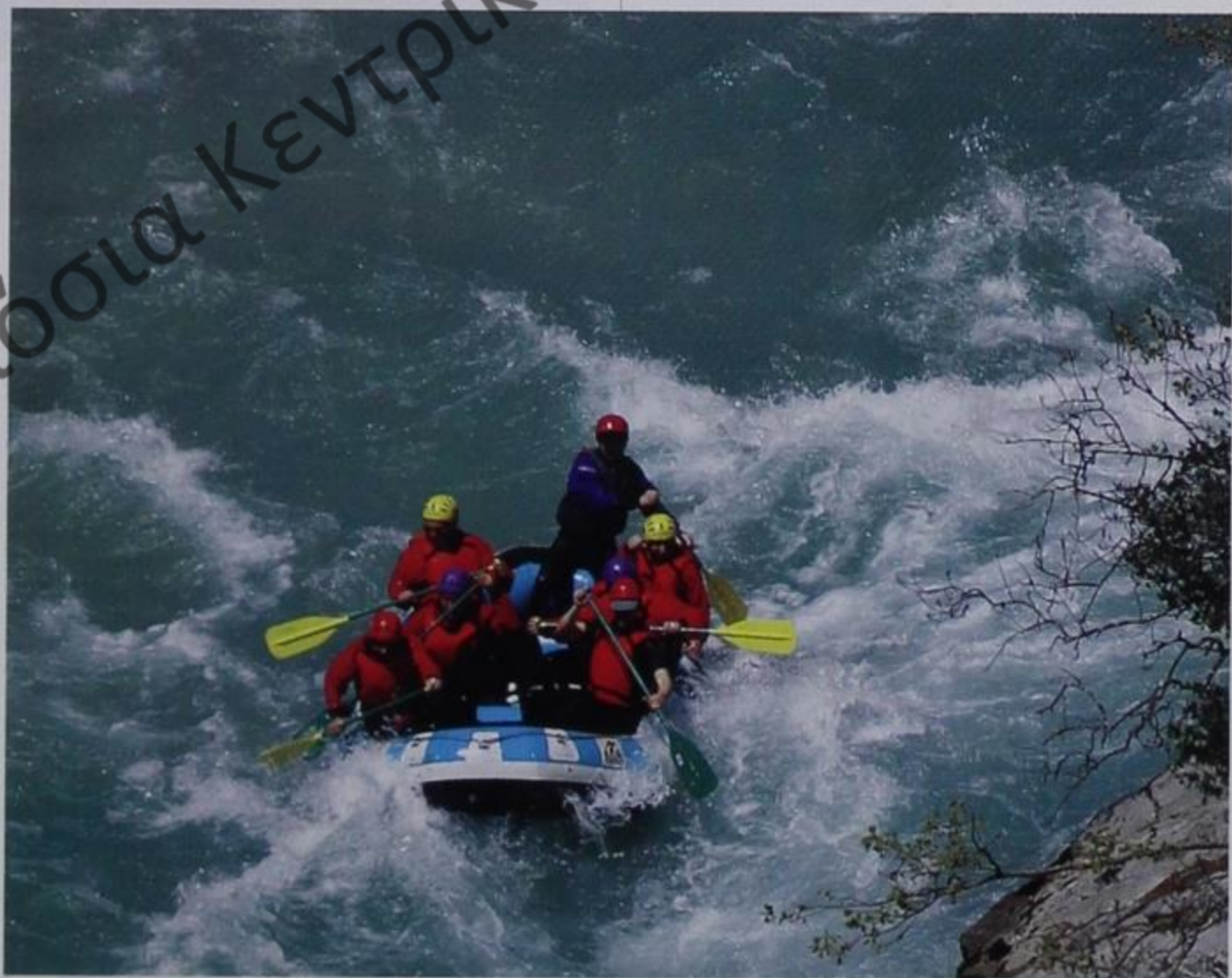

και δύσκολες, που φτάνουν έως και τα 27 χλμ σε μήκος. Η περισσότερο προσφιλής διαδρομή στον Αώο ποταμό αρχίζει από τη γέφυρα του Αώου ανάμεσα από τα χωριά Παλιοσέλι και Βρυσοχώρι και καταλήγει στη γέφυρα της Κόνιτσας. Η διαδρομή είναι υψηλών απαιτήσεων, αφού έχει συνεχόμενη υψηλή δυσκολία V και VI βαθμών, το μήκος της είναι 15 χλμ και η διάρκειά της από 4 έως 8 ώρες, ανάλογα με την

παροχή του ποταμού. Η κατάβαση μπορεί να γίνει και με kayak, monoraft ή hot dog. Επιλεγμένα τμήματα της διαδρομής, που έχουν μικρότερο βαθμό δυσκολίας, ιδίως από την περιοχή της Μονής Στομίου και χαμηλότερα, μπορεί να γίνουν ευκολότερα.

Στον Βοϊδομάτη η κλασική διαδρομή αρχίζει από τη γέφυρα Αρίστης- Παπίγκου, ακολουθεί μια καταπράσινη διαδρομή στο φαράγγι του Βοϊδομάτη και καταλήγει στην έξοδο του φαραγγιού, στη γέφυρα της Κλειδωνιάς. Η κατάβαση μπορεί να γίνει με rafting, kayak, monoraft ή hot dog. Η διάρκεια της διαδρομής είναι από 1 έως 2 ώρες και ο βαθμός δυσκολίας II.

Επίσης για τους πιο εξεζητημένους λάτρεις του kayak νωρίς την άνοιξη ενδείκνυται για κατάβαση και ο παραπόταμος του Σαραντάπορου, Κερασοβίτικος και γιατί όχι μερικές φορές και ο ίδιος ο Σαραντάπορος.

Ποδηλασία βουνού

Οι πολλοί δασικοί χωματόδρομοι, που διασχίζουν τις πλαγιές του Σμόλικα και του Γράμμου, προσφέρονται για ορεινή ποδηλασία και πολλές περιπλανήσεις με οχήματα 4Χ4. Τμήματα του ασφαλτοστρωμένου επαρχιακού οδικού δικτύου, όπως η διαδρομή στα χωριά του κάμπου από την Κόνιτσα έως τη Μονή Μολυβδοσκεπάστης, ο δρόμος ανάμεσα από τα χωριά Πυρσόγιαννη και Γοργοπόταμος στο Γράμμο ή εκείνος ανάμεσα από το Ελεύθερο και τα Άρματα στο Σμόλικα, είναι ιδανικά για ποδηλασία λόγω των σχετικά ήπιων κλίσεων –σε σχέση με τις γύρω απότομες πλαγιές- και του πολύ όμορφου ορεινού τοπίου.

Αλεξίπτωτο πλαγιάς (Παραπέντε)

Στο ύψωμα του Προφήτη Ηλία (1071μ) κοντά στην Κόνιτσα υπάρχει διαμορφωμένη πίστα απογείωσης για αλεξίπτωτο πλαγιάς (parapente). Εδώ έχουν πραγματοποιηθεί και αγώνες παγκοσμίου κυπέλλου αλεξίπτωτου πλαγιάς. Στο ύψωμα αυτό, από το οποίο προσφέρεται φανταστική θέα στα βουνά και σε όλη τη γύρω περιοχή (κάμπος Κόνιτσας, Τύμφη, Τραπεζίτσα, Σμόλικας, Κλέφτης, Γράμμος, Νεμέρτσικα), φτάνει κανείς από ασφαλτοστρωμένο δρόμο μήκους 2,5 χλμ, με αφετηρία το εξωκλήσι του Αγ. Αθανασίου πάνω από την Κόνιτσα.

Αναρρίχηση

Από τα βουνά της Κόνιτσας, μόνο τα ασβεστολιθικά βράχια της Τύμφης προσφέρονται για αναρρίχηση. Το αναρριχητικό πεδίο της Τύμφης αποτελεί ένα από τα πιο αξιόλογα και ταυτόχρονα δύσκολα αναρριχητικά πεδία της Ελλάδας.

Αλεξίπτωτο πλαγιάς

Από το 1955 έως σήμερα στο βουνό αυτό και κυρίως στις κορυφές Αστράκα (2436μ) και Γκαμήλα (2497μ) έχουν χαραχθεί αρκετές αναρριχητικές διαδρομές, οι οποίες περιλαμβάνουν ποικιλία βαθμών δυσκολίας.

Ορειβασία- πεζοπορία

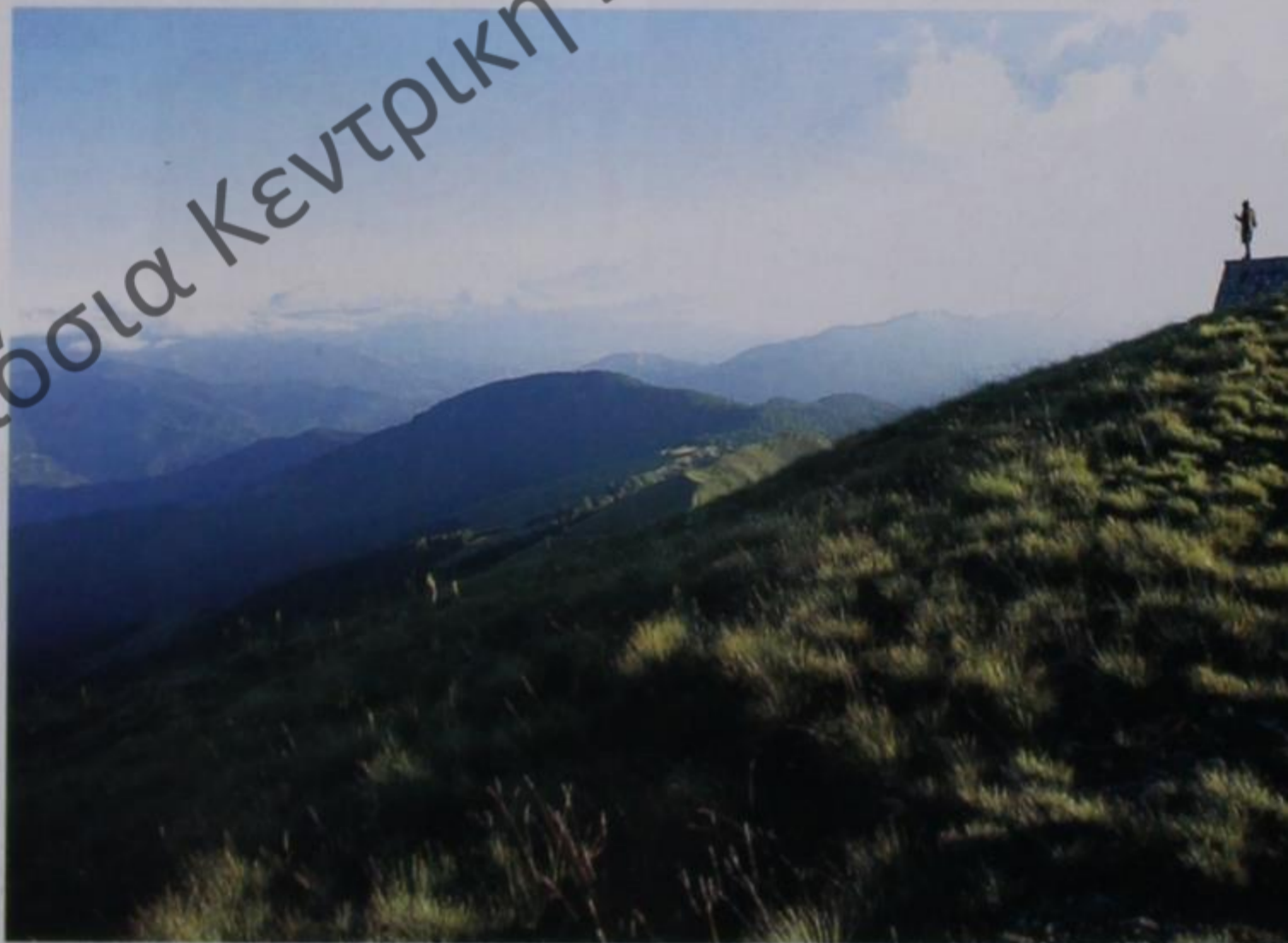
Τα βουνά της Κόνιτσας θεωρούνται ο παράδεισος του πεζοπόρου και του ορειβάτη. Αυτό οφείλεται στο μεγάλο αριθμό τους και στην εκτεταμένη επιφάνειά τους σε συνδυασμό με το γεγονός του ότι το ένα αποτελεί ουσιαστικά συνέχεια

του άλλου, αποτελώντας έτσι μια ενιαία ενότητα. Επίσης σε αυτό συμβάλλει η μεγάλη ποικιλία του ανάγλυφου και της βλάστησης καθώς και η ύπαρξη πολλών παλιών μονοπατιών, τα οποία είναι ακόμα σε καλή κατάσταση. Το πιο σημαντικό στοιχείο όμως είναι η διατήρηση αρκετών αδιατάρακτων περιοχών στις οποίες δεν έχουν κατασκευαστεί δρόμοι ή άλλα έργα του ανθρώπου που θα μπορούσαν να υποβαθμίσουν την αισθητική του τοπίου και να οδηγήσουν στην εξαφάνιση σπάνια είδη χλωρίδας και άγριας πανίδας.

Πολλά μονοπάτια οδηγούν προς τις κορυφές των μεγάλων βουνών ή συνδέουν τους οικισμούς μεταξύ τους. Μέχρι σχετικά πρόσφατα λειτουργούσε τέλεια ένα εκτεταμένο δίκτυο μονοπατιών που συνέδεε αφενός τα χωριά μεταξύ τους και αφετέρου τους τόπους όπου λάβαι-

ναν χώρα οι καθημερινές ασχολίες των κατοίκων του κάθε χωριού. Σήμερα σε καλή κατάσταση διατηρείται ένα μέρος αυτού του εκτεταμένου δικτύου και κυρίως τα μονοπάτια τα οποία οδηγούν σε θέσεις τουριστικού ενδιαφέροντος, καθώς και εκείνα που σχετίζονται με τις ασχολίες και τις δραστηριότητες των λιγοστών κατοίκων γύρω από τα χωριά και τις στάνες στα βουνά (κτηνοτροφία, γεωργία, υλοτομία, κυνήγι, αναψυχή κ.ά.). Τα υπόλοιπα μονοπάτια και κυρίως αυτά που είναι στα χαμηλότερα υψόμετρα σταδιακά μπήκαν σε αχρηστία και έκλεισαν ή αντικαταστάθηκαν από αυτοκινητόδρομους, οπότε έχασαν ένα μέρος από την περιπατητική γοητεία τους.

Ακολουθεί περιγραφή, ανά βουνό, των περισσότερο σημαντικών πεζοπορικών διαδρομών στην περιοχή της Κόνιτσας.

Γράμμος, κορυφή Γκέσος (2163 μ)

Σμόλικας (2637μ)

1. Αγία Παρασκευή (Κεράσοβο) Δρακόλιμνη-Κορυφή Σμόλικα (2637μ)

Βαθμός δυσκολίας: μέτριος.

Χρόνος διαδρομής: 6,30 ώρες.

Σήμανση: Ο3 και κόκκινες πινακίδες με κίτρινο πλαίσιο.

Υψομετρική διαβάθμιση: 1000μ- 2637μ.

Περιγραφή: Το μονοπάτι από το Κεράσοβο ακολουθεί νότια κατεύθυνση και περνά διαδοχικά από τον Προφήτη Ηλία, την ρεματιά Κούτσουρα και τις τοποθεσίες Πευκόφυτα και Κούτσουρο. Διασχίζει δάση μαυρόπευκου, ελάτου και πιο ψηλά ρόμπολου για να καταλήξει ύστερα από 5 ώρες στη Δρακόλιμνη (2150μ). Στη συνέχεια, σε γυμνό πλέον τοπίο και με ανατολική κατεύθυνση, ανηφορίζει για την κορυφή του Σμόλικα, όπου φτάνει σε 1,30 ώρα περίπου ακόμη. Η διαδρομή έχει καλή σήμανση με πινακίδες.

Το μονοπάτι από το Κεράσοβο για τη Δρακόλιμνη

Η Δρακόλιμνη του Σμόλικα

2. Παλιοσέλι –Δρακόλιμνη- Κορυφή Σμόλικα (2637μ)

Βαθμός δυσκολίας: μέτριος
Χρόνος διαδρομής: 6 ώρες.
Σήμανση: Ο3.
Υψομετρική διαβάθμιση: 1100μ- 2637μ.

Περιγραφή: Το μονοπάτι από το Παλιοσέλι έχει βορινή κατεύθυνση προς την πηγή του Τούρκου, όπου είναι και το εκκλησάκι της Αγ. Παρασκευής. Από εκεί, ξανά με βόρεια κατεύθυνση, φτάνει στη θέση Νάνε, όπου υπάρχει βρύση και το ξύλινο καταφύγιο του Παλιοσελίου (υψ. 1620μ.). Λίγο πιο πάνω βρίσκεται το νέο πέτρινο ορειβατικό καταφύγιο (υψ. 1680μ). Από κει ανηφορίζοντας φτάνετε στη ράχη Μουγκουρίδα και ακολούθως στη Μισοράχη (2200μ). Στρέψτε ελαφρώς ανατολικά και φτάνετε στη Δρακόλιμνη (2150μ). Κατόπιν ανηφορίζετε με ανατολική κατεύθυνση για την κορυφή, όπου φτάνετε σε 1.30 ώρα περίπου. Η διαδρομή έχει καλή σήμανση με πινακίδες, εκτός από το τμήμα από τη Δρακόλιμνη στην κορυφή. Μεγάλο μέρος της διαδρομής γίνεται μέσα σε δάση με μαυρόπευκα και ρεξίες και πιο πάνω από τα καταφύγια σε δάση και αραιές κωνοφόρες με υπεραιωνόβια ρόμπολα. Από τη Μισοράχη και πάνω η

Το μονοπάτι από τις Πάδες για τη Δρακόλιμνη

πορεία γίνεται σε γυμνό από βλάστηση τοπίο (υποαλπικά οροπέδια). Στα καταφύγια καταλήγει και μέτριας βατότητας δασικός δρόμος, που αρχίζει λίγο πριν το χωριό Παλιοσέλι.

3. Πάδες – Δρακόλιμνη- Κορυφή Σμόλικα (2637μ)

Βαθμός δυσκολίας: μέτριος.
Χρόνος διαδρομής : 6 ώρες.
Σήμανση:
Υψομετρική διαβάθμιση: 1140μ- 2637μ.

Περιγραφή: Το μονοπάτι από τις Πάδες έχει βορινή κατεύθυνση προς την τοποθεσία Πάντε ελ Μπιζάνιο και από εκεί διαδοχικά στις θέσεις Μουγκρίλα και Μουγκουρίδα. Από εκεί σε 1,30 ώρα περίπου φτάνει κανείς στη Μισοράχη (2200μ) και κατόπιν με ανατολική κατεύθυνση

Στάνη στο Σμόλικα

πολύ σύντομα στη Δρακόλιμνη (2150μ). Σε 1,30 ώρα πορεία ακόμα με ανατολική κατεύθυνση το μονοπάτι σκαρφαλώνει στην κορυφή. Από τις Πάδες μέχρι σχεδόν τη θέση Μουγκρίλα (1800μ) φτάνει κανείς και με δασικό δρόμο μέτριας έως κακής βατότητας. Η διαδρομή έχει πρόχειρη σήμανση και όπως και στην προηγούμενη περίπτωση, διέρχεται από ωραία δάση μαυρόπευκου, οξιάς και ρόμπολου.

Καταφύγια

Στη θέση Νάνε και σε υψόμετρο 1650μ υπάρχει το ξύλινο καταφύγιο του Παλιοσελίου με δυνατότητα φιλοξενίας 15 ατόμων. Διαθέτει ξυλόσομπα και κρεβάτια. Δίπλα από το

Τα εγκαίνια του καταφύγιου στο Σμόλικα το 2004

καταφύγιο υπάρχει πηγή με πόσιμο νερό. Λίγο πιο πάνω από το ξύλινο καταφύγιο, σε υψόμετρο 1750μ, βρίσκεται το νέο σύγχρονο πέτρινο καταφύγιο δυναμικότητας 25 ατόμων. Διαθέτει τζάκι, ξυλόσομπα, κρεβάτια και οργανωμένη κουζίνα όπου προσφέρονται καλομαγειρεμένα φαγητά. Το πέτρινο καταφύγιο λειτουργεί τους καλοκαιρινούς και τους πρώτους φθινοπωρινούς μήνες, ενώ για διανυκτέρευση τις υπόλοιπες περιόδους του έτους θα πρέπει να συνεννοηθείτε με τον διαχειριστή του καταφυγίου.

Γράμμος (2520μ)

4. Πληκάτι - Κορυφή Γράμμου (2520μ)

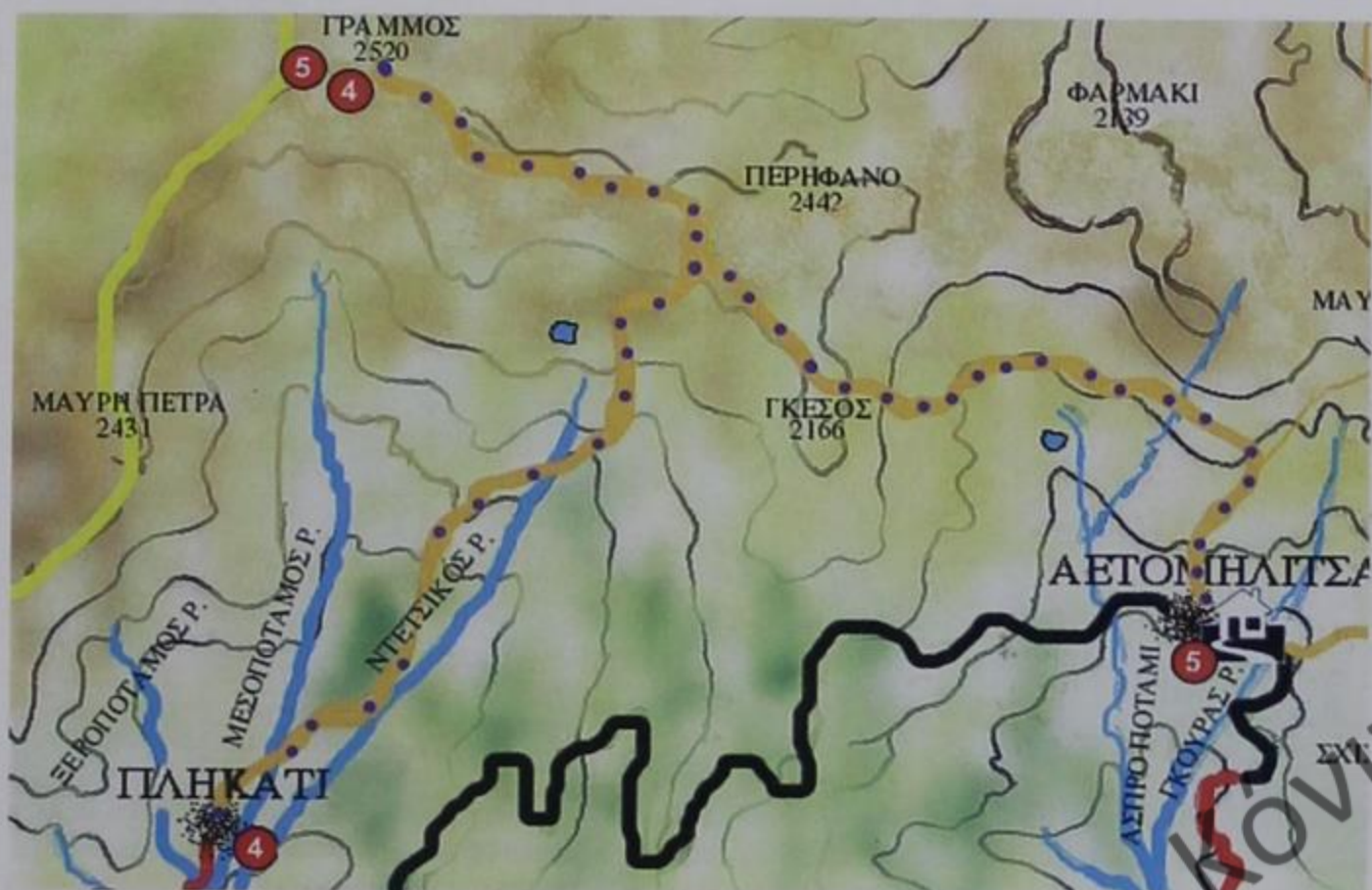
Βαθμός δυσκολίας: υψηλός.

Χρόνος πορείας: 6.15'.

Σήμανση: κόκκινα σημάδια.

Υψομετρική διαβάθμιση: 1240μ-2520μ.

Περιγραφή: Η διαδρομή αρχίζει από το χωριό Πληκάτι, που βρίσκεται σε υψόμετρο 1240μ και έχει αρχικά βόρεια- βορειοανατολική κατεύθυνση. Κατευθύνεστε προς τον Ξηροπόταμο, τον οποίο διασχίζετε εγκάρσια και στη συνέχεια προς το Μεσοπόταμο. Περνάτε την κοιπή του ρέματος και με βορειοανατολική κατεύθυνση αρχίζετε να ανηφορίζετε έως ότου συναντήσετε τη συμβολή του ρέματος με άλλο μικρότερο ρέμα (1 ώρα). Από εδώ ανηφορίζετε ανάμεσα από τις τοποθεσίες Μελούρα και Σκάλα βαδίζοντας σε μία μεγάλη πλαγιά με αρκετή κλίση και κουραστική ανηφόρα μέχρι να καταλήξετε στον αυχένα ανάμεσα από τις δύο μεγάλες κορυφές του βουνού αυτού: το Περήφανο και την Τσούκα Πέ-

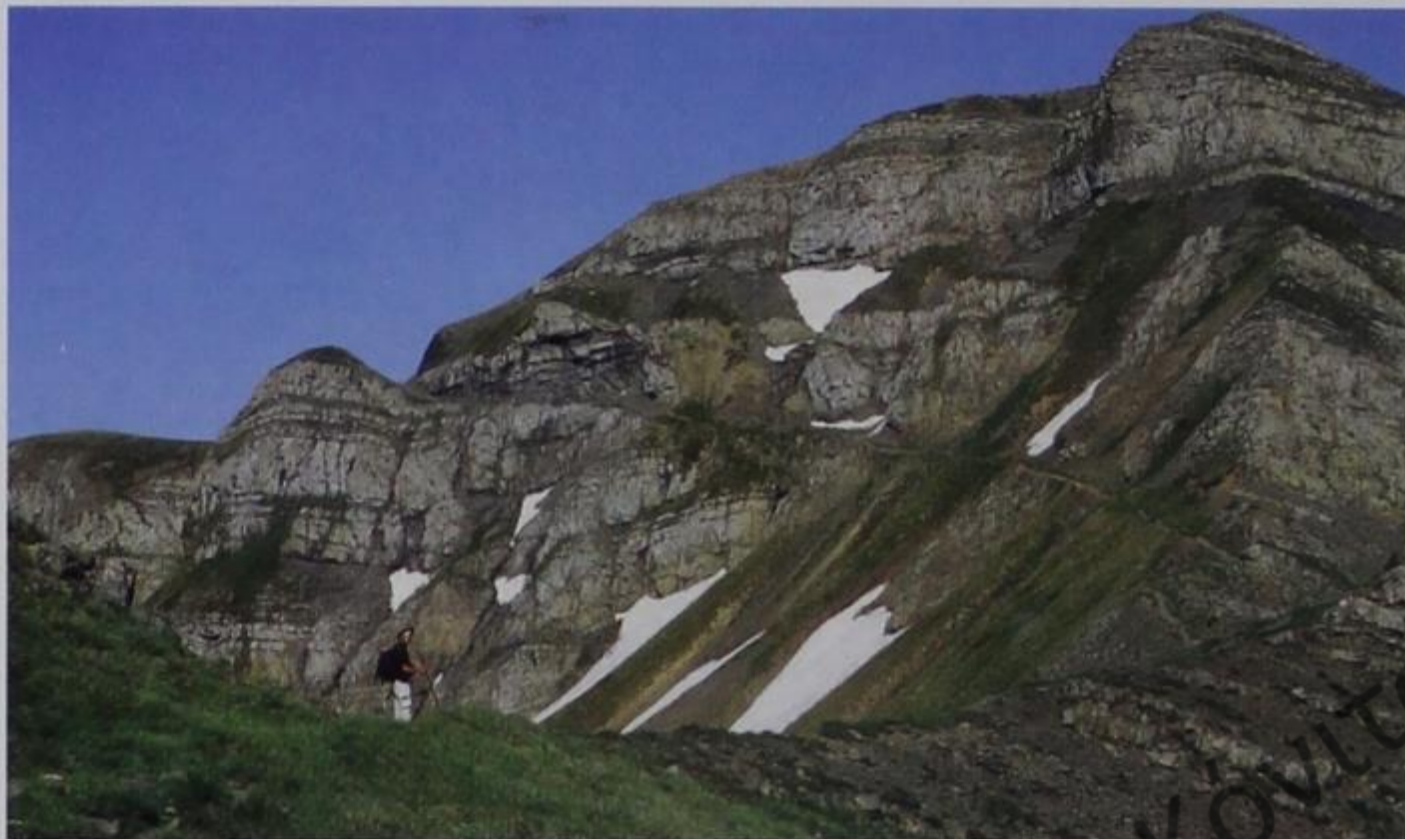
τισκ ή αλλιώς 2520, όπως είναι περισσότερο γνωστή (3 ώρες). Από εκεί με δυτική πορεία για 1 ώρα περίπου οδηγείστε στην κορυφή, όπου το τελευταίο τμήμα είναι αρκετά ανηφορικό. Στην κορυφή υπάρχει το γκρεμισμένο εκκλησάκι της Παναγίας, το οποίο θυμίζει τις τραγικές στιγμές του εμφυλίου πολέμου. Η θέα από την κορυφή είναι καταπληκτική. Αντικρύζετε την Τύμφη (Γκαμήλα), το Σκόλια, τα βουνά της Αλβανίας και τις πλαγιές του Γράμμου. Η διαδρομή αυτή δεν έχει καλή σημασία. Συναντάτε κατά καιρούς

κόκκινες κουκίδες και σημάδια με πέτρες. Έχει όμως καλή ορατότητα προς τις κορυφές, πράγμα που βοηθά τον περιπατητή να προσανατολιστεί. Η διαδρομή αρχικά διασχίζει τα παλιά χωράφια του χωριού που σήμερα έχουν δασωθεί σε μεγάλο βαθμό με βελανιδιές. Στην ανηφόρα συναντούμε οξυές και μετά το τοπίο, στο μεγαλύτερο τμήμα της διαδρομής, είναι γυμνό.

Εναλλακτικά από το Πλκκάτι για την κορυφή μπορεί να ανέβει κανείς ακολουθώντας μια άλλη διαδρομή, η οποία βρίσκεται, σχεδόν σε όλο το

Η ψηλότερη κορυφή του Γράμμου (2520μ)

Η κορυφή Περήφανο ή Σκίρτσπ (2444μ)

μήκος της, ακριβώς στη συνοριακή γραμμή Ελλάδας- Αλβανίας. Συγκεκριμένα, μετά από 20 λεπτά πορείας σε χωματόδρομο, στα βόρεια- βορειοανατολικά του χωριού, ακολουθεί κανείς μονοπάτι με κατεύθυνση βορειοδυτική προς την κορυφή Ροσντόλι (1975μ). Από εκεί στρέφεται βόρεια, αφήνοντας το κυρίως μονοπάτι να κατευθυνθεί δυτικά στα ενδότερα της Αλβανίας και περπατώντας την μακρόστενη κόψη με διαδοχικές κορυφές, όπως η 2256 και η Μαύρη Πέτρα, καταλήγετε στη μεγάλη κορυφή στα 2520. Τμήματα της διαδρομής διέρχονται από δάση οξιάς. Κατά τα άλλα η διαδρομή γίνεται κυρίως σε γυμνό από βλάστηση τοπίο. Η διαδρομή είναι δύσκολη, απαιτεί εμπειρία και διαρκεί γύρω στις 6 ώρες.

5. Αετομηλίτσα- Κορυφή Γράμμου (2520μ)

Βαθμός δυσκολίας: μέτριος.

Χρόνος πορείας: 5 ώρες

Σημείωση: κόκκινες κουκίδες σε άσπρο φόντο.

Υψομετρική διαβάθμιση: 1500μ- 2520μ.

Περιγραφή: Η διαδρομή αρχίζει από το χωριό Αετομηλίτσα, όπου υπάρχει καταφύγιο στο οποίο μπορείτε να διανυκτερεύσετε. Ακολουθείτε τον χωματόδρομο με δυτική κατεύθυνση για 50 λεπτά περίπου, έως το ρέμα Άσπρο Ποτάμι όπου θα συναντήσετε στα αριστερά το μονοπάτι. Από εκεί ακολουθείτε ανηφορική κατεύθυνση και σε 1,40 ώρα φτάνετε στην κορυφή Γκέσος (2163μ) και από εκεί με δυτική κατεύθυνση στην κορυφή Περήφανο (2444μ) μετά από πορεία 1 ώρας. Στη συνέχεια με δυτική πορεία για 1,20 ώρα οδηγείστε στην μεγάλη κορυφή 2520 σε σχετικά ομαλό μονοπάτι με μια απότομη ανηφόρα στο τέλος.

Μέχρι την κορυφή Γκέσος (2163μ) μπορεί να φτάσει κανείς και από χωματόδρομο που ξεκινά είτε από την Αετομηλίτσα είτε από το Πλη-

Γράμμος, τοπίο στο Πληκάτι

Η κορυφή Κιάφα (2395μ)

κάτι και τον Γοργοπόταμο.

Εναλλακτικά, από το Άσπρο ποτάμι μπορεί να συνεχίσει κανείς βόρεια και να προσεγγίσει την κορυφή Κιάφα (2395μ) από τον αυχένα στα δυτικά της. Από εκεί προσφέρεται ωραία θέα στα γύρω οροπέδια και κορυφές.

6. Αετομνήτσα - Επάνω Αρένα (2192 μ)

Βαθμός δυσκολίας: μετρίος.

Χρόνος πορείας: 3 ώρες.

Σήμανση: δεν υπάρχει.

Υψομετρική διαβάθμιση: 1500μ- 2192μ.

Περιγραφή: Η διαδρομή αρχίζει από την Αετομνήτσα, έχει ανατολική κατεύθυνση και ακολουθεί καλογραμμμένο μονοπάτι μέσα από πυκνή βλάστηση με μαυρόπευκα και οξυές έως τα υποαλπικά οροπέδια, όπου υπάρχουν δύο λιμνούλες. Εδώ φτάνετε έπειτα από 2,10 ώρες πορείας. Από τις λιμνούλες ακολουθείτε ανηφορική νοτιοανατολική πορεία και καταλήγετε στην κορυφή σε άλλα 50'. Η διαδρομή αυτή δεν έχει σήμανση, αλλά έχει καλή ορατότητα της κορυφής.

Οι κορυφές Επάνω (2192μ) και Κάτω (2075μ) Αρένα

Τραπεζίτσα (2022μ)

7. Κόνιτσα – Τραπεζίτσα (2022μ)

Βαθμός δυσκολίας: μέτριος.

Χρόνος πορείας: 4 ώρες.

Σήμανση: πινακίδες κίτρινου χρώματος.

Υψομετρική διαβάθμιση: 900μ- 2022μ.

Περιγραφή: Αφετηρία για την κύρια ανάβαση στο βουνό είναι η Κόνιτσα και συγκεκριμένα το εκκλησάκι του Αγ. Αθανασίου, που βρίσκεται στο δρόμο μεταξύ Κόνιτσας και Ελευθέρου. Από εκεί ανηφορίζετε δεξιά, αρχικά σε πλαγιά - υπάρχει ενδεικτική πινακίδα - και κατόπιν σε παλιά χωράφια, μπαίνετε στο δάσος και ακολουθείτε νοτιοανατολική κατεύθυνση. Περνάτε από τις τοποθεσίες Ασπροχώματα και Γόνη και αμέσως μετά ακολουθείτε το αριστερό παρακλάδι της διαδρομής που σας βγάζει απευθείας στην κορυφή. Εναλλακτικά για την επιστροφή, μπορείτε να ακολουθήσετε για λίγο την κορυφογραμμή προς το γειτονικό Ροϊδοβούνι και αμέσως μετά να κατηφορίσετε προς την τοποθεσία Καρουτιά στα 1750μ.

όπου και η μοναδική πηγή του βουνού με νερό όλο το χρόνο. Από εκεί, μετά από μια σύντομη πορεία προς τα δυτικά, φτάνετε σε διάσελο δυτικά της κορυφής, από όπου κατηφορίζοντας σε καλογραμμένο μονοπάτι συναντάτε το μονοπάτι της ανάβασης το οποίο και ακολουθείται προς τα κάτω. Όλη η διαδρομή γίνεται μέσα σε πυκνή βλάστηση από έλατα, μαυρόπευκα, οξιές και ψηλά εξάισια ρόμπολα.

Άλλες διαδρομές στην Τραπεζίτσα

Στο ίδιο μονοπάτι για την κορυφή, που αρχίζει από τον Άγιο Αθανάσιο, μπορεί να γίνουν δύο εναλλακτικές διαδρομές. Η πρώτη αρχίζει από τη θέση Ασπροχώματα (40 λεπτά από την αφετηρία). Από εκεί ακολουθείτε δεξιά διακλάδωση και σε 1,30 ώρα από το σημείο αυτό φθάνετε στην κορυφογραμμή, στη θέση Αημνάδια (1665μ), από όπου προσφέρεται εξάισια θέα προς τη χαράδρα του Αώου. Η δεύτερη εναλλακτική διαδρομή αφήνει το κυρίως μονοπάτι για την κορυφή λίγο μετά τη θέση Γόνη στα 1600μ, στρέφεται δεξιά, περνά την κορυφογραμμή που κα-

τέρχεται από τη μεγάλη κορυφή του βουνού (2022μ) και κατηφορίζει στα 1750μ στη θέση Καρουτιά. Από εκεί συνεχίζει στο ίδιο ύψος νοτιοανατολικά μέχρι το διάσελο ανάμεσα από τις κορυφές Τραπεζίτσα και Ροΐδοβούνι, που είναι γνωστό με την ονομασία λαιμός Νταβέλη (1700μ) και ομαλά πλέον ανηφορίζει για την κορυφή Ροΐδοβούνι (1985μ) από τη νότια πλευρά του. Από το Ροΐδοβούνι η θέα προς τα διπλανά βουνά Τύμφη και Σμόλικα και κυρίως προς όλη την κοιλάδα του Αώου, έως τη Βάλια Κάλντα στα ανατολικά, είναι εξαιρετική. Η βλάστηση στις δύο αυτές εναλλακτικές διαδρομές είναι πυκνή, όπως και στην προαναφερόμενη κύρια διαδρομή. Εντυπωσιάζουν περισσότερο από κάθε τι άλλο τα θαυμάσια υπεραιώνια ρόμπολα που βρίσκονται στις κορυφές.

Τύμφη (2497μ)

8. Χαράδρα Αώου: Κόνιτσα – Μονή Στομίου

Βαθμός δυσκολίας: χαμηλός.

Χρόνος πορείας: 2 ώρες.

Σήμανση: όχι κάποια ξεκάθαρη σήμανση.

Υψομετρική διαβάθμιση: 450μ- 650μ.

Στη χαράδρα του Αώου, όπου για πολλά χρόνια λημέριαζε ο καπετάν Νταβέλης (Γεώργιος Δούκας) αρκετά τοπωνύμια φέρουν ακόμα το όνομά του

Περιγραφή: Ξεκινώντας από το μεγάλο πέτρινο γεφύρι της Κόνιτσας στον Αώο ποταμό, ακολουθείτε χωματόδρομο στη δεξιά όχθη, ο οποίος σε περίπου 2 χλμ καταλήγει σε μικρό τσιμεντένιο φράγμα στην κοίτη του ποταμού. Από εκεί φαρδύ μονοπάτι που εναλλάσσεται κατά διαστήματα με στενό δρόμο, συνεχίζει για περίπου 40 λεπτά, παράλληλα με τη δεξιά όχθη του ποταμού, και στη συνέχεια ανηφορίζει για τη μονή Στομίου μέσα από ωραίο δάσος με γράβους και οστριές (50

Το Ροΐδοβούνι (1985μ) της Τραπεζίτσας και ο Σμόλικας (2637μ) από την Τύμφη

λεπτά). Εναλλακτικά, σε 30 λεπτά περίπου από το τσιμεντένιο φράγμα, μπορεί κανείς να ακολουθήσει το παλιό μονοπάτι που βρίσκεται στα δεξιά του δρόμου, από όπου προσφέρεται μια πιο ζωντανή αίσθηση της άγριας ομορφιάς του τοπίου και της μοναδικής βλάστησης της χαράδρας.

9. Χαράδρα Αώου:

Κόνιτσα- Καλογερικό- Σιάδι Μύγας (1550μ)

Βαθμός δυσκολίας: μέτριος.

Χρόνος πορείας: 5 ώρες.

Σήμανση: κακή σήμανση με πινακίδες σε χρώμα κίτρινο- μαύρο.

Υψομετρική διαβάθμιση: 450μ- 1550μ.

Περιγραφή: Η διαδρομή αρχίζει από την πέτρινη γέφυρα της Κόνιτσας. Μετά τη Μονή Στομίου (2 ώρες από την αφετηρία) ακολουθείτε εγκατελειμένο στενό χωματόδρομο για περίπου 35 λεπτά και φτάνετε σε χαρακτηριστική ρεματιά (θέση Δέση). Διασχίζετε τη ρεματιά και ακριβώς στην απέναντι πλαγιά ακολουθείτε φιδωτό καλογραμμένο μονοπάτι, το οποίο σε 1,30 ώρα βγάζει στα διάσελο Καλογερικό στα

1350μ υψόμετρο. Συνεχίζετε το μονοπάτι αυτό με ανατολική κατεύθυνση και σε περίπου 45 λεπτά ακόμα βρίσκεστε σε ένα μεγάλο και επιβλητικό πλάτωμα, το σιάδι της Μύγας, πάνω από το οποίο δεσπόζει η μεγάλη κορυφή της Γκαμήλας (2497μ). Όλη η διαδρομή γίνεται μέσα σε πυκνή βλάστηση με μαυρόπευκα ή έλατα και οξιές. Από το σιάδι της Μύγας μονοπάτια, για έμπειρους ορειβάτες, οδηγούν: α. με νότια- νοτιοανατολική κατεύθυνση μέσα από δάσος οξιάς και εκπληκτικές συστάδες ρόμπολου στο πέρασμα του Καρτερού (2300μ) και από εκεί στα υποαλπικά οροπέδια και στην κορυφή Γκαμήλα (2497μ). β. με ανατολική- νοτιοανατολική κατεύθυνση και μέσα από οξιές και ρόμπολο στο διάσελο (1800μ) ανάμεσα από τον Αβάλο και τα λημέρια Κλεφτών και εν συνεχεία στη λούτσα Γουστέρα (1650μ) και από εκεί είτε προς τα υποαλπικά οροπέδια, το διάσελο της Τσούκα Ρόσσα (2300μ) και τα χωριά Σκαμνέλι και Τσεπέλοβο είτε προς το χωριό Βρυσοχώρι μέσα από ωραία δάση οξιάς και μαυρόπευκου.

Το σιάδι της Μύγας στη χαράδρα του Αώου (1550μ)

**10. Χαράδρα Αώου: Κόνιτσα –
Μονή Στομίου- Δρακόλιμνη-
κορυφή Γκαμήλα (2497μ)**

Βαθμός δυσκολίας: υψηλός.

Χρόνος πορείας: 9,30 ώρες (για Δρακόλιμνη).

Σήμανση: πρόχειρη με πινακίδες κίτρινο- μαύρο.

Υψομετρική διαβάθμιση: 450μ- 2497μ.

Περιγραφή: Η διαδρομή αρχίζει από την Κόνιτσα. Ξεκινώντας από το πέτρινο γεφύρι της Κόνιτσας ακολουθείτε το χωματόδρομο για τη Μονή Στομίου, όπου φθάνετε σε 2 ώρες. Από εκεί μετά από ανηφορική πορεία σε παλιό χωματόδρομο διάρκειας μισής ώρας, ακολουθείτε ανηφορικό μονοπάτι στα δεξιά, το οποίο διασχίζει πυκνό και σχεδόν πραγματικά παρθένο δάσος με οστруές, πεύκα, έλατα και οξυές. Ύστερα από 2 ώρες, στο τελειώμα της μεγάλης ανηφόρας, βρίσκεστε σε ξέφωτο με εκπληκτική θέα. Ακολουθείτε λίγο πολύ οριζόντιο πανέμορφο μονο-

Το πέρασμα της Νταβάλιστας

πάτι, σκαμμένο στις πλαγιές της χαράδρας με κατεύθυνση δυτική για 1,30 ώρα, έως ότου φτάσετε στη ράχη της Νταβάλιστας. Αυτό το τμήμα της διαδρομής γίνεται στη σκιά αιωνόβιων δέντρων (οξιές, έλατα, σφενδάμια κτ) και κατά διαστήματα το μονοπάτι διασχίζει εγκάρσια απότομα λούκια που κατεβαίνουν από ψηλά, τα οποία και διατηρούν χιόνι έως τον Ιούνιο. Σε 30 λεπτά προσεγγίζετε το λούκι της Νταβάλιστας,

Δρακόλιμνη Τύμφης

από όπου με ανάβαση 1,30 ώρας μέσα από την κοιτή του, καταλήγετε στο δυτικό άκρο του οροπεδίου των λιμνών, στα 1750μ υψόμετρο, όπου πλέον δεν υπάρχει δενδρώδη βλάστηση. Συνεχίζετε για άλλα 40 λεπτά με κατεύθυνση νότια, διασχίζοντας το οροπέδιο και στη συνέχεια έχετε τρεις εναλλακτικές επιλογές: α) Αριστερά μπορείτε να κατευθυνθείτε στη Δρακόλιμνη (1,20 ώρα) στα 2050μ, β) δεξιά στο Ορειβατικό Καταφύγιο της Αστράκας στα 1950μ (σε 40 λεπτά) και από εκεί στο χωριό Πάπιγκο σε άλλες 2,30 ώρες κατάβαση και γ) ευθεία, ανηφορίζοντας αρχικά για μία ώρα ανάμεσα από τις ορθοπλαγιές της Αστράκας και τις πλαγιές του Πλόσ-

Απομεινάρια από υπερχλιετές ρόμπολο και κατοπιν στρεφόμενοι ανατολικά για άλλη 1,30 ώρα στην κορυφή της Γκαμήλας.

Η διαδρομή είναι σηματοδοτημένη με κίτρινο τετράγωνο με μαύρο πλαίσιο σε κίτρινο φόντο έως το οροπέδιο των λιμνών. Από εκεί και πάνω ακολουθείτε το Ο3 έως το οροπέδιο Ρομπόζι και στη συνέχεια κόκκινες κουκίδες και απλούς αραιούς πυργίσκους με πέτρες έως την κορυφή.

Ορθοπλαγιές Λάπατου (Λάζαρος) (2254μ)

Άλλες διαδρομές

Μια άλλη διαδρομή που έχει αφετηρία την Κόνιτσα και συγκεκριμένα το πεδίο βολής του στρατού έξω από την πόλη είναι εκείνη, η οποία κινείται στις δυτικές πλαγιές του Λάπατου και αφού περάσει από τις τοποθεσίες Παλιόχιονο και Κερασιά, φθάνει, σε 4,30 ώρες πορείας περίπου, στην τοποθεσία Σβήστη (1450μ) στη βάση από τη μεγάλη ορθοπλαγιά του Λάπατου (2254μ). Από εκεί καταλήγει στο οροπέδιο των λιμνών σε 2,30 ώρες περίπου και συνεχίζει, όπως η προηγούμενη διαδρομή. Η συνολική πορεία της διαδρομής έως το οροπέδιο είναι 7 ώρες. Η διαδρομή αυτή είναι ανηφορική και κατά συνέπεια πολύ κουραστική. Επιπλέον κατά μήκος αυτής δε θα συναντήσετε καμιά πηγή. Το μονοπάτι διέρχεται από εξαιρετική δάση μαυρόπευκου, έλατου, οξιάς και κατά διαστήματα συναντάτε ωραίες συστάδες με σφενδάμια, ορεινές λεπτοκαρυές και ψηλότερα ρόμπολα. Από το υψόμετρο των 1650μ και πάνω η δένδρως βλάστηση δίνει στη θέση της σταδιακά στα λιβάδια.

11. Φαράγγι Βοΐδομάτη: Κλειδωνιά-γέφυρα Αρίστης / Παπίγκου

Βαθμός δυσκολίας: χαμηλός.

Χρόνος πορείας: 2,30 ώρες.

Σήμανση: αραιά κόκκινα σημάδια.

Υψομετρική διαβάθμιση: 470μ- 550μ.

Περιγραφή: Η διαδρομή αρχίζει από το πέτρινο γεφύρι της Κλειδωνιάς στο Βοΐδομάτη. Καλοχαραγμένο μονοπάτι, στην αριστερή όχθη του ποταμού, διασχίζει πανέμορφο παραποτάμιο δάσος με υπεραιώνόβια πλατάνια και οδηγεί έπειτα από 1,30 ώρα σε πλάτωμα με αραιό πλατανοδάσος. Λίγο ψηλότερα βρίσκεται το γραφικό εκκλησάκι των Αγίων Αναργύρων, Κοσμά & Δαμιανού, το οποίο εορτάζει την 1^η Ιουλίου. Συνεχίζοντας την πορεία με κατεύθυνση προς τις πηγές του ποταμού, σε 20 λεπτά το μονοπάτι περνά από στενό πέρασμα με την ονομασία Κλειδί, όπου και η μεγαλύτερη από τις σπηλιές που κατοικούνταν από τους προϊστορικούς κυνηγούς- τροφοσυλλέκτες, οι οποίοι ζούσαν εδώ κατά την παλαιολιθική εποχή τουλάχιστον πριν 10.000 χρόνια από σήμερα. Από εκεί σε λιγότερο από 1 ώρα το μονοπάτι καταλήγει στη γέφυρα Αρίστης / Πα-

Βοΐδομάτης

πίγκου. Λίγο προτού το τέρμα, στην απέναντι όχθη, διακρίνεται μέσα στις φυλλωσιές από τα βαθύσκια πλατάνια η Μονή Σπηλιώτισσας, χτισμένη πάνω σε χαρακτηριστικό ογκώδη βράχο.

12. Κλειδωνιά-Άνω Κλειδωνιά-Πάπιγκο

Βαθμός δυσκολίας: χαμηλός.

Χρόνος πορείας: 3 ώρες.

Σήμανση: αραιά κόκκινα σημάδια.

Υψομετρική διαβάθμιση: 450μ- 900μ- 1000μ.

Περιγραφή: Η διαδρομή αρχίζει από το κέντρο της Κλειδωνιάς. Ανηφορίζετε, ακολουθώντας το παλιό

κεντρικό μονοπάτι που χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι της Άνω Κλειδωνιάς (Λιτολιάβιστα) για αιώνες και το οποίο διασχίζει εκτεταμένους θαμνώνες με πουρνάρια. Σε 15 λεπτά θα συναντήσετε το βυζαντινό ναό της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος, που κάποτε αποτελούσε το καθολικό της ομώνυμης Μονής. Έπειτα από 1,10 ώρα τελειώνει η ανηφόρα και αντικρίζετε τον πέτρινο βυζαντινό ναό του Αγίου Αθανασίου και στο βάθος τους σπάνιους βραχώδεις σχηματισμούς της Αστράκας (πύργοι του Παπίγκου). Σε λίγο ξεπροβάλλει μπροστά σας η Άνω Κλειδωνιά. Αξίζει να ακολουθήσετε

για 20 λεπτά μονοπάτι με νότια κατεύθυνση έως το μοναστήρι των Αγίων Αποστόλων, από όπου έχετε ωραία θέα προς την κοιλάδα του Βοϊδομάτη. Επίσης καλοχαραγμένο μονοπάτι, με διακριτική σήμανση (κόκκινα σημάδια), οδηγεί μέσα από θαμνώνες με πουρνάρια από την Άνω Κλειδωνιά στο διπλανό χωριό του Δυτικού Ζαγορίου, το Πάπιγκο, σε 1,30 ώρα περίπου.

Καταφύγια:

Στην Τύμφη υπάρχει μόνο ένα καταφύγιο, στο διάσελο της Αστράκας, το οποίο απέχει 3 ώρες πορεία από το χωριό Μικρό Πάπιγκο. Στο

καταφύγιο φτάνετε και από την Κόνιτσα αλλά αυτό απαιτεί πορεία τουλάχιστον 7 ωρών. Το καταφύγιο διαθέτει κουζίνα και κοιτώνες με 50 συνολικά κρεβάτια και όλες τις απαραίτητες ανέσεις για διαμονή στο βουνό. Το καταφύγιο είναι ανοιχτό το καλοκαίρι σε καθημερινή βάση (από το Μάιο έως και τον Οκτώβριο). Τους υπόλοιπους μήνες η διαμονή μπορεί να γίνει σε συνεννόηση με το φύλακα.

Άλλες πεζοπορικές- ορειβατικές διαδρομές

Από τον Αμάραντο μονοπάτι οδηγεί, μέσω του Αγίου Νικολάου και της Αγίας Τριάδας, στη νοτιότερη από τις μεγάλες κορυφές του Γράμμου: Κάμενικ (2043μ), μετά από πορεία 3 ωρών και 50 λεπτών.

Από τη Βούρμπιανη μονοπάτια διασχίζουν ωραία δάση με μαυρόπευκα και οξιές και καταλήγουν στις κορυφές του Γράμμου: Στενό (1957μ), Καρδάρι (1850μ) και Γκόλιο (1934μ), μετά από πορεία 5 ωρών περίπου.

Καταφύγιο Αστράκας

Από το Ασημοχώρι μονοπάτι ανηφορίζει στο Γκόλιο (1934μ) και στο Κάμενικ (2043μ) και καταλήγει από το λιβάδι Τζιότζιου στην Πυρσόγιαννη, μετά από 8 ώρες πορείας.

Από τις Χιονιάδες μονοπάτι ανηφορίζει για το πέρασμα της Μπάρας (1750μ) σε 2 ώρες πορείας, από όπου γινόταν η επικοινωνία των κατοίκων με τα διπλανά χωριά της Αλβανίας.

Από το εγκαταλελειμμένο χωριό της Λυκόρραχης μονοπάτια, μέσα από ωραία δάση με μαυρόπευκα και οξυές, οδηγούν στην Επάνω Αρένα σε 3 ώρες και στην Κάτω Αρένα σε 2 ώρες και 30'.

Από τη Φούρκα μονοπάτι οδηγεί στο Μπογδάνι (2239μ), μέσω μιας διαδρομής που περνά από την ιστορική διάβαση του Ρωμιού και καταλήγει στην κορυφή μετά από 3 ώρες πορείας. Άλλα μονοπάτια με αφετηρία τη Φούρκα οδηγούν στο Κεράσοβο σε 2 ώρες, στη Δροσοπηγή -μέσω του Προφήτη Ηλία- σε 3 ώρες και στο μοναστήρι της Παναγίας Κλαδόρμης σε 1,30 ώρα. Όλες

οι διαδρομές διασχίζουν ωραία δάση με πλούσια βλάστηση.

Από το Κεράσοβο (Αγία Παρασκευή) ιστορικό μονοπάτι, με πολύ ωραία θέα προς το γειτονικό Σμόλικα, οδηγεί μετά από πορεία 3 ωρών στο Ταμπούρι (1878μ), όπου κατά τη διάρκεια του ελληνοϊταλικού πολέμου έγιναν φονικές μάχες.

Από την Καστάνιανη μονοπάτια οδηγούν στη Γύφτισσα (1752μ), μετά από 2,30' ώρες καθώς και στην ιστορική Μπολιάνα (1296μ) σε 2 ώρες περίπου.

Από την Πουρνιά μονοπάτι οδηγεί στην κορυφή Νταλιόπολη (2217μ) ανάμεσα από το Σμόλικα και τον Κλέφτη σε 5 ώρες περίπου.

Από τη Μόλιστα μονοπάτι οδηγεί στο χωριό Πουρνιά διαμέσου του ερωκλπισιού του Αγίου Χαραλάμπους, μετά από 2,30 ώρες περίπου, καθώς και στο Νικάνορα από την κορυφή Κρεββάτια (1280μ), μετά από 3,30' ώρες περίπου. Επίσης από τη Μόλιστα μονοπάτι οδηγεί στον ιστορικό Κλέφτη (1846μ), μετά από

Η Καστάνιανη στις πλαγιές του όρους Γύφτισσα (1752μ)

*Χιλιετή ρόμπολα στην κορυφή Τσούμα
Κάλιορο του Σμόλικα*

3 ώρες πορείας, όπου κατά τη διάρκεια του εμφυλίου έλαβαν χώρα σφοδρές μάχες.

Από το Γαναδιό μονοπάτι οδηγεί στην Πουρνιά, μετά από πορεία 2 ωρών περίπου.

Από το Νικάνορα μονοπάτι οδηγεί στο χωριό Πηγή, μετά από πορεία 1,30 ώρα περίπου, μέσα σε ωραίο δρυοδάσος.

Από την Εξοχή μονοπάτια οδηγούν, μέσα από όμορφα δρυοδάση, στην Τράπεζα, μετά από 1 ώρα πορείας και στα Καβάσιλα μετά από

1 ώρα, επίσης.

Από το Ελεύθερο μονοπάτι οδηγεί στην όμορφη κορυφή Κλέφτης (1846μ) μετά από 3 ώρες και 50' πορείας μέσα σε δάση μαυρόπευκου και οξυάς.

Από τα Άρματα μονοπάτι οδηγεί στην κορυφή Μόσια (2610μ), μετά από 6,30 ώρες πορείας. Η διαδρομή περνά από ωραία δάση μαυρόπευκου, οξυάς και ψηλότερα ρόμπολου.

Από την Άνω Κλειδωνιά μονοπάτι οδηγεί είτε στην κορυφή Κούλα σε 2,30 ώρες (1529μ) είτε στην κορυφή Τσούκα -Λάπατος (2252μ) σε 4 περίπου ώρες. Το πρώτο τμήμα των δύο αυτών διαδρομών, που διασχίζει αραιούς θαμνώνες με γράβους, δρυς και κέδρα και ψηλότερα όμορφο δάσος με έλατα, είναι κοινό (1,45 ώρα περίπου).

Από το Αηδονοχώρι μονοπάτια οδηγούν, μέσα από πανέμορφα δρυοδάση, στο Βασιλικό Πωγωνίου σε 3 ώρες και στο Μπουραζάνι σε 1 ώρα.

Ξεχωριστό είναι το παλιό μονοπάτι που οδηγεί από τη μονή Γκούρας Αηδονοχωρίου στη χαράδρα Γκρίκα και στο Μολυβδοσκεπάστο, που σήμερα δεν πολυχρησιμοποιείται και ένα τμήμα του έχει αντικατασταθεί από δρόμο.

Ανάβαση στη Νεμέρτσικα

ΚΕΝΤΡΙΚΗ

Κοπάδι με πρόβατα
στους πρόποδες της Τραπεζίτσας

ΠΡΟΣΒΑΣΗ - ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

Στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας φθάνετε ακολουθώντας την εθνική οδό Ιωαννίνων- Κοζάνης. Από τα Ιωάννινα σε περίπου 43 χλμ και αφού περάσετε τη θέση Βίγλα εισέρχεσθε στην περιοχή της Κόνιτσας, από όπου βλέπετε τις νοτιοδυτικές απολήξεις της Τύμφης και τον κάμπο της Κόνιτσας με τη συμβολή των δυο ποταμών Αώου και Βοϊδομάτη. Έπειτα από άλλα 20 χλμ (63 χλμ συνολικά από τα Ιωάννινα) και αφού διασχίσετε το χωριό Κλειδωνιά, φθάνετε στην πόλη της Κόνιτσας. Εναλλακτικά από τη θέση Βίγλα μπορείτε να κατευθυνθείτε κατευθείαν προς τα σύνορα με την Αλβανία στα νοτιοδυτικά της περιοχής της Κόνιτσας, όπου και βρίσκονται οι οικισμοί γύρω από τη Μονή της Μολυβδοσκεπάστης (Μολυβδοσκεπάστο, Αηδονοχώρι, Μπουραζάνι, Μελισσόπετρα, Καλόβρυση). Επίσης στην περιοχή της Κόνιτσας φθάνετε και από το Δυτικό Ζαγόρι, μέσω Αρίστης και Κλειδωνιάς.

Από την αντίθετη πλευρά της προαναφερμένης εθνικής οδού, δηλαδή καθώς έρχεσθε από την Κοζάνη προς τα Ιωάννινα σε περίπου 120 χλμ από την Κοζάνη και αφού περάσετε το ορεινό πέρασμα του Βοΐου ανάμεσα από τα χωριά Πεντάλοφος και Επταχώρι, φθάνετε στην κοιλάδα του Σαρανταπόρου και στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας. Θα συναντήσετε αρχικά στο δρόμο σας τα Μαστοροχώρια από όπου μπορείτε να καταλήξετε στην Κόνιτσα ή όπου αλλού επιθυμείτε. Από την ίδια περίπου κατεύθυνση και διαμέσου των ορεινών διαβάσεων του Γράμμου μπορείτε να φτάσετε στην περιοχή και από την Καστοριά, αφού περάσετε από τα χωριά Νεστόριο και Νέα Κοτύλη.

Με αφετηρία τα Ιωάννινα και προ-

ορισμό την Κόνιτσα, καθώς και προς την αντίθετη κατεύθυνση, εκτελούνται καθημερινά αρκετά δρομολόγια με λεωφορεία του ΚΤΕΛ Ιωαννίνων. Από εκεί, δηλαδή με αφετηρία την πόλη της Κόνιτσας, πραγματοποιούνται δρομολόγια προς όλα τα χωριά της ευρύτερης περιοχής.

Η διαδρομή Κόνιτσα - Πυρσόγιαννη - Πληκάτι (45χλμ) πραγματοποιείται κάθε Δευτέρα και Παρασκευή και η διαδρομή Κόνιτσα- Πυρσόγιαννη-Οξυιά- Χιονιάδες (40χλμ) κάθε Τετάρτη. Παράλληλα άλλο λεωφορείο εκτελεί κάθε Δευτέρα και Παρασκευή τη διαδρομή Κόνιτσα- Κεφαλοχώρι- Πλαγιά- Δροσοπηγή (45χλμ) και κάθε Δευτέρα, Παρασκευή τη διαδρομή Κόνιτσα - Καστανιά (25χλμ)- Λαγκάδα (20χλμ).

Επίσης με κατεύθυνση προς τα χωριά της λάκκας Αώου και με τελικό προορισμό το Δίστρατο (55χλμ) εκτελούνται δρομολόγια τέσσερις φορές την εβδομάδα, προς την Αγία Παρασκευή και τη Φούρκα, προς τον Αμάραντο και τα ενδιάμεσα χωριά (Εξοχή, Αγία Βαρβάρα), προς τη Μόλιστα και τα γύρω χωριά κάθε Τρίτη και προς το Μολυβδοσκεπάστο και όλα τα χωριά μεταξύ αυτού και της Κόνιτσας τέσσερις φορές την εβδομάδα.

Ακόμα καθημερινά εκτελούνται δύο δρομολόγια (πρωί και μεσημέρι) των ΚΤΕΛ Ιωαννίνων και Κοζάνης από και προς τις δύο πόλεις (220 χλμ) με ενδιάμεσες στάσεις στην Κόνιτσα (157 χλμ από Κοζάνη & 63 χλμ από Ιωάννινα), στη διασταύρωση Πυρσόγιαννης (130 χλμ από Κοζάνη & 90 χλμ από Ιωάννινα), στη Θεοτόκο και στο Κεφαλοχώρι. Τέλος τακτική είναι η συγκοινωνία, με λεωφορεία του ΚΤΕΛ Ιωαννίνων, από τα Ιωάννινα προς την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη και αντίστροφα σε καθημερινή βάση.

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ

ΚΤΕΛ Ιωαννίνων

Πρακτορείο Αθηνών	210 5129365
Πρακτορείο Θεσσαλονίκης	2310 500111
Πρακτορείο Ιωαννίνων	26510 26211, 27442, 26286
Πρακτορείο Κόνιτσας	26550 22214

ΚΤΕΛ Καζάνης

Πρακτορείο Καζάνης	24610 34454
Πρακτορείο Θεσσαλονίκης	2310 595484

ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ**ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ**

Γραφείο Ιωαννίνων	26510 23120
Γραφείο Αθηνών	210 9666466
Γραφείο Θεσσαλονίκης	2310 230240

AEGEAN

Γραφείο Ιωαννίνων	26510 65201, 65201, 64444
Γραφείο Αθηνών	210 9988300

ΤΑΞΙ

Κόνιτσα	26550 22500, 22471
Κεφαλοχώρι	26550 81214
Ιωάννινα (Radio TAXI)	26510 46777
Καλλιόρα	26530 41225

Ε.Ο.Τ.

Ιωάννινα	26510 46662
Θεσσαλονίκη	2310 265574
Αθήνα	210 3223111

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ- ΚΕΝΤΡΑ ΥΓΕΙΑΣ

Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Δουρούτης (Ιωάννινα)	26510 99111
Νοσοκομείο Χειρουργεία (Ιωάννινα)	26510 80111, 33461
Κέντρο Υγείας Κόνιτσας	26550 23111, 22222

ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ- ΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΦΥΛΑΞΗ

Αστυνομικό Τμήμα Κόνιτσας	26550 22202
Αστυνομικό Τμήμα Πυροόργανης	26550 31216, 31222
Αστυνομικός Σταθμός Κεφαλοχωρίου	26550 81244
Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Κόνιτσας	26550 61283, 61321
Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Πυροόργανης	26550 31100

ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

Πυροσβεστικός σταθμός Κόνιτσας	26550 24001, 22199
--------------------------------	--------------------

ΔΑΣΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

Δασορχείο Κόνιτσας	26550 22996, 22090
--------------------	--------------------

ΕΘΝΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΒΟΡΕΙΑΣ ΠΙΝΔΟΥ

Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου	26530 22241, 22245
--	--------------------

ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΑ ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ

Ορειβατικό Καταφύγιο Σμόλικα (Παλιουόλι)	6946670565
Καταφύγιο Παλιουολίου	26550 24626, 6972134316
Ορειβατικό Καταφύγιο Αστράκας (Πάπιγκο)	6973223100

ΔΗΜΟΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Δημαρχείο Κόνιτσας: 26553 60300, 26553 60327, 26550 22191, 26550 23383
 Κ.Ε.Π. Δήμου Κόνιτσας: 26550 23900, 23903

ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ**ΚΟΝΙΤΣΑ**

ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ (Παραδοσιακό κατάλυμα Α κατ.): 26550 23780
 ΑΒΑΛΟΣ (Εν. Δωμ), Κυρτζόγλου Σταύρος: 26550 22853, 6947408650, 26550 22838, 6932067127
 ΑΡΤΕΜΙΣ (4 Κλ.) Ευαγγέλου Σταύρος: (www.artemiskonitsa.gr) 26550 24774, 6977668390
 ΑΩΟΣ (Ξενοδοχείο), Μπλιθικιώτης Κων/νος: 26550 22079
 ΓΕΡΑΚΟΦΩΛΙΑ (Εν. Δωμ), Ντάφλη Κασσιανή: (www.gerakofolia.eu) 26550 22168
 ΓΑΛΗΝΗ (Εν. Δωμ.), Χατζηρούμπης Γιώργος: 26550 23800, 22367
 ΓΕΦΥΡΙ (Ξενοδοχείο* * *) Κυρτσόγλου Ευθύμιος: (www.gefyri.gr) 26550 23780
 GRAND HOTEL DENTRO (Ξενοδοχείο***), Μουρεχίδης Κ.: (www.grandhoteldentro.gr) 26550 29365
 ΔΕΝΤΡΟ (3 Κλ.) Μουρεχίδης Ιωάννης: 26550 22055, 22050, 29365
 ΕΠΑΥΛΗ (Εν. Δωμ.), Γαϊτανίδης Αντώνιος: (www.epavli-antonis.gr) 26550 23618, 6944225347
 ΚΑΣΤΡΟ, Τσινώλης Γεώργιος: 26550 22519
 ΚΑΤΑΦΙΛΙ ΣΤΟΜΙΟΥ: (www.katafilistomiou.gr) 26550 24959
 ΚΟΝΙΤΣΑ MOUNTAIN HOTEL (Ξενοδοχείο****), Εξάρχου Χ.: (www.konitsahotel.gr) 26550- 29390
 ΚΟΥΓΙΑΣ HOTEL (Ξενοδοχείο **), Κούγιας Χρήστος: (www.kougias.gr) 26550 23830
 ΜΙΣΣΙΟΥ Αριστέα (Εν. Δωμ.): 26550 22446
 ΝΙΤΣΑΣ Θωμάς (Εν. Δωμ.): 26550 22065
 ΠΑΝΟΡΑΜΑ (Ξενοδοχείο***), Μουρεχίδης Παναγιώτης: (www.konitsapanorama.gr) 26550 23135
 ΠΟΤΑΜΟΛΙΘΟΣ (Α' κατ.), Αφοι Φατέ: (www.potamolithos.gr) 26550 22663
 ΣΤΟΜΙΟ (3 Κλ.): 26553 00997, 6947408702, 26550 22434
 ΤΟ ΤΖΑΚΙ (4 Κλ.), Δεμερτζίδης Ελευθερία: (www.totzaki.gr) 26550 22867, 6979621216
 ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ (3 Κλ.), Εξάρχου Χαρίκλεια: 26550-23330
 ΧΑΤΖΗΡΟΥΜΠΗΣ Αποστόλης (4 Κλ.): 26550 22941
 ΧΟΥΣΟΣ Κωνσταντίνος (Εν. Δωμ.): 26550 23288
 ΧΑΜΚΩ (Παραδοσιακό κατάλυμα), Μάντζιος Βασίλης: (www.hotelhamko.gr) 26550 23107
 VILA RUSTICA (Αγροτουρισμός), Νικολόπουλος Χρήστος: (www.villarustica.gr) 26550 24910

ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΚΕΡΑΣΟΒΟ (Ξενώνας): 26550 24215, 6971540937

ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ

ΜΑΡΓΙΑ, Κατής Γεώργιος (Κοινοτικός Ξενώνας): 26550 23775

ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ (ΛΟΥΤΡΑ)

ΒΕΛΛΗ Ελένη: 26550 23486, 6972 509910
 ΖΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Βικτωρία: 26550 22696
 ΖΙΑΚΟΣ Νικόλαος: 26550 23446
 ΖΙΑΚΟΣ Σπυρίδων: 26550 23482, 6972 898113
 ΖΙΑΚΟΣ Χρήστος: 26550 23482
 ΖΙΑΚΟΥ Μαριάνθη: 26550 23486
 ΚΟΥΓΚΟΥΛΗΣ Κωνσταντίνος: 26550 23487, 6972 318810
 ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗΣ Γεώργιος: 26550 22124

ΑΝΩ ΚΛΕΙΔΩΝΙΑ

ΦΙΛΟΞΕΝΩΝΑΣ ΖΑΓΟΡΙ: 26550 24532

ΚΑΒΑΣΙΛΑ

ΚΑΒΑΣΙΛΑ, Γεωργίου Βασιλική: 26550 23464

ΚΛΕΙΔΩΝΙΑ

ΒΟΙΔΟΜΑΤΗΣ (Εν. Δωμ.), Σουρλούκας Πάρις:	26550 22925
ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ (**), Καλτσούνη Σπυριδούλα: (www.hspiridoula.com)	26550 25050, 6977929682
ΤΟ ΧΑΝΙ (***), Μιχαλάκη Χριστίνα: (www.xanihotel.gr)	26550 24567, 26550 24568
ΦΑΡΑΓΓΙ (Ξενοδοχείο), Καλτσούνης Κων/νος: (www.faragghihotel.com)	26550 22054, 26550 23608
ΦΙΛΙΠΠΟΣ (3Κλ.), Κούγκουλη Φίλιππος:	26550 23605

ΜΕΛΙΣΣΟΠΕΤΡΑ

ΒΙΛΛΑ ΡΕΑ:	26550 61110
------------	-------------

ΜΟΛΙΣΤΑ

ΤΟ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΤΟΥ ΣΕΡΙΦΗ, Σερίφης Ευάγγελος:	26550 24090, 6945691216
---	-------------------------

ΜΠΟΥΡΑΖΑΝΙ

ΚΙΟΣΗ Ευαγγελία (Εν. Δωμ.):	26550 61376
ΜΠΟΥΡΑΖΑΝΙ HOTEL (Ξενοδοχείο): (www.bourazani.gr)	26550 61283, 61320, 61321
ΦΤΕΡΗ, Νάτση Παρασκευή (Επιπλ. κατοικίες): (www.bourazani-fteri.gr)	2655061447, 6946-783111

ΠΑΔΕΣ

ΑΡΡΕΝΑΓΩΓΕΙΟ (Κοινοτικός Ξενώνας):	26550 24687, 6974 359513
------------------------------------	--------------------------

ΠΟΥΡΝΙΑ

ΠΕΡΙΣΤΕΡΩ (Ξενοδοχείο), Μούσιος Φώτης: (www.hotelperistero.gr)	26550 24147
--	-------------

ΧΩΡΟΙ ΕΣΤΙΑΣΗΣ**ΚΟΝΙΤΣΑ**

ΑΔΙΕΞΟΔΟ (Οβελιστήριο), Ζήδρος Β.:	26550 23184
ΑΜΠΑΖ Ισλάμ (snack bar):	26550 22731
ΑΩΟΣ, (Εσπιατόριο) Μπληθικιώτης:	26550 22079, 23079
ΒΑΡΝΑΣ Χρήστος:	26550 22359
ΓΕΦΥΡΙ:	26550 23780
Η ΜΑΓΙΚΗ ΑΥΛΗ (Μεζεδοπωλείο):	26550 22243
ΚΑΠΝΙΣΜΕΝΟ ΤΣΟΥΚΑΛΙ:	26550 24722
ΚΕΛΑΡΙ (Ψησταριά), Σακκάς:	26550 24523
ΜΗΛΙΩΝΗΣ (Πιτσαρία):	26550 23349
ΜΠΑΚΟΔΑΣ (Οβελιστήριο):	26550 22125, 22636
ΚΙΥΛΟΣ (Εσπιατόριο - Cafe), Κυρτζόγλου Π.:	26550 22111
ΠΑΝΟΡΑΜΑ:	26550 23135
ΠΕΤΡΙΝΟ (Ψησταριά), Κίτσιος:	26550 23065
ΤΟΡΗΣ Κωνσταντίνος (Ψησταριά):	26550 22915
ΤΑ ΠΛΑΤΑΝΑΚΙΑ, Τσαλιαμάνης Β.:	26550 22115
ΤΟ ΣΠΙΤΙΚΟ, Αντωνίου Αντώνης (snack bar):	26550 23697
ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ, Μουρεχίδης Ιωάννης:	26550 22055
ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ, Τσινώλης Β.:	26550 22519
ΤΟ ΣΤΕΚΙ:	26550 25025

ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΒΑΤΣΙΚΑ Στέλλα (Εσπιατόριο-ταβέρνα):	26550 24215
ΝΤΑΚΟΥΒΑΝΟΥ Βασιλική (Ταβέρνα):	26550 24203

ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ (ΛΟΥΤΡΑ)

ΒΕΛΛΗ Ελένη:	26550 23486, 6972 509910
ΖΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Βικτωρία:	26550 22696
ΖΙΑΚΟΣ Νικόλαος:	26550 23446
ΖΙΑΚΟΣ Σπυρίδων:	26550 23482, 6972 898113
ΚΟΥΓΚΟΥΛΗΣ Κωνσταντίνος:	26550 23487, 6972 318810
ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗΣ Γεώργιος:	26550 22124

ΑΝΩ ΚΛΕΙΔΩΝΙΑ

ΦΙΛΟΞΕΝΩΝΑΣ ΖΑΓΟΡΙ: 26550 24532

ΑΡΜΑΤΑ

ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ Ιωάννης (Ταβέρνα - Cafe Bar): 26550 24875

ΚΛΕΙΔΩΝΙΑ

ΒΟΙΔΟΜΑΤΗΣ (Εξοχικό Κέντρο): 26550 22925

ΜΕΖΕΔΟΚΗΠΟΣ: 26550 23885

ΦΑΡΑΓΓΙ: 26550 22054, 26550 23608

ΜΑΖΙ

ΛΑΠΠΑΣ Κώστας (Ψησταριά): 26550 61282

ΠΑΠΑΧΑΡΙΣΗΣ (Οβελιστήριο): 26550 61291

ΣΤΡΑΤΟΣ Λάμπρος (Οβελιστήριο): 26550 61270

ΜΕΛΙΣΣΟΠΕΤΡΑ

ΒΙΛΛΑ ΡΕΑ (Εσπιατόριο): 26550 61110

ΜΟΛΙΣΤΑ

ΣΕΡΙΦΗΣ: 26550 24090

ΜΠΟΥΡΑΖΑΝΙ

ΜΠΟΥΡΑΖΑΝΙ (Εσπιατόριο): 26550 61320, 61283

ΠΑΝΩΡΑΙΑ (Εσπιατόριο- Ταβέρνα): 26550 61376, 6944 614626

ΠΑΔΕΣ

ΣΤΟΥ ΑΝΑΣΑ ΤΟΝ ΟΝΤΑ: 26550 24791, 6973792371

ΑΡΡΕΝΑΓΩΓΕΙΟ: 26550 24687, 6974 359513

ΠΟΥΡΝΙΑ

ΠΕΡΙΣΤΕΡΩ, Μούσιος Φώτης: (www.hotelperistero.gr) 26550 24147

ΜΟΥΣΕΙΑ- ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΙ ΧΩΡΟΙ

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Κόνιτσας: 26550 23825, 23903

Φωτογραφική Έκθεση της Ιστορικής Πορείας της Κόνιτσας: 26550 24964

Περιβαλλοντικό Πάρκο Μπουραζανίου- Μουσείο Φυσικής Ιστορίας: 26550 61283

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Λουτρά Αμαράντου: 26550 23775, 23890, 23486, 6972509910

Λουτρά Καβασιλών: 26550 23464, 22047

Ορειβατικός Σύλλογος Κόνιτσας: 26550 22464

NO LIMITS (υπαίθριες δραστηριότητες, πεζοπορία, ράφπινγκ κá): (www.nolimits.com.gr) 26550 23777

ΔΗΜΟΣ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ

Δημαρχείο Μαστοροχωρίων (Πυρσόγιαννη):	26550 31269, 31111
Κ.Ε.Π. Δήμου Μαστοροχωρίων:	26550 31208
Αγροτικό Ιατρείο Πυρσόγιαννης:	26550 31201
Αγροτικό Ιατρείο Βούρμπιανης:	26550 31330
Αγροτικό Ιατρείο Δροσοπηγής:	26550 81250

ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

ΒΟΥΡΜΠΙΑΝΗ	
ΣΚΟΥΦΙΑΣ Γεώργιος (Ξενώνας):	26550 31340
ΘΕΟΤΟΚΟΣ	
ΠΕΤΡΙΝΟ, Ντίνης Παναγιώτης (Εν. δωμ):	26550 81264
ΚΑΣΤΑΝΕΑ	
ΚΑΣΤΑΝΙΑΝΗ, Τσουμάνης Σπυρίδων (Κοινοτικός Ξενώνας):	26550 31700, 6943472684
ΚΕΦΑΛΟΧΩΡΙ	
ΦΑΣΟΥΛΗΣ Δημήτρης (Εν. δωμ.):	26550 81481
ΛΑΓΚΑΔΑ	
ΚΑΤΣΩΤΑΣ Θεοφάνης (Ξενώνας):	26550 31354
ΠΛΗΚΑΤΙ	
ΝΑΤΣΗΣ Προκόπης (Εν. Δωμ):	26550 31423
ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗ	
ΑΡΜΟΛΟΪ (Ξενώνας):	26550 31297

ΧΩΡΟΙ ΕΣΤΙΑΣΗΣ

ΒΟΥΡΜΠΙΑΝΗ	
ΣΚΟΥΦΙΑΣ Γεώργιος:	26550 31340
ΘΕΟΤΟΚΟΣ	
ΜΕΛΙΝΤΡΑ, Καρανίκας Γεώργιος (Εσπιατόριο-ταβέρνα):	26550 81280
ΖΟΥΝΗΣ Παναγιώτης (Εσπιατόριο-ταβέρνα):	26550 81290
ΦΑΣΟΥΛΗΣ Αναστάσιος (Εσπιατόριο-ταβέρνα):	26550 81383
ΚΑΣΤΑΝΕΑ	
ΚΑΣΤΑΝΙΑΝΗ, Τσουμάνης Σπυρίδων:	26550 31700 6943472684
ΚΕΦΑΛΟΧΩΡΙ	
ΝΑΥΣΙΚΑ, Φασούλης Δημήτρης (Εσπιατόριο- ταβέρνα):	26550 81481
ΤΟ ΣΠΙΤΙΚΟ, Φασούλης Αναστάσιος (Εσπιατόριο- ταβέρνα):	26550 81451
ΛΑΓΚΑΔΑ	
ΚΑΤΣΩΤΑΣ Θεοφάνης (Εσπιατόριο- ταβέρνα):	26550 31354
ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗ	
ΑΡΜΟΛΟΪ (Εσπιατόριο- ταβέρνα):	26550 31297

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΕΤΟΜΗΛΙΤΣΑΣ

Κοινότητα Αετομηλίτσας:	26550 31063
ΚΕΠ Αετομηλίτσας:	26550 31063

ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

ΞΕΝΩΝΑΣ & ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ Αετομηλίτσας: (www.grammos.gr)	26550 31345, 6974 389788
--	--------------------------

ΧΩΡΟΙ ΕΣΤΙΑΣΗΣ

ΛΟΥΣΙΟΣ (Εσπιατόριο- ταβέρνα):	26550 31345, 6974 389788
--------------------------------	--------------------------

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΔΙΣΤΡΑΤΟΥ

Κοινότητα Δίστρατου:	www.distrato.gr	τηλ.: 26550 24811, fax: 26550 24540
Δημοτικό Σχολείο:		26550 24801
ΚΕΠ Δίστρατου:		26550 24540

ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

ΜΑΪΠΑΣ Νικόλαος (Εν. Δωμ.):	26550 24816, 6974 362088
ΜΑΪΠΑΣ Νικόλαος (Εν. Δωμ.):	26550 51329
ΡΟΥΣΙΑΚΗΣ Αθανάσιος (Εν. Δωμ.):	26550 51203
ΡΟΥΣΙΑΚΗΣ Δημήτριος (Εν. Δωμ.):	26550 24803
ΣΒΑΡΝΑΣ Ιωάννης (Εν. Δωμ.):	26550 24841

ΧΩΡΟΙ ΕΣΤΙΑΣΗΣ

ΓΚΟΓΚΟΣ Ιωάννης:	26550 24810, 6974303076
ΖΗΣΗΣ Ιωάννης:	26550 24845
ΜΑΪΠΑΣ Νικόλαος:	26550 24949, 6974 861752
ΜΠΡΙΑΖΑ (Παφίλη Ελευθερία):	26550 24919, 6974 789309
ΡΟΥΣΙΑΚΗΣ Δημήτριος:	26550 24803, 6932298144
ΚΑΡΑΓΑΤΣΙΑ (Τόζουλου Ειρήνη):	6970099941
CHALET DISTRATO (στο χιονοδρομικό κέντρο):	26550 24811
ΜΠΑΡΜΠΑΣ Κωνσταντίνος (στο χιονοδρομικό κέντρο):	26550 24850, 6974 639321

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εθνικό Χιονοδρομικό Κέντρο Βασιλίτσας:	24620 84100, 26100, 84850
Αλπική Ζώνη (υπαίθριες δραστηριότητες: πεζοπορία, ράφτινγκ, χιονοδρομία κ.ά.):	
Ιωάννινα:	26510 23222 - fax: 26510 22145
Βασιλίτσα:	26550 24822

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΦΟΥΡΚΑΣ

Κοινότητα Φούρκας:	26550 24180
ΚΕΠ Φούρκας:	26550 24946

ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

ΠΑΠΑΡΗΣ Βασίλειος:	26550 24301
--------------------	-------------

ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ

ΚΑΚΚΟΥ Αλέκα (ψησταριά):	26550 24248
--------------------------	-------------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ

- Αραβαντινός Παναγιώτης*. Περιγραφή της Ηπείρου εις μέρη τρία. Ιωάννινα 1984.
- Γκούτος Χαρίλαος*. Μολιστινά: Ιστορικά στοιχεία για τα χωριά της Μόλιστας Κονίτσας (Γανναδιό, Μεσσαριά, Μοναστήρι). Αθήνα 1983.
- Δήμος Κόνιτσας – Συλλογικό έργο*. Η επαρχία Κόνιτσας στο χώρο και το χρόνο. Κόνιτσα 1996.
- Δήμος Μαστοροχωρίων*. Συλλογικό έργο. Μαστοροχώρια. Τρίκαλα 2005.
- Δημητριάδης Ευάγγελος*. Η Μόλιστα της Ηπείρου. Θεσσαλονίκη 1974.
- Δ/ση Ιστορίας Στρατού*. Ο ελληνοϊταλικός πόλεμος του 1940 – 1941. Αθήνα 1960.
- Εξάρχου Χρήστος*. Η Φούρκα της Ηπείρου. Ιωάννινα 2007.
- Ευαγγελίδης Δημήτριος*. Οι αρχαίοι κάτοικοι της Ηπείρου. Ιωάννινα 1962.
- Ζάχος Κωνσταντίνος*, Βαία Οικονομίδου. Μεσογέφυρα Κόνιτσας: η νομισματική ιστορία. Περιλήψεις 1^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Νομισματικής και οικονομικής ιστορίας στην Ήπειρο κατά την αρχαιότητα, 2007.
- Θεσπρωτός Κοσμάς*, Ψαλίδας Αθανάσιος. Γεωγραφία Αλβανίας – Ηπείρου, Ε.Η.Μ., Ιωάννινα 1964.
- Κακάμπουρα-Τίλη Ρέα*. Ανάμεσα στο αστικό κέντρο και τις τοπικές κοινωνίες. Οι σύλλογοι της επαρχίας Κόνιτσας στην Αθήνα. Κόνιτσα 1999.
- Καμαρούλιας Δημήτριος*, Τα μοναστήρια της Ηπείρου, τόμοι 2, εκδ. Μπάστας – Πλέσσας. Αθήνα 1996.
- Κατή Β., Παπαιωάννου Χ., Τζιόβας Κ., Χρήστου Β.* Εθνικοί Δρυμοί Βίκου-Αώου & Πίνδου- Βάλια Κάλντα. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων, Ιωάννινα 2003.
- Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Κόνιτσας*. Συλλογικό έργο. Φύση και έργα ανθρώπων. Κόνιτσα 2001.
- Λαμπρίδης Ιωάννης*. Ηπειρώτικα Μελετήματα. Ιωάννινα 1971.
- Λικ Ουίλλιαμ*. Η Θεσσαλία 1805 – 1810 (μετάφραση Γ. Στάθη). Βόλος 1969.
- Μακρής Γεώργιος*, Παπαγεωργίου Στέφανος. Το χερσαίο δίκτυο επικοινωνίας στο κράτος του Αλή Πασά Τεπελενλή. Αθήνα 1990.
- Μακρής Κησός*. Χιονιαδίτες ζωγράφοι. Αθήνα 1981.
- Μουντράκης Μ. Δημοσθένης*. Γεωλογία της Ελλάδας. Θεσσαλονίκη 1985.
- Νησιακός Β., Αράπογλου Μ., Καρανάτσης Κ.* Νομός Ιωαννίνων, Σύγχρονη πολιτισμική γεωγραφία. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων. Ιωάννινα 1998.
- Νησιακός Βασίλειος & συνεργάτες*. Η Κόνιτσα και τα χωριά της. Πολιτισμού Ανατομής. Ν.Α. Ιωαννίνων, ΗΠΕΙΡΟΣ ΑΕ. Ιωάννινα 2008.
- Οικονόμου Ε. Κώστας*. Τα οικωνύμια του νομού Ιωαννίνων. Ιωάννινα 2003.
- Πολύμερου-Καμπλάκη Αικατερίνη και Σκούρτης Κωνσταντίνος*. Ζωγραφική και ξυλογλυπτική στα Μαστοροχώρια. Χιονιάδες, Γοργοπόταμος, Ν.Α. Ιωαννίνων, ΗΠΕΙΡΟΣ ΑΕ. Ιωάννινα 2008.
- Πουκεβίλ Φ.* Ταξίδι στη Δυτική Μακεδονία (μετάφραση Γ. Τσιάρα). Θεσσαλονίκη.
- Σταματέλος Μ., Σταματέλου Βάμβα Φ.*, Ελληνική γεωγραφική εγκυκλοπαίδεια. Εκδ. Τεγόπουλος – Μανιατέας, Αθήνα.
- Τουφίδης Σωτήρης*. Η Κόνιτσα και τα χωριά της. Κόνιτσα 1994.
- Τσίου Αγόρω & Ράφτης Άλκης*. Λούψικο Κόνιτσας.
- Χήτος Θ.* Η Χλωρίδα της Ηπείρου. Ανέκδοτη Επιστημονική Εργασία.
- Χρήστου Βασίλης*. Τα βουνά της Ελλάδας. Εκδ. Explorer. Αθήνα 2003.
- Χρήστου Βασίλης*. Νομός Ιωαννίνων. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων, Ιωάννινα 2005.

ΜΕΛΕΤΕΣ

- Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη Πίνδου – Ζαγορίου, Αρκτούρος, Θεσσαλονίκη 1999.
 Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη Γράμμου- Δ. Βοΐου, Αρκτούρος, Θεσσαλονίκη 1999.
 Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη Γράμμου, Κόνιτσας, Πωγωνίου, ΗΠΕΙΡΟΣ ΑΕ, Ιωάννινα 2009.
 Μελέτη οικολογική – χωροταξική χαρακτηριστικών οικοσυστημάτων του ορεινού όγκου της Β. Πίνδου, Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Αθήνα 1992.
 Πρόγραμμα αντιμετώπισης ειδικών περιβαλλοντικών προβλημάτων και συστήματος λειτουργίας και διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής των ορεινών όγκων της Πίνδου, Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Αθήνα 2001.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- Διαδρομές – Ε.Ο.Σ Ιωαννίνων.*
Ηπειρωτική Εστία.
Κόνιτσα.
Ηπειρωτικά Χρονικά

Οι 450 από τις 500 φωτογραφίες του Οικοτουριστικού Οδηγού Κόνιτσας- Μαστοροχωριών είναι του Χαρητάκη Παπαϊωάννου ή του Βασίλη Χρήστου.

Οι υπόλοιπες φωτογραφίες, οι οποίες συμπληρώνουν τα θέματα του Οδηγού αυτού, παραχωρήθηκαν ευγενώς από τους παρακάτω, τους οποίους ευχαριστούμε θερμά:

Βαγγελάκης Σπύρος: σελ. 155, 156	Αρχειο Αδελφότητας Δροσοπηγιωτών: σελ. 38
Βακάλης Θανάσης: σελ. 221	Αρχειο Ευθυμίου Αναστασίου: σελ. 89
Boissonnas Fred: σελ. 98 κάτω	Αρχειο Κέντρου Περιβαλλοντικής
Βρόϊκος Αντώνης: σελ. 36 πάνω,	Εκπαίδευσης Κόνιτσας: σελ. 98 πάνω
Εξάρχου Νικόλαος: σελ. 193	Αρχειο Κοινότητας Αετομηλίτσας: σελ. 237
Ζιώγας Νίκος: σελ. 224 κάτω	κάτω
Ζωγράφου Κωνσταντίνα: σελ. 56 κάτω	Αρχειο Κοινότητας Διστράτου: σελ. 152 πάνω,
Δήμου Αποστόλης: σελ. 226 (ένθετες)	154 πάνω
Καλύβας Βαγγέλης: σελ. 35 κάτω, 260 πάνω	Αρχειο Παγανιά Κώστα: σελ. 153 κάτω
Καρανίκας Θωμάς: σελ. 36 κάτω, 107 κάτω	αριστερά
δεξιά, 234, 235, 241 κάτω, 243 κάτω, 244	Αρχειο Περιβαλλοντικού Πάρκου
πάνω αριστερά	Μπουραζανίου- Μουσείο Φυσικής Ιστορίας:
Κουκουλής Κώστας: σελ. 165	σελ. 128 πάνω
Λουκάς Δημήτρης: σελ. 192	Αρχειο Πίνδου Περιβαλλοντικής: σελ. 131,
Μποζοβίτης Σταύρος: 107 κάτω αριστερά, 154	139 πάνω, 163 πάνω
κάτω, σελ 279	Αρχειο Προοδευτικής Ένωσης Πυρσόγιαννης:
Μπούνας Τάσος: σελ. 55 πάνω	σελ. 99 κάτω, 197 κάτω, 211, 212 (πλην κάτω
Οικονόμου Γιάννης: σελ. 143, 144 κάτω	δεξιά), 220
αριστερά	Αρχειο Σερίφη Ευάγγελου: σελ. 175
Πολύμερου- Καμπλάκη Αικατερίνη: σελ. 220	Αρχειο Φλώρου- Παπαϊωάννου Μυρτώ: σελ.
πάνω	40 πάνω, 88
Ρουσιάκης Χρήστος: σελ 75 πάνω	Αρχειο Ν. Α. Ιωαννίνων: σελ. 219 κάτω
Ρουσσόπουλος Γιάννης: σελ. 50 κάτω.	
Σαρρή Φανή: σελ. 240 κάτω	Από το βιβλίο: Η Κόνιτσα και τα χωριά της.
Σκούρτης Κώστας: σελ. 219 πάνω	Πολιτισμού ανατομή: σελ. 106
Τάχος Βασίλειος: σελ. 63 δεξιά	Από το βιβλίο: Η Φούρκα της Ηπείρου
Τσιγκούλης Παναγιώτης: σελ 121 κάτω, 122	(Ιστορία- Λαογραφία): σελ. 200 πάνω
πάνω	Από το βιβλίο: Ελλάδα 1896-1906-
	Underwood & Underwood: σελ. 263 πάνω
	Από το ημερολόγιο Ελευθέρου 2008: σελ. 144
	κάτω δεξιά

Περιηγητικές διαδρομές

1η Διαδρομή: Η Κόνιτσα και τα γύρω χωριά (Πηγή, Καλλιθέα, Κλειδωνιά, Ηλιόρραχη, Καβάσιλα, Μάζι, Αετόπετρα). *Σελίδες 85-124*

2η Διαδρομή: Τα χωριά στη σμίξη των ποταμών Αώου - Σαραντάπορου (Μπουραζάνι, Αηδονοχώρι, Μολυβδοσκεπάστο, Μελισσόπετρα, Καλόβρυση). *Σελίδες 125-140*

3η Διαδρομή: Τα χωριά της Λάκκας Αώου (Ελεύθερο, Παλιοσέλι, Πάδες, Άρματα, Δίστρατο). *Σελίδες 141-156*

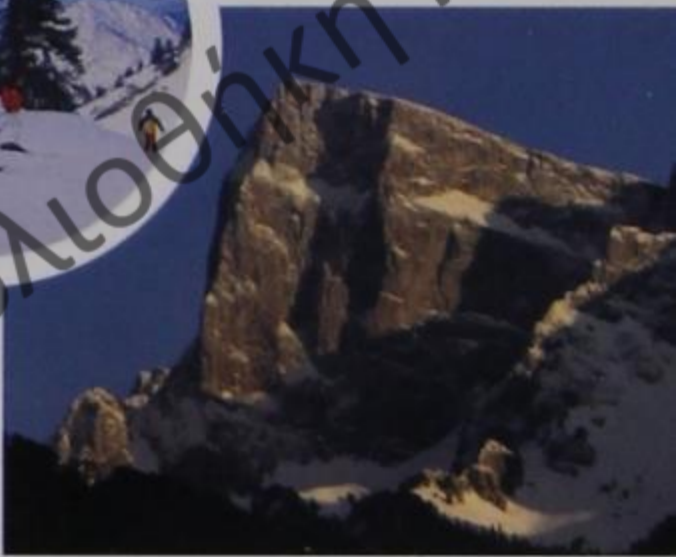
4η Διαδρομή: Τα χωριά στα στενά του Σαραντάπορου στις νότιες απολήξεις του Γράμμου (Εξοχή, Πυξαριά, Αγία Βαρβάρα, Αμάραντος). *Σελίδες 157-166*

5η Διαδρομή: Τα χωριά στις πλαγιές του Κλέφτη και ο Πύργος (Τράπεζα, Νικάνορας, Πύργος, Μόλιστα, Γαναδιό, Μοναστήρι). *Σελίδες 167-186*

6η Διαδρομή: Τα χωριά του Βουρκοπόταμου στο Σμόλικα (Πουρνιά, Αγ. Παρασκευή, Φούρκα). *Σελίδες 187-202*

7η Διαδρομή: Τα χωριά στην κοιλάδα του Γοργοπόταμου στο Γράμμο (Πυρσόγιαννη, Βούρμπιανη, Οξυά, Ασημοχώρι, Χιονιάδες, Γοργοπόταμος, Πληκάτι). *Σελίδες 203-226*

8η Διαδρομή: Τα χωριά στην κύρια κοιλάδα του Σαραντάπορου και στα ψηλά του Γράμμου (Καστάνιανη, Λαγκάδα, Θεοτόκος, Κεφαλοχώρι, Δροσοπηγή, Πλαγιά, Αετομηλίτσα). *Σελίδες 227-250*

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΗΠΕΙΡΟΥ Α.Ε.
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΤΑ

η Κόνιτσα
και τα Χωριά της

ISBN: 978-960-98737-